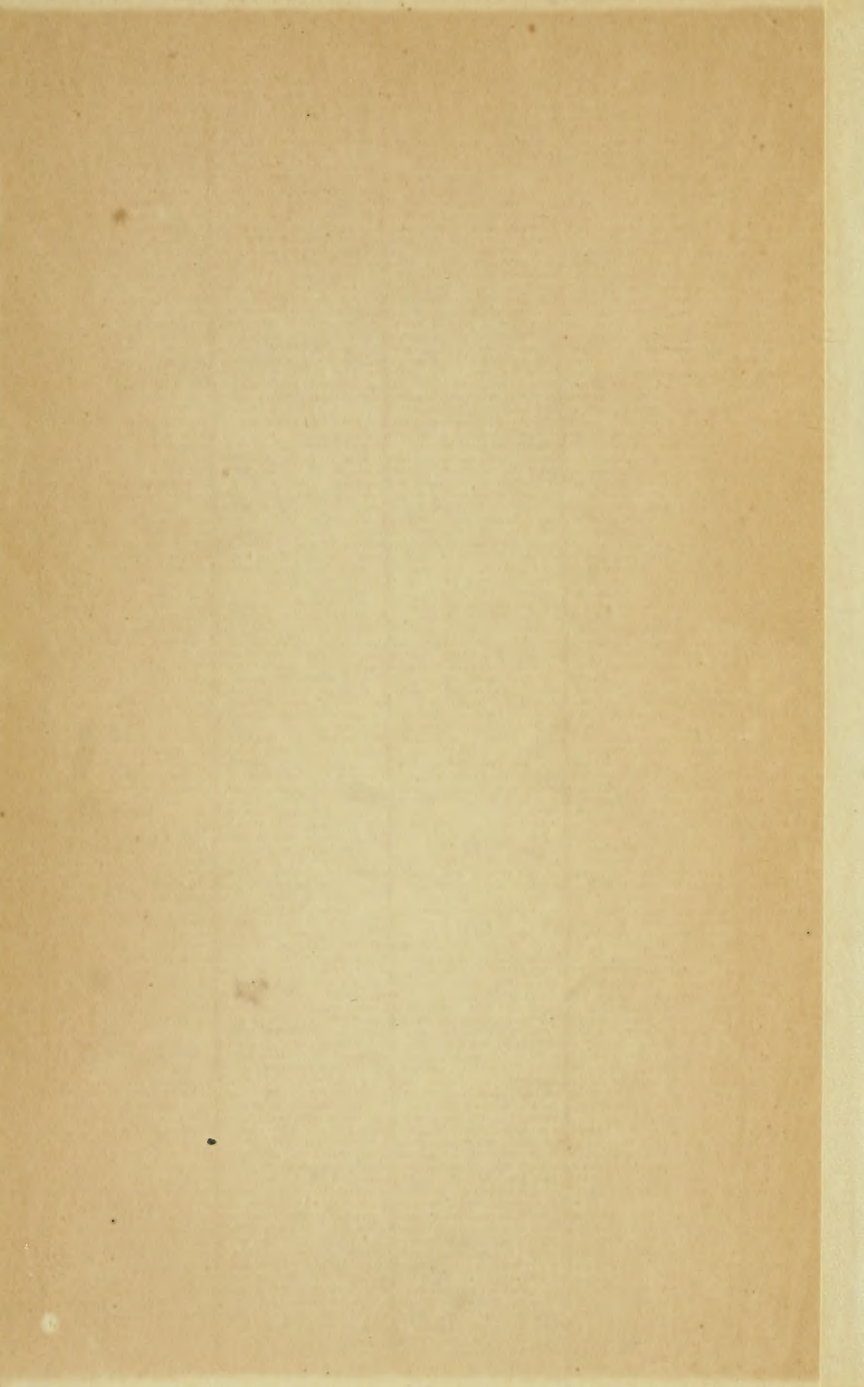

3 1761 07748004 4

M. GOLDSCHMIDT

UDVALGTE SKRIFTER

ROMANER, FORTÆLLINGER
OG SKILDRINGER

M. GOLDSCHMIDT

UDVALGTE SKRIFTER

ROMANER, FORTÆLLINGER
OG SKILDRINGER

TEKSTREVISION VED RAADHUSBIBLIOTHEKAR
JULIUS SALOMON

4.
FJERDE BIND

GYLDENDALSKE BOGHANDEL, N. F.

PT
8129
G5
1916
v. 4

EN HEDEREJSE I VIBORGEGNEN

(1867)

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

I.

En Franskmand til la France.

Jeg elsker Dig, mit skjønnne Frankrig!

La France.

Tiens, gaa i Krig, bliv Kapitajn, Marechal, Kejser.

En Engelskmand til Great-Britain.

Jeg elsker Dig, mit store Britannien!

Great-Britain.

Nonsense. Jeg kan ikke lide Kur. Hvem er Du? Er Du rig?

Engelskmanden.

Nej, jeg er fattig; men jeg elsker Dig.

Great-Britain.

Uforskammede Karl! Arbejd!

En Dansk til Dania.

Jeg elsker Dig, Du yndige, blide, fyldige, svulmende Danmark! Jeg holder saa meget af Dig! Du er det bedste, skjønneste, klogeste, sejgeste, uskyldigste Land i Verden. Dine Piletræer ære at foretrække for Palmer og Dine jevne Hverdagstanker for de saakaldt store Ideer darauszenfra! Jeg elsker Dig!

Dania.

Den Mand maa vi se at skaffe et Embede.

Det er ikke, fordi jeg er saa bange for at faa et Embede; men det er dog i Overensstemmelse med Foranstaaende, at jeg aldrig paa Dansk har kunnet gjøre Danmark en Kjærlighedserklæring eller blot udbringe dets Skaal, hvorimod jeg med Frejdighed og Fornøjelse kan erklære mig forelsket i et eller andet Stykke af Riget. Saadan kan jeg sige eller rettere gjentage, at jeg elsker Vendsyssel. Jeg fortalte det ifjor og gav Grunde derfor, saavidt der for Forelskelse kan gives Grunde. Men uden at opgive Vendsyssel eller udsætte mig for at blive tillagt Ustadighed og Vankelmod, har jeg udkaaret mig andre Stykker af Jylland til Kjærlighedsgjenstand (Oernes Ret forøvrigt forbeholdt), og disse Stykker ere: Viborg med omliggende Heder, Strækningen mellem Randers og Skanderborg, og Vestkysten ned til Ribe. Nævnte Stykker elsker jeg med en Forstandighed, hvori indblander sig Noget, der er over al Forstand. Thi det er ikke blot Landet og Folket, der, saavidt jeg kjender det, i al sin Simpelhed er ejendommeligt, afvejlende og for mig tiltrækkende, men ogsaa det Døde og det, som aldrig virkelig har været. Fuldt saa meget som det synlige Viborg træder ved nærmere Beskuelse det forsvundne Viborg frem; ved Ordet Hede, især hvis der menes den mellem Viborg og Karup Aa, farer der mig — de Fleste af os, kan jeg vel sige — noget Usynligt forbi, som vi gribe efter: de Blicherske Skikkelser. Imellem Randers og Skanderborg vil jeg søge Blodspor af Niels Ebbesen, og kommer jeg engang til Ribe, vil jeg upaatvivlelig lytte efter Dansen paa Riber Bro og se efter Slottet, der er vundet og forsvundet, og jeg maa ud paa Randbøl Hede og se efter den høje Herre, der rider fra alle sine Svende for at naa til sin døende Kvinde.

Imidlertid ville vi ikke holde vort Indtog i Viborg paa Pegasus; thi uagtet saagodtsom Enhver har redet den lidt, ja uagtet hver Aften tusinde Piger og Koner i Tasmørket tage ud paa den, saa siger man dog med stridig Beskedenhed, at man ikke ret kjender den, at man ikke har Tillid til den, at den er for højtravende, naar noget Virkeligt skal ses og beskrives. Dette er ej heller ganske usandt. Men hvis man ser rigtig kold,

udeltagende og stemningsløs eller letfærdig paa Virkeligheden, bliver den saa rigtig virkelig? Kan efter en god, haandsværksmæssig Beskrivelse af en By eller et Land Enhver komme og se derpaa og sige: Ja, saadan ser jeg det ogsaa? Er der i deslige Sager anden Sandhed end den, som fremkommer ved, at et Menneske sandfærdig beretter, hvad der gjennem Øjet er kommet ind i hans Sjæl, hvis han har nogen?

Vi kunne strax tage et Exempel. Vi ere ved Langaa Station, Sommermorgen. Nys buldrede Toget over den smukke og stærke Bro, som Falkenstein sprængte, men som for kort siden er sat istand igjen. Vi blive satte af og vente lidt, medens Hovedtoget gaar nordpaa. Det Tog, som skal føre os ad Sidebanen, samies langsomt, som om det følte, at vi nu ere udenfor Grænsen af den Verden, hvor Tid er Penge. Der staa Folk, som aldrig før have set en Dampvogn, og stirre med stille Undren. Alting er stille, allerstillest den sælsomme, bare Egn, som vort Banespor peger hen ad. Vi stige op og komme afsted, ind i den ejendommelige, mig ubekjendte, hist frugtbare, her fattige, lange, flade Dal, med de snart sig nærmende, snart sig fjernende brune eller grønne Bakkestrøg paa begge Sider. Det er en Dal eller Slette, der ligger os historisk eller nationalt saa nær, men dog synes os Kjøbenhavnere saa fjern, at Jernbanens Tilværelse i dette far west er os overraskende og besynderlig. Skjønt jeg ved Langaa var kommen over Gudena, var det mig dog, altsom jeg kom længer fra dens almenbekjendte Løb, som om jeg nærmede mig til ukjendte Kilder, til noget Jomfrueligt, eventyrlig Nyt eller „det gamle romantiske Land“ — vel, det var, som om jeg kjørte ind i Fortiden, som om jeg nærmede mig til at se Spor og Præg af Ulf Jarl, Svend Estridsen, Valdemar den Store, Absalon, der have levet og handlet her, og da en Herre i Vognen lukkede sin Avis sammen og sagde: „Om fem Minutter er vi i Viborg,“ havde jeg samme halvt behagelige, halvt stikkende Faren gjennem Brystet, som da En ved Middelhavet, paa Latiums øde Kyst, sagde: Der ligger Astura, hvor Conradin blev fangen.

Fra Jernbanen tager Viborg sig ikke saa smuk, anselig og højtliggende ud, som man senere kan se den, navnlig fra Øst. Den sydlige eller sydvestlige Del af Byen rækker sig ned ad en bar Banke; en ny, bred Vej af den Slags, som Jernbaner altid foranledige, fører fra Stationen opad til en lys Gade med lave Huse; opad og gjennem Bugtninger kommer man ind i en By, der i visse Maader kan siges at være en almindelig Kjøbstad, i andre Maader er meget ejendommelig. Jeg vil ikke tale om, at dens Beliggenhed paa en Aas, Bakke op og Bakke ned, gjør den luftig og renlig, og at der i det Hele er noget Lyst og Rummeligt ved den. Det i en vis Henseende Væsentligere er, at medens man imellem de almindelige Bygninger kan glemme, at der har været nogen Fortid ældre end et halvhundrede Aar, titter pludselig Noget frem, der minder: indenfor en Port hæver en Gaardsplads sig terrasseformig, og en Have stiger op bagved, i den maleriske Uorden, som kan ses i Byer, der ligge paa Ruiner. En Gade eller Gyde, hvis ene Ende ligner en Kanal mellem Stendiger, synes et levende Stykke Middelalder; men den nye Tid er kalket derover; thi den bærer det meget moderne Navn Tugthusgyden. Og naar man endelig har faaet det Indtryk, at Byen vel ved Ulykker og navnlig Ildebrande er, materielt taget, gjort ny og lav, men at dens Sind har holdt fast ved store Erindringer, kommer man hen til et Sted, der viselig er dels et af de mest historiske i Danmark, dels bærer en mærkelig Blanding af Fortid og Nutid. Der findes tæt ved hverandre: Den gamle Domkirke, Stænderhuset, Hans Tausens Minde, Monumentet for Blicher; selve Domkirken — der utvivlsomt ligger paa et af Hedenolds første og største Offersteder — hvor Valdemar og Absalon takkede Gud for Slaget paa Graahede — hvor Erik Glippings Lig blev bisat, og hvor i henved fire Aarhundreder, indtil 1630, Vaadesangen daglig blev sunget over ham — er i sin nuværende Tilstand, under Ombygning, den mest tiltrækkende Blanding af tidlig Middelalders Skjønhed, en senere Tids Famlen og Svækkelse og nyvaagnet Kraft og Skjønhedssans, og Alt dette ligger temmelig tæt samlet, ved smukke offentlige Have-

anlæg og højt over den store, blaa Sø, der omslutter Byen fra Nordost til Sydvest. Føjes nu hertil Borrevold, en beplantet Høj sydostlig ved Søen, hvor Svend Grathes Borg stod, Asmildkloster, der ligger ligeoverfor paa den modsatte Side af Søen, og hvor Vejen fører forbi til Taphede — sorgelig berømt af Slaget 1334, i hvilket Prins Otto blev fangen af Grev Geert — saa ses det, hvilken stor Del af Danmarks Historie her paa-trænger sig.

Det er ikke Opgaven her at skrive eller afskrive noget Saadant, hvorimod vi ville mindes Lidt, der nærmest hører Viborg til, og herved er da strax at mærke, at Byen ikke blot har en Historie, men ogsaa Historie-skrivere, der hjertelig have elsket og beundret den og tildels sorget over den. En af dem har ved selve sin Historie skrivning givet et usædvanligt Bevis paa Kjærlighed. Det var en Mand ved Navn Thiørring, en studeret Mand, der 1761 blev Sogndegn i Høislev og døde der 1794. Han efterlod en tætskreven Bog i Kvart paa 883 Sider, og deri havde han ikke blot afskrevet Indledningen til den Rest af Mag. Christen Eriksens store, ved Ildebrand ødelagte Krønike, der skal findes i Gehejmearkivet (men hvoraf i alt Fald et haandskrevet Exemplar findes paa Universitetsbibliotheket); men han har ogsaa Ord til andet paa 542 Sider afskrevet en trykt Historie om Viborg, nemlig Præsten Krogs af 1779, og dertil føjet endel Fundatser o. s. v. Man har fra Viborg velvillig overladt mig den gamle, krønikeagtig-appetitlig udseende Bog, og salig Thiørring, der endnu omtales som en lunefuld Person — han prædikede undertiden, og naar han kom gaaende gennem Lundø By for at forrette Tjenesten i Annexkirken plejede han at raabe: „Hou, hou, nu kommer gamle Thiørring, nu skal I i Kirke!“ — kunde, hvis jeg ikke tilfældig havde kjendt Krogs Værk, i Hast have foranlediget mig til at forkynde Publikum et historisk Fund! At have undgaaet en saadan Ulykke maa regnes lige med en Lykke. — Mag. Christen Eriksens Krønike var af hans Søn, Rektor Jens Ostenfeld, bleven udlaant til Mag. Christen Ty-chonius, da Præst i Skive, hvor den tilligemed Byen

selv blev fortæret af Ilden. De Breve og Dokumenter, Mag. Eriksen havde samlet som Grundlag til sin Skildring, bleve siden, da Viborg brændte, nedkastede i en Brønd. Før disse Ulykker var der gjort et „Excerpt“ af Krøniken eller vel rigtigere: taget Afskrift af visse Hovedstykker, og dette, foran omtalte Udtog — hvoraf nogle Blade ere trykte i Kjøbenhavn 1727, betydelig Mere hos Krog — viser, hvor omhyggeligt og betydeligt selve Værket maa have været.

Det begynder med kjendelig Uvillie mod visse Autores, der formedelst Viborgs senere Tilstand ikke ville anse den efter sin forrige Berømmelighed, men sætte den som den ringeste iblandt de fire Stifters Hovedstæder i Nørrejylland. Derfor paatager Magisteren sig at bevise med „kraftige Argumenter“, at Viborg er og har været den fornemste Kjøbstad i ganske Jylland, hvilke Argumenter ere elleve i Tallet, og det første er, „at Kong Dan (som regerede paa den Tid, Josva, Nuns Søn, var en Fyrste over Israel, 2495 Aar efter Verdens Skabelse, som Dr. Oluf Worm i sine Monumentis Danicis mener Pg. 97, eller og den Tid, Gideon og Thola vare Dommere i Israel, hvis Regimente indfalder efter Christophori Helvici Regning 2695 Aar efter Verdens Skabelse, men 1255 Aar før Christi Fødsel, som Arild Hvitfeld beretter i sin Krønikes 1ste Part in Folio Pg. 5) blev hyldet for Viborg paa et Sted kaldet Dannerlyng“. Af dette og Mere, som anføres under samme første Argument, „lader sig anse, at Viborg har været til over 3,600 Aar, hvilket ikke er en ringe Ære for Viborg“. — Det 2det Argument er, at alle Konger i Danmark ere hyldede enten i Viborg eller for Viborg. Efter Dan blev Humble hyldet, paa et Sted, som hedder Humble-Dal, og saaledes vedblev det med alle Konger indtil „Vores nu regerende Arvekonge og Herre, som ikke havde Behov at lade sig hylde af sine Undersaatter, eftersom Hand er født en Arve-Konge. Men Hans Salig Hr. Fader, Høylhoflige Ihukommelse, Kong Christian den Femte, var den sidste Konge, som blev hyldet i Viborg paa Nye-Torvet Anno 1654.“ — Det 3die Argument er, at Valdemar d. 1ste, den Store, holdt sit Bilager udi Viborg med Dronning Sophia. Det

4de udhæver den Ære, det er for Viborg, at den er den første By i Jylland, som blev befæstet med Volde, nemlig af Svend Grathe, og herunder omtales Kampen mellem Valdemar og Svend. — Ifølge 5te Argument kan Viborg berømme sig af, at „for 179 Aar siden“, altsaa 1530, var der 12 Sognekirker i Byen, hvilke alle bleve ødelagte før Reformationen, desuden 6 Klostre og Klosterkirker, foruden 2 Kapeller, de 11,000 Jomfruers Gilde- og Konvent-Hus m. M. — For det 6te, anføres det til Viborgs store Ære, at Reformationen først blev begyndt her. „Ja, jeg skal bevise, at Viborg-Borgere havde antaget den Lutherske Religion 11 Aar, før Reformationen skete. Thi, som Høyløvlig Ihukommelse Kong Friderich d. 1ste hørde, at Viborg-Borgere vare hen ved Aar 1523 underviste af Mag. Jørgen Jensen Sadolin (som var født i Viborg og blev siden den første Lutherske Biskop i Byen) udi den Lutherske Religion, saa sendte hand sin Capellan, Mag. Hans Thausen, til Viborg Aar 1526, med Forlov og Befaling, at hand skulde prædike Evangelii Lærdom for Borgerne, og at Borgemestere og Raad skulde forsvare ham imod ald Overlast, hvilket de og gjorde, og paa det at Mag. Thausen og en Munk af Kors-Brødre-Kloster i Viborg, ved Navn Hr. Thøger (som Mag. Thausen havde omvendt og blev siden den første Lutherske Præst til Sorte-Brødre-Kirke i Viborg, hvortil jeg nu er Præst), ikke skulde overfaldes af Biskop Jørgen Frises Hofmænd paa Hald, naar de prædikede, da lod Borgemestere og Raad slaa Lænker over Gaderne, og Borgerskabet stod imidlertid udi Gevær. Dette skeedte paa Graa-Brødre-Kirkegaard, hvor den allerførste Lutherske Prædiken blev holdet af Mag. Hans Thausen under aaben Himmel, og stod hand samme Tid og prædikede paa en stor hvid og bred Liig-Steen.“ — Argumenterne 7—11 angaa Landstinget, Omslaget eller Snapstinget, Domkirken og Gymnasiet, som Christian d. 4de indstiftede.

I en anden Afdeling af Kroniken anføres med Henvisning til Hvitfeld: „Anno 3717 efter Verdens Skabelse, og 246 Aar før Christi Fødsel, ihjelslog Amleth, som var Kong Rørich udi Dannemark hans Datters Søn, sin Farbroder Fegge udi Viborg.“ — Derimod findes

Intet om Scenen, da Ulf Jarl i Knud den Stores Fraværelse lod Hardeknud hylde i Viborg, hvilket sandsynligvis var Grunden til, at Ulf Jarl maatte lade sit Liv i Roskilde.

Det er en Selvfølge, at Borgere, der hørte Hans Tausens Prædiken „under Gevær“, og som med Vaabenmagt betvang deres katholske Biskop, Jørgen Friis paa Hald Slot, ikke gjorde Viborg til en By, som et nyere Politi vilde erklære sig tilfreds med. Der er Voldsomhed, og man kan sige Raahed, tilstede; men det er det 16de Aarhundredes fuldblodige Liv, stærkt bevæget aandelig saa vel som legemlig, Blanding af Middelalderen og den opgaaende Tid, en Livfuldhed, hvis Blod i de næste Aarhundrede blev aftappet ved de Kejslerliges Indfald og Svenskekrigene. Mag. Eriksens Krønike indeholder en Mængde karakteristiske Træk. Strax efter Listen over Byens katholske Biskopper, der droge til Danehofferne eller til Danmarks Riges Raad, rejste som Underhandlere mellem Konger og Fyrster, „beseglede“ Statshandlinger, rede i Spidsen for deres væbnede Hofmænd, kommer Rækken af protestantiske Biskopper eller Superintendenter, der øjeblikkelig synes mindre storskaarne, ere ligesom en anden Slags Mennesker, rent borgerlige, men have deres Iver og Lidenskab. Den anden i Rækken, Mag. Kield Juel, kaster sig over Kannikerne ved Domkirken og faar dem tvungne til at bygge en stor, grundmuret Skole, den første offentlige Latinskole i Byen, og da Sandemanden udi Skive voldfor en Skive Skolediscipel Poul Anderson, fordi han havde drukket med Knud Abrahamson, Byfogdens Søn i Skive, og slaget ham, traadte samme Biskop frem med stor Kraft og fik Poul Anderson frikjendt, fordi det var „imod Kejslerlige Privilegier og Kgl. Majestæts Frihed“, at en Skolediscipel skulde dømmes udenfor Skolen. — Anno 1584, d. 15de Juni, da Kong Fredrik d. 2den lod sin Søn, senere Kong Christian d. 4de, hylde i Viborg, opførte Præsten, Mag. Hieronymus Justus eller Justsøn den Comoedie om Salomos Hyldning og Kroning, og saasom Præsten selv havde ageret Curtisan i samme Comoedie, drak Prins Christian hannem til. — En Præst ved Domkirken, Mag.

Jens Pederson, havde en saadan Røst, at naar han holdt Prædiken udi Domkirken, kunde de høre ham udi Borgemester Morten Hvassis Stue. — Junker Niels Juul, Søn af Viborg Stiftbefalingsmand, Hr. Axel Juul, sloges paa Aalborg Pintsemarked i Duel med Albert Skeel og blev dræbt, hvoraf opkom en stor og langvarig Trætte, der endelig endtes med, at Albert Skeel betalte 2,000 Daler, hvilke dog salig Niels Juuls Slægt ikke vilde røre, men funderede deraf en Kapital til tvende Studiosos, som fra Viborg Skole havde deponeret. — Borgemester Peder Christenson Hegelunds Søn, Christen Pederson Hegelund, gik om Aftenen d. 22de Febr. 1599 paa Gaden vel beskjenket, og da han kom forbi Jens Wischums Dor og hørte, at de vare lystige derinde, drog han sin Kaarde og slog til Vinduerne med den, hvorover Jens Wischum greb sit Spyd og ilede ud af Huset efter ham. De stødte sammen, og Christen Hegelund stak Jens Wischum med sin Kaarde, saa at han blev død paa Stedet. Derover maatte Christen Hegelund rømme Byen og kunde ikke komme tilbage før 1605, da hans Slægtninge havde betalt den Dræbtes Slægt fuld Mandebod og faaet tilsikret ham Fred. — Borgerne gik paa Gaden, idetmindste om Aftenen væbnede med Øxe eller Spyd. En ung Mand ved Navn Jacob Hegelund, i Slægt med den Fornævnte, gik endog en Aften baade med Øxe og Spyd; men det forhindrede ikke, da han standsede udenfor en Krambod og spurgte, hvorfor der var Lys saa silde, at Krambod-drengen, Didrik von Alten, kom ud og i Forening med en Kjøbmand slog den nævise Sporger ihjel. — Den 10de Juli Anno 1587 traf den vel fornemme Mand Peter Trane sammen med en Bartskjær ved Navn Christen Hennichson. De havde noget Udestaaende med hinanden, kom i Trætte og grebe til Oxerne, og uagtet en Hoftjener og en af Vægterne søgte at skille dem ad, sloges de dog, indtil Peder Trane styrtede om og aldrig taledes et Ord mere. En saadan Øxe bestod af et langt, jernbeslaaet Skaft, med et temmelig lille Hoved, og kunde bruges som Spadserestok; en Tegning deraf findes i Manuskriptet. — Om Hr. Povel Ibsøn, Præst til Graabrødrekirke, berettes, at da hans Hustru var i Barnsnød, sad der en

Krage og gulpede udi et Træ udi h̄ans Have, og da Hr. Povel formente, at dette skulde betyde noget Ondt, tog han sin Bøsse og vilde ihjelskyde Kragen. Men da Bøssen slog fejl, vendte han den jom og blæste i den, for at erfare, om den var ladet eller ej, hvorpaa den gik af og skjød ham ihjel. — Om Natten Kl. 12 blev der engang ringet stærkt ved Laagen paa Porten hos Hr. Thøger Mortensøn Hvass, Præst ved Sortebrødrekirke, og da man spurgte, hvad der var paafærde, svarede den, der stod udenfor, at en Kvinde paa Skolebakken var ved at dø og begjærede Alterens Sakramente, hvorpaa Præsten bød sin Tjenestekarl at tænde Lys i Lygten og følge med. Da de kom ud paa Torvet, mødte de En, som med en Tornkjæp slog til Lygten og slukkede Lyset og derpaa slog Hr. Thøger vældig over Ryggen. Men Hr. Thøger, der iligemaade havde en Stok i Haanden, slog den Skalk over Panden, saa at han sank i Knæ og derpaa undløb. Da Hr. Thøger dernæst kom op paa Skolebakken, var der ingen syg Kvinde. — Historierne blive maaske for mange, og vi slutte derfor med den berømte Christian Ostenfeld, Søn af Sognepræsten ved Sortebrødrekirke, Hr. Jens Ostenfeld. Han tog theologisk Attestats i Kjøbenhavn, rejste til Nederlandene, England og Paris, men blev saa hjemfordret til Viborg og gjort til Konrektor, tog derpaa Magistergraden og rejste ud igjen med de to Grever Holck. Han kom ogsaa til Padua, hvor han fandt saadan Yndest hos de Højlærde, at de gjorde ham til deres Akademies Rektor og lode baade hans Billede og Buste opsætte i Akademiet. Han blev i Aaret 1655 kreeret til Dr. juris, og samme Aar blev han Dr. medicinæ, og da han saa kom hjem, blev han af Kong Fredrik d. 3die udnævnt til Professor i Medicinen ved Kjøbenhavns Akademi. Han var den Første, der kreerede Nogen til Dr. medicinæ ved Kjøbenhavns Universitet, hvorved sparedes de store Omkostninger, som Candidati med. tilforn havde anvendt herpaa udenlands.

Ogsaa Viborgs Handel var stor; men Mag. Eriksen oplevede selv, som han beretter i Slutningen af sin Indledning, Enden paa denne som paa næsten al Byens øvrige Herlighed. „Thi det Første jeg blev Præst, og mange

Aar derefter, var der i mit Sogn alene henved 22 Oxen-Kjøbmænd, som førte nogle hundrede Oxne til Holland aarlig; men nu er der ikke een, som formaar at drive den Handel. Da var der mere end 60 Øltappere og Bryggere i mit Sogn, som ernærede sig af Øl-Salg og Bryggeri; men nu er der ikkun 12 af det Slags. Da var der mer end en Snes Kjøbmænd og Kræmmere i mit Sogn; men nu er der ikkun 6. Da var der mangfoldige formuende og velhavende Folk; nu er der ganske faa. Da var der ikke et ledigt eller øde Hus eller Bod i mit Sogn; men nu er der blevne mer end 160 Vaaninger, Boder, Huse, Gaarder øde, tillukte, nedbrudte og afbrændte, siden jeg blev Præst, som da vare alle besatte, udi hvilke Huse eller Boder jeg har enten trolovet Folk eller berettet Syge, saa jeg kand sige, at der er 400 Mennesker ringere i mit Sogn, end den Tid jeg blev Præst. Ja, paa det allerbedste Stæd i mit Sogn, midt i Byen, som der vare 11 Familier, som søgte mit Sogn og gav mig min Indkomst, er der nu ikkun een Mand med sin Familie, hvilket altsammen jeg med Tings-Vidne kan beviise, om fornøden gjøres, og om jeg vilde, saa kunde jeg sige Aarsagen til, at Byen er saa meget kommen til Agters. — Og værre blev det. Den Tid kom, da Nogle kun troede at kunne frelse Viborg ved at gjøre den til en Landsby. Imidlertid kan Viborg rose sig af, at ligesom Byen senere var Mødestedet for de jydsk Stænder, der kom i større Ry for Frihedssind end Østifternes, saaledes rummede den paa hin Tid, da den selv gik saa meget nedad, men Kongemagten saa meget opad, en af de første Oppositionsmænd, Magister Jacob Worm, der 1677 blev Præst til Graabrødrekirken. Men han blev ogsaa for samme Opposition i Tale og Optegnelser suspenderet, arresteret, domt fra Ære, Liv og Gods og sendt til Tranquebar, hvor han døde. Oprindelsen til hans Ulykke var, at han ved et Gilde hos Biskoppen ikke vilde drikke de kongelige naturlige Børns Skaal og gav dem „et mindre høfligt, bekjendt Navn“. Dette blev indberettet til Hoffet, og ved samme Lejlighed meldtes ogsaa, at han havde skrevet „satyriske Digter“, hvorpaa en kongelig Fiskal strax kom til Viborg for at ransage hans Hus. Der fandtes ingen

kompromitterende Papirer; thi Worm havde skjult dem i Sædet paa den Stol, han sad paa i Studerekamret. Derover høverede Worm og talte næste Dag i Kirken om Maaden, hvorpaa Rachel havde skjult Afgudsbillederne, da Laban søgte efter dem. Fiskalen, der ogsaa kunde stave og lægge sammen, gik hastig til Worms Hus, opskar Stolesædet og fandt Papirerne. — I Tranquebar oversatte Worm det nye Testamente paa Ostindisk og blev af Hedningerne betragtet som en hellig Mand.

II.

Men det væsenligste Punkt i Viborg er og bliver dog Domkirken. Her er Centrum baade i stedlig Forstand og med Hensyn til historiske Erindringer, og den gamle Bygning, der har været Sjæl og Livsprincip og holdt Byen fra at dø i Farens Dage, staar nu som ejendommeligt Symbol, ikke blot for Byen Viborg, men, som det maa haabes, for det hele Land. Skuet, den for Tiden frembyder, er virkelig besynderligt. Den vestre, brune og mørkegraa, større Halvdel med de to Taarne staar aldeles svag, skjæv og revnet, ved et Svælg adskilt fra den nye Halvdel (eller Tofemtedel) af lysegraa Granit med den ynndefulde Absis (halvrunde Udbygning) og med skjøn, imponerende Massekraft. Det er, som om Kirken skjød Ham og langsomt gjenfrembragte sig selv efter sit Ideal. Men for ret at forstaa dette Syn maa Læserne have den Godhed at gjøre et Tilbageblik, som dog skal blive saa kort som mulig, idet jeg angaaende Meget af Kirkens Historie, om Mærkeligheder i dens Indre og Ydre o. s. v. henviser til den omstændelige Skildring i Ursins „Stifts-staden Viborg“ og den mere kortfattede hos Trap. Her skal kun udhæves, at Domkirkens Opførelse eller Ombygningen af en mindre Kirke, der formodes at være opført allerede paa Harald Klarks Tid, tog sin Begyndelse i Aaret 1128. Værket antages oprindeligt at have været en stor Basilica med fladt Loft og Absis, Sideskibene med

hvælvet Loft. Senere kom den store Hvælving over Koret og derpaa Taarnene. Bygningen blev i det Væsenlige færdig paa omtrent 40 Aar. Der er ingen Tvivl om, at man havde baade Villie og Evne til at udføre noget Betydeligt efter en hel, fast Plan, og at man udrettede det. Det var den store Byggetid. Middelalderens Kraft og religiøse Sind, der egenlig ikke stræbte efter Skjønhed, men i Architekturen tog den romerske Stil til Udgangspunkt, frembragte af stridige Stenmasser de rene Linier, den højtidsfulde Harmoni og de symbolske Former. Hvad der hvælvede sig, var Himlen; hvad der bar, var Troen; hvad der sammenføjede og bandt, var Kjærlighed; hvad der løftede sig, var Menneskesjælen i Længsel, og det Hele berørte Jorden i Korsform. I Jorden under en saadan stor Kirke byggede man undertiden en lille, en saakaldt Kryptkirke, der skulde være Symbol paa Kristendommens Ydmyghed eller paa dens første, forfulgte Tilværelse, og en saadan, saare skjøn Kryptkirke, den eneste i Danmark, findes under Viborg Domkirke.

Noget af det, der i Arkitekturen gjør mest Virkning, er en Søjlehal. De Fleste blive grebne ved at komme imellem disse Kolonner, der minde om Skovstammer, og som bekjendt behøves der forholdsvis faa Søjler eller fritstaaende Piller til at frembringe Indtrykket. I denne Krypte fremkommer Virkningen ved 6 hele og 10 halve Søjler; de to midterste ere af Porfyr, de andre af Granit ligesom Væggene. Det er langtfra, at Tanken føres til Bøgestammer. Forholdet imellem de knap 4 Alen høje og 18 Tommer tykke Søjler, og deres svære, barsk-simple, gothiske Kapitæler samt Hvælvingerne er ikke af den smækre Slags og skulde heller ikke være det. Religiøs-poetisk var Hensigten ikke her at vise det Opadstræbende, men det i sig selv Sammenbøjede, Indadvendte, Korsbærende, og arkitektonisk var Opgaven, ud af saadanne undersætsige, storhovede Søjler med et Skjær af det Groteske at frembringe noget Harmonisk og Højtidsfuldt, og i Løsningen af denne Opgave ligger det Ejendommelige ved Kryptens Skjønhed. Letheden bestaar i, at det Tunge bæres med Styrke, at man føler Tillid til Kraften.

Hele Krypten er 22 Alen lang, $13\frac{1}{3}$ Alen bred og $6\frac{1}{3}$ Alen høj. I den vestre Ende er en Niche, hvor der for-
dum stod en Madonna eller Helgen; paa hver Side et
lille Kapel. Her var det, at Vaadesangen over Erik Glip-
ping blev sunget hver Morgen fra 1286 til 1630.

En interessant Ejendommelighed, som under de senere
Aars Synsforretninger er bleven paavist ved Domkirken,
er, at man ved Opførelsen i det 12te Aarhundrede brugte
indenlandsk Materiale, nemlig Granit- og Porfyrquadre
udhuggede af vore Rullesten, og istedenfor Tras fra Neder-
rhin som i Ribe Domkirke er her ved Siden af Kamp-
stenen anvendt Jernahl og Kalktuf fra Fur i Limfjorden.
Dog har en Geolog, som nys var herovre, i nogle af
Quadrene gjenkjendt Sten fra Rhinen. Ahlen, Kalktuffen
og smaa Rullesten brugtes til at fylde det Indre af Pil-
lerne og Murene. Brændte Sten anvendtes i Reglen ikke
i hin Tid, og det er navnlig af Materialet, at man nu
kan paavise, hvad der er den ældste og hvad senere
Tiders Gjærning.

Ved Begyndelsen af det Aarhundrede, der skulde
omstyrte Katholicismen i Norden, fik Viborg Domkirke
ligesom Varsel derom; thi i Aaret 1501, den 17de Juni,
slog Lynild ned, og en stor Del af Kirken afbrændte.
Aar 1567 var der igjen Brand, og i Juni 1726, da den
største Del af Byen blev lagt i Aske, blev ogsaa Kirken
næsten ganske ødelagt. Paa fire Aar var den gjenopbyg-
get, men ikke til sin Fordel. Man sang dengang ved Ind-
vielsen:

„Du i Sted for Grus og Aske
Kan nu i Din Klædning braske“,

og af en Tid, der har en saadan Poesi, maa man ikke
vente en kraftig Arkitektur. Endelig blev Kirken ogsaa
restaureret i Aarene 1773—74 og 1828—35; men det er
dog en ældre Ombygning — Kyndige henpege endog til
en Tid før 1500— at man skylder Hvælvingerne i Hoved-
skibet, de forhen smækre Taarnes Tykthed m. M. Isteden-
for de nedbrændte Spir blev der sat Noget paa Taarnene,
som Nogle ligne ved Fløde- eller Kaffekandelaag (bly-
takte Kalotter),

For nogle Aar siden begyndte Kirken at vise Tegn paa, at det var farligt at holde Gudstjeneste i den. Monrad var derovre i 1856 og fik stor Interesse for en alvorlig, kunstforstandig Restauration. Prof. Høyen vakte Folk i en vid Kreds til Deltagelse; ved det kirkehistoriske Møde i Aaret 1858 holdt han et Foredrag om Kirken, om dens ældste Udseende, de nyere Tilsætninger og det, som nu burde gøres; man mindes endnu den Forbavselse og Skræk, som greb Folk, da han raabte: „Bort med Hvelvingerne!“ (nemlig i Hovedskibet, Nybygning istedenfor det oprindelige flade Loft); thi Hvelvingerne ansaa man netop for det Skjønne og Fornemme. Kong Fredrik den 7de besøgte Viborg i Juli 1861 og omfattede Kirken med stor Deltagelse, foranledigede Undersøgelser af Grunden og af Kalkpuksen, der skjulte Granitquadrene, lode sig Tegningerne og Planerne til Restaurationen forevise og befalede en betydelig Forandring, der medførte en Merudgift af 40,000 Rdl., men hvortil han lovede sin kongelige Bistand. Faa Maaneder før sin Død, i Juli 1863, kom han igjen til Viborg alene for Domkirkens Skyld.

Hvad der længe stod i Vejen for en kraftig Indgriben, var naturligvis Pengehensyn; den forhen saa rige og mægtige Kirke var saa fattig, at den ikke kunde koste sig en ny Klædning. Hvorledes Kirkens Indtægter bleve berovede den, mest inddragne af Staten, er en hel, lang Historie, der kan læses hos Ursin. I 1625 udgjorde dens Præbender endnu 361 Gaarde og Halvgaarde, 130 Huse, 13 Møller, 148 Agre. Det kan under de nuværende Omstændigheder være à propos at erindre om, at i 1836 befaledes Kapitlet at holde sine Indkomster og Kapitaler tilstede til tre Kirkers Opførelse i Kjøbenhavn, og under 1ste Septbr. 1649 beordredes det endvidere til at give en Trediedel af dets Kirkers Beholdning til Sorø Kirkes og Akademiets Reparation. I 1666 mistede Domkapitlet alle Patronats- og Birkerettigheder, og Præbenderne inddroges efterhaanden, saavidt de ikke vare anviste til bestemt Brug, under Kronen. Kirken ejer nu Agre til et Beløb af c. 7 Tdr. Hartkorn, omtrent 4000 Rdl., nogle faa Tiender, Landgilde m. M.

Loven af 19de Januar 1863, som Monrad satte igjennem

— om, at alle Kirker i Landet, der eje sig selv, skulle afgive deres Overskud til Bedste for saadanne Kirker af monumental Betydning, som behøve det — ydede væsenlig de Midler, for hvilke det hidtil udførte Arbejde er bekostet (125,000 Rdl.). Viborg By gav 10,000 Rdl. Staten har Intet givet, men forskudsvis udredet, hvad der ifølge hin Lov skal dækkes af Kirkerne. Derimod er det en Slags Aftale mellem adskillige indflydelsesrige Rigsdagsmænd af alle Farver, at der skal bevilges 50,000 Rdl. Viborg Amt og Stift ville være nærmest til særlig at yde Noget, og ifølge en Tak- og Tillids-Adresse, der i 1863 forsynet med 800 Underskrifter indgik til Monrad, kan man ogsaa vente det. „Jyden vil vise sig trofast mod sine gamle Minder, naar han ser, at Sagen først er tagen i kraftig Haand af vor Regering og Rigsdag.“

Arbejdet begyndte i Sommeren 1863 med Borttagelsen af Gulvet i Langskibet samt af senere Tidens Murværk og Kalkpuds i en Del af Kirken. For Kyndige var det da en Glæde og for Prof. Høyen, der tydelig og bestemt havde forudsagt det, vistnok især en Tilfredsstillelse at se, hvorledes den gamle Kirkes storladne, smukke Former kom frem i deres Simpelhed, Skarphed og Nethed. I 1864 begyndtes Ombygningen af, hvad man dengang troede den mest forfaldne, østlige Del, og man anvendte hertil dels de gamle Quadre, dels Granit fra Sverig og fra vore egne Rullestenslag, navnlig Stenrevlen ved Skræ, og under dette Arbejde kom Krigen og det fjendtlige Indfald. De preussiske Officierer og navnlig Falkenstein bleve grebne af Forundring og Beundring. De havde ikke anet, at der i en Provinds af det lille Danmark skulde findes et saadant Værk. Disse Granitmasser og Former saa saa imponerende ud, at man troede Arbejdet langt mere bekosteligt, end det var, og i denne Kirke saa det Samme for Danmark som Kölner Dom for Tydskland. For at Arbejdet ikke skulde lide Afbræk, gav Falkenstein Skibe Licens til at hente Sten, og et af dem benyttede den paa godt Jydsk til at redde nogen Havre.

Men jo mere Værket skred frem, og jo mere uhindret

Bygmesteren kom i Besiddelse af Kirken og kunde foretage sine Undersøgelser, desto mere viste det sig, at Faren, som truede Bygningen, oversteg alle Formodninger. I de fortræffelig skrevne, grundige og klare Synsforretninger, som ere foretagne af Dhrr. Prof. Høyen, Stiftsprovst Welding, Arkitekterne N. S. Nebelong, Herholdt, C. Hansen m. Fl., har man en Slags Dagbog over Kirkens Tilstand og Værkets Gang fra 1862 til nu, forenet med dens arkitektoniske Historie i Fortiden. Alt tydeligere opdagede man i Murenes og Pillernes Indre de dybe Brandspor, som navnlig Restaurationen 1726—30 mere havde skjult med Kalklag end samvittighedsfuldt bødet paa. Ikke blot vare Granitquadrene sprængte; men i den indre Kjerne fandtes tomme Rum, foranledigede ved, at hin Kjerne var brændt til Støv eller i smeltet Tilstand løbet ud gennem aabne Fuger mellem Quadrene, o. s. v.

Under saadanne Omstændigheder viste der sig ikke anden Frelse end at tage det Hele ned og sætte det op paa ny, med andre Ord: Istedesfor at reparere, restaurere eller ombygge Kirken, maa man, rigtignok af de gamle Materialier bygge en ny Domkirke, med Undtagelse af Krypten, der bliver, som den var. Etatsraad Worsaae har, af arkæologiske Hensyn, kæmpet tappert for at bevare idetmindste nogle Dele, nogle Piller i Højkirken, uforandrede; men det synes uigjendriveligt, at ingen af dem har Evne til at staa.

Medens altsaa nu de to Femtedeles store og skjøne Granitmase nærmer sig til at kunne sættes under Tag, henstaar den gamle Trefemtedel og kan hverken leve eller dø, før man faar flere Penge. Men imidlertid arbejder man med godt Haab, med Liv og Kjærlighed og under almindelig Deltagelse paa det, hvortil man har Midlerne bevilgede. N. S. Nebelong er Bygmester, Arkitekt Tholle er Konduktør eller Leder og Stiftsprovst Welding en nidkjær Tilsynsmand. Det er en Selvfølge, at alt det Nye bliver bygget efter det Forbillede, som er paavist dels i Kirkens gamle Dele, dels i beslægtede Kirker andensteds, navnlig i Ribe. Ligeledes beholdes, med Undtagelse af forstyrrende Tilbygninger, Kirkens hele

Udstrækning: 113 Alen i Længde, 49 Alen i Brede over Korset. Men man ønsker at gjengive Taarnene deres Smækkerhed og sætte Spir paa dem istedetfor Kalotter.

Det er meget muligt, at hvis man fra Først af havde vidst, at der skulde opføres saagodtsom en ny Domkirke, saa vilde Mange, der have Stemme og Indflydelse, i Betragtning af Tidernes Ugunst have valgt at give et Par tusinde Daler til at kalke og pynte den gamle Kirke og forresten lade den skjøtte sig selv og tilfældig falde sammen. Lykkeligvis var det umuligt at opdage den gamle Kirkes sande Tilstand, inden det nye Arbejde var skredet for langt frem til at kunne ganske opgives, og den største Fare, som nu truer, er en ministeriel Tanke om, at Nutiden skal bruge, hvad der er færdigt, indrette sig kirkelig i den østlige Tofemtedel og lade Fremtiden sørge for den vestlige Trefemtedel. Men Trefemtedels- og Tofemtedels-Diplomatiken har vist sig uheldig i det hele Riges Politik; vi have ikke kunnet faa $\frac{2}{5} + \frac{2}{5}$ til at udgjøre 1, og arkitektonisk vil det neppe gaa bedre, hvis ikke Folket enten selv eller gjennem sine Repræsentanter tager Sagen i Haand. Det er vanskeligere at faa Liv i et henlagt Foretagende end at holde Livet i et begyndt. Vi staa ved hin Plan Fare for at faa en Slags ny Marmorkirke, en ufuldført Ruin eller ruineret Fuldførthed med Gudstjeneste i den ene Ende.

Den hele Sum, der endnu behøves, vil vistnok løbe op til 200,000 Rdl., en stor Sum, det er sandt; men den synes paafaldende ringe for den, der ser Værkets Betydelighed og Skjønhed. Det kan siges, at den nuværende Slægt, der skal betale, ikke behøver at fornemme Taknemlighed eller føle sig i Gjæld til en Kirke, der for Aarhundreder siden hjalp til Opbyggelsen af tre Kirker i Kjøbenhavn og af Sorø Kirke og Akademi, og hvis øvrige store Rigdomme for længe siden ere inddragne i Statskassen. Men man bør dog huske paa, at den fornødne Sum — der jo kan skaffes tilveje uden øjeblikkelig og følelig at forøge Landets Byrde — vil hjælpe til at fuldføre et Værk, som bliver ikke blot af kirkelig, kunstnersk og poetisk, men ogsaa af national og politisk Betydning. Der er noget mærkelig Trøstende og Op-

muntrende i at se et saadant skjønt og stort Fællesværk, som dette vil blive, Tegn paa god Villie og Dygtighed, Frugt af Fortidens Kraft og Nutidens Sands, og som ikke er et Lunes Sag, ikke begyndt for at tjene som Symbol, men kommet som Resultat af Tiderne og har paa-trængt sig selv. Det vil staa og „se ud saa vide“ og blive set af Mangfoldige, baade Fjernt- og Nærboende, der heri uvilkaarlig ville fornemme et af de stærke Ankre, hvormed et Riges Stykker holdes sammen.

III.

Jeg skal villig indrømme, at Meget af det Foregaaende ikke egenlig har Noget at gjøre med en Hederejse, som er lovet eller anmeldt i Titlen; men det laa paa Vejen, og i det Følgende skal nu paa ganske Lidt nær ikke komme Andet end det Beskedne, der henhører til Lyng, Skov, Aa og Sø — thi Hedeegnen er ikke lutter Lyngland — hvorved jeg dog maa bede om Tilladelse til at begynde med en Udflugt, der gik lidt nordpaa og ikke ad Alheden eller Graahede til.

Hvis denne Udflugt havde ført til en mærkelig Tildragelse, kunde man med Føje have anstillet filosofiske Betragtninger over, hvor sælsomt menneskelige Ting ere knyttede til hinanden; thi Besøget paa Ørregaard ved Fiskbæk hidrørte fra det kongelige Theater, fra en Samtale med Theatermaleren, Prof. Christensen, om en kjøbenhavnsk Dekoration, og er i Virkeligheden den eneste Fornøjelse, som jeg *qua* Forfatter har havt af det kongelige Theater. Prof. C. var nu kommen foran mig til Viborg-Egnen, og han og hans Vært, Proprietær Krohn paa Ørregaard, havde om Morgenens, kort før min Ankomst til Viborg, efterladt Brev til mig med Melding om, at de kjørte til Graahede, men at de vilde være hjemme paa Gaarden om Aftenen o. s. v. Dette er ubetydelige personalia vil man sige med Rette; men det er kun ved en Kombination af yderst smaa Omstændig-

heder, at jeg kan udmale det lille Aftenbillede. Fiskbæk eller, som Navnet findes hos Pontoppidan, Vesbæk, ligger henved $1\frac{1}{2}$ Mil nordvest for Viborg i et bakket Landskab, hvis Former behagelig minder om Vendsyssel. Landevejen løber imellem en lille Sø og Fiskbæk Kirke, hvis spidse Træspir, syntes mig paa Afstand at ligne den smukke Heltborg Kirke i Thy. Lidt længer fremme kjører man tilhøjre over en Bæk ind paa Ørregaard. Klokken var $9\frac{1}{2}$, Alting stille; over Egnen laa det særegne smukke Sommer-Halvlys, der kan bevirke, at et Sted, hvor man ved sig fremmed, men som man dog troer at kjende, synes En at ligge paa Tærskelen mellem Virkelighed og Drøm. Et vist Skjær af Uvirkelighed hvilede over den gjæstfrie Modtagelse; thi man havde troet, at Vognen, der kom, bragte Manden selv og Prof. C. Den unge Husfrue og en nær Slægtning vare ene hjemme, og det var mig, der maatte fortælle dem om de to Ventede og navnlig tilføje, hvad jeg havde hørt i Viborg, at et Hjul var gaaet istykker paa Vognen, da de kjørte ind i Byen. Vi sad nu og ventede; Klokken blev Ti, Elleve, Tolv. Undertiden blev Situationen mig dels drømmeagtig, dels pinlig. Er jeg virkelig kjørt til det rette Sted? Eller er der hændt de To Noget, og er jeg kommen hertil som en Ulykkesfugl? Hvor forfærdeligt, om man nu pludselig kom bærende med dem! Saa-dan sagde jeg engang imellem til mig selv, men søgte imidlertid at bidrage til, at Tiden skulde gaa, ved at fortælle om Paris, London, Vendsyssel og Thy, om den ubekjendte Helt, der skal have været Konge over Thy, Mors og Furland, og hvis store, fugtige, stensatte Kammer jeg havde været inde i, om den overskaarne Neptun, der staar udenfor Sognefoged Niels Mortensens Gaard i Hune o. s. v. Det er smagløst at fortælle om sine Rejser, især naar man offentlig har beskrevet dem, det indrømmer jeg; men dels turde jeg gjøre mig Haab om, at man ikke havde læst mine Værker, dels skulde der kastes Fyld paa Tiden, og fra Husets Side bidrog man ved at fortælle, hvad der interesserede mig ulige mere, om Fjendens Indrykning paa Egnen, om smaa Sammenstød o. desl. Endelig, da Klokken gik stærkt

til Et, kom Hr. K. og Prof. C. kjørende i bedste Velgaaende, beklagede, at vi ikke vare gaaede tilsengs, og gave en saa livlig Beskrivelse af deres Tur og af, hvad der havde opholdt dem, at vi, tiltrods for alle gjensidige Opfordringer om at gaa til Ro, nær aldrig vare komne iseng. Jeg faldt ogsaa strax i Søvn, men havde en Drøm, hvorved det Mærkeligste var, at den aldeles vækkede mig og bragte mig op, saa at jeg strax nedskrev den.

Den hele Scene, som jeg havde oplevet om Aftenen, foregik igjen, men i en anden Tid og paa en anden Maade, og Stemningen var forstørret. Jeg kom gjennem en Skov til et Hus, hvor Ingen ventede mig, men hvor Alle gik og ventede en Anden. Husfruen var bleg, saa bebrejdende paa mig og sagde: De bringer Ulykken i Huset. Jeg spurgte ikke, hvordan eller hvorfor, men tænkte mig om og huskede paa, at Manden var redet ud for at møde de fremrykkende Fjender og sørge for deres Indkvartering; men jeg huskede ogsaa, at det var en ung, kraftig, utaalmodig Mand, der var vred over Fjendens Indrykning, og pludselig mindedes jeg, at jeg jo havde Bud til Fruen, jeg havde set, hvordan det gik til: en fremmed Officer var kommen ham imøde, de havde talt lidt sammen, Officeren havde slaaet ham med sin Ridepisk, og saa havde han revet Officeren af Hesten og lagt ham over Sadelknappen og var redet afsted, forfulgt af Ryttere, der svingede Sabler og skjød efter ham med Pistoler, og jeg var med. Vi fore afsted og kom til Møllebakken ved Aalborg. Der stod en Redaktør og blæste i et Horn eller en Trompet, men der kom ingen Lyd, og ved Siden af ham stod en Mand fra Nibe og sagde med Eftertryk og Højtidelighed: Bum! Bum! Jeg spurgte Redaktøren, hvad den Mand bestilte, og han svarede utaalmodig: Kan De ikke se det? Han skyder med Kanoner. Men vore Forfølgere rykkede stadig nærmere trods disse Kanonskud, og nu kunde vi ikke komme af Pletten. Nu saas Lars Søborg fra Blokhuse komme utaalmodig langsomt, og Redaktøren spurgte ham: Hvad vil Dit Fjog her? Her gaar det hedt til. Nu kan Du gaa hjem og hilse Vendelboerne og sige, at de igjen

kan faa Lov at lave Kaffepunsch og sælge Stude til Preusserne.

Naa, kan vi? svarede Lars Søborg med sit sædvanlige Grin og sin sædvanlige Snøvlen.

Ja, det kan I.

Ja, naar I sender os Gjæsterne, faar vi vel lave Punsch; men Punsch bliver der ellers ikke meget af denne gang.

Ikke det? Vil Du kanske sluge Preusserne, Lars Søborg?

Nej, saa stort Gab har jeg ikke; det overlader jeg til til Somme.

Naa, det gjør Du. Hvad vil Dit Snøvl ellers her?

Aa, jeg er blevet Postbud idag og skulde melde, at nu kommer den Vendelboske Landstorm.

Hvad for Noget? Hvad kommer?

Den Landstorm, vi Vendelboer i forrige Krig tilbøde ham, Hegermann; nu kommer den paa egen Haand.

Jeg saa ud over Bakkerne, og ganske rigtig kom der en tæt Masse, vel 3000 Mand, og i Spidsen før dem gik den overskaarne Neptun fra Hune eller Kong Toke fra Heltborg, og han havde faaet Ben, skjønt lovlig korte; men han gik rask paa dem. Ovre fra den anden Side kom Fjenden ansættende med stor Larm, og Vendelboerne gik imod dem uden en Lyd. Jeg gjenkjendte Ansigter fra Blokhus, Saltum, Ingstrup og Børglum. Men før Sammenstødet skete, vare vi borte i Luften og dalede ned ved Næs Sund mellem Thy og Mors, forfulgte af en anskudt, blødende Hjejle fra Børglum Kloster, rigtignok en ganske lille Fugl, men besynderlig forfærdende. Den voxede og voxede og forvandlede sig til et Par Benklæder, der rakte henad Himlen og formørkede Solen.

Redaktøren af Hjørring Avis kom ud af sit Hus, saa lidt paa Benklæderne, derefter i Almanakken og gav sig til at skrive en Anmeldelse af den uanmeldte Solfør mørkelse. Aalborg Stiftstidende optog Artiklen uden at angive Hjørring Avis som sin Kilde, hvorover Hjørring Avis begyndte en ny, bitter Fejde, idet han med Føje

bemærkede: Engang opdager man en Solformørkelse, og saa stjæler Bernhard Rée den!

Derover lo jeg saadan, at jeg vaagnede.

Udflugten her nordpaa til Fiskbæk havde jeg anset som en personlig Behageligheds Sag, der ikke stod i Forbindelse med Rejsens egenlige Opgave, og Fredagen begyndte da ogsaa med den rent personlige Fornøjelse at spadsere rundt paa Bakkerne med to Kjøbenhavnere, snart for at udsøge de herligste af de Former og Linier, som Høj og Dal hvert Øjeblik danne, og som Prof. C. tegnede, idet han gav mig Ret i, at Jorden ikke behøver Skov for at være skøn — snart for at følge efter de sky Hjejler fra en Lyngbakke ned til Brakmarken og fra Brakmarken op paa en Lyngbakke, lytte til deres blide Skrig og næsten modstræbende skyde efter dem — snart ligge paa en solbeskinnet Skraaning med Lyng og Enebær og spredte Blomster og ryge Cigar.

Om Eftermiddagen gik jeg ud med Hr. Krohn, og nu begyndte en ganske anden og meget større Behagelighed: jeg traf paa nogle af Egnens Folk, først en Gaardmand, der var ude paa Engen med sine Karle, men lod sig bevæge til at spadsere med os. Det var en Mand paa nogle og halvtreds, ægte dansk og jydisk, kraftig bygget, men ikke høj, godmodig og kløgtig eller snild, med de graablaa Øjne, der snart kunne være saa ærlige, snart saa fiffige. Vi vare først inde paa hans Gaard, saa ude i Markerne, gik vidt om og endelig tilbage til Gaarden. Han fortalte mig sin Historie, efter at jeg først havde fortalt ham Et og Andet og tillige sagt ham, at jeg skrev Boger, hvilket han forresten havde en Anelse om. Hans Historie eller Beretningen om hans Giftermaal kunde maa- ske ved Tildigtning blive en Novelle; men for mig be- staar dens meste Værd i den simple Virkelighed. Man- den sagde det ikke udtrykkelig; men han havde en Livsfilosofi af det Indhold, at Alting er paa det Bedste

i denne bedste af alle Verdener, og det var oprigtig ment, ikke som i Voltaires „Candide“ Skjemt eller Persifflage. Han var forlovet, da han blev taget til Soldat, og medens han laa i Kjøbenhavn, giftede hans Kjæreste sig. — „Gjorde det Dem meget ondt?“ spurgte jeg, da vi senere igjen talte om Enkeltheder i hans Fortælling. — „Aa, ja og nej; a tænkte, at det skulde nu saadan være, og Ingen ved, hvad det er godt for.“

Han gjorde Tjeneste i to Aar, det tredie købte han sig fri. Men det var ikke et Kjøb paa den Maade som nu, ved en Stedfortræder. Saavidt jeg kunde forstaa, gik det saadan til, at man betalte Underofficeren, og denne havde det igjen med Kapitaajnen, saa at endel Soldater kunde være borte uden at savnes, undtagen nogle faa Dage om Aaret. „Det var dog en slem Skik den,“ sagde jeg. — „Aa, ja, saamæn; men den var dog god for mig, for a slap med at betale 16 Daler til Underofficeren, da han troede, at han ikke kunde faa Mere ud af mig.“

I det Aar, han altsaa var næsten aldeles fri for Tjenesten, havde han fem Herrer at „gaa hos“, og ved den Flid, Nøjagtighed og Sparsommelighed, som vi Alle kjende hos den Slags jydsk Karle, lagde han 100 Rd. op. Det rygtedes nok hjem til Fiskbæk, og han fik Bud om, at han kunde faa en ung, kjøn Gaardmandsdatter, og dertil svarede han Ja. Forlovelsen kom istand ved Breve i Januar; men hans forskjellige Herrer vilde ikke lade ham rejse, saa at han ikke kom hjem før i April. Han rejste fra Kjøbenhavn Paaskedag, som det Aar faldt d. 1ste April, og da han kom hjem, havde hans Kjæreste forelsket sig i en anden Karl og vilde paa ingen Maade opgive ham, saa at Forlovelsen gik overstyr. „Det var vel et slemt Stød, det,“ sagde jeg. — „Aa, a tænkte, at det kanske dog var godt alligevel, og saa havde a jo dog endda mig selv og mine 100 Daler.“

Mens han nu sad hjemme ved sin Kiste og ikke ret vidste, hvad han skulde tage sig for i Verden, kom der en Kone til ham med Bud fra hans Kjærestes Moder, om han ikke vilde komme ned til hende. — „Hvad skal a der?“ — „Det ved a it; men det var jo muligt,

hun vilde ha'e Dig." — „Nej, det kan da it være muligt." — „Ja, Du kan da altid gaa derned."

Saa gik han derned. Hun var 49 Aar, han 24, og hun var som sagt Moder til den Pige, han nys skulde havt. De talte sammen baade om det Ene og det Andet. Hun mente, at Gaarden var daarlig tjent med at blive styret af en Enke med fremmede Karle. De havde kun een Plov. Sluttelig foreslog hun ham Giftermaal. Alle enkelte Ord, der vare faldne, kunde jeg faa Manden til at sige, men ikke de Ord, hvormed hun havde gjort ham Forslaget, og jeg kan selvfølgelig ikke fortænke ham deri. Han svarede, at han vilde betænke sig til næste Dag og komme igjen. „Nej," sagde hun, „saa kan Du jo ligge her inat." — Næste Morgen sagde han: „Ja, saa bliver jeg her, i Guds Navn," hentede sin lille Kiste, hvori var Pungen med de 100 Daler, og var nu Mand paa Gaarden.

Eftersom Konen var saa meget ældre end han, var der jo Fare for, at hun skulde falde fra, og saa havde han intet Krav paa at beholde Gaarden i Fæste. Han ansaa det desaarsag for rigtigst at kjøbe den strax, og det var nu ogsaa til det Bedste, at hans Kones Alder bragte ham til at skynde sig; thi det var den gode, billige Tid. Han kjøbte Gaarden for 650 Rd., som han fik laant, solgte for 400 Rd. Halvdelen af Jorden til sin Datter, som han skulde have ægtet, eller til hendes Mand, og har senere arbejdet sig op, saa at han er anset i Sognet. Konen lever endnu, 81 Aar gammel. Hun er lille og trind, noget bleget af Alder, men styrer selv Huset. Han sagde, at de, Gud ske Lov, have levet overmaade lykkelig sammen, og han var overbevist om, at intet andet Giftermaal kunde været ham tjenligere.

Næst Erindringer fra sidste Krig var der dog Intet, der sysselsatte ham mere end en Begivenhed, hvori han deltog en god Del Aar tilbage, og hvorom blev gjort en Vise. Det var paa den Tid, da ulovlig Brændevinsbrænden endnu gik meget i Svang, og da Toldvæsnet stadig var paa Jagt efter Brænderi-Redskaber (Brændevinstøj). Det hændte sig paa den Tid, at man kunde faa Fiskbæk Kirke tilkjøbs, altsaa komme i Besiddelse af Kirketien-

den, og Sognet subskriberede den fornødne Sum; dog manglede der omtrent en Snes Daler. Han og en anden Mand, der paa Sognets Vegne dreve Underhandlingerne, vilde i sidste Øjeblik endnu engang forvise sig om Kirkens Tilstand; de gik derind, og han steg ene op i Spiret, fordi den anden Mand var svagelig. Da han var kommen derop, raabte han pludselig ned til sin Ledsager: „Kom herop og se!“ — „Hvad er der?“ — „Ja, det kan a it sige; men herop maa Du, om Du saa skal hejses op.“ — Den anden Mand kom da op og raabte strax: „Men hvad er dog det! Det er jo Brændevinstøj!“ — „Det siger Du og ikke a.“

Nu opdagede de, hvem dette Brændevinstøj tilhørte, og de undlode kun at gjøre Angivelse paa den Betingelse, at Ejeren eller rettere Ejerinden betalte den Snes Daler, der endnu manglede til Kjøbet af Kirken. Bagefter kom det til en Proces, som han og hans Ledsager vandt. Om denne Sag blev der, som sagt, lavet en Vise, og den, som skrev Visen, var en Mand, der havde været i Tugthuset, fordi han havde skrevet falske Femdalersedler, hvilket Arbejde han havde udført med Foden.

Visen har jeg, og Læserne ville maaske være misfornøjede over, at jeg ikke meddeler den; men de vilde heller ikke være fornøjede med dens Poesi, hvis de fik den.

Sluttelig fik jeg nogle Smaahistorier om en Mand paa Egnen, Jørgen M., der er meget snu, men hvem man dog bestandig tyer til i Handel og Vandel. Engang, saaledes lød en af Historierne, solgte denne Jørgen en Stud til en Husmand, men fortrød Salget i sidste Øjeblik. De drak Lidkjøb, og Jørgen fremsagde den sædvanlige Formular: „Saa drikker jeg Dig den svartbrune Stud til, og den er god baade kjørende og ædende og ellers i alle Maader, og saa ønsker jeg Dig til Lykke med den.“ Husmanden drak og svarede: „Saa skal Du have de . . . Rigsdaler for den svartbrune Stud, og jeg ønsker Dig til Lykke med dem ligesom mig med Studen.“ I dette Øjeblik var det, at Jørgen fortrød Handelen, og han sagde: „Der er dog Noget, jeg ærlig maa sige Dig om Studen; den har en Fejl.“ — „Hvilken er

den?" spurgte Husmanden. — „Den kan ikke *πισσε!*) til enhver Tid." — Saa gav Husmanden ham en Specie for at lade Kjøbet gaa tilbage, hvorpaa Jørgen sagde: „Du kan heller it."

Jeg saa den Dag ikke mange Mennesker paa den lidet befolkede Strækning, vi gik over; men jeg kan med Sandhed sige, at de, jeg saa, overraskede mig ved Fysiognomiernes Modsætning. Strax efterat vi havde forladt den ægte jydsk Gaardmand, kom vi forbi en Mand, der stod udenfor sit Hus og vilde tale med Hr. Krohn. Han var af Middelhøjde, stærkt bygget, med bredt Ansigt, stor, noget kroget Næse, mørkojet, med en ganske ejendommelig, sydlig, bleg, fin Ansigtifarve og et sort Haar, der hang i lange Lokker ligesom Damekrøller, men meget fine og spinkle, saa at de mere lignede de Krøller, de polske Jøder lade hænge ved Tindingerne. Dog syntes han ikke af jødisk Blod. Der var i Fysiognomiet en kolerisk Energi, som slet ikke er dansk, men mindede om Sicilianeren, der bruger sin Dolk og flygter til Bjergene. Jeg spurgte, hvor den Mand stammede fra; men der vides ikke Andet end, at hans Slægt er dansk.

Henad Aften saa jeg ude paa Marken en lille, om-trent niaars Pige, der vogtede Gjæs, og nydeligere, finere Ansigt har jeg længe ikke set. Et Par Skridt derfra sad Moderen paa Grøftekanten. Hun var endnu mærkeligere; thi et Øjeblik mindede Ansigtets Farve og ovale Form og de blide Øjne om en spansk eller italiensk Madonna, det andet Øjeblik, naar hun bevægede sig en Smule, eller jeg skiftede Plads, var der noget Tungt, Bondeagtigt i Formen. Jeg spurgte igjen. Hr. K. hentydede til den Tid, da Spanierne vare her; men det er dog snart 60 Aar siden.

Næste Morgen tidlig rejste Prof. C. tilbage til Kjøbenhavn, og min Vært spurgte mig, om jeg vilde gaa med til Limfjorden. Jeg tænkte i mit stille Sind, at naar han kunde gaa den Vej, saa kunde jeg vel ogsaa. Det gik

¹⁾ Jeg følger den Skrivemaade af Ordet, som Hr. Professor Fr. Hammerich har anvendt i sine Skildringer fra den slesvigske Krig.

nemlig inig som maaske ikke faa ærede Landsmænd: jeg vidste nok, at Limfjorden ikke blot er det Vand, der højt oppe mod Nord strækker sig fra Aalborg til Thisted og Agger, men at Fjorden ogsaa i forskellige „Bredninger“ bøjer dybt ind med Sydvest og Syd. Derimod havde jeg — ærlig tilstaaet — aldrig, end ikke under mit Studium af Hedens Geografi, lagt Mærke til, at Fjorden sender en lang, smal Tunge ned imod Viborg, saa at jeg her paa Ørregaard ikke var stort mere end et Riffelskud fra den. Vi nøjedes imidlertid ikke med at gaa over Bakken til det blaa Vand, der ligner en Flod, men spadserede op til Hjarbæk, roede og sejlede mod Nordvest over til en Gaard og saa undervejs den lille By Kvols med sine røde Tage ligge med grønne Træer paa en Bakkeskraaning. Jeg havde ikke havt Anelse om, at der var saa smukt og saa ejendommeligt smukt i disse Egne. Her synes Vindskibelighed og Idyl forenede, Landet ligger vidtstrakt, storskaaret og ligesom beredt til Noget; Vandet giver det Liv, og Bevidstheden om, at det er Havvand, man mellem de grønne Banker sejler paa, tilføjer en Fornemmelse af Kraft, Energi og Frihed. Jeg vilde saa gjerne have modtaget min gjæstfrie Værts Forslag om at blive her endnu idetmindste en Dags Tid og „drive omkring“ paa Fjorden, men troede mig bunden ved en Indbydelse, jeg havde modtaget til at være hos en Familie i Viborg Kl. 4. Paa Slaget 4 ringede jeg ogsaa paa hos Familien, blev venlig spurgt, om jeg ikke vilde gaa ned i Haven, blev der ligesaa venlig spurgt, om jeg ikke vilde drikke en Kop Kaffe, og skjønt dette syntes mig en besynderlig Indledning til Middagsmaden, sagde jeg dog ikke Nej. Men saa oplystes det lidt efter lidt gennem forsigtige Spørgsmaal og Svar, at jeg var indbuden til næste Dag, Søndag, og medens vi leende søgte at udfinde, hvorledes Misforstaaelsen var opkommen, tænkte jeg med sand Sorg tilbage paa Ørregaard, Kvols og Fjorden, hvor jeg havde en dejlig Dag liggende ubenyttet. Men den henligger frisk og uskadt for Andre. Hvilket fornøjeligt Afsnit af en Ferierejse vil det ikke være for et lille Selskab at leje Baad i Hjarbæk, lade sig føre af Vinden

eller af en Fiskers Raad, fiske, skyde Strandfugle, gaa iland, hvor man har Lyst, se paa gamle og nye Gaarde, være dybt inde i Landlivets og Fjordens Fred og Friskhed og kort efter, hvis man har Lyst, lægge an ved en Jernbanestation, f. Ex. Skive.

IV.

Efter et Besøg paa Asmildkloster med den smukke Lund eller Skov og den i arkitektonisk Henseende højst interessante gamle Klosterkirke — smukt og tydelig beskrevet hos Trap — gjorde jeg om Søndagen, den 29de Juli, med et Selskab en Udflugt til Rindsholm, Jernbanestationen en lille Mil syd for Viborg. Jeg er næsten bange for at sige, hvor smukt der er; thi jeg har havt Anledning til at bemærke, at en Del af Publikum er utilbøjelig til at tro det. Man antager, at en Forfatter, der giver Beretning om hine „øde, tørre Egne“, sætter Fantasi til for at gjøre sig interessant eller for at drille dem, som ikke have været der. Jeg vilde maaske ogsaa knap selv tro det, hvis en Anden fortalte, at der en Milsvej fra Viborg er et Sted, der, daavidt det i et nordligt Land er muligt, ligner en Oase. Det er nemlig godt og fattigt Land, hvorigjennem Vejen gaar; men pludselig er man ved en Aa, Nørreaa, der løber ud af en Sø, Ved-Sø. Ved de klare, friske Vande staar yppig Skov, ikke blot Gran, men Eg og Bøg. Inde i Skoven er der Steder, hvor man kan tro sig henflyttet — jeg ved ikke hvorhen; tør jeg sige: hinsides Atlanterhavet? Der er navnlig et Sted, hvor Aaen synes fuldstændig indelukket af Skov, men flyder bredt, er blaa i Midten, men grøn af Skovskygge ved begge Bredder, og den bakkede Skov paa den anden Side har noget Vildt ved sig, som om Mennesker endnu ikke færdedes der, eller som om røde Indianere kunde komme ned til Vandet. Gaar man saa tilbage, ud af Skoven og over Jernbanebroen, ligger der tilhøjre en Vandmølle, og gaar man nogle faa Skridt

videre, er man rigtignok ude af Oasen og mellem sandede Lyngbakker; men fra en af Højene har man dog en usædvanlig Udsigt, navnlig ud over den Egn, hvor Blicher har digtet og hensat sine mest poetiske Skikkelser. Nogle af Selskabet mente, at den store Mose, som begynder i nogen Afstand og strækker sig vidt hen mod et Bakkestrøg, er det Sted, hvor Sorte Mads eller Hjorterytteren kom farende, og at han her ved Aaen havde sit Møde med Skytten fra Aunsbjerg. Stedet er ikke tydelig betegnet i Blichers Fortælling („Røverstuen“); men det Fornøjelige er, at Folk tro paa Sorte Mads og tale om ham som om en historisk Person. Nogle Bakker i Nærheden kaldes Snabes Bakker og skulle have deres Navn efter en Kong Snabe, der indstiftede Viborg Snabsting. Jeg foretrækker rigtignok denne Udtydning fremfor den, at Navnet skulde komme af Snaps; men Rimeligheden er dog vistnok for, at dette saa meget omtvistede Ord kommer af *Sessionis Novi Anni Prima*, første Session i det nye Aar, jvfr. Ursin Pg. 267. Langt ude mod Øst ses Sjørøsløv Kirke, hvorom fortælles, at det var der, den jyske Adel samlede sig og vedtog Opsigelsesbrevet til Christian den 2den.

Mandagen d. 30te begyndte da endelig min egenlige Rejse ud ad Heden til Fem Herrer fra Viborg gave mig Eskorte omtrent den første Mil, dels fordi de vilde gjøre en Skovtur, dels fordi de vilde se, hvorledes jeg blev anbragt. Jeg havde nemlig efter at have studeret Kortet sat mig for, at jeg vilde bo nogle Dage i eller ved Dollerup; men i denne Egn var ingen Kro og heller ingen Præste- eller Herregaard, hvor jeg kunde anmode om Gjæstfrihed. At de fem Herrer kunde forene en Skovtur med min Hederejse, hidsrører atter fra den Særegenhiid ved Viborg-Egnen, at der er en Oase. Naar man nemlig har kjørt henved en Mil mod Sydvest, over den fuldstændigste Hede, gennem den saakaldte Viborg-Hede-Plantage, hvor paa en Strækning af 700 Tdr. Land de fleste af de smaa Granplanter staa og sukke over, at de ikke kunne voxе, nærmer man sig med Et ikke blot en stor, fyldig Skov, men et af de skjønneste, mest ro-

mantiske Steder i det danske Rige, nemlig Hald Skov og Sø med Ruinerne af Hald Slot. Der er endog to Skove, en paa Fastlandet, en anden paa en Halvø i Søen. Vi kjørte fra den solbeskinnede Hede ind i den førstnævntes Svalhied, og idet vi kom ud af denne Skov til en Slette ved Søen, viste sig en besynderlig bygget Gaard, det nuværende Hald, hvortil førte en besynderlig Allé af Vildbanesten. Disse ere smaa Obelisker eller høje Afvisere, der i sin Tid bleve brugte til at betegne den kongelige Vildbanes Grænser, og som den nuværende Ejer af Hald, der er saa rig paa Skov, har anbragt istedenfor Træer som Indkjørsels-Allé til sin Gaard.

Vi gik udenfor Alléen, over Marken, ned ad en Bakkeskraaning til Halds Ruiner. De ligge paa en fremspringende Odde, der kun ved en smal Vase eller Tange er forbunden med Landet. Dette mærkværdige Sted er imidlertid ikke hurtigt beskrevet. Jeg vil bede Læseren tænke sig staaende paa den grønne Bakkeskraaning. Fra Venstre ses komme en Sø, der ligner en bred Flod. Lige foran os deler den sig i to Grene, og imellem disse to Grene ligger en mægtig, yppig Bøgeskov. Den Gren af den blaa Sø, som er os nærmest, beskyller nu først Odden, hvorpaa ses forfaldne Mure og et næsten omstyrtet Taarn, hvornæst den løber videre tilhøjre og ender eller bøjer af ved en Ruin, hvor intet Murværk findes, men hvor kun den bleggørne Jords Form viser Spor af Volde. Dette Voldsted længst tilhøjre er det allerældste Hald, hvorimod Ruinen lige for os er et yngre Hald.

Nu kommer Diskussion, Strid, uopløselig Meningsforskjel. Ikke blot to eller flere Mennesker kunne gaa her og strides venskabelig uden Ende; men et ensomt Menneske vil komme i Strid med sig selv. Hvad var det ældste Hald? Nogle sige: en longobardisk Borg; de paa staa endog, at Aage og Ebbe boede her. Dette kan jeg nu paa ingen Maade tiltræde; thi ifjor blev jeg enig med mig selv om, at Longobarderne vare komne fra Vendsyssel, og den Enthusiasme, som jeg oprigtig folte paa Stranden, hvor Kvinderne havde hilst paa Odin og faaet Navnet Langbarder, Langspyd, kan jeg ikke iaar med

Sømmelighed flytte til Hald. Lykkeligvis befinde vi os, hvad dette Punkt angaar, endnu ikke paa strengt historisk Grund, men lidt ude i Sagntiden, hvor Ingen af os har Ret til at forkjætre den Anden. Men saa kommer Kæmpevisen. Da Grev Geert mødes med Niels Ebbesen, bebrejder han ham, at han kun har tredive Karle med sig, ligesom for at skjule sine Planer og Rustninger:

„Igaar holdt Du i Hr. Bugges Gaard
Med hundrede Heste i Plade.“

Da Niels Ebbesen benægter dette, anmoder Greven ham om 'at ride til Hald, samme Ridder Bugges Gaard; thi denne Ridder har, som Greven beklager sig over, undsaagt ham, Paa dette Sted er altsaa i hin skjæbnesvangre Tid blevet tænkt og handlet for Danmarks Befrielse, og Niels Bugge var i Tiden forud for Niels Ebbesen til Modstand mod den Mand, om hvem der siges i Visen:

„Greven samler alle sine Mænd,
Han drager af Slesvig frem,
Og aldrig saa nogen Mand Herre slig
Enten før eller siden dem.“

I en anden Vise, om „Kongens Søn af Engelland“, fortælles, at denne Kongesøn led Skibbrud ved Bovbjerg. Der faldt han i Eske Frostes Vold og blev, som det lader, ganske udplyndret; men saasnart Niels Bugge spurgte dette, sendte han sine to Sønner med fem Svende hen at hente Prinsen til Hald, hvorfra han hæderlig sendte ham hjem.

Endelig er der Visen om Niels Bugges skammelige Drab i Middelfart, paa Valdemar Atterdags Anstiftelse, trods givet Lejde. Visen begynder med:

„Hr. Bugge bygger op Hald med Ære,“

men giver ingen videre Oplysning om Borgen.

Hvilken Borg var det nu? Hvor laa den? Var det

Voldstedet hist, tilhøjre eller Ruinen paa Odden ligefor os? De, som holde paa det førstnævnte Sted, anføre bl. A. en af vore ældste Kæmpeviser:

„De vare syv og syvsindstyve,
Der de droge ud fra Hald,“

med det berømte Omkvæd:

„Det donner under Ros, de danske Hofmænd der de
udride.“

I denne Vise er Tale om Sigurd Fafnersbane, Vidrik Vaulundursøn eller Verlandsen, Folkvar Spillemand, Høgne, Kong Didrik af Bern o. s. v., og hvilkensomhelst faktisk eller historisk Begivenhed den saa henlyder til, er det aabenbart, at naar Begivenheden er henlagt her til Hald, saa er den ældste Borg, Voldstedet, ment. Peder Syv siger i sin Anmærkning til Visen: „Hvad som Stederne Hald og Brattingsborg er anrørende, ved jeg ikke, om man skal tage det Slot Hald derfor, at Hr. Bugge siden haver fordret og sterket det med ny Bygning i sin Tid.“ Heraf, samt af Bemærkningen paa Resens Tegning, kan sluttes, at Niels Bugge kun fornyede og forstærkede den gamle Borg, og, tilføjer man, Dronning Margrethe skjænkede Borgen til Viborg Bispestol paa den Betingelse, at de skulde sløjfe den, hvilket Viborg Bisper ogsaa gjorde — Voldstedet bærer tydelige Præg af Sløjfning —; men derpaa opbyggede de en ny Borg, hin paa Odden. Hertil svare Modstanderne ved at henvise til Levningerne af et gammelt Jordværk paa Bakkeskraaning, overfor Odden, nær det Sted, hvor Læseren i Fantasien forudsættes at have taget Plads for Oversigts Skyld. Dette Jordværk skal paa Egnen hedde Brattingsborg (o: Krigsborg), men kaldes nok mest Valdemarskandsen og angives at være anlagt af Valdemar Atterdag, da han Aar 1355 belejrede Niels Bugge paa Hald. Men, hvis dette forholder sig rigtigt, saa maa efter hele Situationen Niels Bugges Borg skjønnes at have ligget paa Odden. Derfor sige hine Andre ogsaa, at

man ikke kan stole paa Navnet Valdemarskandsen, og de anføre Ingenieurers Mening, ifølge hvilken bemeldte Jordværk ikke synes at have været rettet imod Borgen, men snarere var et Udenværk, altsaa rimeligvis bygget af Bisperne for at hjælpe til Borgens Forsvar mod Bønder og Viborg Borgere, navnlig da Reformationen begyndte. Striden fortsættes med flere Argumenter; men Læserne ønske formodenlig Afslutning, da en slig Diskussion er meget mindre interessant paa Tryk end paa selve Stedet. Saa meget er vist, at om ogsaa Niels Bugges Byggeforetagende skulde have bestaaet i, at han flyttede Borgen fra den gamle Plads til Odde foran os, saa er det dog ikke hans Borg, hvis Ruiner vi der se, og navnlig vides det forfaldne runde Taarn temmelig sikkert at være opført af Jørgen Friis, den sidste katholske Biskop, med den Hensigt at sætte Lutheranere deri. Men i 1536 fangede Viborg Borgere ham og satte ham selv i Taarnet.

Det er i denne Ruin eller i denne Borg, før den blev Ruin, at Blichers Fortælling „Jøderne paa Hald“ spiller; men det er aldeles fri Fantasi uden Farve af Aarhundredet eller af Jødedommen. Blicher dannede sig af to Portrætter en Forestilling om et Par gammeltestamentlige Folk, tilføjede et Navn af Højsangen og beredte som Præst Evangeliet en lille Sejr; men det Bedste i Skildringen er og bliver dog den jydsk Natur, Mikkell Skytte, Gamle Else og Hunden Bellereine. Vil man beskæftige sig med Stoffet og med Fantasien søge at udfylde det, saa møder man Tiden strax efter Svenskekrigen 1658—60, Rigets Slappelse og møjsomt tilbagevendende Livskraft, den sidste Rigsdag og Adelsens Underkuelse. Paa denne Tid, da det endnu under streng Straf var forbudt Jøder at opholde sig i Riget, komme to rige Jøder af Juda kongelige Stamme og blive Besiddere af Ridderborgen, de katholske Prælaters Borg paa Hald. Have de levet her som Herremænd og holdt Omgang med andre Herremandsfamilier eller afsluttet sig indenfor det jødiske ceremonielle Liv? Er Paaskeaften Ridder Bugges eller Biskop Jørgen Friis's Vindue blevet aabnet, medens Husherren sad i sin Ligklædning og med sin hele Familie

kaldte paa Messias? Have de været et Aar paa Hald, saa er det sket, Skoven, Søen og Lyngen have hørt Raabet. Men endskjønt Familien ejede Borgen fra 1664 til 1703, er det endog usikkert, om den nogensinde har boet paa Hald. Intet af de Breve, der findes fra Limmaerne i Indenrigsministeriets Arkiv — og hvoraf jeg skylder Hr. Cand. mag. Oluf Nielsen et kort Udtog — er dateret fra Hald. I Nathansons „Historisk Fremstilling af Joderne i Danmark“, navnlig „Kjøbenhavn“ findes Intet om Limmaerne. Den begynder med en Diego Texeira de Matos, en i Hamborg bosat portugisisk Jøde, der i Aaret 1657 laante Fredrik den 3die en betydelig Sum og derfor blev fritagen for Forbudet imod Jøderne. I en lignende Stilling stode Limma'erne (saadan skrive de sig selv, ikke Lima). Af Dokumenterne i Indenrigsministeriets Arkiv ses, at Isac de Limma under 14de December 1660, paa egne og afgangne Duarte de Limmas Arvingers Vegne, andrager paa Betaling af sin Fordring, og under 6te Marts 1661 bevilges, at „Limaerne“ maa faa Lundenæs Lehn og Anvisning paa Tolden, af Kolding og Aalborg. Den 18de April s. A. levere Limmaerne 6000 Daler til Flaadens Udrustning, og nu befales det strax efter, 18de Maj, at Skjødet paa Lundenæs Lehn skal udfærdiges til dem: men andre Kreditorer kom dem dog i Forkjøbet og fik Lehnet. Samme Aar afkorte de 19,000 Daler i deres Renter imod strax at faa 5,175 Daler. Den samlede Sum, som der i 1661 er Tale om, er ca. 170,000 Daler i kongelige Obligationer. Efter at Limmaerne havde faaet Hald først i Pant, derpaa som Ejendom (1664), vedblev Handelsforholdet til Hoffet. Under 15de December 1668 udstedte Kongen en Obligation til Samuel de Limma for leverede Juveler til Beløb 7,204 Daler og endvidere i samme og næste Aar for resp. 9,991, 8,461 og 10,000 Rigsdaler. Af sidstnævnte Sum blev dog det Meste betalt. I 1672 laa Samuel de Limma i Kjøbenhavn og søgte om Betaling af Gjælden. Det er uden Tvivl gaet tilbage for Familien; thi den stod i mange Skatterestancer for Hald, og Amtsforvalter Jakob Brokmand gjorde ca. 1696 Indførsel paa Hald, lod Kornet aftærse for Samuels Enke Rachel, ligesom han bortlejede hendes

Høst af Hø og Foder. I den Anledning søgte hun hos Kongen om Betaling af sit Tilgodehavende; hun beraaber sig paa sin Trang og mange smaa, faderløse Børn. Hun fik Udlæg i noget Jordegods, ligesom hun allerede 1689 havde faaet nogle Kongetiender paa Langeland og 1692 Næsbyhoveds Mølle ved Odense. Da hun i Aaret 1703 solgte Hald til Generalmajor Gregers Daa, blev der ifølge Pontoppidan „gjort en Vise med denne Titel: Halds Frydeskrig, da den blev udfriet af det Jødiske Slaveri ved den Højædle og Velbyrdige Herre Gregers Daa“.

Generalmajor Daa — der senere faldt som Fører for det danske Rytter i Slaget ved Gadebusch — fandt Borgen forfalden eller utjenlig til Beboelse og byggede, tildels af Bindingsværk, et tredje Hald, der nu er aldeles forsvundet med Undtagelse af endel fornemme Stentrappetrin, der føre opad en Terrasse. Vi komme til Stedet ved at vende om og gaa op igjennem en bakket Skov eller Park, hvor der hvert Øjeblik aabner sig en romantisk Udsigt ned til Søen og Ruinerne. Vejen fører igjennem en Linde-Allé, plantet af Statsminister Ove Høegh Guldberg, der ejede Hald og levede her 1802—8. En foregaaende Ejer, Kammerherre Schinkel, havde villet bygge en Kirke tæt ved Slottet. Et svært, firkantet Taarn blev ogsaa paabegyndt; men da det var halv færdigt, døde han, og Taarnet fik anden Bestemmelse. Et firkantet, spidst tilløbende Tag blev sat derpaa, en Længe bygget ud til hver Side, og denne Bygning er det nuværende Hald, det fjerde Hald. Det var Guldberg, der gjorde denne Forandring og tillige lod det tredje Hald nedrive.

Paa dette tredje, forsvundne Hald forefaldt en romantisk Historie, som Blicher har behandlet i Novellen „Eneste Barn“, og som i Virkelighed og Nøjagtighed fortælles saaledes.

Kammerherre, Landsdommer Fredrik Schinkel, der ejede Hald fra 1750 til sin Død 1794, havde med sin Hustru, Edel Helene Margrethe Moldrup, tre Børn, af hvilke dog kun et levede, nemlig Datteren Charlotte Amalie, født 1773. Denne Datter havde Faderen bestemt for en Baron Rosenkrantz til Frisenvold ved Randers; men hun var forelsket i en ung Søofficer, der senere

gik over i Landetaten og blev Oberst ved Artilleriet. Faderen vilde paa ingen Maade tillade denne Forbindelse, og de Elskende havde en Tid Stævnemøder i den nordvestlige Del af Halds Egeskov, i en Allé, som endnu kaldes Frøken Schinkels Allé. Kammerherren fik Nys om disse Møder og bragte Datteren over til sin Søster, Etatsraadinde Steensen paa Aunsbjerg; men det lykkedes ikke Etatsraadinden at passe tilstrækkelig paa den unge Dame. De Elskende vedbleve idetmindste at føre Brevvexling, og det ved Hjælp af Kammerherrens egen Løber. Da Søofficeren blev utaalmodig over Kammerherre Schinkels Haardnakkethed og var af en indflydelsesrig Familie, udvirkede han en kongelig Resolution, udstedt af Fredrik d. 6te som Regent under Christian d. 7des Sygdom, ifølge hvilket de Forlovede, trods Brudens Faders Modstand, skulde have hinanden. Resolutionen sendtes til Stiftamtmanden i Viborg, Kammerherre Sehested, og da denne var en personlig Uven af Schinkel, udførte han sit Hverv med Fornøjelse. Det erindres endnu, at han kjørte til Hald i Biskop Tetens's Befordring, da han ikke havde sin egen i Viborg. Stiftamtmanden indfandt sig da i fuld Embedsdragt hos Kammerherren og meddelte ham med højtidelig Kulde, at han havde en kongelig Resolution til ham. Schinkel vilde selv se og læse den; men enten turde Stiftamtmanden ikke betro den i hans Hænder, eller han vilde selv have den Fornøjelse at læse den op, og Schinkel maatte da høre den. Da dette var sket, kaldte Kammerherren paa sin Datter og spurgte, om hun imod hans Villie vilde ægte Søofficeren; hun svarede Ja, hvorpaa Kammerherren bød hende at aftage sine Kostbarheder. Som hun gik og stod, eller i alt Fald med ikkun det nødvendigeste Tøj, blev hun overleveret til Stiftamtmanden, der førte hende til Viborg, men, da han ikke havde sin Familie der, overgav hende til en Embedsmands Familie. Det er ofte blevet fortalt af denne Embedsmands Børn, at deres Fader den Nat sov bevæbnet udenfor Frøkenens Sovekammer, fordi han frygtede, at man paa Hald skulde have betænkt sig og vilde øve Vold. Hans Hustru, der laa i samme Stue som Frøkenen, kunde af Uro og Angst

ikke lukke et Øje; men Frøkenen sov sødelig. Dagen efter rejste Frøkenen til Kammerherre Sehesteds Herregaard Rydhave, og der stod Brylluppet.

Kammerherre Schinkel var og blev meget forbitret og tænkte endog paa at gjøre Datteren arveløs. Da man erfarede nogle Ytringer af ham desangaaende, sendte man fra Viborg to Justitsembedsmænd ud til Hald for at foretage en Slags Registreringsforretning. Schinkel modtog dem tilsyneladende vel; men da han lod sine Tærskere med deres Pleiler komme op i Borgestuen og gav dem Brændevin, sprang de to Justitsembedsmænd ud af Vinduet og flygtede fra Hald.

Omtrent tre Aar efter, Aaret før sin Død, blev Schinkel forliget med Datteren, idetmindste saaledes, at han sendte hendes første Barn en stor Kiste med Linned og en Medaillon med Indskrift: „Ær Din Fader og Din Moder, at det maa gaa Dig vel.“

Blichers „Eneste Barn“ har en særlig Interesse derved, at han selv som Barn har kjendt Hovedpersonerne; men han lader et Slagflod ende Kammerherrens „slette Liv“, Dagen efter at den kongelige Resolution var meddelt ham. Der er ogsaa, ligefrem sagt, noget Stygt i Fortællingens Begyndelse og Slutning; det kan være faktisk, men vilde i denne Form knap passe til en Levnetsbeskrivelse, endsige til en Novelle. Men dem, som ville have den Sorg at se, hvad Ende en romantisk Kjærlighed kan tage, henviser jeg til Fortællingen.

Vi gik op paa Gaarden og bade om Tilladelse til at se de tre Malerier, der antages at forestille Ridder Bugge og Brødrene Limma. Kun det ene Maleri var hjemme, de to andre vare for at restaureres sendte til Kjøbenhavn, hvor jeg senere har havt Lejlighed til at se dem. Det kunde være Umagen værdt at erfare, hvem det Billede, der bærer Niels Bugges Navn, egenlig forestiller; til de Tanker, man gjør sig om den „smukke og stadselige“ Ridder, svarer det ikke. Det forestiller en aldrende Mand med svære Træk, ret kraftig og tænksom, og saavidt man kan se, er han iført en Slags Slobrok. Et Smil fremkaldes ved Tanken om, at i Bagklædningen af dette Maleri, af den „ædle Ridder Bugges Portrait“, skjulte Frøken Schin-

kel de Breve, som Loberen Thomas skulde besørge til Søofficeren. Portræterne af de to Brødre, især det, der forestiller den yngste, forekommer mig at have betydeligt Kunstværd. Saavidt jeg tør forlade mig paa et hurtigt Skjøn, er han med Hanen malet af en hollandsk Kunstner, den anden af en spansk. De ligne ikke hinanden. Den førstnævnte er mild, klog, anselig, den anden en ringere Natur, snu, ond, sandselig, Ører og Mund meget stygge, men det Hele overordenlig levende og karakteristisk, skjønt ikke jødisk.

Vi skulle videre, sydpaa. Hvorsomhelst man vender sig i disse Omgivelser, er der usædvanlig smukt, man kunde falde paa at kalde det en ideal Naturskønhed formedelst den mærkværdige Forening af Ynde og Kraft, Form og Farve, Vidde og Begrænsning. Søen danner ikke blot med sin Blaahed en skjøn, harmonisk Mod-sætning til Bøgeskoven histovre; men Skoven hvælver sig kuppelformig, og Søen slynger sine to smukke Arme om den. De store Skovgrupper rundt omkring ere ligesom anbragte med Kunst for at udhæve Søen og Jordbundens kraftige Strøg; men tiltrods for denne Naturens Smag i Anordningen, om man tør sige saa, hviler der en primitiv Friskhed over det Hele. Vor Vej fører tæt forbi det gamle Voldsted ved Søen. Sporene af Befæstning ere som sagt kun svage; men alligevel ligger denne svære Forhøjning ikke som en Jordmasse, ikke som en af Naturen dannet Høj, der hviler dødt paa Grunden, men synes noget Levende, der sover og kan falde paa at blinke med Øjnene. Her dannes et snevert Pas af Voldstedet tilvenstre og en stor, skovklædt Bakke tilhøjre. En Bæk har gjort en Rift i denne Skovbakke, strømmer fra Højden ned gennem en dyb, romantisk Kløft og driver en Vandmølle. Dette Sted har det idylliske Navn Bækkelund. Vejen snor sig der forbi, danner en Hulvej, stiger opad med Skov tilhøjre, tilvenstre en Eng, der skraaner ned mod Søen. Idet man oversaa dette nye Landskab, kom en Mand sydfra med en Drift Faar, der spredte sig paa Engen og mellem Træerne, som hist og her naa ud fra Skoven. Det Vidtstrakte og dog saa skjønt Begrændsede i Landskabet, det blide Lys, som

laa over Engen, Træernes fløjlsbløde Skygger, Søens Glans, de to Skoves Fylde og Alvor, Livet, som Hjorden udbredte i Stilheden, vilde have gjort en Landskabsmaler henrykt og fortvivlet.

Med Et, da vi stode paa Kammen af en ny Bakke, skiftede det Hele: Heden laa for os. Man kunde næsten med sin Stok drage en Linie, der betegnede Grænsen mellem de to Naturer, den frodige, vandrige Skovegn og den triste Hede. Jeg kalder Heden trist denne ene Gang formedelst dens pludselige Modsætning til en pragtfuld Natur. Ellers har jeg fundet den alvorlig, højtidelig, i visse Maader skøn; men her var det, som om man kom fra en Riddersmand i straalende Harnisk og med Guldsporer til en fattig Indsidder. Vi behøvede blot at vende os for endnu engang at have et samlet Billede af Halds adelige Rigdom, saa førte Vejen ned i Sand og Lyng. Men meget snart føler man sig tiltrukken og stærkt, dybt paavirket af denne Natur, af de svære Bakkestrøg, hvis Linier undertiden kunne være saa skønne, af den brune Hedes stille, sejge Kraft og af den vide Udsigt. Inden føje Tid kommer ogsaa Afvexling. Landet er en Højslette, vel halvandet eller et Par hundrede Fod højere end Hald Sø, og med Et opdager man dybe, grønne Dale, der ligge skjulte, indtil man kommer ganske nær. Vi vare stegne op og kørte ved Randen af en saadan Dal. Dens Sider vare brat nedskydende Forbjerge, der skiltes fra hinanden ved Kløfter, fyldte med blaalig-sort Skygge; Bunden var Mose, hist grøn, her sort, og man saa fra Kjørevejen ned i den som i en Afgrund; sjelden ses hertillands noget Kraftigere, Sælsommere.

En paa lignende Maade formet, men langt venligere Dal er den, hvori Dollerup Vandmølle ligger. Man kører ned i den gennem en brat Hulvej, og saasnart man er nede i en saadan Dal, hjælper al Erfaring ikke, i det mindste ikke paa mig. Jeg forestiller mig haardnakket, at hele Landet ligger lavt, at jeg er skilt fra det øvrige Dalstrøg ved Bakker, medens Sandheden er, at Landet ligger højt, og at Dalene kun ere Huller deri. Saasnart jeg saa Vandmøllen og Byg-

ningerne ligge saa fredelig og venlig paa den grønne Dalbund beskinnede af den skraanende Sols Lys, havde jeg afgjort med mig selv, at her vilde jeg blive et Par Dage, hvis jeg kunde. Det var ikke saa let. Ejeren, Hr. Jensen, er af Bondestand, men har arbejdet sig op, er Fabrikant og vistnok en megen holden Mand. Tilbud om Penge kunde ikke friste ham, og paa den anden Side kunde jeg ikke her gjøre Krav som til en Præst eller Herremand. Manden overlod naturligvis Sagen til sin Kone, og hun var ikke meget villig, ikke af Ugjæstfrihed, men fordi hun allerede havde Slægtninge i Besøg, og fordi hun frygtede, at en saadan Kjøbenhavnner var vanskelig eller „hyperæsthetisk“, som en Anmelder i hendes Sted vilde sige. Endelig sagde hun til min Glæde Ja. Lidt efter kom hendes yngste Søn hjem, en ung Mand paa nogle og tyve Aar. Hun sagde til ham: Den Herre skal have Dit Kammer. — Velkommen, sagde han og gav mig Haanden. — Det var den gjæstfrieste Hilsen, jeg nogensinde har modtaget, og jeg smigrer mig med, at det ikke er ganske lidt sagt.

Vi kjørte endnu en lille Tur op til Lyshøj, hvorfra der er en stor Udsigt: i Nord eller Nordost Viborg, som en afbrudt, blaa Stribe trak sig hen imod, nemlig de tre Søer, Hald Sø, Ved Sø og Viborg Sø; i Vest Ahlheden; i Sydvest Plantagerne og hinsides dem Graahede; langt borte i Syd Himmelbjerget; i Øst Tapdrup Kirke nærved Skovgaard's Skov og Taphede. Nærmere ved os saas Rind, Almind og Sjørlev Kirker. Der var mange andre Kirker; man skal kunne se 40.

Vi kjørte tilbage til Vandmøllen og besaa Fabriken. Der er et ikke ubetydeligt Uldspinderi, hvorved for Tiden en Snes Arbejdere vare beskjæftigede. Fem smukke Maskiner gik ved Vandkraft, og desuden var der et Par Nattrøjevæve. En af Maskinerne var fra Kongens Lyngby, en anden fra Schneevoigt i Wiborg o: Snefoged i Viborg.

Mine Viborg Venner kjørte hjem, og jeg tilbragte nogen Tid i ørkesløs Glæde over, at jeg nu virkelig var paa Landet, midt i Jylland, ene med Folk udenfor Borgerstanden, udenfor de intellektuelle Interesser, der ere os Andre en Fornødenhed og en Anstrengelse, ene mellem

hine naive Interesser, der synes os at ligge Livets Sandhed og Friskhed nærmere, give et roligt Hjerte og en høj Alder. Og saa i en Vandmølle! For os Alle har Vandmøllen noget Poetisk, vel fordi den ligger i Skjul og som oftest ensom og er Hjemsted for en Virksomhed, hvor Naturen med simple Kræfter hjælper Menneskene til det daglige Brød, og fordi det arbejdende Vand tillige gjør Musik, nynner og summer paa det ene Sted, drypper klangfuldt paa det andet, kaster sig paa Hjulet med en Skummen og Susen, der minder om, at Undinen ogsaa kan gjøre Fortræd, naar man udfordrer eller forsømmer hende. Og over alle de smaa Vandløb, der samledes i Salen og skyndte sig til Stigbordet, stod, for Fuldstændiggjørelses Skyld, den klare Maane, gjorde Dalrandene hist skyggefulde og mørke som en Skov, her usikkert, eventyrlig lyse, saa at man med nogen god Villie kunde tro Barndommens Sagn- og Trylleskikkelser ifærd med deres Leg hist henne i Stilheden.

Da jeg vendte om for at gaa ned iseng, syntes Vandmøllens Bygninger, en halv Snes i Tallet, at have forvandlet sig til en Række bløde Smaahøje eller ukjendte, store, fredelige Dyr, der vare krøbne sammen for at sove. Mit Værelse laa i Bygningen dybest nede. Det overflødige Vand fra Dammen eller Bækken løb i en bred Rende forbi Vinduerne; Maanen, som jeg ikke kunde se, spillede deri saa livlig, at det saa ud, som om der var Illumination i mine Vinduer.

Jeg satte mig til at læse Blichers Fortællinger. Det er en Nydelse, som kan tilraades Folk, at læse slige Digterværker i deres Fødeegn.

V.

Næste Formiddag gik jeg til Fallesgaarde eller Fallitsgaarde, en lille halv Mil vesterpaa, for at besøge Præsten. Saasomt jeg kom op af Dalen, var Landet fladt og fattigt, og Rigdommen steg just ikke, jo mere jeg nærmede

mig Fallesgaarde, et Par Gaarde og Huse paa flak, sandet Mark. Præstegaarden, der ligger her, vækker, set udefra, saa meget mere en Fornemmelse af besynderlig Forladthed, som der ingen Kirke er i Nærheden. Kirken og Skolen ere i Dollerup. For mig var Stedet ydermere forladt derved, at Præsten ikke var hjemme, og der var heller ingen Familie paa Gaarden. Man vidste i Vandmøllen, at Præsten var rejst bort til en fornem Vielse; men man stod i den Formening, at han var kommen hjem. Jeg havde haabet, ved ham at blive bekendt med Folk paa denne Egn, men maatte nu vende om; thi det nytter ikke at komme til Bonden ene eller uden anbefaling.

Efter Middag gik min Vært, Hr. Jensen, med mig over i den Dal, der mod Vest skyder ud fra Vandmølledalen. Der glide en Mængde Kildevæld ned fra de høje Bakkesider, og det risler og synger, saa at man kunde kalde det den syngende Dal. Omtrent midtvejs paa den grønne Dalbund er et Vand, hvor en Kilde vælder eller bobler op. Hullet er omtrent en Alen i Omkreds; rundt omkring det er temmelig fast Bund; men selve Vældet er saa dybt, „at man ikke kunde naa Bund med tre Aalestænger.“ Hullet er skjult af blødt, graaligt Sand, der af det fremvældende Vand bestandig bevæges i smaa, boblende Bølger, saa at det ser ud som noget Levende, der aander i en Bæk. Det er en stor Vandmasse, der stille, men ustandselig, altid lige stærk og med samme Temperatur, vælder op her; det er den fornemste Kilde til den Bæk, der driver Vandmøllen.

Vi gik tilbage ad Dalens Nordside, over Lyngmark, som man med stor Kraft har oppløjet paa de stejle Skraaninger, og saasomt vi steg lidt, saa vi de mange Sølvbaand, som Kildevældene danne i de to Dale.

Tæt østenfor Vandmøllens Vaaningshus, paa Bakkeskraaningen, er ogsaa en Kilde. Den brød forstyrrende frem engang, da man gravede efter Mergel. Nu er den indhegnet i et Bassin, hvis Bund er hvidgraat Ler. Op igjennem dette stiger det krystalklare Vand saa stille og stærkt som i Maglekilde ved Roskilde; med hvor stor Masse det stiger, ser man ved dets Udløb. Man behøver

kun at lukke for dette Udløb, saa hæver Vandet sig snart i Bassinet og løber ud gennem en Rende, der fører ned til Bryggerstet, Vaskerhuset o. s. v.

Om Eftermiddagen gik jeg op igjennem en Kløft paa Dalens sydvestlige Side. Der syntes Landet meget frugtbar; store, frodige Sædmarker laa imellem de vidtsprede Gaarde. Jeg gik ind i et Par af dem, der dog tilhørte Folk udenfor Bondestanden. I den ene af dem blev jeg længer, end jeg havde ventet, og skylder endnu min Tak for en behagelig Eftermiddag. Der blev med Lune fortalt nogle Almuehistorier, som dog fornemlig henhørte til den politiske Strid og Splid; thi der er paa Egnen en Minoritet, som føler sig trykket af Bondevennerne. Jeg er ikke længer med i Politiken og holder mig i de herhenhørende Sager, naar de absolut skulle omtales, helst til, hvad en Mand udenfor eller lidt ovenfor Bondestanden, en Thybo, sagde mig ifjor: „Jeg har ikke Noget imod at blive regeret af Bonden, naar han selv giver Navn til, for saa vil han ikke gjøre Uret; men handle Andre i hans Navn, saa lukker han Øjnene.“ — Imidlertid befinde vi os i Frihedens Lømmelaar, og „Vrøvl“ maa der være, mens vi gaa dem igjennem; det er en Overgang. De, der paa en eller anden Maade lide imens, svare: Ja, han sagde saa, Ræven, da de flaaede ham.

Saa godt det nu end er, at Politiken fra en ukjendt Magt, der kom ned over Folk ligesom fra en anden Verden, er bleven forvandlet til Noget, hvori enhver Mand har Del, og som altsaa maa fremkalde Strid, saa har man dog Møje med at forstaa Stridens og Lidenskabens Mulighed, naar man igjen kommer ud i det vidtstrakte, lidet bebyggede Land. Luften aander Fred, og paa Gaardene, der ligge saa ensomt og stille, maatte der, skulde man tro, ikkun føles Trang til Forening og menneskelig Bistand. Scenen, der efterhaanden oprulledes for mig, førte Sind og Tanke end længer bort fra Øjeblikkets „brændende Spørgsmaal“. Jeg gik nedad den østlige Kløft eller Bisballe Banke. Vejen slynger sig temmelig brat imellem grønne Bakkeknuder, der se ud som Forbjerge, og der kom et Sted paa Skraaningen, hvor jeg syntes ganske lukket inde mellem bølgende Høje. Da jeg til-

fældig standsede, blev jeg opmærksom paa, hvor fuldstændig Stilheden var. Det var, som om i den begyndende Skumring alle Hoje stirrede med tilbageholdt Aandedræt. Lidt længer frem aabnede Udsigten sig til Søen, nemlig den bredere Del af Hald Sø, der ikke kan ses fra selve Hald. Den store Bøgeskov stod paa Hovedet i det aldeles stille, spejlblanke, dunkle Vand. Endelig kom jeg ned paa en grøn Eng næsten i Niveau med Søen, og medens Skoven, som jeg nærmede mig baade i dens Virkelighed og dens Spejlbillede, voxede til højtidelig Størhed, saa jeg ovre paa den modsatte, i Aftenskyggerne hensynkende Side af Søen en Række hvide Huse, der toge sig ud som Villaer ved en sydlig Sø, og navnlig kom jeg til at tænke paa Genfersøen. Jeg ventede og ventede for at se, om der ikke skulde blive tændt Lys i nogen af disse Villaer, om hvis Tilværelse jeg hidtil ikke havde haft Anelse, og som ogsaa syntes mig ikke ret at høre hjemme paa Strækningen op imod Non Molle. Næste Morgen, da jeg gik ud for at se efter, opdagede jeg ogsaa, at det var hvide Sandpletter paa Søens høje, lyngbevoxede Rand.

Onsdag Formiddag, den 1ste August, var meget hed og lummer, og nær havde jeg fulgt to unge Studenter, der paa en Fodtur kom til Vandmøllen, et Stykke paa Vej over i Hald Bøgeskov for at ligge i Skovskytte og Kjølighed, da der tilfældigvis blev talt om en Skolelærer ovenfor Dalen, og efter hvad der tilføjedes om ham, foretrak jeg ham for Skoven. Efter en voldsom Tordenbyge fulgtes jeg derop med Hr. Jensens ældste Søn, som ejer en Gaard deroppe. Der fandt jeg rigtig livlige unge Folk og hørte Historier. Først erfarede jeg, at Skolen var den, hvor Blicher havde henlagt „E Bindstouw“. Der boede Kræn Koustrup, som om Vinteren var Skolemester, men om Sommeren Murmester, og han var lige dygtig i begge Dele. Egnen deromkring er ogsaa den rette Binde-Egn, og hvorvel denne Husflid taber sig i samme Forhold, som Agerdyrkingen, Velstanden og „Civilisationen“ stige, er der endnu ikke faa Steder, hvor man binder (strikker) og fortæller Historier og kappes om at binde istedenfor at spille Kort. En Bonde, der bor

nærved, gaar med sin hele Husstand tidlig iseng, staar op Kl. 11, binder og fortæller til Kl. 4 om Morgenen og sover saa lidt igjen. Af Fortællingerne, jeg skylder dette Sted, kan jeg her hidsætte en, der svagt minder om Schinkels Forhold til hans eneste Barn og ikke er synderlig præget af Almuekarakteren, men forsikredes mig at være forefalden nøjagtig saaledes:

En Aften kom et ungt Menneske ind paa en Gaard og spurgte, om han for gode Ord og Betaling kunde faa Lov at ligge der om Natten. Gaardmanden, Hans Nielsen, der var en rig Mand, maalte Gjæsten fra Top til Taa og spurgte ham, hvordan han var falden paa at komme ind netop paa hans Gaard. Den unge Mand svarede: Jeg er Maler af Profession og skal male Alterbilledet i Kirken; da det blev saa silde, besluttede jeg mig til at gaa ind paa den første, den bedste Gaard i Byen. — Der mangler ikke i denne Gaard paa Seng for en Nat, sagde Gaardmanden, kaldte paa sin Datter Marie, der stod i Kjøkkenet og siede Aftenmælken, og bød hende gjøre Storstuesengen istand for den Fremmede.

Den unge Maler saa noget paa Marie, og hun saa lidt paa ham igjen. Hun var en sjelden Bondepige, meget skjær og fin, med brune Øjne, som alle Mennesker fandt smukke og godhjertige. Han var lysladden, med krøllet Haar, velvoxen. Han var ganske rigtig, som han havde sagt, Maler af Profession; men han havde lært ved Akademiet, og han var ogsaa Kunstmaler, skjønt ikke til Hverdagsbrug. Især kunde han sommetider godt male Portræter, og desaarsag blev han anset for dygtig nok til at lave et Alterbillede i en Landsby eller lave det om. Det var forresten et meget gammelt Billede, malet paa tre Fløje til at lukke sammen.

Næste Morgen hentede han Kirkenøglen hos Degnen og gik til Arbejdet, men gjorde vel ikke Meget ved det, for snart efter var han ovre hos Hans Nielsen og tilbød ham at male hans Portræt uden Betaling, og saa vilde han male Maries ovenikjøbet. Dette tog Hans Nielsen imod; men for Intet vilde han ikke have det, Maleren kunde jo til Gjengjæld ligge paa Gaarden og faa Kosten, saalænge Kirkearbejdet stod paa.

Nu malede Kunstneren begge Portræter paa engang, saa at sige. Hver Dag sad først Hans Nielsen lidt for ham, derefter Marie noget længere; thi Ungdommen er vanskeligere at træffe end en ældre Mand med fast Ansigt, sagde Maleren. Efter Middag var han ovre i Kirken, hvor han malede paa Jomfru Marie, der besøger Elisabeth.

Efter nogen Tids Forløb skete det en Dag, at Maleren havde været i Kirken siden den tidlige Morgenstund og blev derovre uden at komme paa Gaarden til Frokost, hvorfor Marie bragte hans Smørrebrød over til ham. Han var saa fordybet i Arbejdet, at han ikke hørte hende komme, og hun stod bagved ham og saa paa Billedet, og saa saa hun, at Marie paa Billedet, med Straalekrans om Hovedet, var hende selv. Han vendte sig, og da faldt de hinanden i Armene paa det hellige Sted og lovede hinanden Troskab i Liv og Død.

Men Hans Nielsen vilde paa ingen Maade vide Noget af deres Forbindelse. Marie havde en Søster, der var gift med en Gaardmand et Par Mils Vej borte, men paa den Tid døde og efterlod sig et lille Barn. Hans Nielsen sendte Marie derop for at styre Huset og passe Barnet, og for at hun kunde faa Svogeren, saa at Gaarden ikke kom ud af Familien. Da hun var deroppe, passede Hans Nielsen og Svogeren godt paa, at Maleren ikke skulde komme der og heller ikke sende Bud eller Brev. Maleren fik en Dreng paa Gaarden til at gaa med Brev; men Hans Nielsen tog Brevet fra Drengen og paalagde ham at sige Maleren, at han havde flyet Marie det.

Da Marie saaledes blev skilt og afspærret fra Knud Lysgaard, blev hun syg af Sorg og Længsel, og tilsidst, da Svogeren saa hende gaa saa bleg om ved Arbejdet og næsten segne under det, sagde han, at han vilde ikke have en tvungen Kone, og hun maatte gjerne tage hjem.

Imidlertid havde Maleren forladt Gaarden. Han var taget til Viborg og havde gjort det, han ejede ved Arv, i rede Penge, for hvilke han kjøbte sig et Hus, omtrent en Fjerdingvej fra Gaarden; thi han brød sig ikke mere om Altertavler eller andet Maleri. Dog virkede dette

ikke paa Hans Nielsen; han svor, at Marie aldrig skulde faa den Stodder og Landløber.

De maatte nu endelig hente Doktor til Marie, og den Doktor var en fornuftig Mand, der sagde, at Marie var syg af Kjærlighed, og hun maatte dø, hvis hun ikke fik den, hun elskede. Men Hans Nielsen brød sig ikke derom; han sagde, at Doktoren var bestukken; han havde altid hørt, at Ingen døde af Kjærlighed.

Men næste Dag gik hans Søn Jens ind til ham og sagde: Hvorfor maa Marie ikke faa Knud Lysgaard? Er det ikke nok, at I faar Jer Villie med mig, at jeg ta'er den Rødhaarede? Kan I nu idetmindste lade Marie blive glad? — Faderen slog i Bordet og sagde, at han skulde holde sin Næse fra, hvad der ikke kom ham ved. Men saa slog Jens i Bordet og svor, at Marie skulde have Knud. Faderen blev maalløs af Vrede og gik ud i Marken.

Jens gik op til Knud og sagde til ham: Kom nu med mig ned at fri for Alvor hos vor Fader og se Marie.

Saasnart Faderen saa dem komme, lukkede han sig inde i sit Kammer og skjød Slaa for, og medens han saaledes viste sin Vrede, sad Knud ved Maries Seng, og Jens spurgte, om hun ikke nu, siden han havde været paa Apotheket med Doktorens Recept, troede snart at kunne blive saa rask, at hun kunde kjøre til Bryllup. Om Marie svarede Ja eller Nej hertil, vides ikke; men hun kom virkelig op.

Jens besørgede nu Tillysningen, og i al den Tid gik Faderen ud af den ene Dør, naar Sønnen eller Datteren kom ind ad den anden. Da Marie skulde til Kirke for at vies, var han igjen lukket inde, og hun maatte forlade Gaarden uden at sige Farvel. Vielsen skete foran det Billede, som Knud havde malet, og det trøstede de unge Ægtefolk, som om dog Nogen eller Noget var tilstede og fyldte ud for Faderen.

Til det Hus, som Knud havde kjøbt, hørte sex Tønder Land, og han kunde holde en Hest og to Køer og desuden ernære sig ved sit Haandværk. Huset laa kun en Fjerdingvej fra Gaarden; men Hans Nielsen kom aldrig ad den Kant.

Efter et Aars Forløb fødte Marie en Søn, der blev opkaldt efter hendes Fader; men han betragtede Tingen som sig uvedkommende. Tiden gik hen, hele tre, fire Aar, og i al den Tid var det, som om Faderen og Datteren ikke levede i samme Verden. Men saa skete det en Dag, at Jens besøgte Knud og Marie og tog deres lille Dreng med sig, da han kjørte ned til Faderen. Saasnart Faderen saa Drengen, blev han saa indtaget i ham, at han knap kunde afse ham. Han spurgte ikke, hvem han tilhørte; men Jens kunde efterhaanden mærke, at han gik og længtes efter den lille Hans, hvorfor han ogsaa engang imellem tog ham med til Gaarden. Nu fik Marie en Datter, og skjønt Faderen ikke var med til Daaben, sendte han dog en Foræring, en Obligation paa 500 Rdl. Aaret efter fik Marie igjen en Søn, og det var paa samme Dag, som Hans var bleven født, og Hans blev sendt ned for at sige, at han paa sin Fødselsdag havde faaet en Broder. Hans Nielsen sagde Intet dertil; men næste Morgen tog han sin bedste Frakke paa og sin store, gammeldags Stok med Messingknop i Haanden og gik op til Huset. Da man saa ham komme, gik Knud ud i Døren; men den Gamle blev staaende udenfor og sagde, at han blot kom for at spørge efter en lille Dreng ved Navn Hans. Hans kom ud; men Knud bragte tillige en lille Pige og spurgte Svigerfaderen, om han ikke vilde se hende, og da den Gamle tog Barnet paa Armen, sagde Knud: Og saa er her endnu en ganske lille En; men han kan ikke komme ud. Saa gik Faderen ind og sagde til Marie: Det er mig, Marie; skal det nu være godt? — Derpaa satte han sig ned, saa sig om i Stuen og tilføjede: A tykkes, det kunde været godt en Kjende før.

Dette er, som sagt, berettet mig som fuld Virkelighed og jeg har kun undladt at bruge det som Stof til en Fortælling, fordi jeg antog, at man vilde finde en saadan Fortælling digtet for blødt og ikke i jydsk Karakter. Navnet paa Kirken, hvor Maleriet er, og de rette Navne paa Per-

sonerne bleve mig meddelte, men paa den Betingelse, at jeg ikke turde gjøre Brug deraf.

En Historie af anden Art er denne. I en Forsamling, hvor man fortalte Historier og sang, omtrent som i „E Bindstouw“, kom Turen ogsaa til en Karl ved Navn Mads. Han sagde: A har aldrig i mine Dage kunnet synge mere end een Vise, og den var om en Pige, som tjente sammen med mig. Hun slog op med sin Kjæreste, og det tog han sig saa nær, at han ufortøvet rejste til Viby. Der bor en Mand, som hedder Peder Jensen Høg, og ham fik han til at lave en Sang, som han saa sendte Maren, saaledes hed Pigen, og Dagen efter drak han en Trepægleflaske fuld af Brændevin, hvorpaa der gik Ild i Halsen paa ham, og død var han, og død blev han.

Syng os Visen, Mads, raabte man.

A synger den ellers it gjerne, sagde Mads, men rømmede sig og sang:

Skal nu vort Venskab ende saa?
 Skal Kjærlighed med fast Attraa
 Nu høre op, og rives ned
 Den Ven, som jeg har havt saa kjær?
 Men nu vil jeg i Sorgen gaee
 Og fælde mangan modig Taar.

Den er meget længer; men a har ondt for Brystet, sagde Mads, hvorpaa han gik hjem og lagde sig tilsengs og laa i tre Uger af Kjærlighedssorg, men stod saa op og fejlede ikke Noget.

Spørgsmaalet er: Havde Mads Kjærlighedssorg, før han sang Visen, eller har Visen, naar den synges, en dæmonisk Magt til at frembringe Kjærlighedssorg, hvilket sidste man ikke skulde tro om den, mindst af dens Rim.

Her paa Egnen, som ogsaa andre Steder i Jylland, er det Skik ved Bryllupper, at Brudgommen, hvis han er Ungkarl, skal have en rød ulden Hue sat paa Hovedet og Bruden en sort Kyse, hvorpaa de i dette Kostume danse en Dans med hinanden. Den Bestilling at sætte Huen og Kysen paa have gjerne Skolelæreren og hans Kone; men der maa passes godt paa; thi medens Mændene ere derfor,

modsatte Karlene og Pigerne sig det, undertiden saa heftig, at det er kommet til Slagsmaal.

VI.

Jeg gik ogsaa over og besøgte min Værts Broder, der er Uldhandler og ejer en Gaard tætved. Paa Vejen derhen viste man mig pludselig i Sydost, omtrent en halv Mil borte, Vium, hvor Blicher blev født. I dette Øjeblik var Jordbunden foran mig, saa langt jeg kunde se, ikke Andet end brun Lyng, hvad der jo passede godt til Blichers egne Ord:

„Min Fødestavn er Lyngens brune Land,
Min Barndoms Sol har smilt paa mørken Hede.“

Lidt efter kom jeg i det buede Landskab ud mellem rige Kornmarker, en tydelig Hilsen om, at Meget har forandret sig paa Egnen siden Blichers Tid, at Hedens uforstyrrede Poesi er forbi. Kornmarkerne strakte sig tæt op til den grundmurede Gaard, som tilhører Uldhandler Jensen. Der fortaltes om ham, at under sidste Krig, da vor Hær trak sig tilbage og en Eskadron nærmede sig Gaarden, gik han ud og sagde til den kommanderende Officer: Hr. Ritmester, hvad Vin maa jeg byde Dem? — Og efter den Erfaring, jeg gjorde paa Gaarden, skulde det være en vanskelig Officer, der ved sit Svar kunde gjøre Spørgsmaalet tilskamme. Det er denne Mand, der efter at have begyndt som Bondekarl med at gaa om og handle, indrettede Fabriken i Dollerup Vandmølle. Han har været to Gange ruineret ved Kriser, sidste Gang 1848; første Gang var Krisen ikke saa vidtstrakt, om end meget intensiv; den omfattede hans hele Ejendom, som han bar paa sin Ryg, og som man fratog ham. Men begge Gange arbejdede han sig med utrættelig Vindskibelighed op igjen og er nu, mindst sagt, en formuende Mand. Der blev engang i vore salig Stænder sagt af en

fornem Godsejer, at noget af det Behageligste, han kjendte, var en Bondekarl, der havde været Tjener. Jeg tør dog sige, at det er end behageligere at se en Bondekarl, der har hævdet sig som sin egen Herre og, medens han har beholdt Racens Kraft, har faaet den Dannelse, som et bevæget, praktisk Liv giver.

Efter en Aftale med et Par af de Herrer, som fra Viborg havde fulgt mig til Dollerup, og som havde et Ærinde der paa Egnen denne Eftermiddag, kom de forbi Vandmøllen for at tage mig med og bringe mig længer sydpaa, nemlig til Grænsen af Ahlheden. I Forvejen opførte min Vært og jeg en lille Komædie med hinanden. Jeg havde jo godt kunnet mærke paa Behandlingen, at man ikke betragtede mig som en Gjæst, man vilde drage Fordel af; men jeg kunde dog efter Omstændighederne ikke undlade at tilbyde Betaling. Da jeg havde sagt dette saa pænt som mulig, svarede min Vært meget alvorlig: „Det er tyve Daler.“ Jeg tog ligesaa alvorlig i Lommen. „Nej,“ sagde han da, „De skal have Tak, fordi De vilde være min Gjæst, og De er velkommen igjen, naar De selv vil.“

Vi kjørte derfra til Kammerjunker Sporøen paa Stendalsgaard, omtrent en Mil. Vejen løber saa temmelig paa Grænsen imellem det frugtbare Land og Heden. Tilvenstre, østlig, laa Viiums hvide, firskaarne Kirke med spidst tilløbende Tag, venlig og hyggelig mellem Træer; tilhøjre, ved Hvam, saa jeg for første Gang Jorden skrælet og Lyngskorpen kjørt sammen og brænde for at gjøde Jorden med sin Aske. Det saa fattigt ud ved Hvam; men Rigdommen stod der i Skikkelse af en hamborgsk Kjøbmand (dansk af Fødsel), som nys har kjøbt en Gaard der, og det var hans Lyng, der brændte.

Nu nærme vi os Ahlheden; men Udsigten til den bliver spærret af Skoven, en kunstig Skov, hvis det er tilladt at sige saa om den store Granplantage, undertiden kaldet Kongeskoven. Den strækker sig ca. en halv Mil fra Nord til Syd, men er forholdsvis smal; Arealet er 1,230 Tdr. Land. Dens ældste Del er 77, dens yngste Del 42 Aar gammel. Saalænge man østpaa kan se rigtige Træer — man tilgive mig stadig denne Udtryksmaade —

jeg mener Lovtræerne, dem, Naturen frivillig har ydet, gjør denne Skov intet oplivende Indtryk; den er flad og regelmæssig-alvorlig, ser ud som et Stykke Poesi fra Oplysningstiden. Men det forandrer sig, naar man kommer ind i den: saa er den kraftig og alvorfuld, og enten glemmer man, at den er plantet, eller man mindes det for at glæde sig over, at Alt trives saa vel. Stendalsgaard, Skovriderboligen, ligger omtrent midtvejs paa dens østlige Rand, paa en firkantet Eng, der overalt er omsluttet af Skov, undtagen mod Syd, hvor Haven ligger. Der er afsluttet, favnet, hyggeligt, stille, alvorligt.

Det Alvorsfulde, Stærke og Melankolske traadte os endmere imøde, da vi i Skumringen gik ned i Stendalen. Det er et Svælg, en Kløft, dannet omtrent som Dalene ved Dollerup, men mere langstrakt; den naar igjennem Skoven langt ud mod Vest, hvor den efterhaanden bliver til en Aa, der under Navnet Aaresvad Aa falder i Karup Aa. Her nede, tilsyneladende omgiven af svære, mørke Skovbakker — hvilke kun synes Bakker, fordi man selv er nede i en Fordybning, der i Øjeblikket synes Landets egentlige Niveau — skal man nok glemme, at man er i en Plantage, og snarere tro sig i en norsk Fjeldskov. Stilheden her er mærkværdig. Man skulde tro, at Stilheden var Stilheden, at denne Stilheden maatte ligne den i de skovløse Kløfter ved Dollerup, og dog er der en sælsom Forskjel i Maaden, hvorpaa de tavse Banker og de stille, store Træer synes at lytte til Noget, der ikke vil komme.

Næste Morgen tog min Vært mig med for nærmere at bese Plantagen. Vi gik over Engen og henad aldeles flad Skovbund; men alligevel, da vi kom til Stendalen og havde gaaet et Par Skridt paa dens Rand, var det mig umuligt at fornemme Andet end, at vi vare komne op paa en Bjergside. Der er Skuffelser, som ingen Erfaring hjælper En af med. Man kan have rejst nok saa meget paa Jernbaner, og dog, naar man holder f. Ex. ved Ringsted, og det andet Tog sætter sig i Bevægelse, tror man ved at se ud, at Ens eget Tog gaar. Ved Stendalen kan man ikke gjøre Forskjel imellem, om Jorden er gaaet ned eller man selv gaaet op. Formedelst denne

Bjergfornemmelse, som man har her paa Landets egenlige, flade Grund, er det maaske, at den eneste Forhøjning i Skovens Terræn er kaldt Dovrehøj.

Ad en smuk, nyanlagt Vej kom vi ud til Plantagens vestlige Rand, og her saa jeg da endelig ud over Ahlheden. Der var en stor Overraskelse. Tiltrods for Meget, som jeg i den senere Tid havde hørt, læst og set, laa dog haardnakket fra gammel Tid den Forestilling i mit Sind, at Ahlheden var Sand, somme Steder graa, andre Steder brun eller rød af Jern, men væsenlig en Sandslette. Beskrivelsen, der efter Carstens er optaget i Traps Statistik, tilføjer vel Lyng, men maler for Fantasien det mest melankolske, af alle venlige Aander forladte, øde Landskab. Velan, hvad jeg saa foran mig, var først en Kant eller Bordt af Lyng, saa en udstrakt, grøn Slette ikke saftiggrøn, men snarere lidt bleggryn, med Græs og Kornmarker, længer borte endel adspredte Bygninger, og endelig i det Fjerne et fint, rødligt Skjær om lave, hvide Huse paa den uoverskuelige Slette, saa flak som en Pandekage eller som Amager, hvorum jeg da ogsaa mest blev mindet. Vel at mærke, dette var ikke hele Ahlheden; hvad jeg saa nærmest, var Kolonien Haurdal eller Havredal med dens Jorder, opdyrket Hede.

Et Besøg derude blev opsat, fordi min Vært, som Kl. 11 skulde være ved et Vandsyn i Nærheden af Aunsbjerg, foreslog mig at tage med og aflægge et Besøg paa Gaarden. Da min Rejse for en Del skulde være en Pilgrimsvandring til Blichers poetiske Land, kom dette Vandsyn mig meget belejligt. Derovre maatte Blicher i sin Opvæxt opholde sig oftere og længer, end han ønskede, hos sin fornemme Slægtning Etatsraad Steen de Steensen og hans strenge Frue; men medens Drengen gik og længtes hjem til Præstegaarden, indsugede han af Herremandslivet det Stof, hvoraf han senere formede Skikkelser, der ere blevne os saa kjære. Her boede „Skytten paa Aunsbjerg“. Her blev den forelskede unge Dame bragt hen for at skilles fra sin Elsker; men Budbringeren mellem hende og ham stod bag paa Vognen som Nissen, der sagde: Vi flytte. Her levede ogsaa hin anden Skytte, der havde Sammenstødet ved Sorte Mads, og her, nedenfor

et af Vinduerne, aflagde han sin Naadigherre den melankolske Beretning om Udfaldet, medens Junker Kai og Frøken Mette stode ved det andet Vindue. Herfra drog Toget ud for at opsøge og tugte Sorte Mads og kun finde de glødende Emmer af hans Hus paa Mosen. Her var den Kvist, der „nød Prædikant af Taarn“, hvorfra Kornetten bortførte Frøken Mette, og saa fulgte hin romantiske, spændende Flugt over Heden, ad Karup Aa til, hvor jeg ogsaa vil hen.

Der er en Milsvej fra Stendalsgaard til Aunsbjerg, lige i Øst. En halv Fjerdingvej fra Stendalsgaard paa en lille Sandhøj, der hedder Store Havbakke, regner man, at Skjellet er mellem Hedelandet og Lerjorden, eller nøjagtigere: her er et Punkt, hvorigjennem Grænse-linien gaar fra Nord til Syd. Nedenfor ses tilhøjre, sydlig, en blaa Sø, Nipgaard Sø. Lidt længer frem, Nord for Vejen, ligge Vium Kirke og Præstegaard saa venlig mellem Træer som nogen sjællandsk Kirkeby. Derpaa ses en stor Skov, ligeledes tæt Nord for Landevejen. Ved dens nærmeste Kant ligger i en Dal Herregaarden Liselund; Aunsbjerg er nærved, men ligger lidt mere i Skjul, tættere til Skoven. Det Første, man ser af Gaarden, er meget anseligt: de nyopførte Mejeri- og Staldbygninger, hvorimod selve Herregaarden, der med tre Længer omfatter en stor Gaardsplads, er mere beskedne, fordi den Fløj, tvende Stokværk høj og med „Taarn“, som Blicher omtaler, er nedbrudt og erstattet med et lavt Sidehus. Den midterste Fløj, som Familien bebor, er ikke meget højere, men var i gamle Dage paa tre Stokværk. Der skal ombygges; men den nuværende Ejer, Hr. Neergaard, har som klog Landmand begyndt med det, der hører til Gaardens Drift, og ladet det Stadselige og Bekvemmelige vente til Sidst.

De tre Alen tykke, tildels Kampstens Mure under den midterste Fløj og de overordenlig svære Egeplankeløfter i dens Kjældre vidne endnu om, at her har staaet noget Betydeligt. De ligge vel fra den Tid, da Jens Andersen, Dronning Margrethes Landsdommer i Jylland, byggede Borgen og kaldte den Avindsbjerg, „fordi han havde saa mange Avindsmænd“, hvilket dog var en sær Grund

til at give sit eget Hjem Avinds Navn. I Jorden er mod Nord fundet Spor af tykke Mure; en Del af den store, smukke Have, anlagt af Etatsraad Steensen, ligger paa de fordums Borggrave; men der er endnu lidt Borggrav og en lav Vold. I Plantagen nærvæd er Spor af Kanaler à la Louis XIV eller à la Fredrik d. 6te i Frederiksberg Have; ligeledes ser man i Skoven en lille Levning af den Lindeallé, som i Blichers Ungdomstid førte til Gaarden nordfra. Her er altsaa Spor nok baade af Riddertid og af storstilet Herremandsliv; men saa kom Forfaldstiden: under den næstforrige Ejer voxede Lyngen ind i Gaarden. Nu er der overalt Frodighed, Skov med dejlige Bøge, Plantage, en smuk Have, rige Marker og, saavidt jeg saa, slet ingen Lyng.

Det skulde være en kort Udflugt; vi ventedes hjem til Middag, og vi agtede os til Præsten paa Ahlheden; men Klokken blev sex, inden vi kom fra Aunsbjerg, og jeg skulde gjerne blevet der længer.

Min Vært mente, at der nu ingen Grund var til at kjøre hjem og sigé, at vi ikke kom til Middag; „naar man er taget til Aunsbjerg, forstaas det, at man bliver borte“. Vi kjørte derfor tilbage ad Heden til, men lidt nordligere, tæt udenom Granplantagen, gennem Sjørup, og naaede inden Kl. 7 til Frederiks Kirke, Kirken paa Ahlheden. Den fyldte i dette Foraar 100 Aar og er nok i Anledning af Fødselsdagen bleven istandsat og pyntet; den ser ny ud, lys og venlig, med en Altertavle af Schleisner. Man maa ikke tro, at der mærkes Hede her; tæt østenfor Kirken er en Skov eller Plantage paa 14 Tdr. Land, mest bestaaende af Rødgran, anlagt af Carstens, og tæt vestenfor ligger den hvide, nette Præstegaard med Have eller egenlig to Smaahaver omgivne af en Lund bestaaende af Gran, Birk, Alm, Elle, Røn og Syringer. I Havens Gange lod Carstens Ahlen ligge bar. Den ligger $\frac{1}{4}$ Alen under Sandet eller Mulden og er jernsvangert Sand, undertiden meget fast, som Stenblokke. Det var da, som om Havens Gange vare rødbrune Fliser. Den forrige Præst lod fylde Grus paa for at undgaa dette særegne memento.

Pastor Gad og Frue var gaede over til Firhusene;

saaledes hedder, efter Gaardenes Tal, en af Bygderne eller Beboelserne paa Heden. Der findes ogsaa Tøhusene og Trehusene; en Bygd hedder Klem imellem; de betydeligste Steder ere Havredal, Grønhøj og Resenfelde. Jeg antager ikke at behøve at minde Lærerne om, at al denne Bebyggelse hidrører fra Fredrik d. 5tes Tid, fra Aarene 1759 og 60, da man „samtidig med, at Olavides koloniserede Sierra Morenas øde Bjergstrækninger og Catharina d. 2den Ruslands Stepper, førte henved 1.000 fattige, ved Krigen hærgede Indvaanere fra Bredderne af Rhin og Mainz hertil“.

Vor Vej gik over flad Lynghede; men Solen stod rød og varm foran os dybt nede ved Jordranden, og det var, som om vi kiorte i det røde Guld. Da vi kom til Firhusene, var ogsaa dette tarvelige Sted overgydt af Solnedgangsllys, medens Luften var stille og kjølig og vore Skygger faldt lange og sorte henover de i farvet Lueluft indhyllede Lyngtoppe.

Bygningsmaaden paa disse Steder er saaledes, at Gaardene ligge parvis, vidt adskilte fra hinanden, og danne en meget bred Gade. Firhusenes Gade er Græs- eller Lyngmark. Hver Gaard bestaar af et Stuehus og en parallelt dermed liggende Staldbygning. Midt paa Gaden er en Brønd, 42 Alen dyb; thi da man vilde kolonisere efter spansk og russisk Mønster, gjaldt det jo om at finde en rigtig øde Egn, hvor der ikke engang var Vand. Brønden ser ret sælsom, gammeldags, patriarkalsk ud: Fire høje Egestolper, forneden forbundne med Brædder, foroven med et Tag; i Midten under Taget et Hjul, hvorfra Kjæden gaar ned i Dybet.

Vi vare først inde hos Daniel Jungs Kone, lille, sortøjet, med temmelig stærk jydsk Accent. Huset var ikke særdeles renligt, men indrettet paa sædvanlig dansk Bondevis.

Derfra gik vi til hendes Naboerske, Eva Laut, Jacob Kratts Enke. Hun var kraftig bygget, i graasort Hvergarns Kjole, med et sort Bind om det Øverste af Panden og et sort Tørklæde om Hovedet. Det var ydermere en paafaldende kjøn Kone: Ansigtet ædelt formet, Øjnene store, graalige, Øjenbrynene fine og skjønt buede, Mun-

den sjældent smuk, i det Hele et Udtryk af Venlighed, Kløgt, Selvbevidsthed, Dygtighed. Men det var tillige bestemt fremmed, ikke-dansk; der var ikke den Gemytfylde, som er det egenlig Smukke i de smukke danske Kvindeansigter, men overvejende Klogskab, „Verden“. Man kunde paa dette Ansigt se, at der i den blandede Skare, som indkaldtes, ogsaa var Folk af god Familie, ødelagte ikke ved egen Skyld, men ved Krigen. Hun talte Dansk, men med tysk Accent, sagde f. Ex. Grumme Schli (Slid), Tyschland. Jeg anslog hende til 50; men hun er 63 Aar. Hun havde været Enke i 25 Aar og har ikke blot hævdet sig paa sin egen Gaard — den er paa ca. 600 Tdr. Land, hvoraf 40 Tdr. opdyrkede, med 4 Stude, 3 Køer, endel Faar, 11 Skjæpper Hartkorn — men ogsaa købt Gaarden ligeoverfor til sin ældste Søn. En Søn og Datter — en smuk Pige, men dog ikke nær saa smuk som Moderen — ere hjemme. De dyrke deres Jord; men hele Huset er samtidig beskæftiget med at binde. Husets Vinduer vare fyldte med Blomster i Urtepotter; i Storstuen var der hvide Gardiner. Haven er mod Vest beskyttet af Træer; der stod Kaal, Roer, Løg, Ribs, Roser, et lille Æbletræ i Læ mellem Ribsbuske og et lille Kirsebærtræ. Det var med et ubeskriveligt Velbehag, at jeg stod ude i Haven og talte med Eva Laut. Over det Hele hvilede Tarvelighed, Vindskibelighed, Orden og Villie, forenet med et besynderligt Udtryk af Bevidsthed om, at man havde hjemme et andet og bedre Sted, men fandt Ro i det Nærværende.

Solen var gaaet ned, og vi maatte hjemad. Da vi gik tilbage, mødte vi strax ved Husene Daniel Jung. Det var hans Sted, vi først havde været inde i, og der var det ikke faldet mig ind, at han var den rigeste Mand i Bygden; hans Gaard er større end Eva Lauts, og han har to Heste, der stode „nede i Engen“. Der var altsaa Vand og Eng ikke langt borte; men jeg havde ikke faaet Tid eller Anledning til at gaa derhen. Selv kjørte han i dette Øjeblik med Stude; han havde været ude med Hedetørv. Det var en Mand med langt, germanisk Ansigt, kloge, livlige Øjne, frejdig og fornøjet, men paa tysk, selv-

tilstrækkelig Maade. Han var 64 Aar, men saa vidt ud; thi hans Fader var bleven 91.

Præsten fulgte os tilfods, medens Fruen kørte til Fredriks Kirke. Han mente, at Kolonierne gaa tilbage, fordi Jorden taber sig og behøver Mergel eller mere Gødning, end der kan skaffes til den store Udstrækning, som maa tages i Brug, og fordi der bliver mere bebygget, mindre fri Plads for Lyng til Gødning og til Faarenes Græsning.

Han gav i det Hele Befolkningen et godt Skudsmaal. Den er intelligentere af Udseende end de omboende Danske, hvilket dog kan hidrøre fra, at ikke Faa nedstamme fra Familier, der stode over Bondestanden. Desuden forekommer det mig, at man kan sige, at Tyskerne have deres Intelligens i hele Ansigtet og navnlig i dets Form, medens den danske Bonde har sin i Øjnene og skjuler den, saa godt han kan. Kolonisterne ere ogsaa, blev der sagt, livligere, mere belevne og frejdigere end de Danske, men ved Siden deraf ogsaa ofte raaere. Pigerne ere hyppig ikke bly: deres Belevenhed kan hurtig gaa over til Vrede og Voldsomhed. Men det er et arbejdsomt og tarveligt Folkefærd.

Paa Tilbagevejen fik jeg en rigtig Passiar med Kammerjunkeren Karl, Christoffer. Han var selv „en Tysker“, d. v. s. af Oprindelse, født i Havredal, men forresten ram jydsk, livlig, kjon, blond, en lille Smule skjævhovedet.

Han fortalte mig en hel Del om Egnen.

Agerdyrkning er ingenlunde Beboernes eneste Erhverv. Som vi allerede havde set hos Eva Laut, er man meget flittig med at binde. For et Par korte Strømper faar man 16 à 17 Sk., for et Par lange 2 Mk. à 2 Mk. 8 Sk. En Karl kan strikke et Par om Dagen; det gjorde f. Ex. Christoffers Broder, der handler med Stude. De ere ivrige Handelsmænd. Husmanden, der kun ejer een Ko, handler med den. Christoffers Broder drog tilmarkeds fra 1ste Marts til Juli d. A. med et Par Stude og 70 Rdl. i Lommen og kom hjem med en Fortjeneste af 162 Rdl.

Agerdyrkingen drives i Reglen paa den Maade, at de Gamle gaa paa Aftægt, blive hjemme og arbejde. Er der

et godt Forhold, saa gjøre de det gratis; kommer der Uenighed, forlange de 1 Mk. om Dagen. Imens drage de unge Mænd eller Karle ud paa Handel.

Man dyrker Havre og Rug, Spergel, som de kalde Pej, til Studene, Boghvede, som de kalde Hadekorn (Haidekorn), Bønner, men især Kartofler. Hver Mand har en Kjelder, der rummer ca. 150 Tdr. De sælge dem i Viborg tilligemed Lyngtørv.

Endnu for ti Aar siden kivedes man meget indbyrdes, men holdt dog altid sammen mod de Danske. De droge, 20 à 30 Stykker i Følge, til Viborg om Natten, holdt Frokost ved Solopgang paa Stanghede, sloges med Alle, der udsatte sig for et Sammenstød, vare vilde Karle. De Danske kaldte dem Kartoffeltyskerne, hvilket dog ikke blot hidrørte fra, at de havde mange Kartofler at sælge, men vel især fra den Omstændighed, at Kolonisterne indførte Kartofler i Landet, og at Almuen i lang Tid ikke vilde anerkjende denne Frugt for Menneskeføde, ligesom det endnu er Tilfældet i Orienten. Pontoppidan siger: „De Tyske har, foruden anden Sæd, indført Pateter eller Jordæbler, hvoraf en Mand aarlig kan avle 20 til 30 Tønder.“

De vare i lang Tid en Slags Pariaer, satte Pris paa at anbringe deres Børn hos Danske og giftes med Danske. Nu er Nationalforskjellen saagodtsom udjevnet, den yngre Slægt er dansk. Men det er endnu en Ære at ægte en smuk dansk Pige, selv om hun ikke er rig. Dog maa hun helst være det. Pigerne udsøge sig ogsaa helst en dansk Karl. Christoffer sagde: „A vil aldrig gifte mig med en tysk Pige.“

Der var To, en smuk Karl og en smuk Pige, begge tyske (∴ konfirmerede paa Tysk), hvem Forældrene paa ingen Maade vilde lade faa hinanden, men som giftede sig alligevel. Den unge Mands Fader lod sin Kones uægte Datter faa Gaarden.

Der var endvidere en Mand, om hvem det blev sagt, at han havde forgivet sin Kone, fordi han var gode Venner med Tjenestepigen og vilde ægte hende. Da Kistelaaget skulde slaas til, stak han hurtig Hovedet ind og kys-

sede Konen. Men naar man gjør det, kan man ikke blive gift igjen, og han og Pigen fik heller aldrig hinanden.

Medens vi kjørte hjemad, saa vi med Et i Mørket en stærk Lue østerpaa, og det varede en Stund, inden vi kom af med Angsten for, at det var Stendalsgaard, der brændte. Det var Lyngtørv, der brændtes for at give Aske til Gødning. Da vi vare komne ind i den bælgmørke Skov (Plantagen), brød igjen en stærk Lysning frem; men det var Maanen, der i stor Klarhed kom op over Skovranden og venlig lyste os hjem.

VII.

Næste Morgen vilde jeg tidlig gaa til Havredal, men blev opholdt paa en behagelig Maade. Den foregaaende Dag havde Kammerjunkeren budt en aldrende Bonde, Erik Jensen Skræ, ind til Kaffen. Jeg havde samtalt lidt med ham, sagt ham, at jeg gjerne vilde høre Historier, og sluttelig, da jeg tændte en Cigar, budt ham en. Dette Sidste, sagde Kammerjunkeren, var vel set. Da jeg nu var ifærd med at gaa, kom man og sagde mig, at Erik Skræ var ude i Gaarden med en Historie til mig. Da Erik saa mig med Hat og Stok, vilde han ikke opholde mig; men Havredal, mente jeg, vilde ikke løbe bort, og saa fik jeg Historien i Vognskuret.

Den var om et Par Folk, som Erik selv havde kjendt. Karlen hed Claus og Pigen Maren. De vare forlovede med alle Vedkommendes Minde, Brylluppet var factsat, Gjæsterne indbudne, og Claus mødtes ude i Byen med sin tilkommende Svigerfader for at aftale de sidste Betingelser, hvorunder de Gamle skulde gaa paa Aftægt og han selv overtage Gaarden. De vare enige om Alting undtagen om Gødning til tre Skjæpper Land, som Svigerfaderen forlangte, og om dette Punkt bleve de saa uenige, at Giftermaalet gik overstyr. Claus kom til Gaarden før den Gamle og sagde til Maren, som Intet anede om Uenigheden: „Du har faaet Pletter paa de Silkekjoler, jeg har foræret Dig; men jeg ved en Mand, som kan tage

dem af; laan mig ogsaa de to Dukater, jeg har givet Dig, for jeg har ikke Penge til at betale Manden.“ — Maren gav ham Kjolerne og Dukaterne, og Claus gik bort og kom ikke igjen.

Imidlertid vare jo Bryllupsgjæsterne indbudne og havde sendt deres Bidrag til Gildet, saa at Bryllupsgildet blev holdt alligevel. Bruden blev i al sin Stads sat i Højsædet, og istedenfor Brudgommen satte man Gaardmandens Søstersøn ved hendes Side. Da hun var bedrøvet, sagde han til hende: „Du skal it græde, Maren; vil Claus it ha'e Dig, saa vil a.“

Efter en Tids Forløb fandt man, at dette var en fornuftig Tanke, og Maren blev gift med Søstersønnen; men hun var aldrig glad.

Claus havde imidlertid faaet Gaard paa Egnen, og da han og Maren igjen mødtes, blev det rent galt for dem Begge. Hun forlod sin Mand og gik med Claus til sin gifte Søster, der boede en halv Mils Vej borte. Herover bleve naturligvis baade hendes Mand og hendes Fader meget vrede, og de samlede Mandskab, som de sendte ned til Gaarden for at bemægtige sig Maren og føre hende tilbage. Karlene toge et Par ladte Bøsser med sig og kom med Larm ned til Gaarden. Manden gik ud og sagde til dem, at de ikke maatte komme ind med ladte Geværer, og de vare jo desuden mandstærke nok, hvoraf de lode sig bevæge til at afskyde Bøsserne, og saa gik de ind. Men Claus var en stærk Karl og havde været Kyrasser. Han slog et Par af dem i Gulvet, hvorpaa de Alle droge hjem igjen og sagde, som sandt var, at Toget ikke var løbet heldigt af. Enden blev, at Maren ikke kom hjem. Hun tjente Claus som Pige i tre Aar, indtil de kunde blive gifte.

Jeg takkede Erik Skrå for Historien og gik saa ud paa Heden, til Havredal. Kammerjunker Sporon, hvem jeg ikke noksom kan takke for den Omhu, hvormed han søgte at gjøre min Rejse frugtbringende, gik med; men ved denne Lejlighed var dog hans Karl Christoffer, som fik Tilladelse til at gjøre Følgeskab, et bedre Medium; thi han havde jo Slægt og Venner derude.

Havredal er en fornem By; den har en Østergade

og en Vestergade, forbundne ved en Tvergade uden Huse. Den har en Snes Huse, i samme Stil som Firhusene; der er en Kro paa Vestergade; men Sognefogden bor paa Ostergade.

Vi gik først ind til Christoffers Broder Fredrik, en bømstærk, blond ung Mand. Han var lige i Begreb med at gaa til Silkeborg Kvægmarked; hans unge, smukke Kone tilberedte Rejsetasken; et smukt lille Barn laa i Vuggen. Der var ikke Lejlighed til megen Tale, men et venligt Billede af huslig Fred, Friskhed og Renlighed.

Vi gik derfra ind til Sognefogden, Johan Georg Breiner, en rask og rorig Mand paa 68 Aar. Hans Bedstefader kom herind fra Heidelberg, og blandt de Ting, han gjemmer paa som en Skat, er en trykt, kongelig Indbydelse, udstedt 1759 af den danske Legationsraad i Frankfurt am Main, Johann Friedrich Moritz, og hvori loves dem, der ville indvandre, adskillige Privilegier. Han kunde huske at have i sin Barndom hørt omtale, hvor uroligt det en Tid var mellem Kolonisterne. Adskillige slemme Mennesker vare iblandt dem og begik Forbrydelser. Da Syvaarskrigen var endt, fortrode Mange, at de vare i Udlandet, og vilde hjem. Andre vare mismodige over Landets Øde og droge til Rusland. Han talte godt Dansk, men vilde dog aabenbart hellere tale Tysk, hvilket især kom frem, da han viste mig sin store Skat, en meget stor tysk Bibel af 1650, forsynet med en Mængde historiske Anmærkninger og med Kort. I denne Bibel er han meget fast og kan, efter Christoffers Udsigende, „tale Folk saadan til, at de aldrig kunne finde ud af den“. Men han er ikke pietistisk som visse Folk, og han satte en Pige alvorlig irette, fordi hun sagde om sine Forældre, at fordi de ikke vare blevne vakte, kunde de aldrig blive salige. Da jeg nu i Anledning af Biblen talte Tysk med ham, blev han mere meddelsom og yttrede sig ogsaa om Koloniens Tilstand. Han mente, at den gik tilbage, og en væsenlig Grund var, at Folk bleve Selvejere. Det var bedre tidligere, ved Fæstevæsnen; da hjalp man sig i Armoden, som man kunde. Han udtalte sig herom paa Tysk saaledes: „Jetzt ist es scheisz geblieben; seit sie die Höfe zu Eie gekriegen, können

sie nicht beschwaren¹⁾ (svare Skatter og Afgifter eller svare Hver Sit). Han tilføjede: „Seit sie die Höfe bekommen, können sie lohnen (laane) darauf, und so bleiben sie schuldig“²⁾. Selv har han i 1856 kjøbt sin Gaard til Selvejendom for 132 Rdl.

Under Paaskud af at notere Noget om hans Bibel opskrev jeg hans tyske Sætninger strax, da han havde udtalt dem. Det interesserede mig, tildels fordi der endnu maa holdes tysk Prædiken i Fredriks Kirke hver fjerde Søndag, hvilket naturligvis er en Plage for Præsten. At det er saaledes, skyldes en Mand, der var Feltpræst i den slesvig-holstenske Hær; men herved vil jeg ikke gerne røre videre, og det kan jo ogsaa være, at man bør blive ved, saalænge der er en tysk Bibel paa Egnen.

Nu kom Bøsemagerkonen, en 82aarig lille Kone, der saa noget ud som en Hex, men viste sig at være en rar, godmodig Person. Hun er, saavidt jeg kunde erfare, den eneste Nulevende, hvis Forældre kom ind fra Tyskland. Samtalen blev livligere; vi talte om gamle Dage. De To kunde huske, at Fahnenschmidt, Buttermilch og Sauermilch ihjelsloge en Mand ved Navn Diefedeller. Drabet blev udført mellem Knudstrup og Havredal. Dog mente Bøsemagerkonen, at Fahnenschmidt og Balsar vare de Skyldige, og at Buttermilch og Sauermilch slet ikke havde havt Noget med Sagen at gjøre. Breiner sagde, at Anledningen var, at Fahnenschmidt havde holdt af Diefedellers Kone; men det afviste Bøsemagerkonen med Uvillie og sagde, at det var Penge, de ikke kunde komme tilrette om. Men deri vare Begge enige, at Diefedeller raabte: „Havde jeg havt Dickes (Breiners Bedstefader) med, saa skulde I ikke faaet Bugt med mig.“ — De huskede ogsaa, at en Mand var bleven skudt ved Aaresvad Aa, Fortsættelsen af Stendalen; men de modsagde paa det Bestemteste, at Skytten fra Aunsbjerg var bleven skudt, hvad Blicher fortæller. Han havde ganske simpelt brækket Halsen.

Den Forgiftelseshistorie, som Christoffer havde omtalt Aftenen i Forvejen, kom ogsaa paa Bane, og Bøsse-

¹⁾ Nu er det bleven skidt, siden de har faaet Gaarden som Ejendom, kan de ikke svare Enhver Sit. ²⁾ Siden de har faaet Gaarden, kan de laane paa den og saa faa de Gæld.

magerkonen sagde, at det var Bagtalelse, at Manden havde gjort det. Men det var Mandens Moder, der ikke kunde finde sig i, at Sønnen holdt saa meget af sin Kone. Hun skal ikke blive længe, havde hun sagt.

Som Kuriosum anfører jeg endnu, hvad der blev omtalt: at indtil for faa Aar siden var det Skik, at de Danske, naar de vilde leve godt, toge ud til en vis Kolonistgaard og spiste „Sauerkraut mit Kartoffelpap und Speck“. — Der blev ogsaa fortalt følgende Exempel paa, hvorledes disse „Tyskere“ tale Dansk. „Kan Du it sige Brød?“ spørger Jyden. — „Næ, a ka it sige Pre, a ka it sæt min Mund saa drind (trind)“. — Men dette gjælder som sagt kun de Gamle, de Yngre tale rent jydsk Dansk.

Paa Tilbagevejen fortalte Christoffer mig en Kjærlighedshistorie, som jeg har gjort episodisk Brug af andensteds.

Den Tid, jeg antog at kunne blive paa Stendalsgaard, var udloben, jeg havde faaet gjæstfri Hilsen fra Thorning, og Kammerjunker Sporon havde den Godhed at kjøre mig derover om Eftermiddagen. Vi kom først over Hede med enkelte Marker, saa over den besynderlige Stenrevl, der ca. 1000 Alen bred strækker sig fra Nord til Syd, derpaa til frugtbart Land, hvor Thorning Kirke ligger højt mellem grønne Træer. Kjørevejen eller Landsbyens Gade løber mellem Kirken og Præstegaarden, der ligger bag Have, ser solid og venlig ud, med Blomster i Gaarden foran Stuehuset. Saa godt saa det ikke ud i Blichers Tid, da han var Præst her 1819—25. Som bekjendt fik han Kaldet, da han havde vist en høj Velynder en Bekjendtgørelse, han vilde lade trykke: „En theologisk Candidat søger Ansættelse som Skovrider eller Skytte hos et Herskab“. Der blev nu endog tilbudt ham at vælge mellem tre ledige Kald; men hvad enten det hidrørte fra Beskedenhed eller Uklogskab fra hans Side eller fra Beskaffenheden af samtlige Kald, saa var det, han fik, ikke godt: en forfalden Præstegaard, der skulde

istandsættes, smaa Indtægter — ikke mere end 13 Mark pr. Td. Hartkorn i Tiende — og dertil en talrig Familie, ikke at tale om Digter- og Jægernaturen, der ikke praktisk forbedrede Stillingen. Huset er nu meget forandret; men det Værelse, jeg fik anvist, er med Undtagelse af, at det er gjort mindre, uforandret som i den Tid, da det var Familiens Dagligstue; den samme Maling er endnu paa Døre og Vinduer. Idet jeg kom derind og tænkte tilbage, var det mest Forestillinger om Sorg og Uro, der paatrængte sig mig. Da Blicher som gammel Mand laa i Kjøbenhavn for at besørge Udgaven af sine samlede Fortællinger, fortalte han mig Grunden til, at han altid vaagnede Kl. 4 om Morgenen, og jeg huskede nu paa den tragiske Aarsag.

Men jeg havde bedt om at maatte komme ud paa Graahede, og Hr. Pastor Bache lod spænde for.

Om Besøget paa Graagaard og Bækgaard kan jeg imidlertid ikke føje Noget til, hvad jeg har fortalt andesteds. Det er mig umuligt at bringe Historien, eller hvad der af nyere Forfattere udgives for Historie om Slaget mellem Valdemar og Svend, i tydelig Forbindelse med de stedlige Forhold, og jeg bekjender ikke at have havt Lyst til at anvende saadan Tid og Flid derpaa som ifjor paa Slaget ved Husby Hule.

Thorning er en usædvanlig Landsby. Den ligger for vidt spredt paa Bakker og i Dale til at ligne en Kjøbstad, uagtet den i sin midterste Del, nærved Kirken og Præstegaarden, har en Kjøbmandsbutik, hvor Svenden siger „Ja, saa gjerne“, og ligeoverfor Butiken et To-Etages Hus, samt uagtet der i Byen bo Uhrmager, Bager, Skomagere, Snedkere o. s. v. Den har noget ejendommelig Selvstændigt og Kultivert, som især vilde overraske dem, der tro, at Landet taber sig i samme Forhold, som man fjerner sig fra Kjøbenhavn. Tilfældig er her ogsaa en større Sum af bevæget Menneskeskjæbne, end man

ellers hører om i en Landsby; men Hovedsagen ved Byen er dens Mergel. Man maa nødvendigvis hen og se de tre største Mergelgrave, navnlig den i Kragehøj, et sandt Svælg under en svær Bakke.

Det er ikke 40 Aar siden, at denne Rigdomskilde blev funden. Hos Snedker Christen Bøgelund traf jeg en Mand ved Navn Jens Berg, der for nogle og tredive Aar siden kom herop fra Slesvig. Da han kom og talte om det store Landbrug og om Merglingen sydpaa, spurgte Bønderne ham, om Mergel ikke gjorde Skade. Herremanden paa Kjærsholm, som dengang ejede det Meste af Egnen — men den var næsten Hede — forskrev Tyskere til at grave efter Mergel; men de fandt ingen. Hovbønderne gik omkring i Angst for, at de skulde finde; thi hvis Mergel fandtes, og den gavnede Jorden, saa kom de jo til at pløje og høste Mere for Herremanden. Ogsaa Blicher forskrev Tyskere, men med ligesaa ringe Held. Endelig fandt man ganske tilfældig de store Mergelmasser i Kragehøj.

Den nævnte Jens Berg var ligesom Figur i et kulturhistorisk Billede. Han er 70 Aar, har været Kyrasser, er høj og kraftig, og skjønt han taler næsten ganske rent Dansk, mærkes det Fremmede; efter Fysiognomiet at dømme er der holstensk eller rent tysk Blod i hans Slægt. Han bærer med halvdulgt Stolthed paa Fornemelsen af, at Kulturen her omkring ham er yngre end hans Hjemstavns og tildels indført derfra. Da jeg kom hertil, sagde han, avledes der paa Aunsbjerg, Duelund og Liselund tilsammen ikke saa Meget som hos en stor Bonde i Slesvig, hos hvem jeg tjente. Men det var ogsaa en Bonde, som man ikke ser Mage til her; han holdt 40 Heste og indrettede sig et privat Kapel, da han ikke syntes om sin Præst. Hvilken Raceforskjel mellem den langhalsede Jens Berg og hans Jevnaldrende, den lille, undersætsige Christen Bøgelund, der sandt at sige ikke bærer noget Præg af Stolthed og ikke roser sig af at være Kulturbringer, men er saa vever paa sine halvanden Ben — thi han har mistet sit ene Ben, ikke i Krig og heller ikke egenlig som Soldat, men som Følge af Soldaterstanden, af et Spark — og ser saa jovial-

trofast ud, og hvis største Pral er, at han har lært Pastor Blicher, hvorledes Manglestokke laves runde. — Jens Bergs Hus ligger vistnok ikke paa det bedste Strøg; men han har en yderst omhyggelig plantet, forholdsvis rig Have, hvorimod Christen Bøgelund med sørgmodig Tilfredsstillelse viste et Par høje Asketræer, hvilke han engang tog som smaa Skud paa Præstegaardens Have-dige og plantede i sin Have; men Haven og Gaarden har han ved uforskyldt Uheld maattet skille sig ved, og han bor nu i et lille Hus ved Siden af den.

Thornings Storbonde er Lars Eskildsen. Han var en af de første, om ikke den første Bonde, der her anvendte Mergel, og han har en Mergelgrav paa sin egen Jord. Gaarden er 70 Tdr. Land, og det lyder jo ikke stort, naar man nys hos Kolonisterne har hørt om 600 Tdr. Land pr. Gaard; men den er samlet og solid. Han har nys ombygget det Meste af Gaarden; Staldene ere grundmurede med takkede Gavle, og der er hvælvet Loft i Hestestalden. Manden, der er henved de 70, arbejdede selv ude i Marken. I Stuen saa jeg et Fortepiano, og paa Bordet laa 2det Bind af Thackerays „Pendennis“, dansk Oversættelse; Bogen var af Skolelæreren laant Datteren, der gik eller rettere kjørte til Præsten, for hun var sva-gelig. Husmoderen, en forstandig, livlig, net Bondekone, kom ind fra Kjøkkenet og lod sig snart føre til at fortælle Historier. Hun mindedes Sagnet om, hvorledes Thorning Kirke blev til, hvilket staar i Forbindelse med Kæmpevisen om Hr. Thule Vognsøn og Svend Graa:

„Fru Mette lille lader en Guldstol sig gjøre,
Lader den i Lunds Kirke indføre.
— Fru Mette ganger i Guldstol at staa,
Hr. Graa Svend giver hende Spot derpaa“ —

og da Hr. Thule vil hævne denne Spot, komme de to Riddere i Kamp i Kirken og dræbe hinanden. Siden den Tid var der ikke Fred i Kirken, to røde Hunde vedbleve at løbe op og ned ad Kirkegulvet og slaas. Man nedbrød Kirken, og der, hvor et Par Lam, som vare ladte løs om Aftenen, fandtes om Morgenens, byggede man den

nye Kirke. Byen Lund eller Lunde, hvor hin Kirke laa, skal være den samme som Ungstrup, en Fjerdingvej Nord-ost for Thorning. — Ogsaa Svend Grathes Kapel paa Heden skal være nedbrudt og brugt til Thorning Kirke.

Desværre forholder det sig saaledes, at adskillige interessante Historier, der kunne fortælles gemytlig inden fire Vægge, vilde gjøre Skade offenlig, og et Par Bidrag til Egnens Kulturhistorie, navnlig om, hvorledes en Bondekarl kom op i højere Stand, maa stryges ud her. For dog ikke at synes utaknemlig for, hvad der af et godt Hjerte blev givet mig ved mine to Besøg, nævner jeg Mordet i Klode Mølle. Der kom en Vagabund med en Hund og bad om Natteleje, og han stod op om Natten og anfaldt Mølleren og hans Kone, som vare ene hjemme; deres gamle Karl var kjørt bort. Efter en haard Kamp lykkedes det ham at stikke Mølleren ihjel, og Alt, hvad Mølleren i den Anledning sagde baade til ham og til sin Kone, er trolig opbevaret i en gammel Vise, hvis Rim undertiden lod igjennem Fortællingen. Morderen maatte flygte uden at kunne røre Noget og uden at faa sin Hund med sig, skjulte sig tre Dage i en Kirke og opholdt sig senere i en fjern Egn. Derhen kom tilfældigvis engang den gamle Møllerkarl med Hunden, og da han saa Hunden springe op ad den Ubekjendte og kjærtegne ham, raabte den gamle Karl: „Det er Dig, der slog min Husbond ihjel!“ — Den Anden svarede: „Hvor kan Du sige det, Du var jo ikke hjemme!“ — Saa toge de ham, og han blev henrettet. Før sin Død klagede han ynkelig til Præsten over, at Ravne og Krager skulde røre hans Lig; men fordi han havde vist Anger, lovede Præsten ham, at det ikke skulde ske, og det skete heller ikke.

Jeg maa endnu tilføje, at Lars Eskildsens Kone syntes utilbøjelig til at taale den ringeste Hentydning paa, at Noget i Blichers Fortællinger kunde være Digt. At det unge Menneske havde siddet flere Maaneder skjult i Taarnet paa Hald, ansaa hun for den skjæreste Sandhed. Kan man da undre sig over Mythologiens Opkomst, over Troen paa de af Digterne besungne Guder og Heroer?

En anden Dag besøgte jeg, en halv Fjerdingvej nord-

paa, Mikkel Thomsen, Gaardmand og Uldhandler, hvis Kone, efter hvad der sagdes mig, vilde undre sig, hvis jeg ikke kom, og deri havde hun paa det Faldstændigste Ret. Disse Folk have for atten Aar siden paa nøgen Grund anlagt en Have, der nu er baade stor og smuk, forsynet endog med sjeldne Træer, og desuden en Granplantage. I et Hjørne af Haven var et Observatorium, d. v. s. et højt Lysthus med en stor Kikkert; men den ene Tordenbyge kom efter den anden, saa at vi ikke kunde se videre end til Lysgaard Kirke. Paa en grøn Plet i Haven stod et Æbletræ med lav Stamme, vidt spredte, hængende Grene, med Knopper, Blomst og Frugt paa engang. M. Thomsen viste mig en Kløverbusk af eet Frø, der var voxet tæt ved Gaarden; den havde 64 Stengler, hver Stengel med Blomster; men den var rigtignok groet ved Siden af en Mergelklump.

Husmoderen, en fyldig, livlig, munter Kone, dækkede et smukt Aftensbord for os — jeg var i Følge med den afgaaede og den nuværende Skolelærer — og satte sig hen til os og fortalte nogle Spøgelsehistorier. Hun agerede dem saa godt, at jeg ved den første blev skuffet og troede, hun havde selv været angst; men hun talte i en Andens Navn og efterlignede hans Frygt. Den alvorligste af disse Historier angik Broderen til den Mand, der var paa Aftægt hos dem. Han vilde partout dø og bad en Ven i Viborg om at skyde sig. Denne gik ogsaa med ham ud paa Marken, lagde Bossen an og trykkede af, medens den Anden stod ganske rolig; men Bossen slog naturligvis Klik. Saa hængte han sig i en Kostald, og Broderen sov to Nætter i Baasen, i Haab om, at han vilde gaa igjen og sige ham Noget.

Efterhaanden bleve vi flere, Slægt og Bekjendte, Ældre og Yngre, der vare i Besøg i det gjæstfrie Hus. Tilsidst vare vi 14 samlede. Husmoderen førte en 12—13 Aars Dreng frem og lod ham synge jydsk Sange. Baade Stemme og Sange vare ejendommelige, først overraskende, efterhaanden meget behagelige. Derpaa sang den unge Skolelærer tilligemed to af Børnene. Imellem blev fortalt et eller andet snurrigt Træk. Det var paa en Maade en Salon med Musik og Samtale, som i London, Paris

eller Kjøbenhavn, men med en Friskhed og Originalitet, der vakte en Fornemmelse, som om jeg var Vidne til en ny selskabelig Kultur, der voxede op af dansk Grund.

Da jeg var kommen tilbage fra en Udflugt til Karup — hvorom senere — fortalte jeg om Aftenen Pastor Bache en lille Historie om udholdende kvindelig Kjærlighed, som jeg havde hørt der. Den mindede ham om en Begivenhed i Thorning-Egnen, som han i Embeds Medførf havde havt at gjøre med. Et Par Ægtefolk, Gaardmandsfolk, levede lykkelig sammen i nogle Aar og havde tre eller fire Børn. Saa forelskede Manden sig i Datteren af en nærboende Husmand og droges saa stærkt til hende, at han ikke havde Sands for Hus og Hjem. Pogens Fader sagde Intet imod hans Besøg i Huset, hans egen Kone heller ikke. Andre Folk og navnlig Præsten gjorde Forestillinger, men forgjæves. Endelig tog han Pigen op til sig paa Gaarden. Hun sad med sit Barn i Storstuen, hans Hustru med sine Børn i en Sidestue, og stadig klagede Konen ikke. Men Slægtninge fik dem endelig separerede og Formuen delt. Manden forpagtede en Mølle og kjøbte senere et Hus; Konen fik sig et lille Hus, var flittig med sine opvoxende Børn, og Alt trivedes vel for hende. Han havde Pigen hos sig i sit Hus; men man vilde ikke taale det, før de tre Aar vare omme, og han maatte sende hende bort. Endelig, efter de tre Aars Forløb, gik han til Præsten, erkjendte sin syndige Adfærd, vilde ogsaa gjerne flytte sammen med Konen igjen — hun havde tilbudt at glemme Alt og igjen være hans Hustru —; men, tilføjede han, uden Pigen kunde han ikke leve. Præsten talte med Konen. Hun sagde, at hun holdt saa meget af ham, det havde hun altid gjort, og hun holdt af ham nu som den første Dag. Men hun havde fra Først af givet ham Lov til at holde af Andre, blot han altid vilde sige hende, hvem det var.

Men Thorning har endnu besynderlige Kjærligheds-historier. En Brøndgraver omkom og efterlod en Enke med to Børn; det ene Barn brændte ved Vaade. Endskjønt Egnen aldeles ikke har Mangel paa Piger, trak denne Enke dog Friere til med magnetisk eller magisk Magt. Hun sagde Ja til enhver af dem, og hendes Moder sagde

ligeledes Ja til dem, der friede gennem hende, og hver af Frierne gik med to Forlovere til Præsten og lod sig indtegne som den rette Brudgom, saa at Præsten for at skaane Kirkebogen maatte anskaffe en ny Protokol til denne Brug. Endelig var der en af Frierne, der ligesom den hjemvendende Odysseus med Magt skilte sig af med samtlige Bejlere, dog uden at dræbe dem; kun en af dem kunde han ikke faa bort paa anden Maade end ved at give ham et Uhr.

Thorning har ogsaa en Tidlang haft en Person, der bar det romantiske Navn: den hvide Jomfru. Hun rejste i en ung Alder til Tyskland og kom tilbage med et lille Barn, og senere skjænkede hun, i Løbet af nogle Aar, Sognet sex eller syv Børn. En Husmand paa henved 60 friede til hende og fik Ja, men fortrød det, og for at undgaa, at hun skulde flytte til ham, stak han Ild paa sit Hus, hvorfor han kom otte Aar i Tugthuset. Han er kommen hjem igjen og fører nu et bedaget, roligt Liv efter denne besynderlige Udflugt i Romantiken. Hun flyttede til en Egn endel Mile sydpaa, og eftersom hun havde været i Huset hos en tysk Læge, gav hun sig til at udøve Lægekunsten, hvilket vel en gradueret Læge søgte at hindre hende i; men hun fejede ham bogstavelig af med en Kost. Men hendes videre Skjæbne hører ikke til Thornings Krønike.

Den alvorligste, maaske inderligste, i alt Fald sørgeligste af de Kjærlighedshistorier, der omtaltes, var mellem en gift Mand, der havde et halv kirkeligt Embede, og en Gaardmandskone. Den blev til en Retssag og kostede begge deres Livs Lykke. Retten fik Brevene, som hun havde skrevet og gjemt under en Sten, og som skulle være mærkværdige ved deres Udtryk af Hengivelse og Glød. Med Pastoren besøgte jeg Fattighuset, et lille, rødt, grundmuret Hus, indvendig sondret i to Halvdele, hver med to Stuer, et Kjøkken og en Forstue. I den nordlige Stue tilvenstre var to Senge; over den ene laa et hvidt Bomuldstæppe med Fryndser; den anden Seng var mindre pyntelig, men dog renlig at se til, og overhoved bar Alt Præg af Renlighed. Fra et Rum bagved kom en lille Kone frem, strikkende; hun var ordenlig klædt, havde liv-

lige og venlige brune Øjne og saa tilfreds ud. Hendes Pande gik temmelig stærkt ud foroven, skjød indad mod Øjnene og havde en Fordybning over Øjenbrynene. Hun sagde, at hun ikke var saa klog, som hun skulde være; men hendes Madmoder sørgede godt for hende. Madmoderen var et andet Fattiglem, Konen, hvem den nette Seng tilhørte, og som for Øjeblikket ikke var hjemme. Den anden Stue beboedes kun af een Kone. Hun havde langtfra et saa barnlig-godmodigt Ansigt, men saa ud til at have vredet sig stærkt imod Skjæbnen, før den fik hende sat ind ad denne Dør. Men hun kom dog frem og takkede os, fordi vi havde set ind. Sognet har andre Fattige, der ere anbragte ude. Paa nogle Steder skulle Sogne have sluttet sig sammen om at oprette Kommune-gaarde: Landbrug, hvor arbejdsføre Fattige anvendes; men dem har jeg ikke set.

Om Søndagen var jeg i Kirke. Texten var: Kristus græder over Jerusalem, og de Ord, som Præsten gjorde til Midtpunkt, vare: Vidste Du, hvad der tjener til Din Fred! — Da jeg havde hørt den alvorlig-blide Prædiken, der simpelt og jevnt bragte Freden saa nær til Sindet, at det syntes at kunne gribe den, kunde jeg ikke lade være at anstille en Sammenligning med to Prædikener, jeg nys havde hørt i London, i Tabernaklet, af Mr. Butcher og Mr. Spurgeon. Butcher talte om Cains og Abels Ofre og viste, at Cains Offer maatte forkastes; thi der var slet ingen Sammenligning imellem hans Korn og Urter og Abels Lam, hvilket Lam var selve Kristus. Prædikanten gik videre i dette Mystiske og Mysteriøse, og den nerveinci-terende Atmosfære, han ved sin Lidenskab frembragte, var en saadan, at jeg paa et vist Punkt vilde fundet det i sin Orden, om Raabet havde lydt: Til Vaaben! Til Baalet! rivende alle 6000 Tilhørere og mig med villieløs afsted. Næste Søndag prædikede Spurgeon over Esaias 53 Kap., V. 3—6. Han skildrede Synden i grandiose Billeder: Som naar en Tordendag Skyerne samle sig og opfylde Himlen, som naar alle Jordens Floder ilede til samme Svælg og udgjøde sig i det, som naar alle Kulminer, der sprænges og udhugges i Dybet, sendte deres sorte Masser op, alle til eet Sted, saadan samle Menneskene Synd, i slige

Masser optaarnes den, slige Dyb kunde den fylde, og Alt dette tager Kristus paa sig og bærer paa. Hver kan skyde Sit hen paa ham; han tager og bærer det, blot man troer, og saa fulgte Opfordringen til Tro, hvorved bl. A. ogsaa forekom en Hentydning til, at nogle af de Udvalgte i Menigheden, de, hvem Herren især havde be-naadet med Tro, havde været slemme Syndere. Forskjel-lem imellem de to engelske Prædikener og den danske var dog i en væsentlig Grad ikke saa stor, som man skulde antage; thi trods al deres melankolske Energi, trods Blandingen af normannisk *furia* og fysisk Ekstase, talte hine dog ikke til Følelsen paa den Maade, at man fyldt af Aanden i Kirken kunde enthusiastisk falde paa at ofre det reale Livs Gods og Position. Og den danske Præst kom i Samtalens Løb til at gjøre den Bemærkning, at Almuen paa denne Egn ikke kan paavirkes uden ved Forstandighed, at ethvert pludseligt og stærkt Anslag paa Følelsen preller af, at man vel kan bringes til at se det Ophøjede, men det maa ikke løfte bort fra Realiteten.

Kirken, der er vel vedligeholdt, tager sig ogsaa anselig ud, fordi den ligger paa en Høj, med Træer omkring og et lille Vand nedenfor. Indvendig bestaar den af en rummelig, lang Sal med fladt Loft og med en gammel, udskaaren Prædikestol tilhøjre. En bred Bue fører ind i et mindre, lidt lavere Rum, Koret eller Lavkirken med Altret. Alter-tavlen er af Træ, hvorpaa er malet nogle allegoriske Kors. I Midten er en Tavle af Marmor eller Alabast, hvori er udskaaret: Kristus i Helvede (Djævlens Gab, man ser Tænderne), Kristus paa Moderens Skjød og Kristus i Himlen med to Engle ved Siden.

Paa Kirkens nordre Væg hænger en sort Tavle med Liste over Thorning Præster siden Reformationen. Indtil Blicher staar ved dem Alle et Kors — Tegnet paa, at de ere døde i Kaldet — med Undtagelse af Erik Sørensen, der var Præst 1618—1621. Om ham fortæller Pontoppidan, at han braverede med sin Styrke og blev i Viborg af en ung Adelsmand Otte Skram udæsket med blot Kaarde, hvorpaa han nedlagde Adelsmanden, flygtede og blev Officer i svensk Tjeneste. Denne Historie fortælles lidt anderledes paa Egnen, og Blicher har behand-

let den i „Præsten i Thorning“, hvor Præsten kaldes Søren Madsen Lihme.

Efter Gudstjenesten havde Præsten Besøg af en Bonde fra Heden. Det var en temmelig ung Mand, klædt som Bønderne paa Rigsdagen (Nationaldragt ser man overhovedet Intet til). Han var overbevist om, at ved den nys vedtagne Forfatning, navnlig Landstingets Sammensætning, var Friheden bleven udsat for meget stor Fare eller egenlig næsten tabt. Men han var heller ikke ret fornøjet med Folkethings-Valgloven, fordi Husmændene have for megen Valgret. Jeg foreslog ham en ny Valglov, der udelukkede Godsejere, Husmænd og Kjøbstadfolk; men jeg fortrød det; thi ved Satire lukker man Munden paa en saadan Mand, og jeg vil jo netop have dem til at tale.

Samme Søndag blev i en Samtale med ældre Folk ogsaa Blichers Familie berørt. Man talte godt om Fru Blicher og mente kun, at hun havde været noget for pertentlig; hvad der udførtes for hende, vilde hun have meget nøjagtigt, og hun var saa overmaade renfærdig, hvilket ikke passede godt med Blicher, naar han f. Ex. kom hjem fra Jagten. Eftersom denne Familie hører til vor Historie, tør jeg omtale et Træk. En Gang om Aaret gik Fru Blicher i stiv Pynt ind i Storstuen, hvor i Reglen Ingen maatte komme, fordi der var saa pænt, tilbragte flere Timer der og gik baglæns ud med en Støvekost i Haanden.

VIII.

Den forangaaende Lørdag gjorde jeg en Udflugt til Karup. Pastor Bache gav mig Befordring og skaffede mig derhos en fortræffelig Ledsager, Hr. Søren Kirkegaard, der efter 40 Aars Tjeneste havde taget sin Afsked som Skolelærer og nu ejer et kjønt Hus og nogen Jord. Som Hoved for en talrig og kraftig Familie af Børn og Børnebørn er han et Exempel paa, hvad der kan udrettes ved Retsind, Arbejde og Sparsommelighed. Han omtales

som en ægte jydsk Skolelærer, men har slet Intet af det Snit, hvorefter jydske Skolelærere tilskjæres i vor Literatur, er hverken „seminaristisk“, fordringsfuld eller let paavirkelig jovial, men i al Simpelhed tryk ved sig selv og kan te sig i ethvert Selskab, fordi han ingen Rolle vil spille, ser ud som en Mellemting mellem en dannet Bonde og en Kjøbstadmand, men ligner dog ingen af Begge.

Han mente, at jeg for ret at se Egnen ikke burde kjøre samme Vej hen og tilbage, og Udvejen gik derfor mod Sydvest, over Graahede og Ahlheden, der umærkelig for Øjet glide over i hinanden, til Sangild, hvor der er en nedlagt Vandmølle ved Haller Aa. Det er denne Aa, der kommer fra en lille Sø i Sydost nedenfor Graagaardene, løber forbi Bækgaard og det Dige, som skal være opkastet under Kampen mellem Valdemar og Svend. Vor Vej — hvis nogle Spor i Lyngen kunne kaldes saa — gik nu i Nordvest langs Aaen, og Landskabet syntes mig overmaade interessant. Aaen løber nede mellem to svære Bakkestrøg, der strække sig i en saadan Afstand fra hinanden, at det ser ud, som om her engang har været en mægtig Flod, der har trukket sig ned i et beskednere Leje. Eftersom Aaen har et temmelig stærkt Fald, har man været istand til med ringe Midler at lede dens Vand op langs Bakkerandene til Overrisling, og medens rundt om ses den vildene Hede, møder Øjet pludselig Strækninger, hvor Kvæget gaar i bugnende Græs, eller fyldige Kornagre.

Saa kjørte vi lidt mere mod Vest, over Lyngbakker og Dale, og kom til en anden, mindre Aa eller Bæk, kaldet Vallebæk, hvor der ligger en Vandmølle, anlagt 1862, og vidner om, at der paa Egnen maa være Beboelser, hvorfra Vandværkerne ere anlagte, og hvem Kvæg og Marker tilhøre. Vi saa ogsaa en Gaard, som hedder Porris Krog.

Vi højede nu næsten mod Nord og kjørte igjen over Haller Aa; men jeg fik paa en temmelig stor Strækning ikke lagt rigtig Mærke til Egnen paa Grund af Samtale med Hr. Kirkegaard. Jeg havde hørt Noget om en Kone, der i sin Pigestand havde været musikalsk og tilligemed

Faderen spillede til Dans, og vilde gjerne vide noget Mere om hendes Skægt. Det fejlede heller ikke, der var strax en Thorning-Historie. Hun havde en Faster, der stod op om Natten og saaede Ukrudt i Naboens Mark, og denne Fasters Moder blev paa Egnen anset for en Hex. Hun blev 92 Aar gammel. Da hun i en høj Alder brækkede sit Ben, sagde en Nabo, at det slet ikke var sandt; det, som fejlede hende, var, at hun den foregaaende Nat havde forvandlet sig til en Hare, som han havde anskudt. Hendes Datter, Fasteren, der saaede Ukrudt, havde ydermere den Fejl, at hun stjal. Børnene sagde til Faderen: „Vor Mo'er gjør os saa megen Skam, skal vi ikke faae hende skjodt (skudt)?“ — „Nej,“ svarede Faderen, „vi maa have mere Plaser af hende.“ -- Men han fandt det ikke plaserligt, da hun blev arresteret for Tyveri; han sagde til Herredsfogden: „Hvad vilde De sige, Hr. Kammerjunker, hvis jeg smed Deres Kone i Hullet?“

Dette er Træk af en Fortid, som idetmindste jeg ikke kan mane op igjen novellistisk, og jeg lader dem derfor henstaa i deres Virkelighed.

Saa reciterede Hr. Kirkegaard udenad Visen om Skalle-Laust. kaldet saa, fordi han hed Lars og fiskede Skaller. Anledningen til denne Vises Tilblivelse var, at en Møller havde holdt Bryllup, men ikke indbudt en af sine bedste Venner, en Degn. Degnen hævnede sig ved at skrive Visen, hvori fortælles, at Skalle-Laust kom ind til ham, og i Anledning af, at en kjær Ven holdt Bryllup, gav han Laust en Daler til at gjøre sig tilgode for, nemlig ved at købe Rug eller Malt og lidt Sul samt Brændevin med Maade til at drikke Brudeparrets Skaal. Men Laust fandt, at dette var en gal Orden, og begyndte med at købe en Pot Brændevin og en Kardus Tobak, og da han kom hjem til sin Familie, begyndte der et Gilde, hvorunder Resten af Daleren gik med til Brændevin, og da man endelig efter stor Glæde, nogen Strid og i meget vaklende Tilstand huskede, at der skulde drikkes en Skaal for Brudeparret, var der ikke en Draabe tilbage. Men saa lover Laust -- der ogsaa var Spillemand -- at han med det Første selv vil gaa til Mølleren og bringe

sine Hjertens Lykønskninger, og saa skulle de med det Samme faa at høre en Spillemand, som ikke har sin Mage paa Egnen. Men dette Udtog af Visen er et tørt Skelet; den spruder af Liv og Lune og bliver især kostelig for dem, der forstaa og sætte Pris paa den jydsk Mundart, hvori den er digtet. Jeg tror, den kan nogenlunde sættes ved Siden af Blichers bedste Digte i Almuesproget. Den er uden Forfatterens Medvirkning trykt i Randers 1832 — et Exemplar findes paa Universitetsbibliotheket — men eftertrykt flere Gange, tildels i Smugtrykkerier, som det lader, med Udeladelser, Forandringer og meningsforstyrrende Trykfejl, der gjøre Hr. Kirkegaard ligesaa ondt, som en forvansket latinsk Codex vilde gjøre Madvig.

Visen varede, til vi naaede Broen over Aaresvad Aa, der nærvæd Karup falder i Karup Aa — og det staar med blivende Erindring for mig, hvordan Aaen, maaske paa Grund af Lyset, virkede paa mig. Dens Bredder ere her lave, med Spor af nogen Uro; Himlen var overtrukken, et mat Solglimt faldt paa Aaen, og det syntes mig, at den ligesom kastede et dulgt, vildt, ondt Blik, at den kom som en Hugorm ud af Lyngen. Jeg siger ikke dette som Indledning til noget Uheld, som et Varsel. Det var saadan, at det er ikke første Gang, at disse Egne midt under den store Ro pludselig have forekommet mig at vise Noget, der svarer til det skjulteste Ondt i Folkenaturen.

Vi kom til Karup, hvor der unægtelig ser noget ensomt og øde ud — jeg vilde næsten sige kjedeligt, fordi Egnen ved første Øjekast synes at bestaa af lave Bakker, der formløst, hist og her med tilsyneladende stille, træge Vandløb mellem sig, glide over i hinanden. Men ved Engmester Feddersens Gaard, som vi kjørte op til, var dog strax en kjøn, lille Have, og der var hyggeligt indenfor. Børn idetmindste har man Lov til at rose uden Indiskretion; der var en rigtig kjøn lille Dreng. Hr. Feddersen var med Prof. Johnstrup fra Kjøbenhavn og Kapt. Dalgas fra Aarhus kjørt ud i Heden vesterpaa; men Fruens gjæstfrie Opfordring til os om at vente mod-

tog jeg for min Del saa meget hellere, som jeg snart fik en lille Historie og kunde besøge de Vedkommende.

Historien, der forresten er meget lille, er om Peder Gaard og Karen Hus, og de Navne ere ikke blevne givne bagefter. Peers Tilnavn hidrører fra en Gaard, der engang har ligget ved Kirken og tilhørt hans Slægt; Navnet betegnede den Gaard, som ikke var. Peer var en rask og kjon Karl, en **duelig** Stenhugger; Karen var en kjon og flink Pige, og de vare forlovede. Men Peer blev Kyrasser og kom ikke hjem i mange Aar, og der syntes at være tydeligt Bevis paa, at Karen ganske havde glempt ham. Hun fik sig et ganske lille Hus og ernærede sig ved Haandarbejde, ved at spinde, sy og strikke samt ved Husgjerning for Folk; hun blev søgt af Alle, fordi hun var utrættelig virksom og dygtig. Peer var endelig kommen hjem og giftede sig i en Alder af 40 Aar; men Konen døde, og Garnisonslivet havde taget stærkt paa ham: han drak og gik saa fuldstændig nedad, at han skulde lægges ind paa Fattighuset. Saa kom Karen og tog ham til sig. En Mand talte forstandig med hende og viste hende, hvad det var for en besværlig og faretruende Ting. Hun svarede: „A gjorde det heller it, naar det it var for den store Kjærligheds Skyld, a har baaret til ham i min Ungdom.“ — Hun førte det igjennem og ernærede baade sig og ham; men skjønt de nu vare aldrende Folk, omtrent i de 50, fandt Præsten (den forrige) det dog forargeligt, at de levede saadan sammen, hvorfor han fik dem gifte — hvorved Peer blev juridisk Herre i Huset. Karens højeste Ønske var og er stadig, at Peer ikke maa faa Arbejde, for saa drikker han, bliver fuld og banker hende.

Jeg skulde tage meget fejl, hvis ikke for alle Andre ligesom for mig Historien bestod i de Ord: „For den store Kjærligheds Skyld, a har baaret til ham i min Ungdom.“ Jeg vilde gjerne se den Kone, og det lille, gule Hus laa da ogsaa ganske nær. Det bestaar af en smal Forstue, en Stue og et Kjøkken. Ved et Bord tæt til Vinduet sad Peer og spiste, i den modsatte Ende af den 4 à 5 Alen lange Stue, ved Døren til Kjøkkenet, sad Karen og kartede. Stuens længste Væg var optaget af en

Seng og en Dragkiste. Over Dragkisten hang en Permi (Pyramide) eller Tawlet (tavoletta) af denne Form

hvorpaa stod tre Par Kopper og nogle Ølflasker; ved Siden af hang nogle ganske smaa Skilderier.

Karen er nu omtrent 60, men har endnu ganske sort, fyldigt Haar; hun er mørkøjet og smækker og ligner mere en aldrende Kjøbstad-Tjenestepige end en Bondkone paa Heden; men som Tjenestepige vilde hun øjensynlig være en streng Herre i Huset. Hun saa ikke vredt til os (Skolelærer Kirkegaard var med), men heller ikke mildt; hun arbejdede som en Maskine, der har Noget at tænke paa. Hvad Peer angaar, da kan Karen lade ham se med Ære. Rene Nattroejærmer stak ud af den blaa Vest; Halstørklædet sad med militærisk Fasthed om en ren Skjortelinning. Hans Fysiognomi er ikke ubehageligt, skjont Næsen er noget flad og Munden simpel, bred; i det Hele en Blanding af Styrke, nogen Kløgt eller Snuhed og den Slags Æresfølelse, som Karlene fornemme, naar de ride tætsluttede i velpudsede Uniformer og Pigerne komme til Vinduet. Om det saa er Maaden, hvorpaa han er skaldet, fra Panden opad med Haar paa begge Sider, har den et eget militærisk Snit og minder om Foresattes Exempel, om Springjakkens og Kyrassets ældre Heroer.

Karen vilde ikke svare et Ord andet end Ja eller Nej, enten fordi jeg ikke forstod at tale med hende, eller fordi hun nu engang er tavs. Peer fik vi med til at hente Kirkenøglen hos Skolelæreren (der ikke var hjemme) og vise os Kirken. Da han rejste sig, tabte han meget i Anselighed; de Folk ere vant til at tage sig ud siddende. Naturligvis søgte jeg med Forsigtighed at føre Talen over paa ham selv og Karen; men saadan en gammel Kyrasser er snu, og engang syntes det mig af et Sideblik, han kastede paa mig, at han gjættede, hvad jeg vilde. Paa hans anden Side gik imidlertid Skolelærer Kirkegaard og viklede ham umærkelig ind i nogle Smaating, om-

trent tyve Aar gamle, hvoraf fremgik, hvad jeg ikke havde vidst før, men allerede har fortalt anticipando, at Peer havde været gift førend med Karen, og at han dengang havde været 40 Aar. Jeg spurgte ham: „Hvorfor giftede De Dem saa sildig?“ — „Jeg vilde have Li af mine unge Aar.“ (Li, formodentlig det engelske glee, Lystighed, Glæde). — Paa Kirkegaarden, hvor han viste os nogle Ligsten, han selv havde tilhugget meget net, fik jeg ad en Omvej Anledning til at spørge, hvortil han havde kjendt Karen. — „Siden jeg var ung.“ — I Kirkedøren sagde jeg: „Karen har vist været smuk i sine Dage.“ — „Ja, ellers havde jeg jo heller ikke taget hende,“ svarede den uforbederlige gamle Kyrasser.

Karup Kirke ligger paa en Høj ved Udlobet af Aaresvad Aa i Karup Aa og er Levning af den i Middelalderen højt ansete Sctæ Mariæ eller Vor Frue Kirke til Karup. Et Par hundrede Skridt Sydost for Kirken var Kilden, hvor en Blind engang toede sig efter at have bedet til Guds Moder og blev helbredt, og dette gav Anledning til, at Syge og Sunde strømmede sammen til det hellige Vand, at der blev rejst, først et Kapel, saa en Kirke med meget højt Taarn og Spir, med Votivtavler og rige Gaver. Her har Middelalderens religiøse, sandselig-kraftige, brogede Liv bevæget sig; Pilgrime ere komne i Skarer og have draget i Procession fra Kilden til Kirken; Prælater, Riddere, Hofmænd og Hofnarre have samlet sig her. Hvor der nu ligger nogle faa, spredte Gaarde og Huse, har staaet en By med Herberger for Store og Smaa: ifølge Pontoppidan skal der baade i Gaarde og paa Marker findes Stenbroer, Gulve, Kjældere o. s. v., der vidne om en forhenværende Kjobstad; ja paa det Sted i „Byen“, der nu er bedækket af en Mængde smaa Sandhøje, Flyvesand, som holdes nede ved Marehalm, skal have staaet et Slot.

Som en ødelæggende Stormvind er Tiden gaaet over dette Sted, har bortfejlet næsten Alt, hvad der hidrørte fra Menneskehaand, og taget Skovene med, som stode paa Egnen, saa at man med disse Erindringer for sig synes, at de bølgende, lave Banker ligge hen som Noget af Vreden ramt, noget Tugtet og Kuet. Kun ved Vandmøllen,

lidt nedenfor Kirken, er der en Plet, som synes sparet: et ganske lille Krat paa grøn Engbund. Den nuværende Kirke skal bestaa af tre Hvælvinger af den gamle, „men er dog stor nok til at rumme Menigheden“. Taarnet blev ramt af Lynild, og Peer Gaards Fader kunde huske det. Det blev spaltet saadan, at naar man kom fra Thorning, saa det ud, som om der stod to Karle paa Taarnet. I nogle Alens Afstand fra Kirkens østre Gavl gror Græsset endnu saadan, at der synes Spor af en rund Udbygning.

Ved den nuværende, nye Indgang, i den vestlige Gavl, ligge to gamle Stene; i den ene er udhugget en kvindelig Figur med en Bog i Haanden. Inde i Kirken, tilhøjre, ved den gamle, nu tilmurede Indgang, er endnu det katholske Vievandskar, en udhulet Sten, der sidder fast i Muren. Ligeoverfor, i en lignende tilmuret Indgang eller Niche, henstaa tre omtrent 2 Alen høje Figurer af Træ. Den midterste er en Madonna med et blødt, ømt Udtryk; den anden er en Biskop, den tredie en Gud Fader, en gammel, søvrig Mand, der sidder og holder den døde Kristus op til sig. Peer Graa kunde ikke sige mig, hvor disse Figurer havde hørt til eller vare fundne, og senere glemte jeg at spørge. Jeg gik ud paa Broen over Karup Aa — den vestlige Grænse for min Rejse dennegang — en Bro imellem to Lyngheder.

Egnen er som sagt øde og kuert; men vor Tid har en befriende Magt; den rejser det Knækkede, formilder og forsoner selve Naturkræfterne, bringer dem til at indgaa Association med Menneskene, og jeg havde det Held, netop paa dette Sted at træffe Repræsentanter for denne Retning og Evne i Tiden. Dhrr. Feddersen, Dalgas og Johnstrup kom tilbage. Hr. Feddersen er theoretisk og praktisk Landmand og har oplært endel unge Mennesker i Engvandingskunsten. Prof. Johnstrup, der er kaldet til Universitetet i Forchhammers Sted, var paa en videnskabelig Rejse, men havde for Øjeblikket sluttet sig sammen med Kapt. Dalgas om noget Praktisk, en Undersøgelse, der stod i Forbindelse med de Formaal, det nys stiftede Selskab for Frugt bargjørelsen af de jyske Heder har stillet sig. Ved dem kom jeg til at se Egnen paa en ny Maade: ind i den istedenfor hen over den. Jeg

veed ikke nu, om jeg tidligere har havt den Forestilling, at Ahlen (nemlig Sandahlen; om Stenahlen og Jernahlen eller Myremalm er her ikke Tale) var Skyld i, at Heden henlaa med Lyng; men jeg erfarede, at netop det Modsatte er Tilfældet, at Lyngen er Skyld i Ahlens Tilværelse. Paa horizontale, jernholdige Sandstrækninger virker nemlig Humussyren i Hedeplanterne opløsende paa Jernet, saa at det udskiller sig og synker ned fra det øvre Lag og i det næste Lag danner en kemisk Forbindelse med Sandet. Derfor strækker Ahlen sig, snart saa løs som Kaffegrums og af samme Farve, snart i faste Blokke, under et Lag af hvidt Sand, og netop af samme Tykkelse, som dette øvre, hvide Lag er, findes ogsaa Ahlaget; under dette aftager igjen den brune Farve; der kommer gult og endelig igjen hvidt Sand. Vand, Mergel eller Kalk virker til Opløsning af Ahlen, ligeledes „bløde Væxter“, Kløver, Korn o. desl. Efter Middagsbordet gik vi ud paa Heden og fandt Theorien, forsaavidt Saadant i Hast kan paavises, stadfæstet: Hvor man grov, var der først den tynde Muldskorpe, saa kom Laget af Blysand, 3: hvid, sandet „Jord“, saa et tilsvarende Lag af Ahl, saa brunt Sand o. s. v. Men undervejs saa jeg ogsaa frodige Enge, frembragte midt i Ahlheden ved Hjælp af Vand.

Jeg fik ogsaa Lejlighed til at overse en Strækning af Karup Aas Løb. Selve Aaen har en Bredde af 20 til 40 Alen; men den løber ligesom Haller Aa i Bunden af en Dal mellem Bakkestrøg, og denne Dal ser ud til engang at have været helt fyldt af Vand, et endnu mægtigere Flodleje end Hallerdalen. Dette gamle Flodleje er paa hele Aaens Løb 1500—2000 Alen bredt, og der kan ved at bringe Aaens Vand op til Overrisling indvindes 4,500 Tdr. Land. Det er kun ved saadanne større Aaløb, hvor Privates Kræfter ikke ere tilstrækkelige, at det nævnte Hedeselskab vil træde hjælpende til; men ved selve Karup Aa, højere oppe, findes imidlertid de største Engvandingsanlæg, der i Danmark ere blevne udførte uden teknisk Bistand. De skyldes Familien Stoulund, Bønderfolk. Den nuværende Stoulund (Jens) er ca. 70 Aar. Hans Stedfader, Peer Stoulund, havde været i Tyskland

og set nogen Engvanding, som han ved sin Hjemkomst efterlignede ved Hjælp af overraskende simple Midler, og i Løbet af halvtredsindstyve Aar har Familien anlagt tre store Værker ved Karup Aa. Peer Stoulund fik en Sølvmedaille af Landhusholdningsselskabet, hvorimod Jens Stoulund ikke har modtaget noget anerkjendende eller hædrende Tegn, uagtet han og hans Sønner med deres usædvanlige Dygtighed have forenet stor Hjælpsomhed mod deres Naboer.

Den egentlige Anledning til, at jeg var rejst til Karup, var, at jeg vilde se Tatere; men man sagde mig, at der ingen var paa Egnen, og henviste mig til Vrou. Alligevel var det med en tilfredsstillende Følelse af en vel tilbragt Dag, at jeg Kl. 7 kjørte hjemad til Thorning. Vejen gik nu over Ahlheden lige østlig, langs Aaresvad Aa, gennem en langlig Dal med svære, brune Bakker paa Aaens anden Side, tilhøjre for os. Paa vor venstre Side var der en Stund mere fladt; men saa kom ogsaa her Bakker, der have en bjergagtig Karakter, skyde ud i Grene og Forbjerge og danne dybe Kløfter, mørke og romantiske og aldeles ensomme. Etsteds saa jeg i det svinde Dagslys ind i en saadan Bjergkjæde, der skjød frem imod os og lignede en Gade anlagt for andre Væsner end vi. Lidt efter lidt blev Heden afbrudt af Agerland og Græsmarker, Engpletter ved Aaen, der snor og spalter sig, og tæt ved Vejen laa endog en Mergelgrav! Strax efter kjørte vi under en voldsom Tordenbyge gennem Kolonibyen Aarestrup. Øst for Aarestrup kjørte vi over Aaen, der her viste sig som et bredt, tørt Svælg og igjen antager Navnet, som Læserne ville erindre fra Skoven: Stendalen.

Vejen gik nu, under fortsat Tordenvej, gennem Skoven eller Plantagen og gennem forhen beskrevne Egne over Skræ ud i frugtbart Land til Thorning.

IX.

Tirsdagen den 7de August, efter Middag, forlod jeg det i flere end en Henseende rige Thorning og dets blide Præst for at kjøre til Vrou. Hensigten var nærmest at finde Tater; thi det syntes mig, at Besøget paa den Blicherske Hede var ufuldstændigt, saalænge jeg ikke havde set Nogen af Sorte Mads's Slægt. Jeg haabede ogsaa, at jeg ved at kjøre gennem Ahlheden næsten i dens hele Længde, over Grønhøj og tæt forbi Resenfelde, skulde se noget Nyt eller støde paa Et og Andet; men den voldsomme Regn og Blæst hindrede Rejsen fra at blive Andet end en jevn Kjørsel, og Skjæbnen vilde, at det eneste Genrebillede, jeg stodte paa, skulde være et kjobenhavnsk.

Bonden, der kjørte for mig, Johan Würtz fra Skræ, en livlig lille Mand, af ufortrodet godt Humør, var, som Navnet viser, af Kolonist-Slægt og fortalte mig, naar Vejret engang imellem tillod os at passiare, Adskilligt om sit Folkefærd, som dog ikke føjede noget Nyt til, hvad jeg allerede vidste.

Da vi kom forbi Fredrikskirke, var jeg inde at tage Afsked med Pastor Gad, og da vi talte om Hedens Tilstand i Fortiden, gjorde han opmærksom paa, at en Blomst, der hører hjemme i vore Skove, *Trientalis europæa*, Skovstjernen, voxer paa Ahlheden tilligemed Egekrat og Bæverasp. Jeg tvivler ikke om, at de Lærde vide det, men anfører det dog her som Bidrag til Hedens Fysiognomi.

Egenlig Hede, i Betydningen af vildt, ganske uopdyrket Land, saa jeg heller ikke paa denne Strækning. Der var vel brune Hedebakker tilvenstre, og vi kjørte paa Randen af dem; men tilhøjre og fremad oversaa jeg et langt, dyrket Dalstrøg med Huse hist og her. En enkelt Gang kom Solen frem og skinnede paa den lysegrønne Dalbund, og saa tog det sig ud, som om Hedebakkerne, vi kjørte paa, vare et Mareridt paa Jorden, noget Fremmed, der var væltet hen over den egenlige danske Bund. For en kort Stund kjørte vi ned i Dalen, og saa opdagede jeg Hemmeligheden ved Frugtbarheden: en Bæk

løber paa Dalens Bund. Den bøjer af i vestlig Retning, stadig mellem to Rækker Høje, og falder ved Hagebro i Karup Aa. Jeg er nu uvis, om det var alene Bækken (hvis Navn ikke findes paa Kortet) eller tillige to Gaarde, der ligge højt nærved en Bro, som Johan Würtz kaldte Sejbæk. Vi kjørte over Broen i nordvestlig Retning, opad en svær Høj, og skulde nu være ude af Ahlheden, i Daugbjerg Sogn; men nu kom det eneste Sted, hvor jeg i Løbet af et Par Minutter ikke kunde øjne en menneskelig Bolig. Strax efter saas tilhøjre en grøn Dal mellem Bakker og længere ude Daugbjergs hvide Kirke. Efterhaanden hørte Heden op, og vi kom til Sjørup Kro (ikke at forvekle med Sjørup ved Nordspidsen af den store Plantage), hvor vi toge ind.

Det er ret en hyggelig Kro for Vejfarende i strengt Vejr. Fra den lune Lade gaar der en Korridor ind til Gjæstestuen, og der er lyst og rummeligt derinde. Jeg var noget vaad og forkommet og tænkte kun paa at klæde mig lidt om, men kom til, først at opsætte og derpaa glemme det, formedelst en livlig Hilsen af en Mand, der strax nævnte mig ved Navn. Da jeg fik betænkt mig lidt, gjenkjendte jeg ogsaa i ham en Kjøbenhavnner, der i kort Tid havde gaaet i samme Skole som jeg, men senere var kommen mig af Syne. For at skjule hans Personlighed for Offenligheden, da han vil optræde noget talende, vil jeg kalde ham Hr. Paulsen.

Efter at have undret sig noget over vort Møde og bandet Vejret sagde han:

„Ja, det er da nemt at gjætte, hvorfor De rejser; men kan De gjætte, hvorfor jeg rejser?“

Jeg forsøgte at gjætte, men gav tabt.

„Ja, det kunde jeg nok vide!“ raabte Hr. Paulsen; „jeg rejser meget mere som Poet end De, jeg rejser som en Baad uden Ror eller Kompas. Jeg rejser med min Kone; men hende lod jeg blive i Viborg. Engang, i min grønne Ungdom, stod det for mig som noget Dejligt at rejse saadan som en Baad uden Ror med Sejlene hejste; men nu finder jeg det næsten uhyggeligt. Naar man kommer til Skjelsaar og Alder, behøver man til sin Rejse en af alle Mennesker anerkjendt fornuftig Grund.

Etwas muss er sein eigen nennen,
Oder der Mensch wird rauben und brennen¹⁾,

siger Schiller; men det passer nu ikke paa mig, skjønt jeg ikke har „mein Eigen“. Det, der er mit Eget, det er netop det Forbandede af det; det er en Grund, som intet andet Menneske har havt til at rejse. Rejste jeg for et „Hus“, for en Fabrik eller i et diplomatisk Ærinde eller blot som Embedsmand, saa vilde jeg føle, at jeg gik i mit lovlige Kald, min gode Samvittighed og mine Diæter vilde bøde paa Forstyrrelsen af min huslige Ro og paa det Tilfældige, der dog altid kan ramme En paa en Rejse. Nej, jeg rejser, kort sagt, som Lejer.“

„Som Lejer? Vil De leje et Hus, en Gaard, en Mølle?“

„Vorherre fri mig! Jeg har lejet nok. Jeg er Lejer. Og det er derfor, at jeg rejser.“

„Det forstaaer jeg ikke.“

„Nej, det tror jeg sgu nok! Kunde De forstaa mig, saa var jeg jo ikke abnorm, udenfor alle Regler og Erfaringer. Jeg burde kunne forstaaes af Lejere; men det er heller ikke enhver Lejer, der kan forstaa mig. Jeg er ikke saa heldig som de Familier, der havde lejet og tildels forudbetalt Lejen i det store Hus, der blev bygget af Betonsten i Absalonsgade og faldt lidt sammen, inden det blev færdigt . . .“

„Kalder De det Held?“

„Held? Ja, for saa vidt, som de Folk kunne gjøre Regning paa at blive forstaaede. Det er sandt nok, at de maa være i en pinlig Stilling, eftersom de ikke have kunnet flytte ind — og Vorherre maa vide, hvorledes de retirere sig —; men de slap dog for at faa Taget ned over Hovedet, det Offenlige tog sig af Sagen, hvorimod vi, det vil sige: min Kone og jeg, ere flyttede ind i et lidt ældre, næsten nyt Hus, som endnu ikke er faldet, og som det Offenlige altsaa ikke endnu bryder sig om, men hvor Vinduer og Døre o. s. v. ret besete tyde paa, at det Hele truer med Fald. Saasnart vi efter Indflytningen og

¹⁾ Noget maa Mennesket kalde sit Eget, ellers vil han rove og brænde.

efter at være komne i Orden opdagede det, fik vi hentet en sagkyndig Mand, som erklærede, at Huset var bygget paa Kjøb, paa at tage sig ud, men ikke duer. Vi sendte Bud til Værten; men han svarede, at alle Huse synke lidt. Hvad skulde vi nu gjøre? Klage? Lade tage Syn? Saa faar man strax Ord for at være stridbar. Naar Værten — der er saa forsigtig at bo i et andet Hus — sidder hjemme og lader os ved Lejlighed blive slaaede ihjel, saa faar han ikke Ord for Nogenting; den „stakkels Mand“ lider jo Tab ved Husets Fald; men naar vi, som skulle ihjel-slaas, klage forud, i Utide, er det uhonnet. Derfor sloge vi os tiltaals og søgte at glemme Faren. En Digter siger jo, at Mennesket i sit hele Liv hænger paa Randen af en Brønd, ovenfor er der en rasende Kamel, nede i Brønden ligger en Drage med opspilet Gab, og naar Mennesket, stedt imellem disse To, ved Brøndens Rand opdager nogle Jordbær, saa spiser han dem og glemmer Faren. Den Digter har maaske været Husejer og bygget daarlige Steder og skrevet Digtet for sine Lejere. Men Alle sige nu, at han i Grunden har Ret, og min Kone og jeg trøstede os altsaa ved det. Men forleden Formiddag, da vi sad ved Frokosten og Pigen bragte Noget ind, skete det, at vi Begge, især min Kone, pludselig saa en bred Spalte i Loftet ved Vinduet bevæge sig i samme Takt, som Pigen gik over Gulvet. Indtrykket, som det gjorde, kan kun forstaas af dem, der se noget Lignende, ligesom jeg har hørt sige, at et Jordskjælv kun kan fattes af dem, der have oplevet det. Jeg har læst, at ved Jordskjælvet i Lissabon i forrige Aarhundrede styrtede Indvaanerne, da de saa Loftet bevæge sig, ud paa Gaden. Min Kone og jeg kunne rose os af, at vi ikke lode os saaledes overvælde af Frygten; vi toge os Tid til at pakke vore Kufferter, gave Pigen Kostpenge, lode hente en Droschke og sendte vore Nøgler til en Skolekammerat af mig, en Overretsprokurator. Vi besluttede at rejse bort; thi naar man rejser, er det ikke uhonnet eller stridbart at lade en Prokurator varetage sit Tarv. Det gjaldt kun om, hvorhen? Vi vidste det i Sandhed ikke; men netop som vi stege i Droschken, kom en af vore Bekjendte kjørende; han lod holde og fortalte os, at han vilde paa Jernbanen til Korsør og saa

til Aarhus; saa lode vi kjøre samme Vej. Min Vært, antager jeg, maa sluttelig betale Rejsen, saa megen Tillid har jeg til vor kjøbenhavnske Sagførerstand og særlig til min gamle Skolekammerat; selv vilde jeg ikke anse det for passende at forlange det. Der har De det: jeg rejser som Lejer, og min Ejer skal betale det. . . . Der er nu Æggekagen — bare jeg nu turde forstyrre Professoren.“

„Hvad? Har De en Professor med?“

„Ja, det er jo ham, vi rejse med.“

„Hvor er han da? Hvad tager han sig for her i Kroen, siden De er saa bange for at forstyrre ham?“

„Han regner Integral- og Differentialregning. Der er jo derfor, at han er rejst fra Kjøbenhavn.“

„Det forstaar jeg ikke.“

„Ja, da er det sgu ikke vanskeligt at forstaa, idetmindste naar han selv forklarer det . . . hør, lille Moer, gaa De ind og sig til Herren i den anden Stue, at nu er Æggekagen færdig.“

Lidt efter kom fra den anden Stue en lille, bleg Mand i Chenille. Imod Forventning var han ikke vred over at være bleven forstyrret, men gned Hænderne og sagde næsten barnlig: „Naa, lad os saa faa Æggekage.“

Hr. Paulsen forestillede os for hinanden og tilføjede: „Hr. G. kan ikke forstaa, at De for Integral- og Differentialregnings Skyld er rejst fra Kjøbenhavn.“

„Fra Vesterbro,“ sagde Professoren.

„Ja, fra Vesterbro.“

„Det bliver mig ikke mere forstaaeligt derved,“ bemærkede jeg.

„Ikke det?“ sagde Professoren og spiste.

Da han var færdig med sin Halvdel af Æggekagen, vendte han sig til mig og sagde, først rolig og koldsindig, men snart med stigende Heftighed:

„Saa De kan ikke forstaa det? Saa har De nok ingen Forestilling om, hvad det er at bo paa Vesterbro.“

„Aa, jo.“

„Nej. Har De hørt Omnibussen Nr. 2 blæse — jeg mener Konduktøren? Det er et Menneske, hvem Gud har skabt i sin Vrede eller i et Lune, som jeg virkelig ikke kan forstaa. Han har lavet sig en Melodi, der er en blodig

Haan mod al Musik, en lang, skrattende Melodi eller Fanfare, som han øjensynlig selv er forelsket i, og saa staar han paa Trinet, slingrende drukken af Forelskelse og blæser den med halvlukkede Øjne næsten uafbrudt fra den forrige Jernport til den forrige Ravelin. Mindst otte Gange om Dagen blæser det Guds Vredes Menneske mig sin Fanfare midt ind i mine Beregninger, og jeg farer op, som om der var Naale i Stolen og Naale i hele Luften, og det tager ti Minutter, inden jeg kommer i Orden igjen. Jeg er ikke noget blodtørstigt Menneske; men der gaar ikke en Dag, da jeg ikke ønsker mindst otte Gange, at hans røde Trompet var gloende og blev stukket ham ned i Halsen.“

Professoren tørrede Sveden af Panden og vedblev: „Og var det saa endda forbi dermed! Men saa er der Nr. 7. Han har et kort, skrattende Bjæf, der lyder, ligesom en af de blaa Drengene var bleven først en Hund og saa en Trompet og vidste, at jeg sad og regnede, og vilde drille mig. Saa er der en anden, der sommetider narrer mig. Han kan blæse som et Posthorn, og det har hændt mig, at jeg har hørt efter og bildt mig ind, at der var Posthorn ligesom i min Ungdom; men naar jeg saa er kommen til Vinduet, saa er det ikke Andet end en forb—Omnibus. Overhovedet, at en saadan Dyrehavslarm skal være tilladt i den mest befærdede Gade, vi have, det er dog en Haan mod al Civilisation!“

„Men hvorfor klager De da ikke, Hr. Professor?“

„Klage? Jeg har klaget, til Politidirektøren. Hvad tror De, det nytter? Jeg hører ikke til det national-liberale Parti og skriver ikke i de national-liberale Blade, og saa er det jo ligegyldigt, om en Mand som jeg kan leve for Videnskaben eller skal krepere af Ærgrelse og Fortrød.“

„Det er da ikke muligt, Hr. Professor; af den Grund kan det dog ikke være.“

„Ikke? Hvorfor blev min Klage da ikke paaagtet? Men desuden, jeg tror ikke, det vilde nytte, om ogsaa Politidirektøren havde den Nedladdenhed at tage Hensyn til min Klage; thi“ — tilføjede Professoren med blodig Ironi — „det nye Politi vil have Musik. Men, Gud ske Lov! den 16de Oktober kommer da ogsaa!“

„Hvad er der den 16de Oktober?“

„Flyttedagen! — Endskjønt, hvor skal man ty hen? Ved De, vil De tro, at jeg rejser her i Jylland, ikke blot for Omnibussernes Skyld, men ogsaa for at faa mine Breve i ordenlig Tid?“

„Nej, hvordan det? Faar De da Deres Breve hurtigere her?“

„Nej, men her venter jeg ingen paa bestemt Klokkeslet; her regner man efter Dage, inde hos os efter Timer. Paa vore Postkasser staa Klokkeslet, som lokke troskyldige Folk. Jeg har en Datter, der er gift og bor i Ny Kongensgade, og det har truffet sig mere end en Gang, at hun om Formiddagen har skrevet for at indbyde mig til Middag Kl. 5, saa har jeg faaet Brevet, naar det var nærved Sengetid, Kl. halv ni! Er det et Postvæsen!“

„Har De da ikke klaget?“

„Klaget! De har den største Fornøjelse i Generalpostdirektionen af at høre et Menneske klage! Der er et særskilt Kontor bare til at modtage Klager. Jeg har været saa dum at klage, og saa fik jeg et stort, vigtigt Brev med K. T. fra Generalpostdirektøren, hvori han skrev, at et Brev, som var afsendt til mig ca. Kl. 12, var kommet til mig Kl. 8 $\frac{1}{2}$, og det var ganske rigtigt, det var med første Post! Saa svarede jeg ham, at nu vidste jeg, hvorfor Postkasserne ere røde — af Undseelse, fordi de ikke holde, hvad de love. Tænk Dem: i værste Fald skulde de efter Kl. 12 tømmes Kl. 4, og saa er Brevet halvfemte Time om at komme et Kvarters Vej! Hvor befinder det sig i den Tid? Hvor flyder det om? Jeg har hørt en meget sørgelig Historie om en ung Pige, der var hemmelig forlovet, i al Tugt og Ære, og skrev den unge Mand til; men der var en ung Postbetjent, som ogsaa vilde have hende, og han var paa det Kontor, som hendes Breve gik igjennem, og han fik Tid til at kalkere Udskrifterne paa Konvolutterne, og saa sendte han de nye Konvolutter til hendes Fader! Og saa laa der et Hus!“

„Fik saa Postbetjenten den unge Dame?“

„Jeg haaber til Gud, at han ikke gjorde det! Men jeg ved det ikke.“

Professoren gik til Vinduet, saa ud og sagde: „Gud

ske Lov, det regner endnu, saa har man dog lidt længer Ro,“ trak Chenillen tættere om sig og gik tilbage i den anden Stue.

Jeg gjorde mig færdig til at kjøre videre; men Hr. Paulsen holdt mig endnu lidt op med literær Samtale. Han sagde: „De spildte ifjor Deres Tid paa at skrive en Dagbog fra Vendsyssel. Af en Mand som Dem vente vi Historier fra London og Paris, ikke saadanne Ting, som Enhver kan rejse og se. Jeg har tænkt paa at benytte mine ledige Timer til at samle Lidt, og nu kunde De gjøre mig en Tjeneste ved at sige mig, hvordan man skal faa Folk til at tale; for jeg vilde jo nok have lidt Mælende ind i det.“

Jeg svarede: „Tal med dem, jevnt og ligefrem.“

„Ja, det er godt nok; det har jeg prøvet, og det var sgu ikke mig, der manglede Jevnhed, for jeg sagde til en gammel Bondekone, vi stodte sammen med i en Kro: „Hør nu, Mutter, vil hun smage en Gammelrom? Hun har vel havt en god Del Kjærester i sine unge Dage.“ — Hun smagte paa den, skjönt hvad forstod hun sig derpaa, og saa svarede hun: „Næ, a har slet ingen Kjærester havt.“ — „Hvad?“ sagde jeg; „det er da umuligt, een maa Hun da have havt.“ — „Hvem sku det være?“ spurgte hun. — Hendes Mand, sagde jeg. — „Næ, a har aldrig været gift,“ svarede hun. — „Men hvordan er det gaaet til?“ spurgte jeg. — „Aa,“ svarede hun, „Karlene duede ikke i min Tid.“ — Da hun var gaaet, fik jeg at vide, at hun var Bedstemoder, og at hun i ærligt Ægteskab har havt elleve Børn! Hvor kan man saa forlade sig paa Rejseskildringer?“

Jeg sagde: „Hvad vilde De sige, naar en Rejsende, f. Ex. en Handelsrejsende, nu kom herind i Kroen og sagde til Dem: „Goddag, vil De drikke en Snaps? Hvor mange Kjærester har De havt i Deres Dage?“ Vilde De saa svare høflig som den gamle Bondekone?“

„Det er sandt nok; men hvad Pokker!“

„De mener, at der er Forskjel paa Kong Salomon og Jørgen Hattemager; men det er der i nogle Punkter slet ikke. Bønderne have fuldt saa meget en Følelse af deres Personlighed som vi Andre. En Bondekone tier om sig

selv saa godt som nogen Baronesse, og vel kan man faa den Ene til at tale om den Anden ligesom en Frue om en Froken eller en Etatsraad om en anden Etatsraad; men det sker efter de samme Regler, man skal være noget bekendt med dem, forestillet, præsenteret ligesom i „Sel-skabet“. Og saa maa man endda i Reglen spæde dem ved først selv at fortælle lidt, for de sidde ikke og tænke netop paa det, vi tænke paa, og deres Tankegang maa først leves fra de omgivende Forhold hen til Erindringer.“

„Ja, men Død og Pine, hvad skal jeg fortælle? Hvad fortæller De? Kan De ikke laane mig nogle Historier?“

Jeg fortalte ham nogle og kom derved paa den Tanke, engang at udgive til Brug for Rejsende mine samlede Spædehistorier.

Idet jeg vilde tage Afsked, sagde Hr. Paulsen: „Siden De har fortalt mig Historier, skal jeg nu ogsaa fortælle Dem en. Da vi tog over med Dampskibet fra Korsør til Aarhus, var der en Seminarist med, og i en Samtale, som Nogle havde sluttet Kreds om, sagde han, at man behøvede ikke andet Sprog end Dansk, paa Dansk kunde man sige Alt, hvad der behøves til Menneskenes timelige og evige Lyksalighed. — Kaptajnen spurgte ham: „Regner De det med til timelig eller evig Lyksalighed, at vi komme helskindede til Aarhus?“ — Jo, til den timelige Lyksalighed regnede han det. — „Naa,“ sagde Kaptajnen, „kan vi da komme til Aarhus uden Kompas? Og er Kompas dansk?“ — „Ja, det er det netop!“ raabte Seminaristen, „det er et Pas til at komme hele Verden om!“

Johan Würtz, min brave Kusk, var utaalmodig; thi han vilde være hjemme i Skræ inden Aften, og saa kjørte vi da.

Vrou (udt. Vrouw, hos Pontoppidan: Vrove) ligger i en af lave Høje omgivet rummelig Dal med Græsgange og Sædmarker. Naar man nærmer sig, ses to hvide Kirker tæt op til hinanden, som om Landet af Glæde over ikke at være Hede havde faaet Tvillinger. Den vestlige

af disse er Vridsted Kirke. Jeg blev venlig gjenkjendt og gjæstfrit modtaget af Pastor Schwartzbrem og traf ogsaa her en kjøbenhavnsk Professor — hans Navn kan jeg nævne: Hr. Oppermann —; men Taterne, erfarede jeg snart, var her ikke. De vare nylig dragne bort, tilføjede man, og jeg opfattede uvilkaarlig dette, som om de havde haft en Slags Lejr; men saaledes forholdt det sig ikke. De vare gaaede bort fra Fattighuset; det er deres Vane, om Sommeren ville de vandre. Det forekom mig, at Præsten og Fruen i deres Tilfredshed og Glæde over Vrou ikke vare ret fornøjede med, at jeg havde faaet Sognet anvist som en Tater- eller Natmands- eller Kjeltringeregner; men dette forhindrede ikke, at jeg jo strax fik et ægte Taterbillede. Hine Personer, der nys havde forladt Fattighuset, Mand, Kone og et Par Børn, vare sidste Jul komne hjem med et Par Gjæster, blandt hvilke en Bondekone, der havde slaaet sig fra det civiliserede Liv. De havde sunget og danset omkring Fattighuset, havde drukket Præstens og Vrous Skaal og endelig slaaet Glas og Flasker istykker.

En kulturhistorisk Notits er det ogsaa, at paa en Lyngbakke, der kaldes Bjerget, i nogen Afstand fra Præstegaardens Have, fik Natmanden Jørgen af Lundegaards Ejer Tilladelse til at nedsætte sig, og han var Herredets sidste Herredsrækker.

I det blide Vrou er der sket stor Fremgang. Forhen vilde man end ikke holde Taterbørn over Daaben, Øvrigheden maatte befale Mænd af Sognet til at gjøre det, nu gifter man sig med dem, eller der er, nøjagtigere talt, et Tilfælde af denne Art. Taterkone Sidsel fødte sine Børn i Snedriver og i Tugthuset; men en Søn af hende er bleven gift med en Pige af Sognet. De leve lykkelig og agtede; men han lader ingen Tater komme over sin Dørtærskel.

Der var sydpaa blevet sagt mig, at jeg i denne Egn vilde finde en Slags Taterkonge. Dette er dog urigtigt. Der skal etsteds endnu findes en Taterkonge (jeg fandt ham senere); men han, om hvem der kan være Tale her paa Egnen, er ikkun en Slags Vicekonge. Han er Glarmester og bor i Resen. Det er urigtigt, at de andre

Tatere gaa om og tigge til ham; det er hans Kone, der gjør det og lejer en Kone eller Pige til at hjælpe sig. Hun forstaar at tigge saa godt, at hun engang sagde, hun vilde ikke give sin Uld for den, en rig Faareejer fik af sine Faar. Hvad de andre Tatere tigge, kommer rigtignok hyppig til Glarmesteren; men han erhverver det til videre Forhandling. Han har med sin Familie gjort en Rejse til Kjøbenhavn, og de kjørte hjem fra Viborg med Extra-post.

Det kan ikke nægtes, at skjønt Vrou kan fralægge sig at være en Tateregn, har det dog undertiden Besøg af omvandrende Tatere; men det vækker Opsigt, hvilket kan ses af, at for ikke længe siden en af Præstegaardens Piger kom løbende ind til Fruen og raabte: „Se, Frue, der gaar sex Han-Kjæltringer!“

I Almindelighed gjøre de ikke anden Fortræd end rapse lidt, naar de ere i Trang, navnlig Fødevarer; men for nogle Aar siden, hændte det sig dog, at de kom i samlet lille Trup til den ene af Koldkurgaardene, syd for Vrou. Da man ikke vilde give dem Fødevarer, trængte de ind i Huset, men bleve slaaede tilbage, hvorpaa de begave sig til den anden Gaard; men nu rykkede man fra første Gaard til Undsætning, og Belejrerne blevne slagne og bundne.

Med jovial Beredvillighed søgte Pastor S. at skaffe mig Oplysninger og gik næste Dag, da den haardnakkede Regn standsede lidt, ud med mig til et Par af Egnens Folk; men der var ikke Synderligt at erfare. Jeg hentydede saa smaat til, at jeg nok vilde høre Historier om selve Sognefolkene, romantiske Historier. Men paa Præstegaarden sagde man, at der var ingen saadanne i Vrou; Vrou var et rigtig godt Sogn, Vrou bestod mest af Gaardmandsfolk. Med dette Ord vilde man egenlig ikke sige noget Despekterligt om Husmandsklassen; men der laa dog deri, at Gaardmændene ere Landets solide Kjerne, der ikke indlader sig paa Romantik, hvilken fra Præstegaardens Standpunkt i Reglen maa betragtes med Mistanke. Jeg tror dog, at hvis man havde Tid og Lejlighed, skulde man finde Romantik ogsaa i Vrou. Skjønt jeg ikke som en engelsk Forfatter mener, at der er et Skelet skjult

i ethvert Hus, mener jeg dog, at der i det hele Land ikke findes et Hus — det skulde da være et meget nyt — hvori der ikke er foregaaet en Roman. Thi Romanens Indhold er jo en Følelse eller et Sæt af Følelser, over det sædvanlige Jordiske, under det Himmelske, der udelukkende have betaget et Menneske.

Hvor god Vrous Karakter og Natur er, kan bl. A. ses af, at Sognefogdens Datter, der var gift sonderpaa, hinsides Karup Aa, og levede lykkelig, i Døden bad om at maatte blive bragt tilbage til Vrou.

Ved den Omhu og Velvillie, som Pastor S. stillede til min Tjeneste betræffende Alt, som burde findes, fik jeg nogle smaa Kulturbilleder. Kaldsbogen udviste: „Præsten Oluf Knudsen blev i Aaret 1630 slagen, burit og tribuleret af en af sine Sognemænd i Resen, som derfor blev idømt en Bøde af 30 Rd.“

De omtalte Koldkurgaarde — hvis Navn, saaledes som det officielt skrives, kunde bringe til at tænke paa Klampenborg Vandkur, men som upaatvivlelig hidrører fra Kol eller Kolle, Høj, og Kur, Vagt — ligger i Resen Sogn, som er Annex til Vrou, men skatte aarlig $1\frac{1}{2}$ Td. Rug og $1\frac{1}{2}$ Td. Byg til Præsten i Haderup, fordi en adelig Dame, som ejede disse Gaarde og tillige meget Gods øster- og vesterpaa, hyppig indrettede sine Rejser saaledes, at hun standsede i Haderup for at høre sin Fasteprediken. Derfor paalagde hun Bønderne paa hine Gaarde bemeldte Afgift til Haderup Præst, imod at han aarlig skulde holde Fredags-Fasteprediken.

Vi vare inde i et meget lille Hus, der ligger i en Dal ved Foden af en stor Lyngbakke. Der boede en meget gammel Kone; hun hedder Maren og Stedet Rolighed, hvorfor hun kaldes Ma Rolighed. Da vi kom, laa hun inde i Ovnen og klinede den. Hun kunde huske at have tjent hos en Præst i Vrou, som ved Udskiftningen haardnakket forlangte at faa Toften ved Præstegaarden; den fik han, men maatte saa ogsaa tage imod, at den øvrige Præstjord blev anvist langt borte, ved Sjørup. Saa dyrkede han ikkun Toften ved Hjælp af Maren og lod den øvrige Jord springe i Lyng.

Vrou Kirke er kjøn, har et halv rundt, hvælvet Sa-

kristi og Hvælving under Taarnet. Paa Stoledørene findes Billeder af samme Slags som i Søndersøgnkirke i Viborg og den gamle Klosterkirke i Horsens (og maaske flere Steder). De hidrøre omtrent fra 1720 og ere karakteristiske for den pietistiske, følsomme og dog tørre Tid. Blandt de bedste ere følgende. En Haand kommer ud af Skyen og holder en Vægtskaal; i den ene Skaal er Loven, i den anden et Hjerte. Hjertet findes for let, Loven tynger ned; Overskrift: *Nil sum*, o: jeg er Intet. Ved Siden af er samme Billede; men til Hjertet er kommet Korset, da tynger det Skaalen ned; Overskrift: *Præpendero*, jeg har Overvægten. — Hjertet ligger paa et omvendt Dødningehoved, hvis Tænder have fat i dets nederste Del; men der voxe Vinger frem fra Hjertet, og Slangen, som kryber i Dødningehovedet, synes forvirret; Overskrift: *Vivo*, jeg lever. — Hjertet driver i en Muslingeskal paa Bølgerne; Overskrift: *Perichitor*, jeg er i Fare. — Mange af Billederne ere urimelige haarde Allegorier om Hjertet, Døden og Frelsen, og Alvoren, som er deri, har noget Eget ved sig, spiller mellem det Naive og den Slags legende Skarpsindighed, som er i Rebus. Farverne, mest Karmin og Himmelblaat, ere pastelagtige og henlede Tanken paa Damer i Pudder, med andægtig foldede Hænder, til hvem Præsten taler Latin.

Min Vej gik nu tilbage ad Viborg til, over Daugbjerg, stadig med Haab om, ved et Tilfælde at træffe Tatere, men naturligvis ogsaa for at se Egnen og navnlig Kalkgruberne.

Daugbjerg ligger en Mils Vej østen for Vrou, i en høj Egn, hvortil Terrænet langsomt løfter sig op. Men naar man fra Vest kommer ganske nær, tager det forreste Landskab sig ud som mægtige Forskandsninger: først en lav Vold, saa en bred Grav og saa den høje, indre Vold. Graven er en Eng, paa hvis Bund flyder en lille, klar Bæk. Paa den indre Volds vestlige Afhang

ligge tilvenstre 4 Gaarde og 5, 6 Huse eller smaa Bygninger, og paa en fremspringende Bastion Gaarden Bakkehuset. Tilhøjre, paa den forreste Vold, ligesom mellem Bastioner, der ere omdannede til Have og Park, ligger Præstegaarden, og i dens Voldgrav, som nu kaldes Kyllingehaven, fortsætter Bækken sig for at falde i Sejbæk. Ovenfor Præstegaarden ligger Kirken. Syd for Præstegaarden skyder en Kløft ud mod Øst som en mægtig Voldgrav ogsaa til denne Side, og i denne Kløft ligger Gaarden Graven. Men Alt dette er ligesom kun Forværker for en endnu større Fæstning; thi baade mod Nord og Nordost, Syd og Sydost er der svære Banker, uhyre Underlag for en Borg, der nu er raseret, og i Sydost hæver sig en Kuppel, Daugbjerg Daas, hvilken man med haardnakket Forestilling om, at Giganterne have haft en Fæstning her, kan tænke sig fremkommet ligesom den runde Høj, der nu ifølge Rejsebeskrivelserne ligger over Babeltaarnets Ruiner.

Præstegaarden, der som sagt ligger paa Randen af den vestlige Vold eller Banke, var paa den Tid, jeg besøgte den, Skuepladsen for en af de hyppige og dog ejendommelige Familietildragelser, der betegnes ved: Naadensaaret. Den gamle Præst var død, den nye ankommen, men ikke med sin Familie, og boede hos den Afdødes Familie. Man ser en fremmed Mand tage den døde Ægtefælles og Faders Plads, udøve hans Myndighed, føre Ordet, hvor han har talt, skrive videre, hvor hans Haand blev standset, bære endog Noget af hans Dragt; det store Hjul slog en kjær Person, man troede et Øjeblik, at det vilde standse, nej, det gaar, som om Intet var sket. Familien selv bereder sig til at drage bort; de plantede Træer skulle give en anden Mand Skygge; de Planer, man har havt, skal han udføre eller forandre, og selv lægger man mindre Planer. Begge Parter føle det Tunge og søge at komme over det ved at tale saa lidt som mulig om det, skjønt der jo ogsaa er Exempler paa Bitterhed og Strid. Hvor det som her gaar godt og fredelig, fæster man vel fra begge Sider Blikket i den Retning, som er angivet i det gamle Vers:

„Vi bygge her Gaarde og store Feste,
Endog vi ere kun fremmede Gjæste.
Gud unde os her saa at bygge og bo,
At vi kunne naa den evige Ro.“

Mig, den Fremmede, blev det Triste jo ikke vist — og der var desuden i Øjeblikket kun eet Medlem af Familien hjemme — men det stod dog for mig ved de to Navne i Huset og paa Spadseregangen henad Aften, da den nye Præst, Hr. Læssø, stille viste mig, hvad hans Formand med sin Hustru havde anlagt: Haven, Lunden paa Højen o. s. v. — Ved samme Lejlighed gik vi over Kirkegaarden til Foden af Daugbjerg Daas (Aas, med D som Rimbogstav?), men opsatte at bestige Kuppen til Solskin — som ikke kom, medens jeg var i Daugbjerg.

Næste Dag, da vi vilde til Kalkgruberne, kom Pastor Schwartzbreit og Professor Oppermann marscherende fra Vrou i Regnkapper, og imellem Smaabyger begave vi os tilsammen paa Vandringen. Vi kom forbi en Kalkovn; den saa ud omtrent som en stor Sukkertop. Paa den flade Mark omkring den tog det sig ud, som om der var eller skulde være Marked; thi der stod Heste og Vogne, og hvide Telte syntes at henligge hist og her; men det var Kalkdynger.

Efter at have gaet en Strækning over Bakke og Dale naaede vi en Grube (Kove). Man graver en saadan efter Skjøn; det gjælder kun om at trænge gjennem den frugtbare Jord ned til Kalkstenen, som paa hele Strækningen danner Underlaget, men rigtignok ikke overalt er lige god. Ved Gravningen tilvejebringes et stort Hul, der gaar nedad som en Tragt til det Sted, hvor man finder Kalkstenen og hugger sig ind under Jorden. For at have saa lidt Jord som mulig at skaffe bort gjør man Tragtens Sider saa stejle som mulig, og Arbejdet ved at skaffe Kalken, baaren af Mennesker, fra Gruben op ad de stejle Sider bliver derfor meget stort, istedenfor at man burde tilvejebringe en Skraaplan og trække Kalken i Karrer. Men Alting er uforandret fra Arilds Tid. Pontoppidan omtaler, at 1 Mand eller Karl, der hugger, og 5 Fruen-

timmer, der bære ud, arbejde i hver Grube, og at de kunne skaffe en Ovnfuld tilveje i 18 Søgnedage, og det er saa endnu. Det Eneste, der har forandret sig, er Arbejdslønnen. For 100 Aar siden fik en Karl 2 Rdl. 4 Mk. for en Ovnfuld, Fruentimmerne hver 1 Rdl. „De holde Alle selv deres Kost, men faa dog hver en Kage, et Faarelaar og noget Sul for hver Ovnfuld.“ Nu arbejde de ligeledes paa egen Kost; men Karlen faar 13 Rdlr., Fruentimmerne en Dagløn af 24 Sk. for en Arbejdstid fra Kl. 10 til 12 og fra 4 til 7. Det er dog ogsaa muligt, at Arbejdslysten eller Kraften er tiltagen; thi man kan nu fylde en Ovn paa 16 Dage. Om Vinteren kan ikke arbejdes.

Selve Gruben bestaar af en smal Gang, udhuggen i lidt over Menneskehøjde, og som skraaner nedad, hist og her med Sidegange eller med en lidt større Plads; den, vi gik i, var vel henved 300 Alen lang. Man gaar der som i en anden Bjerggrube med Fakkell eller Lys; men ved Lyset ses Gangens Sider hvide. Der er altid god, frisk Luft dernede, hvilket Nogle forklare af, at Kalken er porøs. Undertiden støder man i sin Søgen efter god Kalk paa ældgamle Gange og graver sig ind under dem — thi jo dybere man kommer ned, desto bedre er Kalkstenen —; undertiden møder man ogsaa Vand, og det er en slem Hindring.

Blandt Fruentimmerne, som arbejdede dernede, var der en ganske ung Pige og en ældre Kone; samtlige vare fornøjede som i andre Gruber — eller som næsten overalt, hvor der arbejdes.

Gruberne, der aarlig afgive ca. 6,000 Tdr. Stenkalk, ejes i Fællesskab af 12 Gaardmænd (jvfr. Trap).

Da vi kom op af Gruben, regnede det lidt; men det var endvidere vor Hensigt at gaa til Harrestrup Høj, hvor Drost Peder Hessels eller Hoseøls Borg skal have staaet, og vi fortsatte derfor i nordvestlig Retning. Hvor her maa være smukt i Solskin! Vi kom igjennem en langlig Dal mellem høje Bakker, og hvori et Krat skraanede ned. Dalens Bund var tæt besat med Smaahøje og kom derved til at se ud, som om den havde været en Sø, der pludselig var størknet i det stærkeste Oprør. Men disse Høje ere dog ikke Andet end Spor af et gammelt Kalkværk. Nærved

Krattet ligger Ruinerne af et Taarn eller en taarnagtig Ovn, som Staten lod bygge i den Hensigt, at samtlige Grube-ejere istedenfor at brænde Kalksten hver i sin lille, egoistisk-bekostelige Ovn skulde have en fælles, besparende Ovn. Men der syntes ikke at være Held ved de Taarne, der skulle tilvejebringe Enighed i Menneskeslægten; ogsaa her kom Forvirring i Talen, og Taarnet faldt sammen.

Vi gik videre over Høj og Dal, gjennem den 50 Tdr. store Harrestrup Lund, der bestaar af Ege, purlet Egekrat, Enebær, store Bregner, nogen Pil. Det regnede stærkere og stærkere. Vrou Præst besluttede at føre sin Gjæst hjem ad en Gjenvej over en stor Mose nedenfor os; Daugbjerg Præst sagde, at der var ingen Vej; men Vrou Præst vidste, der var. Pastor Læssø og jeg vandrede nu alene videre for at finde Højen; men pludselig tog Regnen fat med en Magt og Vælde, der passede til Bakkernes Højde og Udstrækning, et fuldstændigt Skybrud. Lykkeligvis vare vi nær ved en ensomt liggende stor Bondegaard, Harrestrup Gaard og tyede derind. I den høje, rummelige Stue sad store Karle og spiste Pandekager, $\frac{3}{4}$ Alen i Diameter og $\frac{1}{2}$ Tomme tykke; Manden selv, Christen Mortensen, var dobbelt saa stor som nogen af Karlene; hans kraftige, venlige Kone frembar det eneste Middel til at tørre og varme os, Brændevin, hvortil hun føjede søde, haarde Konditorkager, og saa vilde hun lave Kaffe. Der kommer flere Rejsende, sagde hun med Et, og strax efter traadte Vrou Præst og Prof. Oppermann ind. Der var Vej over Mosen, men i Uvejret ikke at finde. Christen Mortensen tilbød at kjøre os hjem, og da jeg nødig vilde opgive Harrestrup Høj og Regnen efter Konens For-
mening vilde vare ved til Aften, besluttede vi at gaa strax, medens der blev spændt for. Der var ikke langt fra Gaarden til Højen; men vi forvildede os lidt, og da jeg endelig var kommen gjennem Lyng og Tjørn opad Højens bratte Side og stod paa den flade Top, hvor der engang var blevet serveret Frokost for Christian d. 8de, slog Blæsten saadan mit vaade Tøj ind paa mig, at det var, som om Døden rørte ved mig, hvorfor jeg med en Uhofflighed mod Christen Mortensen, som jeg herved gjør Afbigt for, gik lige hjem til Daugbjerg, ledsaget af Pastor Læssø, der

for Gjæstfriheds Skyld gjorde Alt med. Alt, hvad jeg kan melde om Drost Peders Høj, er altsaa, at der var vaadt, og formedelst Dagens Væde kom jeg heller ikke ned til Finderup, hvor Marsk Stig og hans Venner dræbte Kong Erik Glipping, men hvor der ligesaa lidt er Spor af Laden som af de gamle Skove.

Om Eftermiddagen besøgte vi gamle Stine eller Stine Bedstemoder, der bor mod Nord i et kjønt lille Hus, kun ved Landevejen og Engen skilt fra Præstegaarden. Det er en rigtig net, værdig, gammel Kone, 77 Aar, og jeg tror, hun er den Eneste, jeg paa Rejsen har set i Bondedragt — grøn Kjole med kort Liv, hægtet i Brystet, og med Hue — skjønt hun selv ikke er ret af Bondestand; thi hendes Fader, David Haun, var Degn, og hendes ældste Broder døde 1807 i Kjøbenhavn som theologisk Kandidat. Hun kan mange Historier, naar hendes Erindring kommer paa Gled, og en af dem er følgende. En Karl, lad ham hedde Jens, skulde giftes. Brudefølget var kommet til Brudens Hus; men Jens gik ude i Gaarden og vilde ikke ind, og da han vedblev at være stridig, kunne man ikke komme til Kirke. Alligevel blev Gildet holdt, og det deltog Jens i (sagde senere den gamle Skolelærer, hvorimod Stines Beretning er, at Jens med Familie kjørte hjem, medens de Andre holdt Gildet). Senere betænkte han sig, og Brylluppet fandt Sted; men Konen døde snart efter. Skjønt Jens hverken var kjøn eller anset, forelskede en Gaardmandsdatter sig dødelig i ham, og uagtet Forældrene tilbøde hende, at hun maatte faa hvilkensomhelst anden Mand og Gaarden med, vilde hun dog have Jens og fik ham endelig. Saa hjalp hun ham engang med at opbryde en Dragkiste, der tilhørte en Pige paa Gaarden, og udtage Penge deraf, hvorfor han kom paa otte Maaneder i Forbedringshuset i Viborg. Hans gamle Fader kjørte en Dag Kalk, og nogle Fremmede, som mødte ham, spurgte, hvorfor han maatte slide selv, om han ikke havde Børn. Han svarede: Jo, a har en Søn; men han er i Stænderforsamlingen i Viborg.

Men Stines Erindringer vaagnede bedst, da Talen kom paa de rigtig gamle Dage. Hun kunde huske Kammerherre Schinkel, Faderen til det „eneste Barn“; hun havde

endog hort til hans Gods, der strakte sig helt herop. Han plejede at sige til Bønderne: „Gud er Gud, Kongen er Konge, og jeg er den næste Mand i Landet.“ Han sagde ogsaa: „Jeg skal leve, I skal leve, og jeg skal leve.“ — Naar han vilde have en Pige gift fra Gaardén, lod han en Karl komme og viste ham ind i et Værelse, hvor der laa to Kjoler: en blaa, Brudgomsdragten, og en rød, Soldaterkjolen, og lod ham vælge.

Samme Kammerherre Schinkel, fortalte Stine, anmodede engang hendes Fader og Moder om, at de skulde tage en fornem Jomfru langvejs fra til sig i Huset for nogen Tid. De boede dengang i Mønsted. Jomfruen gik aldrig ud undtagen om Aftenen og i Mandfolkedragt; men dog syntes denne Forsigtighed ikke at have været tilstrækkelig; thi en Dag kom en Løber fra Grev Tramp paa Krabbesholm og gjorde sig et Ærinde i Huset. Kort efter samlede der en Nat mange Ryttere om Huset; de gjorde stor Larm, skjøde med Pistoler og med „Raketter“; men fra Huset gik alligevel Ingen ud. Næste Dag sendte Stines Fader Bud til Provst Friis og til Kammerherren, og senere var der Ro. Den fornemme Jomfru efterlod en lille Datter og tog tilbage til Hove.

Vi tvivlede lidt om denne Fortællings Nøjagtighed; men ved at se efter i Kirkebogen fandtes Følgende, hvor Navnene ere enten ufuldstændige eller urigtig angivne paa det nær, som jeg udelader.

7de Oktbr. 1781 — „ . . . . ., Birgitte Cathrines uægte Barn af Mønsted. Fornævnte Birgitte Cathrine var et fremmed Fruentimmer, som kom rejsende og indlogerede sig i David Hauns Hus, hvor hun gjorde Barsel. Hun sagde sig at være fra Kjøbenhavn og udlagde som Barnefader en Lieutenant navnlig Just Hendriksen, som foer til Skibs paa de lange Reiser.“

Næste Formiddag besøgte vi Skolelæreren, Hr. Petersen, hos hvem vi strax bleve trakterede med Chokolade. Efter en Stunds Samtale om Egnen, om den Indflydelse, som Kalkværket og Kalkhandelen har paa Beboernes Ædruelighed og Moralitet — og det mentes, at Gaardmændene vel ere meget solide, men at Trafiken tager saa temmelig paa Husmændene — søgte jeg at faa Historier, navnlig

Kjærlighedshistorier; men den aldrende, forresten meget raske, Skolelærer mente, at der ikke var Kjærlighed paa Egnen. Der blev født Børn, og man giftede sig (ikke omvendt), det var det Hele. Nu er det vel sandt, at et overbærende Blik, der søger efter Følelsens Styrke og Inderlighed mere end efter Faktum, godt kunde opdage Romantik i deslige Forhold; men overfor en saadan Bemærkning og hvide Haar smuldrer Romantiken til Støv. Dog fortalte Skolelæreren et Par Historier, hvori der virkelig var megen Kjærlighed, og som kun havde den Mangel, at jeg hørte dem efter hin om den blide Kone i Thorning. Navnlige den ene Historie hentyder paa en temmelig usædvanlig Hjertens Klogskab eller Finhed hos en Bondekone (Gaardmandskone), hvis Mand blev forelsket i en Pige paa Egnen. Hun bebrejdede ham Intet, men talte ham kjærlig til og tog Barnet til sig som sit eget, hvilket virkede saadan paa Manden, at han fra den Tid blev en af de Bedste i Sognet.

I sidste Øjeblik, medens jeg ventede paa Bonden, der skulde kjøre mig til Viborg, fortalte Pastor Læssø mig en Historie, der hører andensteds hen.

X.

Saasnart jeg kom til Viborg, gik jeg ud til Asmildkloster og spurgte, om der ikke var noget Sted paa Egnen, hvor jeg med Rimelighed kunde vente at træffe Tater; men man kunde ikke svare bestemt herpaa, fordi det nu var Vandretiden. Jeg traf Herredsfogden, der viste en kjendelig Sympathi for Taterne, uagtet han mest kom i Berøring med dem som Lovovertrædere; men han undskyldte dem meget formedelst den Forsømthed, hvori de opdrages, og den ilde Medfart, de ofte lide. En Overretsprokurator sagde med et Udtryk næsten af Kjærlighed, at man ikke kunde gjøre sig nogen Forestilling om dem, naar man ikke havde set dem komme ud og smaa-trave henad Heden (ved „komme ud“ mente han nok:

af Tugthuset). En Læge fortalte, at der nogle Aar tilbage blev af Taterne forovet Overfald paa en Møller, som skjød paa dem. Kjæresten til ham, som blev skudt, havde en mærkværdig Anstand, fint Ansigt, sorte Øjne og især en dejlig Haand og Arm. Hun havde øjeblikkelig opfanget det beundrende Blik, han kastede paa hendes Haand, og begyndte strax at kokettere med den.

Der var jo heri Stof nok til at gjøre tre Mænd til Digtere, og netop disse Tre, der havde Andet og Vigtigere at bestille, skulde have set, hvad jeg forgjæves søgte efter! Det var næsten en Kval, og da jeg for Øjeblikket ikke kunde finde Planten paa fri Markt, gav jeg efter for Nødvendigheden og søgte den i Herbariet, med tydeligere Ord: i Tugthuset, hvor Skjæbnen meget hyppig fører Taterne hen.

Viborg Tugthus er en stor, smuk, særdeles velindrettet Anstalt for 200 Cellefanger (kvindelige) og ligesaa mange andre Fanger. Den har en smuk Kirke med Orgel og tildels indrettet for Cellefanger, d. v. s. med Stole, der ere lukkede saaledes, at man derfra kun kan se og ses af Præsten. Ligeledes er der en nydelig Skolestue indrettet paa lignende Maade.

Inspektoren vilde med stor Beredvillighed lade mig se og tale med Taterne; men hvis jeg medbragte den Forestilling, at jeg skulde træffe noget Fint og Poetisk, om end blot undtagelsesvis, saa svækkede han den snart ved den Bemærkning, at han ikke var ret sikker paa, om han for Øjeblikket havde Taterne, hvilken Uvished hidrørte fra, at der ingen synderlig Forskjel var imellem dem og Andre af den laveste Almue. Han faldt dog snart paa En, hvem man antog for Tater, og lod ham hente ned.

Den Indtrædende var en lille Mand paa nogle og halvtredsindstyve Aar, og ligesom han var den første danske Tater jeg saa — i England har jeg ved Norwood set gypsies, men ikke talt med dem — saaledes var han ogsaa den af alle, jeg har truffet, der tydeligst og bestemttest saa ud som Zigeuner. Han lignede fuldstændig en Hindu, jeg faa Uger i Forvejen havde set feje Gaden i London. Men han nægtede strax og bestemt, at han var en Tater eller Skøje eller „Rejsende“; hans Familie havde boet i

et halvt hundrede Aar i et Hus, sagde han, og selv havde han aldrig hørt til de Omflakkende og kjendtes slet ikke ved dem.

Jeg sad afsides og sagde pludselig til ham: Hvad er en Knasper? — Med et polisk-fornøjet Udtryk i hele Ansigtet vendte han sig til mig og svarede: Ja, det er jo et Karlfolk. — Og hvad er minnosens Dill? — Ja, det skulde jo være min Pige. — Naa, kan De se; De kjender Sproget. — Ja, a har jo opsnappet enkelte Ord, for a har it altid kunnet undgaa at træffe sammen med den Slags Folk. — Nægt det nu ikke, sagde jeg, at De hører til de Rejsende; jeg ved, at De er kommen fra Indien; jeg har et andet Sted set en Indier, som ligner Dem ganske og aldeles, og det er jo slet ingen Skam at være fra Indien. — Ja, min Bedstefader kom rigtignok herind med Grev Friis fra Italien; men Andet ved a it, og mine Forældre havde Hus.

Inspektøren havde faaet sin Mistanke vakt om, at de i Anstalten talte Rothvelsk indbyrdes, hvilket de ikke tør, og spurgte Christian Adamsen mere om Sproget; men han forsikrede standhaftig, at han kun kjendte enkelte Ord, og dem havde han endda mest lært af en Bog, Dorphs lille Lexikon, som Kammerherre Uldall havde ladet henlægge til Læsning, for at alle Fanger kunde lære Sproget og Taterne saaledes ikke kunde have Hemmelighed indbyrdes. Dette forundrede højlig Inspektøren, og for at godtgjøre sin Paastand nævnte Christian Adamsen et Par Fanger, der kunde vidne det Samme. De bleve hidkaldte, men Alle modsagde ham, uagtet han, som jeg senere fik Anledning til at tro, upaatvivlelig havde nogen Ret med Hensyn til Bogen.

Da Christian Adamsen var traadt af og vi vare ene med en anden Fange, der næppe var Tater, spurgte Inspektøren ham, om Christian Adamsen hørte til „Folket“. Han svarede, at han ikke tvivlede derpaa. Christian Adamsen blev nu hidkaldt igjen, men nægtede saa standhaftig, som om han var i Forhør og blev beskyldt for en Forbrydelse. Jeg spurgte ham, hvordan han, som var bosiddende Forældres Barn, var kommen saa galt afsted. Han svarede, at han begik en Fejl 1826, og da han saa

kom ud, holdt han sig ustraffelig indtil 1855, saa kom han ind paa 4 Aar, og da gik han ud med det faste Forsæt ikke at komme ind igjen og holdt sig ogsaa indtil 1864, da tog han „en stærk Dram“, og forledet af Fruentimret, der holdt Hus for ham, stjal han et bitte Faar. Jeg sagde ham endnu engang, at han var en Indier, at de Folk, man kaldte Taterne, havde vandret en lang Vej fra et stort og smukt Land, og at han hørte til dem; det hjalp ikke, han vedblev at nægte. Men jeg vil nu bede Læserne at lægge Mærke til Navnet Christian Adamsen; thi jeg har senere erfaret Alt, hvad der behøves, om ham, ja endog, to Mil fra Horsens, fundet hans Slægt.

Jeg forbigaar de andre Fanger, fordi jeg ikke har til Hensigt at skrive Forbryderhistorier, og bemærker kun, at der med Hensyn til Taterne blev beklaget, at de ikke tør gifte sig, før de have betalt den Gjæld, de i en vis Tid have paadraget sig til Sognet; bo sammen tør de heller ikke; saa vandre de. Endvidere blev baade i og udenfor Tugthuset talt om Taterkongen, Johannes Axelsen, hvem Blicher har kjendt og omtalt, og man tilføjede, at han levede endnu, i Horsens Tugthus.

Da jeg altsaa kom til Horsens, fik jeg ved Inspektoren, Hr. Mazantis Velvillie, Lejlighed til at tale med de ikke faa Taterne, som sidde der i Tugthuset, og Johannes Axelsen er der ganske rigtig, 91 Aar gammel. Formedelst sin høje Alder bliver han ikke holdt til Arbejde, men „har sit Naadsensbrød“ i Anstalten; men selv imødeser han dog temmelig fortrøstningsfuld Aaret 1870, da han skal ud. Sidste Gang han blev inddømt, i Aaret 1862, paa otte Aar, skete det, ligesom de foregaaende Gange, ved en Fejltagelse. I hint Aar var han Kunstner, det vil sige Gjøgler, og førte i dette Øjemed en Specie med sig, som han selv havde lavet „for Komedies Skyld“; men en Person, der paa et Marked saa ham gjøre Kunster med den, var saa onskabsfuld at angive ham for Sognefogden, og saa blev han arresteret og dømt som Falskmyntner eller som Besidder af falske Penge. Johannes Axelsen fortæller om denne store Fejltagelse med en Sindsro, som jeg tilstaar, jeg ikke kunde bevare, hvis jeg blev saa gru-

somt miskjendt af Samfundet. Men man tror ham, mens han taler; thi han ser ikke underfundig ud; han er en meget kraftig Skikkelse, lidt bøjet af Aar, og han ligner paafaldende den østerrigske Digter Castelli, der rigtignok lignede en Tater eller en Mongol: rund, stærk Pande, brede Kindeben, lidt hængende Underlæbe.

Johannes Axelsens Liv og Levnet er forresten meget forskjelligt fra, hvad man vilde vente, og navnlig benægter han at have været Tater- eller Skøier-Konge. „Det Ord er bare kommet af, at jeg børstede dem, for jeg havde gode Kræfter.“ Her maa jeg blot indskyde som Parenthes, at en anden Tater, fra hvem jeg har det skriftlig, paastaar det Ene uden at modsige det Andet. Han skriver: „Jeg kan fortæle lit om Den Berømte Johannes som er en Gamle mand Han har Veret Konge men Det Vil sige Skøier Konge for Der Var ingen af Dem natmandsfolk som kunde overvinde Ham for Blev der for mange om Ham, saa kleder Han sig nøgen af og smorte sig in i Grønseve og saa Var der ingen Der Kunde fo fat Paa Ham.“ Man ser heraf, at Johannes allerede i levende Live er bleven Gjenstand for Sagn eller Mythe. Han blev efter gammel Taterskik født paa en Rejse, i Ørre Sogn, 1775; men Forældrene vare ægteviiede og bosatte i Steppinge ved Christiansfeld. Faderen ernærede sig som Hestehandler, naar han ikke var i Militærtjeneste. Hjemmet var fattigt; men der var dog et Hjem, og Sønnen lærte at læse. I en Alder af 13 Aar blev han tagen til Orlogstjeneste og kom først paa Skibet „Sværdfisken“, Kapt. Brun, senere paa andre Skibe, og da han tilbragte Vintrene i Kjøbenhavn, lærte han hos en Mand at slibe Knive, Saxe o. s. v., blev altsaa Tatertraditionen tro; thi de ere i Reglen Skjærslibere o. desl. I Aaret 1801 kom han som Matros paa „Prøvestenen“, Kapt. Lassen, og deltog i Slaget paa Rheden uden at blive saaret. Han var ansat ved Kanonen Nr. 5, og her blev Mandskabet bortskudt tre Gange, paa ham nær. Baade før og efter 1801 var han en Tid hjemme i Steppinge og gjorde Bondetjeneste. I 1807 var han atter indkaldt til Orlogstjeneste, men kom ikke længer end til Kjøbenhavn, hvor han under Bombardementet opholdt sig hos den Mand, der

havde lært ham Slibekunsten. Han giftede sig 1810 med Datteren af en Hyrde i Rangstrup ved Haderslev og rejste nu med hende omkring som Skjærsliber. Men i 1812 nedsatte han sig paa Silkeborg som Bødker og blev derpaa Skytte hos Krigskommissær Ingerslev, der overlod ham et Hus i Linaa Sogn. Derfra gjorde han ogsaa Rejser som Skjærsliber. Paa disse Rejser optraadte han med en vis Anstand, han og Konen vare velklædte, og Følgen heraf var, at Bønderne gave dem Natteleje i Beboelseslejligheden, medens de andre „Rejsende“ maatte ligge i Lade, Skur eller desl. Derfor bagtalte de ham hos Bønderne, og dette førte til Sammenstød. Engang, da han var inde i et Hus, ankom 10 Tatere, 5 Mænd og 5 Fruentimmer, anfaldt hans Kone, der stod udenfor ved Vognen, og slog den itu. Johannes kom ud og besejrede Fjenden ved Strategi; thi han tog en saadan Stilling ved et Vand, at de ikkun kunde komme en ad Gangen, og de bleve enkeltvis slagte aldeles. Dette Slag stod i Løgsted ved Løgstør.

Hvis Johannes Axelsen var en yngre Mand, vilde Erindrungen overfor denne og andre Scener vistnok ytre sig med stor Livlighed og Friskhed; men han er som sagt 91, og det er meget, at han endda husker saa godt, som han gjør, tilmed da hans Livs Rose, for at tale poetisk, har havt mange Torne.

Paa en af hine Rejser i Jylland kom han i Følge med en Mand ved Navn Christian Wilde, der var undveget fra Slaveriet, hvilket var Johannes Axelsen aldeles ubekjendt. Denne Mand var i Besiddelse af et Brændevinstøj, som han havde stjaalet, og medens de nu droge afsted sammen, traf de paa en Sognefoged og en Flok Bønder, der vilde undersøge dem. Johannes var stridig og vilde ikke lade sin Vogn undersøge, hos den Anden fandt de Brændevinstøjet, og Begge bleve nu førte til Aalborg Arrest. Her snakkede Johannes saa godt for Arrestforvareren, at han først kom til at hjælpe ham med at gjøre rent og derpaa endog fik Christian Wilde til Medhjælp, hvorpaa de Begge løb bort; men da Johannes, efter at have vandret noget om, antog, at hans Sag kunde afgjøres i det Højeste med Vand og Brød, meldte han sig

frivillig. Hans Haab blev skuffet; de satte ham to Aar i Forbedringshuset, hvorefter han blev hjemsendt til sit Forsørgelsessted Ørre, hvor Kommunen havde bygget et Hus til ham. Her boede han i nogle Aar, blev skilt fra Konen og fæstede en Gaard i Aulum Sogn. Efter 3½ Aars Forløb blev han kjed af at være Gaardmand, og nu begyndte hans egenlige Rejser, nu drog han om uden Hjem. Ved Lejlighed optoges Kampen med de andre Tatere, og et nyt stort Slag med samme Udfald som det før omtalte stod ved Grundfør, og blandt de Tatere, som gik haardest paa, nævner Johannes Axelsen vor gode Ven Christian Adamsen, den Hindulignende Mand, der slet ikke vilde kjendes ved Skøierne.

Imidlertid havde Johannes Axelsen ogsaa andre Sammenstød, der ikke løb saa heldig af. Paa et Marked købte han nogle Uhre, og disse Uhre havde den Ulykke at være stjaalne, hvorfor Johannes Axelsen, da de fandtes netop hos ham, blev idømt fire Aar i Forbedringshuset. Nogle Aar efter at han er kommen ud, bliver han anholdt ved Kolonierne paa Ahlheden og findes i Besiddelse af uhjemlet Hittegods, hvilket koster ham sex Aar i Tugthuset. Hans sidste Uheld, i 1860, da han i Silkeborg gjorde Kunster med en falsk Specie, er allerede omtalt. Dengang undveg han forøvrigt af Arresten, drog et helt Aar uforstyrret omkring i Thy og Vendsyssel som Skjærsliber og blev kun anholdt derved, at da han besøgte sin gifte Søn, frygtede Konen, at han skulde forføre Sønnen til Løsgænger og deraf følgende Drukkenskab, hvilket vilde have til Følge, at han bankede hende formedelst hendes Utroskab, og derfor angav hun Johannes Axelsen.

Endelig erklærer Johannes Axelsen sig utilfreds med Blichers Novelle „Kjeltringliv“, især forsaavidt den angaar ham. Den Gang Ørre Sogn havde bygget et Hus til ham, var det aldrig Samlingssted for Tatere, saa at Alt, hvad Blicher har sagt eller antydnet i den Retning, er lutter Digt. Han har ofte hørt tale om Peiter Benløs og Linka Smælem; men han har aldrig været sammen med dem; thi de vare dode længe før hans Tid, og han forstaar ikke, hvorledes Blicher kunde bringe ham og dem sammen.

Jeg har troet at skyldte Johannes Axelsen denne, skjont sildige Berigtigelse.

Som alt bemærket paastaar han, altid at være bleven uskyldig straffet, og man er efter hans Fysiognomi og Adfærd ikke utilbøjelig til at tro ham. Imidlertid vil det dog være rigtigst at opsætte sin endelige Mening, indtil man i det Følgende har erfaret noget Nærmere om hans Familie paa Spindesiden.

Jeg talte med endel andre Tater, dels En for En, dels flere sammen. Der stod engang en Beretning i et engelsk Blad om et Møde, hvortil man havde sammenkaldt de londonske Tyve, og det blev udhævet, at de selv havde angivet baade de Fristelser og de Samfundsfejl, der havde ført dem i Ulykke, og de fornuftigste Midler til at forbedre dem. Man kunde formentlig gjøre noget Lignende med disse Tater, og man vilde under Diskussionen kunne glemme, hvad Publikum man havde for sig. Bitter Erfaring, skarp Forstandighed, lang Tid til Overvejelse under sundt Arbejde, præstelig Paavirkning, har idetmindste tilsyneladende borttaget det Vilde, Uregelige, Halvromantiske, som man er fristet eller berettiget til at formode hos dem, og de kunne tale baade med Selvkritik og med filantropisk Blik paa Tilværelsen. Tilbageholdenheden, som nogle af dem viste, saalænge de troede, at man vilde paa Spor efter Noget, forsvandt efterhaanden, især da Talen kom paa Fortiden og den egenlige Oprindelse til deres Skjæbne. Det var navnlig deres uægte Fødsel, forlattede Barndomstilværelse og Foragt eller endog Mishandling fra Bøndernes Side, hvis Følger de paaviste. En sagde, at han som Lille blev lagt til Truget, hvoraf Hunde og Svin aad. Det var i Salling; men han indrømmede ogsaa, at Beboerne dengang plagedes slemt af Taterne. Ordenlig Tjeneste kunde man ikke faa. En eneste, skjøn Undtagelse stod for ham. En Tater tjente hos en Mand og flaaede en styrtet Hest for ham; et Par Prangere kom forbi, købte Huden og bleve indbudne til at spise. Da Tateren havde endt sin Gjærning og toet sine Hænder, vilde han sætte sig med tilbords; men Prangerne vilde ikke tillade ham det. Saa viste Manden dem Døren. Den Samme, som for-

talte dette, sagde ogsaa, at hans Oldemoder var 50 Aar og havde 14 Børn, da hun blev konfirmeret.

Hans M—, en høj, svær Mand, med noget meget Vigtigt i sit Væsen, forresten at se til som en ret forstandig jydsk Bonde — han er da ogsaa kun Halvblods-Tater — sagde med stor Emfase, at hans Ulykke fra Først af og bestandig har været, at hans Moder var Taterske; thi derfor blev han foragtet og forfulgt, og hans Sind blev ilfærdigt og bittert. Han er forevrigt i Tugthuset, fordi han har grovelig mishandlet sin Kone.

Roland H— klagede ikke videre, men fortalte. Han kom engang fra Kjøbenhavn eller rettere Christianshavn (Forbedringshuset) med de bedste Forsætter og vilde tage Tjeneste. Saa mødte han paa Heden i Viborg-Egnen en Taterpige, og de bleve enige om at drage omkring sammen. De levede af at fiske, af Blikkenslageri og af at tigge, og de vare meget lykkelige, indtil de en Dag kom paa en Egn, hvor en Tater var bleven myrdet af andre Tatere, og hvor man derfor gik paa Jagt efter det „rejsende Folk“. Han og hans Kjæreste bleve arresterede og dømte for Løsgængeri. Da han kom ud, fik han sig en anden Kjæreste; men efter hans Erfaring om Fruentimmers Troskab er den ikke god.

Allerede i Viborg havde jeg paa en Maade gjort Bekjendtskab med Jens Peter M—, hvem jeg traf her. Hos en Sagfører havde jeg nemlig set et Brev, som Jens Peter under sin Arrest havde skrevet til Herredsfoged Goos, og hvis Indhold jeg kort kan gjengive tilligemed nogle flere Oplysninger om hans Liv. Han siger selv, at han er en ægte Tater; men der skal vist et skarpt og øvet Blik til at opdage det. Han blev som Barn taget fra sin Moder, „og det var fornuftig gjort“; men da han saa kom paa Omgang i Sognet, paalagde man ham mere Arbejde, end han kunde overkomme eller havde Lyst til, og saa fik han Prygl. Paa Grund deraf, og fordi man lod ham ligge hos Kreaturerne, løb han hjem til sin Moder. Der hentede man ham og satte ham paa en Hest for at føre ham tilbage; men han fandt et belejligt Øjeblik til at ride bort, og da man endelig fik fat i ham, bandt man ham med et Reb til Hestens Hale. Snart løb han

bort igjen fra en forresten god Tjeneste. Hans Klage var, at Sognet tog hans Løn i Betaling for den Gjæld, han havde paadraget sig ved sin Opdragelse. Da han gik bort, medtog han en Hund, som han solgte for Fødemidler, og nu blev han straffet med Vand og Brød og derpaa hjemsendt; men fordi „de grinte ad ham“, løb han igjen bort med en Hund og kom nu to Aar i Forbedringshuset for Tyveri og Løsgængeri. Derefter lykkes det ham at faa Tjeneste i Holsten hos en Studehandler, og der fortjente han saa Meget, at han kunde købe sig ordenlige Klæder, kom vel udstyret hjem til Salling og fik Tjeneste paa en Gaard, hvor han efter to Aars Forløb blev forlovet med Husjomfruen. Hun var i nær Skægt med Gaardens Ejer, og Alt tegnede godt for ham, da kom der en Pige og fortalte, at han var af Natmandsfolket og havde været straffet. Manden gav ham et Fjerdingsaars Løn, for at han skulde rejse strax. „Nu blev jeg et daarligt Menneske. Dengang vi skulde fra hverandre, solgte jeg Alt, hvad jeg ejede, og drak mig fuld hver Dag, saalænge jeg havde Noget. Nu blev jeg nogen og var nærved at fryse ihjel, for det var en haard Vinter med Frost i 1855. Saa gav jeg mig til at stjæle nogle Klæder, og saa kom jeg til Viborg paa 3 Aar igjen.“ — Derfra kom han ud med gode Forsætter, men slog sig dog til Rejselivet igjen, hvilket førte til, at han blev dømt for Løsgængeri. Da han atter kom ud, tog han tilbage til sin Hjemstavn og besøgte sin Broder, og der bleve en Aften 7 eller 8 af „Folket“ forsamlede. Et af de ægte Tatergilder holdtes; man var yderst lystig, og saa udbrod „et morderligt Slagsmaal“. En af Selskabet vilde skyde Jens Peters Broder, en Anden slog Jens Peter med en Lodbolt i Panden, saa han segnede og beholdt Mærke deraf for bestandig. Han kom dog paa Benene igjen og bankede ham med Lodbolten; men saa kom Sognefogden og nogle andre Mænd, og nu holdt Taterne sammen imod disse. Jens Peter fik den Fornøjelse, som hans Erindring endnu dvæler ved med Behag, at banke Sognefogden og et Par andre Mænd, der efter hans Formening havde handlet ilde med ham i hans Ungdom. Efter en heftig Sygdom med Vildelse,

formodenlig frembragt af Slaget, kom han til en anden By og blev her bekendt med en „Enkekone“, som blev hans Kjæreste, og med hvem han i 4½ Aar rejste i Landet. Da hun fik det tredje Barn, vilde de giftes; men da han forlangte de nødvendige Papirer, sagde man ham, at han fra gammel Tid skyldte Sognet 47 Rdlr., og før han betalte dem, kunde han ikke blive gift. Han paastaar, at der blev sagt til ham, at han og hans Kjæreste kunde ligesaa godt løbe om, til de kom i Tugthuset. Nogle af hans Folk raadede ham til at stjæle, og da han havde gjort det, angav han sig selv, siger han. Hans Kjæreste fik 7, han selv 8 Aars Straffearbejde. Brevet til Herredsfogden havde det Formaal at bede om naadig Straf og skaffe ham Tilladelse til, at han og hans Kjæreste maatte gifte sig, „saa skulde deres Børn ikke komme til at stjæle“.

Naar man taler med Fanger, maa man værge sig imod det Indtryk, de efterhaanden gjøre: at Verdens skikkeligste Folk ved et Tilfælde ere komne i Tugthuset, og at de Andre ligesaa tilfældig ere forblevne udenfor. Jeg har derfor forespurgt mig om Jens Peter M. hos Nogen, der kunde vide Besked, og faaet det Svar, at man er tilbøjelig til at tro hans Fremstilling i det Væsenlige sand. Imidlertid maa jeg dog tilstaa, at den Følgende, jeg talte med, Nr. 310, var den af dem Allesammen, for hvem jeg folte mest Deltagelse, rigtignok maaske fordi hans Ydre talte ligesaa godt for ham som han selv. De Andre vare Alle prægede af at høre til den lavere eller laveste Almue og frembragte uvilkaarlig Indtrykket af noget Mislykket i Naturens Støbning — et Indtryk, hvori Naturen kan være meget uskyldig, og som kan hidrøre fra Livets Slag og Omtumlinger —; han ikke. En velvoxen, smækker Karl, lyst, langligt Ansigt, lige Næse, graablaa, skarpe Øjne, smuk og tillidvækkende i Profil, ikke fuldt saa meget en face. Tiltrods for sit lyse Udseende er han Tater. Da han var 19 Aar, blev han for Tyveri sat i Straffeanstalten, undveg og fik derfor forlænget Straf, og nu, i hans 33te Aar, er hans Straffetid udloben. Da jeg begyndte at tale med ham, frapperede han mig ved sit Sprog og ved det energisk Sindige i

Tonen. Han sagde: „Jeg skammer mig, det tilstaar jeg oprigtig, ikke saa meget over at have stjaalet som over at nedstamme fra et uærligt Folkefærd — ja, De og andre Dannede domme nu anderledes; men hjemme vil jeg ikke kunne nære mig.“ Derfor vilde han til Amerika.

Jeg spurgte Inspektoren, om han i sin lange Fængselstid havde, som mange andre Fanger, lagt sig Noget op ved Overarbejde, saa at han kun behovede forholdsvis liden Hjælp for at komme afsted. Nej, han havde slet Intet. Han vilde fra Tugthuset blive hjemsendt omtrent som Fattiglem.

Inspektoren sagde: „Du har været doven.“

Han svarede: „Ja, Hr. Inspektør, jeg har kun arbejdet, hvad jeg skulde. Men alle Fangerne sige dog, at jeg var den flittigste paa Anstalten, for man har aldrig set mig ledig.“

„Hvad bestilte Du da?“

„Jeg har læst, skrevet, studeret Sprog.“

„Hvilke Sprog?“

„Hvad jeg kunde overkomme, men især Tysk og Engelsk.“

Han fortalte mig nu Noget om sin Ungdom, og af mine Spørgsmaal forstod han klart, at jeg næst efter at vide, hvordan det var gaaet ham, ønskede at faa et anskueligt Billede af Taterlivet. Jeg husker ikke nøjagtig, om det var Inspektoren eller ham selv, der i Betragtning af Tidens Korthed foreslog, at han skulde nedskrive sit Liv og Levnet; men i alt Fald har han holdt det, skjønt han rigtignok har brudt af og overladt til min Fantasi at udfylde, hvad den ikke kan. Idet jeg lader hans Meddelelse trykke, er det naturligvis Meningen, at den væsenlig skal interessere som hidrørende fra en Tater, og jeg udhæver derfor, at jeg sender den til Trykken uden nogensomhelst Forandring. Jeg agter at opbevare Manuskriptet for at overbevise mulige Tvivlere.

„Brudstykke af mine Erindringer.

Idet jeg begynder at nedskrive mine Barndomserindringer, vil jeg først med et Par Ord omtale mine Forældre.

Min Fader hed Abraham Johansen, og min Moder Else Sophie. De vare ikke gifte med hinanden; men deres omflakkende Liv havde ført dem sammen, og de vilde uden Tvivl have været blevne forenede, dersom Sogneforstanderskabet ikke havde forhindret det, for at undgaa deres Afkoms Opdragelse. Paa en af disse Rejser blev jeg født i Bastrup i Asp Sogn d. $1\frac{1}{2}$ 33, og døbt den 17 s. M. i Sognets Kirke, og deltog saaledes i deres Levevis, skjønt siddende i en Pose paa min Moders Ryg, indtil jeg omtrent var to Aar gammel, da blev min Moder arresteret, og jeg blev overgivet Fattigvæsnet til Forsørgelse. Fra den Tid og indtil mit 8de Aar husker jeg intet, som fortjener at optegnes, da jeg ganske var skilt fra min Familie; men til min store Skade kom jeg hjem igjen et Aar, og i dette Aar lagdes Spiren til det usle Liv, som jeg siden har ført. Den første Hilsen, som jeg modtog hjemme, var fra en ung Zigeuner, hvis Forældre boede i samme Hus som min Moder (min Fader var den Gang sendt hjem, hvor han hørte til); den blev ført i vort Sprog, som den Gang var uforstaaelig for mig, og lød saaledes: „Ist du en Skoier?“ Jeg begreb, at han spurgte om Noget, men vidste ikke hvad. „Skoier“ betyder i vort Sprog „Rejsende“, forklarede min ældre Broder, som kom til, og førend jeg naaede ind til min Moder, havde jeg alt opfattet flere Ord, som jeg indprentede i min barnlige Hukommelse. Min Moders Modtagelse var kjærlig; thi hun var lidenskabelig, og hun elskede sine stakkels Børn med en ubeskrivelig Inderlighed. De første Dage tilbragtes roligt hjemme, men en skøn Morgen kom Poserne frem, Ilden blev slukket, Døren lukket ilaas, og for første Gang drog jeg selv ud som Betler. Jeg var af Naturen begavet med en sjelden Fatteevne og gjorde derfor god Fremgang i Sproget, og samtidig dermed lærte jeg at regare (tigge); hvem kunde nægte et hungrigt og halvnøgen Barn noget, og jeg bragte derfor ofte mere ind end Moder selv. Disse Udflugter indskrænkede sig i Vintertiden kun til nogle Dage, og det Sammenfiggende fortæredes da hjemme i Overdaadighed, ofte i Fællesskab af flere Familier. Visse Ting, saasom Uld, solgtes, og derfor blev gjort Indkjøb af Brændevin og

Kaffe; var Forraadet forbi, kom de tomme Poser atter frem, og afsted gik det atter, undertiden 10 i Tallet. Børnene tiggede Brød og Kartoffler og Uld, Kvinderne derimod Smør, Flæsk, Æg og deslige, men de vare ogsaa kloge mange af dem, de kunde maale, signe, helbrede Børn for Orm, lappe lidt paa gamle Kreaturer m. m., og den fordomsfulde Almue blev ofte dygtig narret. Mens Kvinderne og Børnene paa deres Maade hostede uden at saa, vare Mændene ingenlunde orkesløse, de solgte Bliktoj, nogle af dem fejede Bøndernes Skorstene, andre, som intet Bedre havde lært, kastrerede Hunde, Katte, Grise og Lam, og de usleste trak Huden af Heste, hvilket paa den Tid af Mange blev anset for uærligt. Disse mange forskellige Næringsgrene indbragte „qvante Køiter“ (gode Penge). Jeg syntes meget godt om Livet, kun til Nattelejlighed kunde jeg have ønsket en Forandring. Enhver Flok havde sin „Pennekase“ (Logis), almindeligst hos en Husmand, der ofte var glad ved at dele Natmandsfolkernes sammentiggede eller lavterhvervede Mad, og da Sengelejlighed ikke kunde have til saamange, saa redtes Senge paa Gulvet, af Halm og Pjalter. For at opvække mere Medlidenhed, brugte Forældrene ofte den slemme List, at lade Børnene gaa halvnøgne, hvilket jeg ofte dyrt maatte betale med Sygdomme. Naar Aftensmaden var fortæret, saa maatte Enhver fortælle om sine Æventyr, til særdeles Morskab for os Børn, hos hvem Ønsket om, snart at kunne udføre noget lignende, daglig voxede og næredes af de Ældre. Til min Moders Ros maa jeg sige, at hun altid formanede os til Ærlighed og straffede haardt ethvert Brud paa hendes Forbud. Andre vare desværre hjerteløse nok til at lokke Børnene til Tyveri, hvilke dog almindeligt indskrænkede sig til Lommeknive, Spejle, visse Slags Værktøj, saasom Niptænger, Hamre og hvad som kunde bruges ved Haandværket, dog kom vi i visse Egne, hvor vi intet saadant maatte gjøre, af Frygt for at blive ilde ansete af Folk. De første Krigsbegivenheder, som jeg oplevede, var Kampen med en Bettelfoged, almindelig kaldet „Stodderkongen“. Han kom efter os, og vi maatte enten flygte fra hans Sogn eller bringes til Sognefogden. Først forsøgtes Trusler, men da

Stedet egnede sig ikke godt til aabenbar Vold, og han kun lo ad deres Trusler, saa forsøgte man mere fredelige Midler, man vilde bestikke ham med Penge til Brændevin og lidt Flæsk til sin Aftensmad, men forgjæves, han stod med sin Morgenstjerne, beredt til Kamp; tilsidst fik vi Lov at gaa, naar vi strax vilde forlade hans Distrikt, og Enden blev, at vi maatte opgive flere gode Byer til en gunstigere Lejlighed. Jeg erindrer et Møde, som min Moder og vi 2 Børn havde med en lignende Fjende. Han saa, at vi klappede Byen af, og kom for at forhindre vor videre Tiggende paa hans Gebet; han nøjedes med at vise os bort, hvilket vi strax lovede, men for at forvise sig om, at vi ikke narrede ham, fulgte han os i Hælene. I Nærheden var en Aa, som dannede Sogne-skjællet, og da Aaen var smal, var der anbragt et Brædt derover som Bro. Over denne smalle Bro ledte min Moder os, een ad Gangen, men da hun saa os i Sikkerhed, saa begyndte hun med en rædsom Tungefærdighed at overøse Stodderkongen med en Strøm af de værste Skjældsord, som den Fornærmede vistnok vilde have besvaret med nogle Rap af sin Stok, dersom hun havde været ham nær nok dertil, men Aaen var imellem dem. Da hun imidlertid vedblev at sende ham den ene Salve efter den anden, saa kom han og vilde over til os, netop hvad hun ønskede; thi neppe var han kommen to Skridt ud paa Brættet, før hun med rask Haand greb fat og væltede det, og førend den gamle Mand kunde vende sig, laa han i Vandet. Hurtig trak hun Brættet til sig og lod ham redde sig, som han kunde. Da han kom op, lovede han at huske hende til en anden Gang, men jeg tror ingen Hævn han fik. Sligt gjorde mindre Opsigt end man skulde tro, fordi det ingenlunde horte til Sjeldenhederne, at slige Optrin fandt Sted, ofte maatte disse Embedsmænd enten lukke Øjnene eller lade sig mørbanke; thi de fik sjelden Medhold af Bønderne, som ikke godt kunde undvære Natmændene. Alle Landsby-markeder vare ogsaa Skuepladse for deres Bedrifter; der modtog de Yngre Undervisning i at stjæle af Lommen paa Folk og borttrapse Smaating af de Handlendes Telte. Dagen efter mødtes disse Sværme, hos hvem som

kjøbte Tyvekoster, og naar Alt var gjort i Penge, saa gjaldt det kun om at finde en afsides Krog, hvor der uforstyrret kunde holdes et rigtigt Gilde. De foretrak at være hos deres Egne; thi de skammede sig dog noget ved at lade Bønderne se, hvilket ødselt Liv de førte, og hvorledes de i Fraadseri fortærede, hvad hine ofte troede at give til Nødlidende. Intet Under, at de vare foragtede af alle retskafne Mennesker, og mærkeligt synes det mig, at Folk endnu den Dag idag vil taale en saadan Landeplage. Mange af de Gamle havde Børn, som tjente ordentlig for deres Brød; disse besøgte ofte, og ved Forestilling om det frie Liv, som førtes, lokkedes disse ofte til at forlade deres gode Konditioner. Saaledes hengik det Aar, som jeg tilbragte hjemme hos min kjære Moder, og da jeg paa Grund af hendes Sygdom atter kom under Fattigvæsnet, saa gjorde Folk med god Grund den Bemærkning: „Drengen er vist allerede fordærvet!“ Ja, fordærvet var jeg, og alle skikkelige Børn skyede mig og kaldte mig en Rakker. Jeg kom dog til ordentlige Folk, som vilde forsøge, om det endnu ikke var mulig at rette den krogede Gren, men det var en vanskelig Opgave. Neppe kunde jeg sige et Ord uden at bande, lyve gjorde jeg, saa ingen kunde have Tillid til mig, og stjæle vilde jeg ogsaa; thi trods min Moders Formaninger til at være ærlig, havde jeg dog ofte uset af hende rapset mange Smaating, og nu var jeg saa hengiven til denne Last, at jeg ofte paadrog mig alvorlig Børst derfor. Havde Manden været i Byen og lod sine Klæder hænge eller ligge, saa skar jeg Knapper af dem, og alt hvad jeg kunde bruge til mine barnlige Lege, slæbte jeg ud i Marken, og snart hed det, naar Noget savnedes, det har Caspar taget, og min Bag maatte holde for, ofte dog ogsaa uforskyldt. Imidlertid blev jeg lidt skikkeligere og behandledes ogsaa bedre. Man forestillede mig, at jeg var bleven forført af min smukke Familie, og jeg maatte daglig taale saamange Ydmygelser for deres Skyld, at jeg tilsidst fik Afsky for dem, og forbandede hver Time, som jeg havde tilbragt imellem dem, og fra den Tid kunde jeg ikke udholde Synet af dem; det gik endog saavidt, at jeg delte Almuens Tvivl om deres Ærlig-

hed, og jeg vilde ikke øngang kysse min Moder, naar hun stundom besøgte mig, men skyede hende, som et Væsen, der stod langt under mig. I disse Grundsætninger voxede jeg op, og begyndte at faa lidt Omløb i Hovedet, men jeg var svag af Helbred, og mere end en Gang har jeg gjort den Erfaring, at en vis Hang til Ørkesløshed var mig medfødt. Jeg skulde nu lære at arbejde, men det smagte mig ikke, og naar jeg om Sommeren saa Skøjerne lade strække sig omkring ved Digerne, hvor de holdt deres Maaltider, saa tænkte jeg: „Nej, jeg vil være fri som dem, men ikke følge med dem; thi nu kunde jeg aldrig faa Mod til at tigge.“ Saa fandt jeg paa et Middel til at faa mit bedste Tøj paa, og snart sluttede jeg mig til dem for et Par Dage, til jeg kom afvejen, og saa maatte min Undseelse vige, og jeg blev tvungen af Sult til at tigge. For ikke at blive antaget for en Tater, skiftede jeg Navn, og søgte bestandig syd paa, hvor jeg vidste, at der ingen Rejsende mødte mig. Paa Spørgsmaal om, hvorfra jeg var øg i hvad Ærinde jeg rejste, vidste jeg altid at finde paa Svar, uden at komme Sandheden for nær, og jeg antoges for et forældreløst Barn, som var overladt til sig selv. I den milde Aars-tid tilbragte jeg ofte Nætterne under aaben Himmel, eller i en Hølade, men naar Vinteren begyndte, vakte mit pjaltede Udseende mere Medynk, og af lutter Omsorg for mit Vel arresteredes jeg øg hjemsendtes, indtil de skjønne Foraarsdage paany fristede mig til samme Daarskab. Stundom traf jeg dog sammen med Rejsende, for hvem jeg aldrig lagde Skjul paa mine Omstændigheder, og jeg rostes meget for den Frihedskjærlighed, som jeg lagde for Dagen, ved at afkaste enhver Tvang, Bønderne lagde paa mig. Naar jeg fraregner de Maaneder, som jeg efter enhver Fritur tilbragte i Arrest, saa kan jeg ikke sige mere om mine Drengaar. Jeg var over 17 Aar gammel, da jeg blev konfirmeret, ikke fordi jeg manglede Kundskaber, men fordi jeg umulig kunde blive hjemme i Forberedelsestiden. Det kan maaske undre Dem, hvorledes jeg kunde lære noget, men mine Bøger førte jeg bestandig med mig paa Rejsen, øg Begyndelses-Grundene til Skrivning øg Regning tog jeg med mig fra Skolen, øg

jeg har stedse følt en stor Lyst til at lære noget, maaske mere af Stolthed end af nogen ædlere Grund, fordi min Familie i den Henseende stod tilbage, og jeg har altid søgt at hæve mig over den. Jeg betragtedes nu ikke mere for et Barn, hverken af mine Egne eller af Politiet, og jeg begyndte nu for Alvor at rive mig løs, baade fra min Familie og mine Drengvaner. Jeg fik Kondition i Ikast Sogn og søgte at opføre mig vel, men Fristelsen kom atter op denne Gang i Skikkelse af min Broder. Han bebrejdede mig det Taabelige i saaledes at slæbe og slide for daarlig Føde og lille Løn, forestillede mig det Tillokkende ved at strejfe omkring, og jeg glemte paany mine unge, men gode Forsætter og forlod et Sted, hvor jeg havde begyndt at vinde mine Medmenneskers Agtelse og Tillid, for at slutte mig til det Folk, hvis Omgang jeg før havde skyet. Nu levede jeg et muntert Liv omkring hos alle bosiddende Skøjer i Omegnen af Skive, indtil min Broder gjorde Bekjendtskab med et Fruentimmer, som da sluttede sig til os, og som altid kunde tigge saameget, som var nødvendigt til Underholdning for os alle tre. Nu var jeg en Skøjer, levede iblandt dem og talte deres Sprog bestandig. I 11 Uger dreve vi omkring, snart alene, snart i Fællesskab med flere Familier. Det var om Sommeren, og vi laa altid i Laderne om Natten, Unge og Gamle af begge Kjon laa imellem hinanden som Sild i en Tønde, og var det sammentiggede Forraad stort nok, saa laa vi ofte flere Dage paa samme Sted. De Yngste og Behændigste iblandt os maatte bestandig gjennemsnuse Udhusene efter Æg og Høns, som Fruentimmerne maatte vide at give Forklaring over, og besørge tillavede, og bragte selv daglig mere ind. I saadanne Forsamlinger hørtes mange lange Fortællinger om Skøjernes Bedrifter i forrige Tider, da de bedre end nu kunde drive deres Uvæsen i Jylland.

Det var maaske ønskeligt, om jeg kunde gjengive nogle af disse Fortællinger, men dem vil enhver Forfatter kunde finde i sin egen Fantasi. Ligesom Listighed udgjør enhver Skøjers Hovedegenskab, saaledes hørtes ogsaa kun fortælle om de utallige Bedragerier, som de havde udøvet imod Bønderne, og om deres Kampe, dels imod deres

Fjender og dels imod hinanden indbyrdes. Alt, hvad jeg har hørt fortælle, ligner ganske hvad jeg selv har erfaret iblandt dem, dog med den Forandring, at i forrige Tider tillode de sig stundom Trusler, ja vel endog aabenbar Vold, hvilket dog aldrig er sket i min Tid, da deres Liv føres mere stille. Det var jo almindelig, at de Gamle truede med den røde Hanø og lignende Onder, og den stakkels Almue var enfoldig nok til at give dem, hvad de ønskede for at undgaa deres natlige Besøg. Da Alt, hvad jeg er istand til at oplyse, angaaende Skøjerne, vil være meget ensformigt, saa ved jeg ikke, om De ønsker at vide mere.

Ærbødigst

Nr. 310.“

Han er senere kommen ud og hjemsendt til sin Kommune; men der var, og er maaske endnu i dette Øjeblik, Uvished om, hvor han egenlig er forsørgelsesberettiget, og i alt Fald er det tydeligt nok, at dette Menneske, der for at komme til Amerika har studeret Sprog og har sin Villie og sine bedste Forsætter i den Retning, nu modtages i „Hjemmet“ som en ubelejlig og mistænkelig Person, føler sig betragtet baade som Fattig, som Forbryder og som Tater. Hvorledes han skal holde dette ud og ikke falde tilbage igjen, synes mig foruroligende vanskeligt. Kan det nu ikke fore til Noget, naar jeg herved beder Folk, der have Evne, om at hjælpe med til, at han kan komme afsted? Man betænke, at han er kun 33 Aar, og at der er en Fremtid at redde. Jeg forlanger ikke, at man skal forlade sig paa min Opfattelse af ham. Jeg vil bede om, at man vil henvende baade Spørgsmaal og mulige Pengebidrag til Hr. Inspektør Mazanti i Horsens. De Mange, der ikke have Tid og Lejlighed til en saadan Korrespondance, men gjerne ville bidrage deres Skjærv til noget virkelig Godt, tillader jeg mig at gjøre opmærksomme paa, at de ved at tegne sig som Medlemmer af Fængselselskabet (1 Rdl. aarlig anses for et godt Bidrag) ville forøge dette Selskabs Kraft til at virke i sit hæderlige og velsignelsesrige Formaal.

Endnu maa jeg tilføje, at jeg dog ikke kom til at forlade Jylland uden at se en fri Tater eller rettere Taterske. Rent tilfældig erfarede jeg i Horsens, at der et Par Mil derfra, i Østbirk, levede en Tater-Lene, der til Glæde for Forfattere eller Poeter, men til Sorg for Sognet, havde sørget for, at Slægten ikke skulde formindskes.

Stedets Præst, Hr. Køster, havde den Artighed at følge mig op til Fattighuset, der ligger en lille Fjerdingvej fra Byen, og tillige indbyde Tater-Lene til Præstegaarden. Udbyttet var ikke stort. Barrow har i „the gypsies of Spain“ paa en mærkelig Maade oplyst den Troskab, som de spanske Zigeunerinder overholde indenfor den nationale Kreds. Efter hvad jeg hørte og saa, kan der næppe være Tvivl om, at Taterstammen herhjemme ved at gaa igjennem Fattighuse og Tugthuse har tabt det Eneste, der kunde give den et nationalt Skjær, nemlig en forholdsvis respektabel Kvindelighed.

Tater-Lene er henved 70 Aar gammel, men ser ud til at være 50 og har ikke det ringeste Hexeaftige ved sig. Man kunde gaa forbi hende som en anden lille Bondekone, hvis man ikke tilfældig opfangede det hastige, ubeskrivelige Blik af hendes graa Øjne og saa blev opmærksom paa den hinduiske Næse, der ved sin nederste Del har noget ejendommeligt Fint. Hendes Hænder ere smaa og smukke, og hun har upaatvivlelig været kjon. Selv indrømmer hun at være af Taterslægt. Hun har havt to „Mænd“ og syv Born, hvoraf de fem leve.

Da jeg gik ene med hende til Præstegaarden, sagde hun, at hun havde „dyet sig“, til hun var 22 Aar; saa havde hun truffet en Karl, der ikke var af „Folket“ og havde draget om med ham i otte Aar.

„Var det nu en Tid, De synes om?“ spurgte jeg.

„Ja,“ svarede hun, „naar To er hinanden tro, er saadant et Liv rigtignok godt!“

Han døde, og nogen Tid efter fik hun sig en anden Mand.

Jeg sagde, at en af Folket havde sagt til mig, at Fruentimmertroskab efter hans Erfaring ikke var god.

Hun svarede: „Jeg kan svare for mig, om jeg saa nu skulde gaa lige til min Grav.“

Vi vare i det Øjeblik ved Kirkegaarden, og jeg kunde altsaa ikke tvivle.

Jeg spurgte, om hun kjendte Noget til en Mand ved Navn Christian Adamsen?

„Jo, det gjør jeg rigtignok. Det er min Broder.“

„Naa; har han nogensinde besøgt Dem eller givet Dem Noget, mens han ejede sit lille Hus?“

„Nej, det skulde han nok lade være! Der er ikke Noget ved ham.“

„Saa? Hvordan da?“

„Nej, han er et fult Bæst og stjæler som et Svin.“

XI.

Endelig er jeg kommen i Besiddelse af et ret besynderligt Manuskript, en Selvbiografi af et Menneske, der gennem Domfældelser er gaaet aldeles tabt for Samfundet. Han er vel ikke selv af Taterslægt, eller vil ikke vedkjende sig det, men har dog, da han fandt det tjenligt, udgivet sig for Tater, ligesom han drog omkring med dem, giftede sig, om dette unøjagtige Udtryk tør bruges, med „Taterkongens“ Søster o. s. v. Trods sin lave Fødsel og forsømte Ungdom har han dog hævet sig til at kunne skrive ikke blot et rent Sprog, men ogsaa snildt. Hans Arbejde ligner imidlertid aldeles ikke det, som Læseren har set fra Nr. 310, der skrev, kan jeg sige, for at gjøre mig en Tjeneste og, saavidt det er muligt at opdage, ingen Bihensigt havde dermed. Det Manuskript, her er Tale om, er ikke blevet til i Frihed — i fri Tilstand havde den Mand nok ikke skrevet —; det er, med Haab om paa en eller anden Maade at faa det offentliggjort, forfattet i den Hensigt, gennem en tilsyneladende oprigtig Bekjendelse at fremstille sig selv som en sønderknust, angrende Kristen. Vedkommende har troet, at han ved idelig at afbryde Fortællingen med religiøse Betragtninger, Suk og Klager over Satans tidligere Indflydelse paa ham, Citater af Bibelen o. s. v. vilde virke paa et Publikum. Han er

saa klog, ikke at paastaa, at han endnu er en „Hjerte-Kristen“; han siger udtrykkelig, at han endnu som andre Dødelige har adskilligt Ondt i sit Hjerte, saasom Egenkjerlighed, Mistillid, Hykleri; men det siges dog i Haab om, at man i næste Linie ikke skal anse ham for Hykler.

Overfor en saadan Meddelelse, der kun samler, udvider og farver, hvad man fra Retsakter kan skaffe sig at vide, har man, naar man ellers vil benytte det, ikke Andet at gjøre end modtage det Sandsynlige, saavidt det kan vække menneskelig Deltagelse eller oplyse om Forhold og Karakterer, og forresten anvende Kontrol for at faa Sandheden frem. Men da jeg her nærmer mig til at komme ind paa Forbryder-Literaturen, forbeholder jeg mig at bryde af og slutte vilkaarlig. Der er i hin Literatur bestandig noget Utilfredsstillende, synes mig; i de Dybder, hvor Forbrydelsen opstaar, finder man ingen Evighed, men et lukket, mørkt Rum, hvor der sidder en Edderkop og fanger Sindet som en Flue. Den psykologiske Berigelse ved at se denne Fangst foregaa paa forskjellige Maader, men dog væsenlig med Ensartethed, er ikke stor. Hvor Forbrydelsen forbavser mest, træder den udenfor Psykologien som noget Abnormt, Sygeligt eller Af-sindigt. Nogle spændes og pirres af deslige Historier og finde dem ligesaa tiltrækkende som en Roman, skjønt Udbyttet formentlig er tungt og trykkende, ligesom det er trykkende og pinligt at se to Mænd slaas paa Gaden og den ene blive kastet til Jorden. Foregaa den samme Scene i en Roman eller paa Theatret, har den en anden Natur. Den tjener enten noget Oploftende eller noget Komisk, altsaa en befriende Magt, og der bliver ladet Plads for en sund menneskelig Medfølelse, som derimod trækker sig tilbage, saasnart den virkelige Politibetjent kommer og tager den virkelige Skyldige ved Kraven.

Vedkommende, som det kan være nok at kalde Jørgen, blev født 1814 i samme Landsby, som Johannes Axelsen, Taterkongen, horte til. Hans Fader kom i Glückstadt Tugthus; hans Moder, om hvem intet Uskikkeligt bestemt oplyses, boede i Fattighuset og gik paa Dagleje. Skolelæreren, der syntes at have været en særdeles kjerlig og retskaffen Mand, ved Navn Iversen, tog sig af Dren-

gen; men der var i Forholdene en Prædestination; en Strøm, der ikke var til at modstaa, drev Jørgen udenfor Samfundet, og Skolelæreren gav selv den første Anledning. Jørgen og nogle større Drengene stjal Frugt af Træerne og bleve grebne i Gjerningen. De andre Drengene nøjedes Skolelæreren med at tugte; men til Jørgen tilføjede han desuden alvorlig og sørgmodig en Paamindelse om hans Fader og Advarsel om ikke at gaa samme Vej. Næste Dag vilde Drengen ikke i Skole; men Moderen tog ham derop og overøste Læreren med de voldsomste Skjældsord, hvorved hun kun gjorde Ondt værre, udhævede end stærkere for Børnene, hvor Jørgens Fader var. Snart virkede det. En Dag kom Jørgen fra Skoven, hvor han havde fundet fire Høgeunger. En Gaardmandssøn mødte ham, spurgte, hvor han havde fundet dem, og paastod, at han først havde opdaget Høgereden. Derover kom det til Slagsmaal, som endte med, at Gaardmandssønnen fik Prygl. En Dag nogen Tid efter klagede denne Dreng til Læreren over, at noget Smørrebrød med Ost og et Stykke Flæsk var blevet stjalet fra ham, og da man eftersøgte, fandt man Smørrebrødet og Flæsket indsvøbt i Papir af Jørgens Skrivebog paa Jørgens Plads. Alle hans Forsikringer om, at han var uskyldig, hjalp ikke; han blev tugtet af Læreren og kaldt Tyv af Drengene, og først senere oplystes det, at Gaardmandssønnen havde spillet Jørgen et Puds som Hævn for Høgeungerne og for Pryglene. Imidlertid var han foragtet, drev ene om, var sjelden hjemme, fordi Moderen, der maatte høre Historien om hans Tyveri, bankede ham. Paa Fattighuset brugte man ham ogsaa til at hente Brændevin, og saa fik han sin Andel. Skolelæreren vedblev stadig at tage sig af Drengen, men uden Nytte; han var nu engang en slem Dreng, og om han var det i noget højere Grad, end han selv tilstaar, er ikke væsenligt.

Endelig løb han hjemmefra; han vilde, angiver han, til det Sted, hvor hans Moder var født, for at søge Tilhold hos hendes Familie. Han tiggede sig frem og vandrede saaledes i flere Dage. „En Dag traf jeg en velklædt Person, som sad ved Vejen; han udspurgte mig nøje, og jeg fortalte ham Alt om min elendige Barndom. Han meddelte mig Noget at spise og spurgte mig, om jeg vilde

rejse med ham; med Glæde modtog jeg Tilbudet. Jeg troede, det var en Mand, som vilde have mig til at vogte Kvæg. Men heri tog jeg meget fejl. Han forte mig ad en Sidevej, og mod Aften kom vi til en ensom Hytte i Ud-kanten af en Skov. Jeg mærkede strax, at han var godt kjendt her; Manden og han taledes et Sprog, som jeg ikke forstod dengang. Om Aftenen indfandt sig flere Mandfolk, nogle yderst simpelt klædte, og taledes i bemeldte Sprog. Da jeg havde spist, blev mig et Leje anvist i noget Halm. Næste Morgen begave vi os atter paa Vandring, og min Rejsefælle fortalte mig, han havde ingen fast Bolig, efterdi han var en omrejsende Handelsmand; men han forsikrede mig, at dersom jeg vilde være lydige og flinke, skulde jeg have det godt hos ham; han kaldte sig Jørgensen. Det, som forundrede mig meget, var dette, at han bestandig havde Tilhold hos fattige og drikfældige Mennesker, og undertiden var han borte med disse om Natten. Jeg fandt dette Liv behageligt; mit Arbejde bestod i at gaa Ærinder, og undertiden blev jeg sendt til Flensborg, Tønder eller Lygomkloster. Jeg havde maaske drevet om med bemeldte Person omtrent i 6 à 8 Uger, da han en Aften sagde til mig: Imorgen gaar Du til Slottets Gartner i Møgeltønder og kjøber Fro-Planter eller andre Havesager; jeg giver Dig en stor Penge-Seddel med, og naar han vexler den, saa giv nøje Agt, hvor han gjemmer sine Penge, og mærk nøjagtig Stuen og Vinduerne, saa Du kan atter finde dem. Dersom Du udretter det til min Tilfredshed, faar Du nye Klæder, men dersom Du taler et Ord herom til Nogen, knækker jeg Halsen paa Dig. Jeg skulde altsaa være Tyvens Tyv eller Medhjælper. Næste Morgen gav han mig atter nøjagtig Instrux og en Seddel paa 50 Rdl. I Landsbyen Høist logerte vi, og jeg havde omtrent 2 Mile til Møgeltønder. Jeg havde paa Vejen mange Tanker om disse Penge. Sedlen tog jeg ofte frem og betragtede den. Som jeg sad og overvejede, om jeg skulde løbe min Vej dermed eller ej, kom en gammelagtig Kone til mig, i halv beruset Tilstand. Hun tog Plads ved Siden af mig og sagde i en skrigende Tone: Kjender Du ikke gamle Maren Spaakone? Jeg svarede ja, thi jeg havde flere Gange bemærket hende hos min Husbond. Hun sagde: Din Hus-

bond er en nedrig Skurk, tidlig eller sildig bringer han Dig i Snelkassen. Jeg spurgte, hvad en Snelkasse var. Hun sagde: Det er Tugthuset, og derhen har han styrtet Mange, og mig har han bedraget, og dersom han ikke havde mig i sin Magt, skulde jeg snart faa ham i Nokkes Lokkes. Og nu fortalte hun Meget om ham; hun tog en Flaske op af Lommen og drak dygtig deraf, og bød mig ogsaa drikke. Nu fortalte jeg hende, hvilket .Erinde jeg var udsendt i, og hvilke Penge han havde medgivet mig. Hun forsikrede mig, at Sedlen var ganske bestemt falsk, og derfor kunde jeg blive pidsket og komme i Tugthuset; hun begjærede at se Sedlen, jeg overrakte hende den indsvøbt i et Stykke Papir; men forend hun betragtede den, bød hun mig gaa over hinsides Vejen og hente hendes Pakke. Da jeg kom tilbage hermed, leverede hun mig Papiret, hvori Penge-Sedlen var indlagt. Jeg havde ikke fjerneste Mistanke om, at hun var saa snedig at ville bedrage mig; men det var dog Tilfældet. Nu forsikrede hun, at den ikke var falsk, og bad mig forvare den nøjere; derpaa tog hun sin Flaske, og vi drak Begge deraf, og strax fjernede hun sig ad den modsatte Vej, som jeg skulde. Jeg havde vel gaaet $\frac{1}{4}$ Mil, da jeg blev indhentet af min Husbond, Jørgensen. Han udbrød i en vred Tone: Jeg har stadig havt Dig i Øjesyn, siden jeg leverede Dig Pengene; hvorfor har Du betragtet dem saa ofte, og hvad fortalte den gamle Kjærling Dig? Da jeg ikke strax kunde svare, gav han mig flere Slag af sin Stok; han forlangte Pengene, og jeg overleverede ham Papiret, hvori jeg havde gjemt Sedlen. Men da han aabnede det, vare Pengene borte. Nu blev han rigtig opbragt; han visiterede mig ganske nøje og gav sig til atter at banke mig og svor paa, at dersom jeg ikke skaffede Pengene, slog han mig tildøde. Og denne Trusel havde han sikkert opfyldt, dersom der ikke var kommet en Mand kjørende og havde frelst mig. Jeg bad ham om Beskyttelse og om at høre mig, hans Kone bød mig komme op i Vognen, og nu fortalte jeg mit Forhold til Jørgensen, og hvem jeg var. Jørgensen paastod, at mit Udsagn var Løgn, men jeg havde stjaalet 50 Daler fra ham, og forlangte, jeg strax skulde af Vognen og følge med ham. Bonden gav til Svar,

at da jeg kun var et Barn, fæstede han Tillid til mit Udsagn, og da jeg var undvegen fra mit Hjem, var det hans Pligt som Sognefoged at aflevere mig til Øvrigheden. Jørgensen blev som rasende, og det var vistnok kommet til Slagsmaal, dersom der ikke var kommet to Personer ridende. Men da disse nærmede sig, forlod Jørgensen os uden videre Indsigelse." Denne Jørgensen hed ogsaa Mestertyven og havde bl. A. brugt nogle Drengene til Kirke-Indbrud og derved bragt dem i Tugthuset; hans rigtige Navn var Johan Peter Holst. Foreløbig forsvandt baade han og Spaakonen Maren fra Egnen.

Jørgen anstiller nu nogle religiøse Betragtninger og tilskriver det Gud Faders alvidende Styrelse, at han slap fra en saadan Person; men eftersom han snart kom i noksaa godt Selskab, er det ikke værdt at tage Sagen paa den Maade. Det var unægtelig en stor Advarsel, og hvis man digtede en Livsroman, kunde man ikke have fundet paa et bedre og tydeligere Tegn: Her har Du det frie Liv uden Skole og Tugt, og her ser Du, hvortil det fører. Var Drengen nu pludselig bleven reven ud af de gamle Forhold, saa maaskø Tegnet fra Himlen, om man vil kalde det saa, havde virket. Men den jordiske Magt vilde ogsaa advarende forklare ham det Indtrufne og gjorde det paa den Maade, at Herredsfogden, til hvem han blev afleveret, sendte Bud efter hans Moder, og hun blev domt til to Dages Vand og Brød, han fik femten Slag Ris. Da hun blev løsladt, maatte hun se paa, at han blev straffet. „Min Moder var meget bevæget,“ siger han, „og efter denne Dag foregik der en stor Forandring med hende.“ Han tilføjer den skrækkelig religiøse Ytring: „Hun oplevede vistnok stor Hjertesorg over mig, som mulig har ført hende til Selverkjendelse og Anger.“

Han kom nu hjem som straffet Person, og skjønt netop nu Historien med Høgeungerne og det stjaalne Smørrebrød tilfældigvis blev opdaget og Gaardmands-sønnen tilbørlig tugtet af Skolelæreren, havde det ingen Virkning. Naar en Flod har naaet en vis Størrelse, standser den ikke, fordi en af dens Kilder udtørres. Det Slemme var naturligvis inden i ham, ikke blot i Omgivelserne, i Folks Omdømme, hans Skolekammeraters Forfølgelser

o. s. v. Han blev sat i Tjeneste, syntes ikke derom, løb bort, blev straffet og tvungen i Tjeneste igjen, undveg paany. Skolelæreren vedblev bestandig at tage sig af ham og skaffede ham efter hans Konfirmation en god Tjeneste. Han skulde passe to Køer, gaa Byærinder og hjælpe til i Haven. En Gartner gav ham Undervisning, og en anden Nabo, en Missionær ved Navn Bau, viste ham megen Omhu. Denne Missionær havde tilbragt sexten Aar mellem Hedningerne og maa efter Jørgens korte Beskrivelse have været en meget kjærlig Mand. Paa det Sted var da virkelig godt at være, med Undtagelse af, at Jørgen ikke var tilfreds med sin Løn. Formodenlig var han ogsaa allerede bleven uskikket til at drage virkelig Nytte af saadanne Omgivelser, og det eneste Udbytte, han havde, var vistnok, at han lærte, hvordan gode og fromme Folk skulde behandles og narres; thi i denne Retning viste han senere en stor Færdighed. Missionæren døde, kort før Jørgen tiltraadte en ny Kondition, over hvilken han nu korser sig, men som dengang behagede ham overmaade godt. Den var hos en Bonde, der var Fritæinker. Han gik regelmæssig i Kirke og to Gange aarlig til Alters, men gjorde det kun, som han sagde til Jørgen, for at Folk ikke skulde tale ilde om ham. Himmel og Helvede vare kun opfundne for at holde Pøblen i Tømme. Han havde sin Fornøjelse af, at Jørgen legede Kjæreste med en Tjenestepige, og Jørgen lod ham betale denne Fornøjelse ved at bestjæle ham. Bonden, der ellers var en Fritæinker, vedblev imidlertid at tro paa Jørgens Ærlighed. Saaledes hengik tre Aar, og han skulde nu tages til Soldat, men slap ved, at han fulgte „nogle skammelige Raad“, der skaffede ham en tilsyneladende Sygdom. Nu vilde han gifte sig med sin Kjæreste og lejede en Bopæl; men aldrig saasart var dette sket, før hans Hjem blev Samlingsstedet for alle Vagabunder. Det gik lystigt med Drik og Spil. Endnu engang kom hans gamle Lærer, bad og formanede ham, men uden Nytte, og snart kom det Uundgaaelige. For at faa Midler til det lystige Liv stjal han, først et Bistade, saa Fjerkreaturer; det blev opdaget, han blev dømt i Vand og Brød, kom hjem, hadet og forfulgt i hele Egnen, af Sogneforstanderskabet og

Præsten, stjal igjen og blev dømt til otte Maaneders Tugthusstraf.

Hans Forlovelse var imidlertid gaaet overstyr, uagtet der var Grund til at holde Bryllup. Da han kom ud af Tugthuset og hjemsendtes, gav hans gamle Lærer ham Arbejde; til alle andre Mennesker stod han i det bitreste Forhold. Han ønskede at lade sig hverve til vestindisk Soldat; men inden han fik Afslag herpaa, fordi han var straffet, havde han faaet en anden, stærkere Tilbojelighed. Ane Christine Axelsen, Søster til „Taterkongen“, kom tilbage paa Egnen og forhæxede ham saadan, at skjønt hun var over 50 Aar, kunde han ikke se Andet end, at hun var en ung Kone. Det maa have været en ægte Zigeunerinde, født udenfor Loven og levende udenfor den og i Kamp mod den med en Energi, Hensynsløshed og Snildhed, som alle borgerlige Straffe ikke kunde betvinge. Jørgens Beskrivelse er given fra hans „religiøse“ Standpunkt og er aabenbart utilstrækkelig. Hun og Søsteren Regine tumlede med Mænd paa en ganske ejendommelig Maade: hentede dem ud fra Tugthus og Slaveri og skaffede dem ind igjen, naar de ikke vilde gjøre deres Villie. Der er Optrin, som ligefrem minde om Regan og Goneril, men som behøve en højere Sfære og en Shakespeare for at blive literært taalelige. Med denne Ane Kirstine begav Jørgen sig altsaa paa Vandring, ud paa Hederne mellem Ribe og Skive. Og her have vi da en Mand, der baade har levet det ægte Taterliv og kan beskrive det, og desuagtet er det ikke brugeligt eller falder hen til næsten Intet. Det ligger deri, at medens en Maler eller Digter, der tilfældig kom i saadanne Berørelser, vilde have Øje for det Vilde og Frie og vilde dække de ethiske Mangler med den æstetiske Kjærligheds Kaabe, er Jørgen derimod, idet han tænker sig sig under Præstens Øjne, kun betænkt paa at beklage sig selv, fordi hans „naturlige Menneske“ befandt sig i slikt Selskab og deltog i det „djævelske“ Levnet. Det er i sin Orden; der hører moralsk Frihed og moralsk Grund til at fremstille eller opfatte den betænkelige Virkelighed æstetisk og give den et poetisk Skjær, der ikke helt skjuler Sandheden, men tilslører den. Hvis Blichers Sorte Mads blev

set ved et saadant Gilde, som efter Jørgens Beretning afholdtes, da han og Ane Kirstine modtoges af Taterne som Nygifte eller som Brudgom og Brud, vilde Læserne forkaste ham som novellistisk Person. Alt, hvad der horer til Taterlivet, bliver hæsligt under den kriminalistisk-religiose Undersøgelse: dets Glæde, Overflod og Mangel, Spaakvindevæsnet og de Trolddomskunstner, man udøvede for at vise igjen, helbrede Creature o. desl. Ane Kirstine var utrættelig, og da hun udgik fra den Grundsætning, at Øboere ere mere overtroiske end Fastlandsfolk, udførte hun et af sine heldigste Hexe-Foretagender paa Fanø. Efter denne Bedrift toge de Bopæl paa Heden. Ane Kirstine, hvem Jørgen giver det Skudsmaal, at hun var „mere samvittighedsløs og modig end noget Mandfolk, han har kjendt, og at hun paa egen Haand udførte Ting, som intet Mandfolk vilde vove“, lagde efter Jørgens Forsikring Planen til et Tyveri hos en Mand, der havde givet dem Husly. Planen var hendes; men han bifaldt den. Dog vil han ikke have deltaget i Udførelsen; han paastaar, at han drak, faldt i Søvn og drømte om sin gamle Lærer, og da hun vækkede ham, vilde han ikke gaa med, men drak igjen og faldt isøvn igjen. Da han vaagnede, havde hun ene udført Indbrudet og havde stjaalet „en ny Seng og Lagener og endel Gangklæder“. De To kunde ikke bære, hvad hun ene havde bortført, og lejede en Bonde til at kjøre dem hjem. Nu gjorde de dem lystige, kom op at skjændes, og han slog hende. Tilsyneladende blev det godt igjen, og de gik til Hvile; men da han vaagnede, var hun borte og havde medtaget Alt undtagen Sengen. En Dreng bragte ham et Brev fra hende, hvori hun lovede ham Hævn. Han brød sig ikke stort derom; han havde nu lært saa mange Taterkunster, at han kunde udøve dem paa egen Haand, vandrede ogsaa i nogen Tid omkring og ernærede sig paa den Maade, men blev endelig anholdt i Anledning af hint Indbrudstyveri. Bonden, de havde lejet, havde ført Øvrigheden paa Spor, og Ane Kirstine blev ogsaa fanget.

Eftersom han vidste, hvad der ventede en Person, der havde været straffet gjentagne Gange og var skyldig eller medskyldig i Indbrud, nægtede han haardnakket; han

blev sat i mørk Arrest og „haardt belagt med Jern“, men til ingen Nytte. At han blev belagt med Jern, tyder vel paa, at man ansaa ham for en farlig Forbryder, og det har rimeligvis overrasket ham selv, at han næsten umærkelig var naaet saa vidt. Dengang vidste han endnu ikke, at Ane Kirstine var bleven arresteret, og han blev derfor baade forskrækket og glad, da Arrestforvarerens Kone paa en hemmelighedsfuld Maade hilste ham fra „hans Kone“ og under Løfte om den dybeste Tavshed samtykkede i at lade dem komme sammen. Det kunde ikke ske strax, før hendes Mand var borte; da kom hun og førte Jørgen til hendes Stue, hvor han traf Ane Kirstine. Hun brast i heftig Graad og kunde næppe tale. Men hun kom sig efterhaanden; de fik Mad og Brændevin, og da Arrestforvarerens Kone havde lavet Kaffe, tilbød hun, at de for Sikkerheds Skyld maatte være i et lille Kammer ved Siden af Kjøkkenet. Her drak de Kaffepunsch, og Ane Kirstine begyndte at drille ham med, at han havde været fejj og ligget i Lyngen, medens hun udførte Gjerningen. Han blev vred og paastod, at han ikke havde været fejj; det ene Ord førte til det andet, den hele natlige Begivenhed blev paa det Nøjagtigste gjennemgaaet i deres Strid. Saa kom Arrestforvareren og en Politibetjent ud af et Skab, som Jørgen ikke havde lagt Mærke til; Ane Kirstine opslug en skraldende Latter, hun havde hævnet sig for Slaget. Det var nu ude med Jørgen, han blev dømt i Slaveriet paa ti Aar. Dette var 1841, i hans 27de Aar.

Han beskriver nu omstændelig Slaveriet og kalder det dels en Helvedes Afgrund, dels et fornojeligt Sted. Man solgte sit overflødige Brød til Marketenteren og fik Brændevin derfor; man kunde ved Arbejde skaffe sig mere Brændevin og Midler til at vedligeholde Bekjendtskaber i Byen. En ubehagelig Episode var det, at Jørgensen eller Johan Peter Holst, Manden, der engang havde sendt ham afsted med 50-Daler-Sedlen, døde der „under en frygtelig Dodskamp“; men det var snart glemt. „Desværre tog jeg dengang ofte Del i disse hule Fornøjelser derinde.“ Man talte undertiden om Religion og mente, at Mennesket er skabt for at nyde Livets Glæder, og at Re-

ligionen kun er til for deres Skyld, som ikke have Styrke. Naar vi dø, dø vi som Kreaturet.

Efter to Aars Forløb blev han flyttet til Nyborg, og endskjønt Livet var ligesaa behageligt der som i Kjøbenhavn, og endskjønt han sluttede inderlige Venskaber derinde, besluttede han sig dog til „en rigtig Desertion“, nemlig til at forlade Danmark. I Løbet af 3 Aar tjente han 100 Rdl., og paa en ganske simpel Maade, ved at drikke Opsynsmændene fulde og klæde sig om, forlod han Anstalten. „En halv Time efter kjørte jeg forbi Stokhuset, hvor mine to Venner stode og sagde mig et stunt, men hjertelig vemodsfult Farvel. Jeg sagde vemodsfult; thi jeg saa Taarerne trille ad Jakob Henriksens Kinder, og jeg var selv baade frygtsomt og vemodsfult stemt.“

Han kom til sin Hjemstavn og gik om Natten til sin gamle Lærers Hus og bankede paa Ruden. Den Gamle lukkede ham ind, græd over ham og bad ham dog nu for Guds Skyld at ty til Amerika eller til Holland og der give sig i Krigstjeneste til Ostindien. Med dette Forsæt rejste han ogsaa videre, men havde endnu, før han kom ud af Landet, et Møde, der i al sin Lidenhed er frygteligt. Han kjørte med Extrapost, kom om Aftenen til en Kro og bestilte Aftensmad. I Stuen sad et Fruentimmer halvt sovende, tre Børn sad sammenkrøbne hos hende. Medens han spiste, kom den ældste Dreng hen og saa paa ham, og han gav ham en Bid. Han spurgte Drengen, hvad han hed, og „hvor forbavset blev jeg ikke, da han nævnte mit fulde Navn!“ Det var hans eget Barn; Fruentimmeret, der sad, var hans fordums Kjæreste, som nu fortalte ham, at hendes ældste Drengs Fader var i Slaveriet, og senere „var hun bleven to Gange narret.“ Han sagde hende ikke, hvem han var, lader det til, men anbefalede den ældste Dreng til Værten og drog saa videre for ikke at møde Andet end Ulykke.

Der kommer nu en Mængde Begivenheder; men det er den ethiske og æsthetiske Forbandelse ved et saadant Liv, at man ikke følger det med en saadan Deltagelse som f. Ex. blot den, hvormed man vilde følge en ellers ubetydelig Person, der igjennem Vanskeligheder eller Farer vilde bringe en lille Sum Penge i Sikkerhed. Det

synes En, at her Intet er, som skal bringes i Sikkerhed; man tvivler om Villien, selv i de Øjeblikke, da man under usædvanlige Omstændigheder gjerne vilde tro den vakt. Imidlertid, det er bedst at lade Læserne selv dømme.

I Altona og Hamborg tilbød han flere Kapitajner at gaa med som Kok eller som Matros; men man behøvede ham ikke. Han kunde komme med som Passager til Amerika for 80 Rdl.; men saa mange Penge havde han ikke. Saa besluttede han at vandre gennem Hannover til Holland; men her kom det ham i Vejen, at hans Papirer ikke vare i Orden. Han havde rigtignok forsynet sig med en falsk Skudsmaalsbog, der imidlertid, saasnart Politiet beskjæftigede sig med ham, ikke kunde føre til Andet end, at man skrev til vedkommende Steder i Danmark og fik Svar, som vilde bestyrke en Mistanke imod ham. Saasnart han var anholdt og bragt for en Politikommissær, sagde han derfor til ham, at han vilde være oprigtig: hans Skudsmaalsbog var falsk; men han havde været nødt til at forsyne sig med et saadant Papir, fordi han var født af Taterfolk i Nærheden af Trondhjem, aldrig konfirmeret og mulig heller ikke døbt. Efter langt Skriveri endte dette med, at han „efter at have betalt Processens Omkostninger“ skulde transporteres ud af Landet til den hollandske Grænse. Man tog hans Uhr og Penge, førte ham i Regn og Slud over Grænsen og lod ham ene. Der satte han sig til at græde og besluttede derpaa at stjæle og angive sig selv, men betænkte sig og gik til Groningen, hvor han solgte sin Frakke. Derfra naaede han Hardwick, hvor der var et Hververkontor; men formødelst hans Mangel paa Legitimation vilde man ikke tage ham. Endelig naaede han Amsterdam og fandt der en dansk Værtshusholder, som laante ham Frakke og Støvler og gik med ham til Hververkontoret. Der var Alt næsten bragt i Orden, da man opdagede, at han bar falsk Haar; saa vilde man ikke have ham. Han blev arresteret som Løsgænger og blev syg i Arresten; men i denne Sygdom blev han kjærlig plejet af barmhjertige Søstre, og han benyttede Lejligheden til at vække Deltagelse hos den svensk-norske Konsul — han havde jo udgivet sig for Nordmand — og Konsulen

gav ham, efter at han havde udstaaet tre Maaneders Fængselstraf som Løsgænger, ikke blot Klæder og Penge, men ogsaa et Konsulatpas under det falske Navn, han havde taget, og da Konsulens Fuldmægtig, en Preusser, hørte, at han forstod sig paa Gartneri, gav han ham Anbefaling med til en Herre i Düsseldorf.

Da han saaledes var bleven næsten vidunderlig hjulpen midt i den største Nød, besluttede han, som han selv siger, at blive et bedre Menneske; men efter hans Fremstilling blev han skæbnesvangert fort bort fra den Linie, han fulgte, og dreven tilbage til Danmark. Krigen var nemlig udbrudt (1848), og mange Danske bleve transporterede hjem. Paa et Dampskib sluttede han sig til nogle af dem og udgav sig for en dansk Gartner. Bevogterne spurgte, hvad han havde at tale om med de Danske, og da han fremviste sit svenske eller norske Pas, erklærede de ham for dansk Spion og toge ham med. Det er næppe den hele Sandhed; men man kan jo ikke kontrollere det. Da han kom til Altona, blev der hvervet for den slesvigholstenske Armé, og eftersom han ingen flere Penge havde, besluttede han tilligemed tre andre „Danske“ at tage Tjeneste. De bleve forestillede for Hertugen (eller Prindsen?) af Augustenborg, og det synes, at Hertugens Opmærksomhed særlig var henledt paa ham, fordi han havde givet en Officer, der udspurgte ham om Egnene i Slesvig og Jylland, gode og nojagtige Svar. De Andre solgte sig for 350 Daler (Mark?) Kurant, han forlangte 450 Daler. En Officer, der stod ved Hertugens Side, spurgte ham „paa korrekt Dansk“, om han var ved sine Fem, hvortil han vil have svaret, at han havde sine fem Sanser ligesaa fuldt som nogen Slesvigholstener. Da han gik, kom en Officer efter ham og sagde, at Hertugen havde fattet Godhed for ham, og efter at være bleven trakteret i et Værtshus blev han igjen forestillet for Hertugen. De handlede og tingede, indtil han slog af til 350 Daler, hvoraf han skulde have 100 strax, 100 ved Skolens Slutning, Resten i Lobet af tre Aar. Han fik sine 100 Daler og svor til Fanen; men han blev snart hjertelig kjed af Skole og Exercits og besluttede at desertere. Han tilstaar oprigtig, at det ikke var Fædrelandskjær-

lighed, der drev ham, men Misfornøjelse med Tvang og Bevogtning. „Tillige bleve vi Danske yderst foragtede og forhaanede af Tyskerne, og deri skete os vor Ret.“ En Aften gik han ned i Portvagten og trakterede med Brændevin; derved lykkedes det ham at erfare Feltraabet af en Hannoveraner. Saa gik han tilbage til Sovestuen, anstillede sig beruset og gik iseng, men stod op om Natten, aabnede Døren med en falsk Nøgle og listede sig forbi Skildvagten til den Tvergang, hvor Officererne boede. Her tog han en Lieutenant Kleins Uniform, iforte sig den, spændte Sablen om, satte Hatten med Fjerbusk paa Hovedet og gik ud, medens Skildvagten præsenterede Gevær. En dansksindet Værtshusholder, hvem han i Forvejen havde sendt Underretning, modtog ham, sørgede for, at Lieutenant Klein strax fik sin Uniform tilbage-sendt, og skjulte ham i tre Dage paa et Tagkammer. Derpaa tog en navngiven dansk Konsul sig af ham, gav ham et Pas, der lød paa, at han var fra Skive (hvad han for at opnaa dansk Bistand selv havde angivet) og vilde med det svensk-norske Dampskib fra Lübeck til Kjøbenhavn. Det gjaldt nu blot om at komme til Lübeck, hvad der var vanskeligt nok, eftersom der var Stikbreve ude efter ham. Uagtet han sneg sig udenom de befærdede Steder, blev han dog anholdt af en preussisk Sergeant, hvem han slog sig fra, og endelig kjørte en Bonde, der var født i Ribe, ham for 2 Specier ind i Lübeck, skjult i Halm.

Efter at have i Kjøbenhavn „tumlet sig i Sus og Dus og levet efter sit naturlige Menneskes Drifter og Tilbøjeligheder, til Pengene vare brugte“, tog han sit svenske Pas frem, lod det visere af Konsulen og begav sig til Skaane, hvor han fik Tjeneste som Gartner; men „efterdi Gartnararbejdet er højst daarligt i Sverrig“, vendte han tilbage til Danmark, og under det Navn, han havde faaet i Udlandet og navnlig ved det danske Konsulatspas, opholdt han sig nu paa forskjellige Steder. Skjønt han gik under et nyt Navn, Jakob Jakobsen, og havde kastet sit gamle Menneske bort, var han dog i stadig Fare for, at Sandheden skulde komme frem, og at han som Jørgen skulde blive tilbageleveret til Slaveriet. Han

blev ogsaa arresteret i Kallundborg, men ved en Fejltagelse, idet Politiet antog ham for en Person, der var rømt fra Holbæk Arrest; han fremviste sit Pas, og man skrev til Skive om ham, men fik naturligvis ingen tilstrækkelig Oplysning, da Passets Angivelse om, at han var fra Skive, var falsk. Alligevel slap han — det oplyses ikke tilstrækkelig, hvorledes — uden at blive rigtig opdaget og blev kun dømt til 4 Gange 5 Dages Vand og Brød „for falsk Skrift“, hvorfor Politimesteren i Kallundborg efter hans Straffetids Udløb fandt det rigtigst at lade ham transportere til Sverrig, eftersom det svenske Pas syntes det rette. Men Jørgen blev bange for, at dette vilde føre til ubehagelige Undersøgelser og langt Fængsel i Sverrig eller Norge, hvorfor han undveg fra Transporten mellem Holbæk og Roskilde.

Ved Hjælp af et falsk Arbejdsbevis, som han skrev sig, fik han Tjeneste, først hos en Præst i Slagelse, derpaa hos en Gartner ved Sorø og derefter paa en Gaard; men Vanskeligheden var bestandig at skuffe Politiet, og paa sidstnævnte Sted blev han gjenkjendt som undvegen fra Transporten mellem Holbæk og Roskilde. Derfor kom han 3 Gange 5 Dage paa Vand og Brød, men stadig under Navnet Jakob; Ingen anede, at han var Slaven Jørgen. Efter Straffetiden fik han Arbejde som Gartner, og selve hans Dommer, Herredsfoged Hjort, tog sig af ham; men han gik alligevel bort, fordi han, som han angiver, en Dag saa en Person, der havde været med ham i Slaveriet, og frygtede for at blive forraadt. Nu drog han omkring, stjal et Uhr og kom derfor paa atten Maaneder i Forbedringshuset. Saaledes havde han nu snart opslidt sit andet Navn og bragt ogsaa Jakob Jakobsen ud af Verden. I Forbedringshuset henholdt han sig stadig til, hvad han først havde fundet paa i Hannover, at han var Tater og udøbt, og Anstaltens Præst vilde nu undervise og døbe ham. Men han syntes formodenlig ikke om at faa en Daabsattest udstedt fra Forbedringshuset. Den Grund, han selv angiver til, at han ikke vilde modtage Daaben, var den Bemærkning af en Kammerat, som godt kjendte ham, at hvis han lod sig undervise og døbe, vilde han vistnok blive røbet. Dette er ikke godt at for-

staa; men i alt Fald slap han ganske fra Præsten ved at erklære, at han paa ingen Maade kunde tro, hvad der blev sagt ham om Religion. Men Tanken om at blive døbt paany stod dog bestandig tillokkende for ham: saa kom han i retmæssig Besiddelse af et nyt Navn og nye Papirer, det gamle Navn og de gamle Historier vilde derved være fuldstændig skaffede ud af Verden. Paa de mange Farter, han maatte gjøre, idet han fra Forbedringshuset blev sendt til Forsørgelse snart hist, snart her over næsten hele Halvøen, bragte han bestandig sin udøbte Tilstand paa Bane i Samtale med Politimestre og Præster, ja det synes endog, at han, saasnart han var paa fri Fod, med Kunst og Klogt begik en lille Lovovertrædelse, stjal en Ubetydelighed eller gjorde sig mistænkt for Saadant, blot for at komme deslige Embedsmænd nær og vedligeholde Omgangen med dem *ex officio*. Endelig lykkedes det ham ogsaa at bringe det saa vidt, at der fra vedkommende Ministerium indløb Befaling til, at han skulde døbes, og at Daaben virkelig blev fuldført. Selv omtaler han „med Kval og nagende Anger“ denne Vanhelligelse af Sakramentet som den grueligste af sine Synder. Men mærkeligt er det derhos, at denne Daabs-handling blev udført i en By nærved hans Fødestavn.

Jørgen betragtede sig nu som traadt i nærmere Forhold til Præster og kristelige Folk: de skulde anse ham som deres Barn og sørge for Barnets Opdragelse i Guds-frygt samt i Velvære. Man tog sig ogsaa af ham, og han fik Tjeneste hos en Præst.

For Enhver, der har fulgt hans Levnetsløb, er det nu et Spørgsmaal af sand menneskelig Interesse, om han nu havde gode Forsætter, om han havde krænket Loven og det Hellige ikkun af yderste Nød og belært af Erfaring vilde og kunde blive et skikkeligt Menneske. Jeg har ikke villet forlade mig paa hans egen Beretning, men har henvendt mig til den Præst, hos hvem han fik Tjeneste.

Jørgen siger: „Jeg fik Arbejde som Gartner hos Pastor —. Her arbejdede jeg fra den 10de August til midt i Oktober. Pastor —, som havde et meget lille Kald og var fattig, kunde ikke evne at holde mig Vinteren over;

men han forskaffede mig Tjeneste hos Pastor —, og saavidt jeg ved, vare de Begge vel tilfredse med mig.“ Denne sidste Kondition vil han kun have forladt, fordi han traf en fordums Medslave, der truede med at angive ham; saa maatte han igjen begynde sit hjem- og fredløse Vandreliv, faldt igjen, til Svir og stjal.

Den forstomtalte Præst har paa min Forespørgsel villig givet et saa nøjagtigt og fuldstændigt Svar som muligt, og her er det, med Udeladelse af Navne:

„Det var en Dag i Sommeren 1853, at jeg, dengang Præst i —, aflagde min Ven, Præsten — i —, et Besøg. Ved min Indtrædelse stod han i Samtale med en Mand paa en 40—45 Aar, velvoxen, bredskuldret, sortsmudset og skaldet, med et Blik og en Mine, der gjorde det Indtryk paa mig, at han vilde give sig Udseende af ikke at være en Kjæltring, uden dog med al sin Flid at kunne tilkæmpe sig den dertil nødvendige Frihed i Tale og Holdning. Ved min Indtrædelse standsede han strax Samtalen, og idet han bød mig Goddag, udbrød han med en forunderlig Sikkerhed: „Der har vi Manden!“ Saaledes stode Jakobsen (for det var det Navn, han dengang gav sig) og jeg første Gang over for hinanden. Han var sendt fra Pastor — eller fra Pastor — til —, og fra denne til min Ven — med Begjæring om at faa ham anbragt i et stille, kristeligt Hus, helst hos en Præst, der vilde forberede ham til hans første Altergang, efter at han nylig var bleven døbt. Jeg maatte alligevel, uagtet min Vens gjentagne Gange bad mig om at tage mig af dette stakkels Menneske, bestemt vægre mig derved, baade fordi jeg dengang levede i meget smaa Kaar, med en besværlig Husholdning, og fordi J. gjorde et alt andet end hyggeligt Indtryk paa mig. Jeg følte desuden med mig selv, at hvis det var en svær Opgave, der paalagdes mig, hvilket jeg frygtede, var jeg som ganske ung Præst ikke denne voxen. Men da Pastor — havde faaet udtalt: „at De just nu traadte ind, betragter jeg som en Tilskikkelse af Vorherre — De aaaa tage ham med Dem“ — styrtede J. henimod mig som opløst i Taarer: „For Guds Skyld, forskyd mig ikke!“ og jeg var overvunden.

En Timestid derefter kjørte han med mig hjem. Paa

Vejen fortalte han mig sit Levnetsløb. Det gjorde et forunderligt Indtryk paa mig. Jeg følte mig idelig opfordret til at erklære det for Løgn Altsammen, dels paa Grund af hans Fortællings indre Usandsynlighed, dels paa Grund af det skelende, lurende Blik, som han henvendte til mig, hvergang han — leende indvendig — gottede sig over den troskyldige Lettroenhed, hvormed jeg tog imod det Altsammen, som om han vilde spørge: „Kan jeg bilde Dig det ind med?“ Jeg hørte ham med taarekvalt Stemme fortælle om sit Giftermaal i Groningen i Holland, om sine 3 smaa Børn, som han der havde forladt, fordi han havde grebet sin Kone *in flagranti* med en rig Kjøbmand, om sin Omvanken i Tyskland, om sin brændende Længsel efter at stille sig i de Kæmpendes Rækker for Danmarks retfærdige Sag, da Oprøret udbrød 1848, om det Fif, hvormed han i Hamborg havde taget mod 200 Mk. Kur. Haandpenge som slesvigholstensk Soldat, om hans Flugt derfra til Kjøbenhavn, om hans Bortvisning derfra, fordi han manglede Legitimationspapirer, om hans Farter i Sverrig, om hans Transport tilbage til Kjøbenhavn, om Autoriteternes Anstrængelser — alle forgjæves — for at finde hans Hjemsted, om hans Omvanken i Sjælland, hans Arrest hos Herredsfoged Hjort, paa hvis Liv han oprørt ved hans uretfærdige Fremfærd imod ham, gjorde et frugtesløst Attentat, om sit Ophold hos en Præst —, om sin Oversendelse til Viborg og Arrestation der og siden i Nykjøbing paa Mors, hvor Præsten — havde forberedt ham til Daab ved en omfattende Undervisning i Kristendommen og lært ham at læse og skrive, om et Engagement, han efter sin Frigivelse havde paataget sig at drive en Flok Stude til Hamborg, om sin Sygdom paa paa Vejen til —, hvor han fik — bildt ind, at han saa inderlig længtes efter Optagelse i den kristne Menighed, om sin Daab, og om den Spot han derpaa blev Gjenstand for —, hvorfor han blev sendt til Pastor —, Pastor — og til mig. Ja, det er mig umuligt nu efter saa mange Aar at samle det nøjere; men det var saa fabelagtigt, at jeg ikke kunde tro det, og paa den anden Side turde jeg heller ikke benægte Muligheden, især da jeg jo vidste, at det sidste Kapitel af Romanen, hans Daab, grundede

sig paa et Faktum, for hvilket Præsteattest forelaa. Hvad der desuden i høj Grad gjorde mig mistænksom, var hans fuldkomne Glemsomhed med Hensyn til Alt, der laa forud for hans Flugt fra Danmark, skjønt han dog den Gang efter hans Opgivende var 19 Aar gammel.

Min Kone var meget lidt tilfreds med denne nye Husfælle; men da jeg havde taget imod ham, maatte vi jo se at løse Opgaven saa godt som mulig. Brug for ham havde vi egenlig slet ikke; men da han gav sig ud for Gartner, lod jeg ham arbejde i Haven, tog ham saa ind paa mit Værelse om Aftenen, gjennemgik samtlige Afsnit af N. T. med ham, og forbavsedes over hans gode Kundskaber, hans træffende Svar og Bemærkninger, mens jeg dog bestandig troede at bemærke, at baade hans Sukke og hans Taarer vare Kunstprodukter. Han laa den første Nat hos min Karl; men da denne bad sig fritaget for denne Sengekammerat, fik jeg ham mod Betaling indlogeret hos Kromanden om Natten, men Dagene tilbragte han i min Have, var arbejdsom, flink, villig og hoflig, og jeg gjorde mig Umage for at jage min Mistro med Hensyn til hans Ærlighed paa Døren. Navnlig erindrer jeg, hvorledes han med stor Dygtighed d. 16de Septbr., da min Svoger holdt Bryllup hos mig, havde faaet rejst en Æreport ved Indkjørselen til Gaarden og smykket Kirken; men jeg erindrer ogsaa, at min Svoger flere Gange sagde til mig: „Tag Dig ivare, tro ham ikke, han narrer Dig dog tilsidst.“ — Løn havde jeg ikke lovet ham; det var jo kun for en kort Tid, jeg havde lovet at tage mig af ham; men da han var blottet for Underklæder, syede min Kone selv tre Skjorter til ham, og jeg gav ham Penge til Strømper m. m. Flere Gange gav jeg ham desuden en Daler, og naar han fik Lov at gaa til Byen, glemte han ikke at pompe min Ven Præsten for Penge, maaske ogsaa Andre. Det gik godt et Par Maaneder. Han havde vundet min Tillid, og jeg sendte ham en Dag til Byen til en Kjøbmand med et Læs Korn; han kom hjem med Pengene, men der manglede to Daler. Da han imidlertid forsikrede, at det maatte være sket ved en Fejltælling fra Kjøbmandens Side, gik jeg Dagen efter ind til denne, som dog med stor Bestemthed forsikrede,

at han havde talt rigtig, og spurgte mig med en betænkelig Mine, hvad det var for en Fyr, jeg havde sendt ind til ham — det var bestemt en „Verkappter“. Da jeg ved min Hjemkomst havde J. for mig, gav han sig til at græde over, at jeg kunde have ham mistænkt for en saa lav Gjerning, og forsikrede mig i de højtideligste Udtryk om sin Uskyldighed. Dertil føjede han, at han af inderlig og oprigtig Hengivenhed for mig vilde betro mig en Ting, som han længe havde mærket, men saare nodig vilde omtale, nemlig at jeg daglig blev bestjaalet af min Røgter. Dette hverken vilde eller kunde jeg tro; men han tog da frem et Betræk til en Hovedpude, som han havde fundet i en Krybbe i Stalden, og som Christen (saaledes hed Røgteren) havde taget paa Blegen og nu vilde være afsted med om Aftenen; — fremdeles, at min anden Karl, som havde gaaet nogle Dage med et sygt Ben, havde en ganske anden, hæsliq Sygdom. Han vilde af Kjærlighed til mig betro mig dette, at jeg itide kunde skille mig af med dem Begge. For at drage min Tanke bort fra hans egen Utroskab vilde han kaste disse store Skygger over de Andre. Jeg blev urolig over Alt dette. Næste Aften kom han ind og fortalte mig, at nu havde han og en Anden, hvis Navn han havde lovet at fortie, grebet Christen paa fersk Gjerning tæt udenfor Præstegaarden: De vare, visse i deres Sag, gaaede ham paa Livet og havde spurgt, hvad han havde i sin Lomme, og havde følt et stort Stykke Flæsk; men i det Samme var der kommet andre Folk til, og han var undsluppen dem. Dersom jeg imidlertid vilde lade Christen sætte under Tiltale for Tyveri, vilde hin Anden og han selv (J.) staa frem som Vidner. Det blev fortalt med en saadan Sikkerhed og Troværdighed, at jeg begyndte at vakle. Jeg kaldte Christen for mig, men blev strax slaaet ved den uskyldigste Uvidenhed om Alt det, han blev beskyldt for; Betrækket havde han aldrig set, han havde aldrig mødt J. hverken ene eller med en Anden paa det angivne Sted. Jeg kunde fornemme paa det Hele, at han løj ikke, og jeg maatte holde Lyset for J. Min Kone, som har et skarpere psykologisk Blik end jeg, var iøvrigt hele Tiden, mens dette stod paa, vis paa, at J. løj,

da hun med Bestemthed vidste, at intet Flæsk var stjaalet fra os, og da hun desuden gennemskuede J.s Plan at faa begge de andre Karle fjernede, for at han selv kunde blive antaget i min Tjeneste. At han havde løjet med Hensyn til den anden Karls Sygdom, blev ogsaa snart opdaget. Fremdeles kom Kromanden til mig og fortalte, at J. en Aften, da han havde taget sig en Taar over Tørsten, i Krostuen havde givet Meddelelser om sit foregaaende Liv tilbedste, som aldeles ikke stemmede overens med, hvad han havde fortalt mig. Han havde fortalt, at han havde en Kone paa Als, hvor han for nogle Aar siden havde været med at anlægge Hertugen af Augustenborgs Have o. s. v. Desuden havde han sagt ham, at jeg havde antaget ham i Tjeneste for Ugeløn (1 Daler om Ugen), men „den stakkels Mand er jo meget fattig og har ikke kunnet betale mig, hvad jeg skulde have“ — han bad derfor Kromanden om paa mine Vegne at forstrække ham med 2 Daler, hvilke han ogsaa havde faaet. Samme Dag kom en Skomager til mig og fortalte, at J. under det samme Paaskud havde faaet 2 Daler hos ham. Nu faldt det som Skjæl fra mine Øjne. Jeg kaldte J. ind og sagde ham rolig og bestemt, at han maatte forlade mit Hus strax, da jeg til alt Held havde gennemskuet ham. Han foer op som en Rasende, græd og svor, at jeg blev ført bag Lyset af de Andre, der var ikke et Ord sandt af, hvad Kromanden havde sagt; men det var nu engang hans sorgelige Lod i Verden at blive miskjendt og det selv af dem, han elskede højest o. s. v. Jeg blev imidlertid ved min Fordring, og han maatte gaa ind paa at fortrække; men da jeg af Kromanden havde faaet at vide, at han idetmindste havde 10 Daler, som han havde vist dem i Kroen, fordrede jeg, at han først, før han gik, betalte sin Gjæld. Jo, det skulde han nok. Jeg gav ham en gammel Læderkuffert, at pakke sine Ting ind i og mindede ham gjentagne Gange om at betale. Ja, nu havde han været og betalt Skomageren, og paa sin Vej til Byen vilde han gaa ind i Kroen og afgjøre det med Kromanden. Han gik; men jeg vilde nu prøve, om han holdt Ord, og gik selv i Forvejen ubemærket af ham. Da han kom til Omdrejningen til Kroen, gjorde han imidlertid

Venstre om og gik ad Byen til. Da stillede jeg mig — tilligemed min Kones Broder, som var i Besøg hos mig — i Vejen for ham og spurgte ham kort og bestemt: „Har De betalt Kromanden?“ Han satte da Læderkufferten, som han bar paa Ryggen, fra sig, løftede en stor Knippel, som han bar i Haanden, truende op imod mig og sagde: „Gjorde jeg Dig nu Din Ret, Din sorte Satan! saa slog jeg Dig ihjel paa Stedet.“ —

Dette var da det ene Sted, hvorfra Jørgen i sin til Offenlighed bestemte Biografi venter sig et godt Skudsmaal. Det kan endnu tilføjes, at Præsten ikke lod ham slippe, men rolig tvang ham til at rykke ud med de to Daler til Kromanden, Hint Udbrud af Jørgen var vel heller ikke ment som egenlig Drabstrusel, men kun en Hjertets Lettelse efter saa meget Hykleri og et vredt Forsøg paa at frelse to Daler. Han betalte dem altsaa, men forlangte Kvittering, som Præsten ogsaa gav ham. Da Præstens Karl næste Dag søgte Jørgen i Byen for at faa to Daler, som han, Karlen, havde laant Jørgen, viste Jørgen ham Kvitteringen som Bevis paa, at Præsten havde faaet de to Daler til Karlen.

Den Præst, til hvem Jørgen nu begav sig, og hvis Tilfredshed han ligeledes henviser til, var en god Ven af den forrige og havde engang under et Besøg sagt, at skulde Jørgen engang være i Trang for Arbejde, kunde han komme til ham. Dette Vink fulgte Jørgen, og saasnart han troede at have indyndet sig i Huset, betroede han Præsten, at den anden Præst, Jørgens sidste Husbond, ikke var en tro Ven; thi han havde sagt om ham, Jørgens nuværende Husbond, at han var „et ubetydeligt Menneske og en middelmaadig Præst“. Det var snildt beregnet paa lavere Naturer, men slog naturligvis fejl her. Vi behøve altsaa ikke at antage, at det var Frygt for en forhenværende Medslave, der drev Jørgen bort fra gode Steder og ud igjen i Fred- og Lovlighed.

Endelig har jeg en Meddelelse fra den Gejstlige, der i sin Tid døbte Jørgen, d. v. s. maatte forrette den anden Daab. Endel af den vil ikke føje noget Nyt til den Karakteristik, der allerede foreligger; men Slutningen viser et

besynderligt Sammentræf, ligesom en vred, trættet Skjæbnes direkte Indgriben.

„Aar gik hen; jeg stod i stadig, om end ikke hyppig Brevvexling med ham, saa ham ogsaa enkelte Gange hos mig og havde en Korrespondance om ham med en Herredsfoged, hos hvem han var bleven paagreben. Han slap fri igjen, og korresponderede igjen med mig, men i en helt forandret Tone. Der laa et dulgt Had eller idetmindste Bitterhed mellem Linierne, uden at jeg kunde se Aarsagen dertil i Andet end, at jeg ikke havde kunnet eller villet tilvende ham min Interesse og Hengivenhed i den Grad, han rimeligvis har ventet og gjort Fordring paa. Det er nok muligt, at han har mærket Noget af den Mistillid og Antipati imod ham, der laa hos mig, og som, hvor meget jeg end tilbagetrængte den, dog oftest havde tvunget mig til at sætte en Grænse imellem os, han ikke kunde bryde. Endelig modtog jeg et Brev fra ham, fuldt af vilde Yttringer, hvori han opsagde mig Huldskab og Venskab og tilbagegav mig det Navn, jeg havde givet ham i Daaben. Omtrent en Maaned efter blev han paagreben og bragt til det Arresthus, der rimeligvis var det eneste i Landet, hvor han kunde blive gjenkjendt som Slaven Jørgen, og i Virkeligheden ogsaa blev det.“

RAVNEN

(1867)

FØRSTE BOG

TO FAMILIER

FØRSTE KAPITEL

Før omtrent tyve Aar siden, i et af Aarene 40, i Kong Christian d. 8des Tid, bosatte en Mand ved Navn Abraham Krog sig i Kjøbenhavn. Ingen vidste, hvorfra han var kommen, og det Rygte udbredte sig, at han havde været Slavehandler eller Sorøver. Han saa ikke ud dertil; thi vel var der noget Haardt i den temmelig høje, magre Mands Ansigt; men det Myndige i hans Væsen havde dog ikke nogen krigersk eller sømandsmæssig Karakter og syntes snarere at antyde en Kjøbmand, der stode paa Pengenes Magt. De, som derfor tvivlede om, at han havde ført et grumt Ungdomsliv, viste sig imidlertid ikke derfor tilbøjelige til at tro godt om ham, men mente, at han paa anden tvetydig Maade var kommen til den Rigdom, han syntes at besidde.

Rygterne hidrørte tildels fra hans egen Uforsigtighed eller fra et fejlagtigt Træk, han havde gjort strax efter sin Ankomst — eller maaske Trækket ikke engang var fejlagtigt: han havde blot ikke havt Held med at udføre det. Saasnart hans Hus var monteret, havde han, formodenlig efter amerikansk eller vestindisk Skik, udstedt Indbydelser til en stor Middag og havde udsøgt sit Selskab — sin tilkommende Omgangskreds — blandt de betydeligste Familier. Faa eller ingen af dem havde taget nogen Beslutning: Hr. Krog havde endnu intet Rygte, Intet vidstes om ham, undtagen at han skulde være

meget rig. Men da hændtes det ved en Soirée, at en temmelig højtstaaende Person, der ogsaa var indbuden af Krog, bragte Indbydelsen paa Tale, og da han dog skulde sige Noget, sagde han: „Hvem er Hr. Krog?“ — Og da Ingen i Hast svarede, kom han til omtrent at gjentage Ordene, men med en anden Tone: „Hvem er denne Hr. Krog?“

Spørgsmaalet var altsaa officielt rejst og officielt ubesvaret. Uden at man havde haft den allerringeste Tilbøjelighed til ikke at gaa, kunde man nu ikke gaa. „Man“ var den Toneangivende, de Toneangivende og de, som lade sig Tonen give an. Hr. Krog begyndte at faa Breve med Tak og Undskyldning. Da — sagde nu Rygtet — faldt han paa den fortvivlede Plan at lade sin Kone agere syg og omsendte i største Hast Breve, der paa Grund af denne Sygdom opsatte Middagen. Sandt var det imidlertid, at hans Hustru var heftig, dødelig syg og laa omtrent et Aar; men det nyttede ham ikke. Fra Husenes første Sal gik det gennem Køkkenerne ned i Kældrene, til Urtekræmmer, Spækhøker o. s. v., at der var Noget i Vejen med den rige Hr. Krog. Kældereren har mere Fantasi end første Sal; den nøjes ikke med, at der er Noget i Vejen, men vil vide, hvad der er i Vejen, opdager eller opdigter det, og Digtningen steg gennem Køkkenerne op paa første Sal, hvor den igjen blev omsat i en finere Form. Saaledes gik det til, at Hr. Krogs Rygte i kort Tid gjennemløb alle Stadier fra Slavehandler til Slaveholder. Sagen blev naturligvis ogsaa omtalt blandt de rolige Folk, Iagttagerne, der hverken danse blindt med, naar der spilles op, eller haardnakket stille sig ved Væggen, og en af disse ytrede engang: „Enten Krog tænkte, at Nogen vidste for Meget om ham, eller at man vidste for Lidt om ham, saa vilde han aabenbart overvinde begge Dele ved strax at gjøre et rask Kup; mais le coup a manqué, et on ne s'en relève que difficilement“¹⁾.

Ingen talte til Hr. Krog direkte om Rygterne; men et saa besynderligt, sympathetisk Forhold er der imellem

¹⁾ Kupet er mislykkedes, og man rejser sig kun med Vanskelighed igen.

vore Sandser og Atmosfæren, hvori vi leve, at han dog omtrentlig erfarede dem alligevel. Den eneste Tilfredsstillelse, han havde af dem, var, at de vare saa aldeles falske — hvilken Tilfredsstillelse maaske hidrorte fra, at der var noget Sandt, som kunde siges, men ikke blev sagt. Det er muligt, at han, skuffet i sin Forventning om at kunne spille en Rolle og føre sin Familie ind mellem Hovedstadens Elegance og Dannelse, og utilbøjelig til at modtage en mindre, smaaborgerlig Selskabskreds, vilde have rejst bort igjen, hvis ikke hans Kone havde ligget saa længe syg og under sin lange Rekonvalescens først og fremmest behovet Ro. Saa blev han da og stræbte med saa megen Ro og Anstand som mulig at finde sig i sin Stilling, i den kolde, høflige Afstand, som laa imellem ham og det Selskab, han havde begært. Undertiden maatte han sige sig selv, at hvis det kun var en Forventnings- eller Overgangstid, der skulde faa Ende, var det egenlig godt, at hans Familie ikke hovedkulds var bleven kastet ind i Selskaber og Adspredelser. Hans 21aarige Son, der tidligere havde været sendt til Danmark for at gaa i Skole og derpaa igjen været hos ham i Amerika eller Vestindien, fik Tid og Lejlighed til at udvikle sig, og hans to Døtre fik i det Mindste Lejlighed til at lære Dansk. De besøgte en højere Dannelesanstalt, hvor de foruden Sproget studerede de danske unge Piger og lærte, hvad man skulde interessere sig for.

Der var kun et eneste Menneske, som hyppig saas hos ham, og det var den lille, noget skrutryggede Jøde, Simon Levi. Ham benyttede Krog som Mellemand til Omsætning af Statspapirer og andre Værdier, og imellem de To opstod efterhaanden en egen Slags Fortrolighed. Naar de havde talt sammen om Forretningerne og Simon Levi vilde gaa og havde Haanden paa Dørgrebet, faldt sædvanligvis et lille Ord, der bragte ham til at blive og passiare, stadig ved Døren, seende op til den høje Krog, der med Hænderne i Lommen, tilsyneladende ligegyldig og fornem eller overlegen bragte ham til at tale.

Men Simon Levi lod sig ikke skuffe af denne paatagne Ligegyldighed eller Nonchalance. Han var af den Slags

Jøder, der nu er ifærd med at forsvinde: opdragen under en vis Forfølgelse fra de Kristnes Side og derfor ydmyg og ængstelig, oplært paa den besynderlige dobbelte Maade, til at forstaa sig paa Penge og til at udlægge den Visdom, der er i Talmud. Han kunde tænke dybere og aandfuldere, end Nogen, ved at se ham, vilde tro; men det var saa at sige paa anden Haand, som Discipel af Talmud; naar han tænkte og talte paa egne Vegne, var det paa en blandet Maade, mere efter Erfaring end efter Lærdom, forsigtig og snildt, ofte smaat, næsten altid indviklet. Et Vand, hvorover i April snart gaa mørke Regnskyer, snart Solstraaler, skifter ikke hyppigere og lettere Udtryk, end Levis Stemme og Fysiognomi kunde skifte under Paa-virkning af Samtaler, og hans Mening skiftede med, men kun paa Overfladen; i Dybet befandt han selv sig uforstyrret, d. v. s. hans eget religiøse og nationale Liv og hans smaa Interesser . Han sagde gjerne Jo, jo, til Alt, hvad man sagde, eller han gjentog de Ord, man sagde ham, undertiden med oprigtigt Bifald, men ligesaa ofte med en Ironi, som man ikke anede. Han kunde sige sit „Jo, jo“ højt og lydelig og paa samme Tid med stille Tilfredshed sige sig selv: „Jo, nu tror den Beheimo (den Dumrian), at jeg gi'er ham Ret!“ Han talte ikke et Sprog, hvis Særegenhed kan gjengives ved Skrifttegn; han sagde ikke tsjo, men heller ikke jo, ikke schkal, men heller ikke skal. Han anvendte ligesaa megen Tid paa et vist Antal Ord som andre Folk; men han fordelte Tiden anderledes paa dem. Hans Stemme var paa en egen Maade dyb og karakteristisk: Hvis han i et mørkt Værelse sagde blot: „Jo, jo, Hr. Krog,“ kunde man høre, hvordan han saa ud.

Med sit Instinkt og sin Erfaring havde han hurtig sagt sig selv, at der var Noget, som manglede Abraham Krog, en rig og uafhængig Kristen, der ikke for Verden kunde gjøre Brug af sine Penge, og han havde gjættet Abraham Krogs Ønsker næsten med samme Tydelighed, som om de vare blevene ham lydelig betroede. Dersom Krog havde kjendt Simon Levi nøje nok, vilde han have forstaaet, hvilken Betydning der var i Simon Levis store Næse, naar den engang imellem, medens han stod ved Døren,

løftede sig op imod ham, medens de smaa sorte Øjnes Blik hurtigt vimsede over hans Ansigt. „Hvorfor spørger Du mig ikke, Du lange Dumrian?“ sagde Næse og Øjne; men Krog forstod ikke Sproget.

Det var en Aften, da Simon Levi stod i sin sædvanlige Stilling ved Døren, at Krog kom med en lille Hentydning, som han næsten frygtede for at gjøre, da han mente, at den kunde saare eller fornærme Simon Levi. Det var en Hentydning til Jøderne. Men Simon Levi var under saadanne Forhold slet ikke sensibel og greb den lette Hentydning som Anledning til en ny Passiar — ikke fordi han yndede at spille sin Tid, men fordi han holdt sig til Mundheldet: Aus Schmues kommt Schmues, 3: Snakker jeg til en Mand, snakker han ogsaa til mig, og det kan føre til Noget.

Efter faa Øjeblikkes Forløb vare de inde i en lang Samtale om denne Gjenstand, og med den Blanding af personlig Forsagelse og national Stolthed, som Jøder af hans Slags have, udhævede Simon Levi, hvor mange Jøder der vare ansete Mænd. Han nævnte Læger og Sagførere, en Agent, ja en Etatsraad.

„Bah,“ sagde Krog med sin kolde Overlegenhed, „Agent, Etatsraad, hvad er det at være stolt af? Saadan en Titel kan jo Enhver købe sig.“

„Jo, jo, Hr. Krog,“ svarede Simon Levi, „det kan Enhver købe sig. Hvor meget tror De, Hr. Krog, at saadan en Titel koster?“

„Aa, hvad ved jeg? Jeg har ikke tænkt paa de Narrestregers Pris; men lad os sige titusinde Daler.“

„Jo, titusinde Daler. Det er mange Penge, Hr. Krog.“

„Ja, hvordan mener De? Har den Mand, De nævnte, givet mere end titusinde Daler?“

„Uden Fortrydelse, Hr. Krog, naar De — jeg ved nok, De vil ikke; men jeg sætter nu, De vilde — naar nu De vilde gi'e titusinde Daler for saadan en Titel, hvor vilde De saa gaa hen og købe den?“

„Det ved jeg, min Salighed, ikke.“

„Jeg ved det heller ikke,“ sagde Simon Levi, satte Næsen meget højt og stirrede Krog lige ind i Øjnene.

„De mener altsaa ikke, at man kan købe det Stads?“

„Jo, købe? Hvem sælger?“ svarede Simon Levi og saa igjen ned.

„De mener altsaa, at Vedkommende slet Intet har givet for sin Titel? Det er en Mand af store Fortjenester, der er bleven paaskjønnet?“

„Jeg mener, Hr. Krog, at han har givet mange Penge for sin Titel.“

„Saa gid —. Om Forladelse, min gode Levi; men det synes mig, at De gjør Nar af mig.“

„Om Forladelse, Hr. Krog, hvordan mener De?“

„Sagde De ikke, at Manden ikke havde kjøbt sin Titel og dog havde givet mange Penge for den?“

„Jo, Hr. Krog.“

„Naa?“

„Forstaa mig ret, Hr. Krog, misforstaa mig ikke. Han gik ikke op til Kongen og sagde: „Deres Majestæt, hvor meget koster Titlen? Her er titusinde Daler i nye Sedler lige fra Nationalbanken, er det nok?“ Det gjorde han ikke; men han gav alligevel mere end titusinde Daler — og gav dem dog ikke alligevel.“

„Hør nu, Hr. Levi, jeg er en høflig Mand, vær De nu ogsaa høflig og tal tydelig.“

„Tydelig, Hr. Krog? Det er tydeligt; han var velgjørende.“

„Velgjørende?“ sagde Krog overrasket og hvorvel han søgte at skjule det, med en Mængde Tanker i den Retning, hvor den kloge Simon Levi havde tændt Lys.

Simon Levi syntes Intet at mærke og vedblev: „Han var velgjørende. Han gav mange Penge bort, og han stiftede Legater. Jeg skal sige Dem, Hr. Krog, Legater er en god Ting. Man giver Pengene bort efter sin Død, men har dem i levende Live.“

„Sætter man saa høj Pris paa Velgjørenhed her i Landet? Er saa Faa velgjørende?“

„Faa velgjørende? Det vil jeg ikke sige, Hr. Krog. Tvertimod, Alle er velgjørende, og derfor koster det mange Penge, naar det skal falde i Øjnene.“

„Ja, saa?“ sagde Krog.

„Det er vores Opfindelse,“ sagde Simon Levi.

„Hvis?“

„Vores. De ved jo, Hr. Krog, jeg er en Jøde.“

„Ja, jeg har nok tænkt det; men hvordan kan det være Deres Opfindelse?“

Simon Levi havde maaske allerede ved de sidste Ord sagt Mere, end han egentlig vilde sige; men enhver Mand har sin Punkt, hvor han kan blive inkonsekvent eller i Samtale opgive sin tilvante eller kunstlede Personlighed for den virkelige, og jo mindre Verdens- eller Selskabsmand man er, desto snarere kan man komme til dette Punkt. Simon Levi, der til en vis Grad folte sig smigret ved at kunne staa og tale saadan med den rige Krog, kunde ikke forhindre sig selv fra at glide ned ad Skraaplanen og fortsætte med den Blanding af Ironi og Lærdom, der var hans egenlige Natur. Han sagde: „Jo, Hr. Krog, jeg skal sige Dem, vi har et Ordsprog, som De maaske ikke forstaar, for det er paa Hebraisk.“

„Kan De ikke oversætte det?“

„Jeg kan oversætte det, Hr. Krog. Det lyder saadan: Zedoko tatzil mimoves. Det er oversat: Velgjørenhed frir fra Døden. Hvem sørger saadan for sine Fattige, som vi gjør, Hr. Krog? Og De vil altid se paa Børsen, Hr. Krog, at naar der er Noget paafærde, saa tegner Jøderne sig først. Mange er saadan velgjørende, at de dør deraf.“

„Det var som Pokker! Dø de i Fattigdom?“

„Nej, Hr. Krog; men efter vores gamle Lærdes Mening er der to Slags Død. Den ene Død er den, hvorefter man bliver lagt i Ligkisten og kjørt ud og begravet. Den anden Død er, at man gjør Guds Bud saadan, at det slet ikke mere er for Guds Skyld, og saa dør man ogsaa, indvendig — De forstaar mig, Hr. Krog?“

„Ja, naa, saadan,“ sagde Krog med et Smil.

Nu havde den lille Simon Levi ikke Mere at sige. Han følte, at han havde talt for meget, og var skamfuld ved sig selv derover, og imedens han igjen søgte at tænke paa de Bihensigter, han havde med Krog, saa han op til denne med et tomt Smil.

„Hør nu,“ sagde Krog, „jeg havde næsten glemmt, at vi i Aften skulde gjøre Afregning; De har nogle Penge tilgode. Værsgo, maa jeg betale Dem. Og her er en lille

Extra-Dusør til — det er ikke for at være velgjørende, eller for at De skal gjøre mig til Etatsraad.“

„En Mand som De, Hr. Krog,“ svarede Simon Levi, „behøver ikke at kjøbe. De gjør Dem selv til Mere end Etatsraad! Glem mig saa ikke.“

„Jeg er ganske godt fornøjet med, hvad jeg er, min gode Levi.“

„Jo, jo, Gud bevares, De har Grund til at være fornøjet, Hr. Krog; men jeg mente blot —“

„Deres Mening var god, og De skal have Tak derfor. Men i alt Fald er det saa langt fra, at jeg vil glemme Dem, at jeg tvertimod vil bede Dem være mig behjælpelig med en ny Sag. Der er nogle Folk, jeg gjerne vilde have opspurgt, og saa vil jeg netop stifte et Legat.“

„Hr. Krog! — — Jo, jo, Hr. Krog.“

„Ja, men med den Forskjel fra de Andres, at det skal være i den dybeste Hemmelighed.“

„I den dybeste Hemmelighed. Jo, Hr. Krog.“

„Naar De vil komme op til mig en af Dagene, skal jeg sige Dem Mere. Paa Deres Tavshed ved jeg, jeg kan stole.“

„Jo, som paa Dem selv, Hr. Krog.“

ANDET KAPITEL

En Sommerdag i samme Aar, 184— laa et dansk Orlogsskib tilankers i Bugten ved Humlebæk. Det var endnu den Tid, da Folket ved at se Hæren og Flaaden ikke havde Følelsen af, at de vare dets egne. Officerer og Mandskab vare rigtignok dets Kjød og Blod, og Skibe og Materiel vare anskaffede for dets Penge; men baade Folkets Livskraft og dets Afgifter ligesom undergik en Forvandling ved at tilhøre den absolute Konge. De kunde bruges efter en Vilje, det ikke kjendte, til et Formaal, der var det fremmed, ja kunde endog blive brugte imod det. Man tænkte maaske ikke ret herover; men man

havde heller ikke overfor et Skib eller en Bataillon en Fornemmelse, der fjernt kan lignedes med, hvad en senere Tid har følt. Hvad man, Marinen betræffende, mest folte, var, at den i Grunden ikke blev brugt og efter al Rimelighed ikke var bestemt til alvorlig Brug. Om Officererne vidste man, at de bleve opdragne paa Søkadetakademiet og muligvis erhvervede endel gode Kundskaber, medens deres praktiske Dygtighed under-tiden, maaske ufortjent, blev dragen i Tvivl. Derimod blev det sagt, at de yngre vare særdeles vel sete ved Hoffester, at de vare livlige Kavallerer, flinke Dansere, og at de vare meget aristokratiske, 3: stolte overfor Folket og deres Mandskab, Manglede saaledes ofte den ethiske, den nationale Følelse, saa kunde man derimod ikke væрге sig imod en æsthetisk Tilfredsstillelse ved Synet af et saadant Orlogsskib som det, der paa den nævnte Tid laa i Humlebækbugten. Skjønt det kun var en Korvet, tiltrak det sig dog mellem Mængden af Sejlere i Sundet Opmærksomhed som en Ørn imellem tamme Fugle. Hvad enten man saa det fra Land eller passerede det paa Helsingørsdampskibet, blev endog det mest uøvede Øje behagelig berørt af det Symmetriske imellem Skrog og Rejsning, den elegante Orden i Master og Tovværk, og af Stilheden, forenet med Kraften, som man fornåm ved at komme nærmere. Idet Kanonerne bleve synlige paa Dækket, medens Orlogsflaget langsomt udfoldede og igjen sænkede sig for den lette Nordenvind, kunde man, om man ikke tænkte paa en daadrig Fremtid, ikke forhindre Fantasien fra at flagre til Fortiden eller til ubestemte Scener af Kamp og Sejr.

Imedens Skibet saaledes, maaske til mangt et Gemyt, udstraalede noget Ridderligt eller Romantisk, var Chefen i det Øjeblik, da vi begive os ombord, beskæftiget med at barbære sig. Dette er en Operation, som endog den mest alvorlige og værdige Mand bør tilendebringe i Enrum, og vi ville derfor lade Chefen blive færdig dermed og faa sit Ansigt i Orden, inden vi gjøre hans Bekjendtskab. Sandt at sige vilde Kapitajn Winter ikke være tjent med, om vi indskrænkede os til denne Tilbageholdenhed og ikke ventede lidt endnu. Faa Mennesker ere ganske sig selv i

Enrum, og Kapit. Winter var i den Grad et sociabelt Menneske, at alle hans Egenskaber, naar han var alene, hang slappe som et Skibs Sejl ved et pludseligt Vindstille. Om han skulde være kløgtig eller dum, velvillig eller overmodig, ung eller gammel (hans virkelige Alder var 38), alvorlig eller frivol, ahang ganske af, hvem der kom ind ad Døren, og laa Alt tilsammen ubestemt, som Mulighed, i hans Fysiognomi, naar han var ene. Det første, lidt bestemtere og tillige gunstige Indtryk, vi faa af ham, er, da han har kaldt: „Ferdinand!“ og en ung Person lydløst kommer ind fra Forstuen, d. v. s. det aabne Rum foran Kahyten nedenfor Trappen.

Det var et knap fuldvoxent Menneske paa sytten, atten Aar, i Matrosdragt: blaa Skjorte, blaa Benklæder og gule Bandelersko; han var smækker og smidig at se til, meget solbrændt, det brune Haar noget krollet, Ansigtet ikke kløgtigt over det Almindelige, men overordenlig behageligt formedelst noget Uskyldgti, Hjertensgodt og Bravt, der laa over det Hele, især i de brune Øjne og om Munden. Man kom uvilkaarlig til at tillægge Kapitajnen Fortjeneste for, at han havde faaet en saadan Skibsdreng ombord og gjort ham til sin Oppasser. Valget viste Smag, og Ferdinands aabne Fysiognomi vidnede om, at han blev godt behandlet.

„Tag Barbervandet bort, og kald paa Kokken,“ sagde Kapitajnen.

„Ja, Hr. Kapitajn.“

Et Øjeblik efter bankede Kokken paa og kom ind i sin Nankinstrøje og med sin hvide Hue i Haanden, bukkede kejtet og sagde: „Ja, Hr. Kapitajn“ til hvert andet af Chefens Ord. Det irriterede Kapitajn Winter; men Kokken er en vigtig Person og staar ikke under Artiklerne længer, end han selv vil, folgelig var der ikke Andet at gjore end saa kort og indtrængende som mulig at udvikle for Køkkenets Chef, at Skibschefen ventede en Gjæst til Frokost, og at forene det Ønskelige med det Mulige i følgende Spiseseddel: Lobsbows, Sardinier, Koteletter med Grønærter, en Omelette, kold Sandkage og Dessert. Derefter fastsattes Middagsmaaltidet, hvortil Chefen havde indbudt Næstkommanderende og Doktoren. „Det

er den eneste Fornøjelse, man har ombord," saaledes sluttede Kapitajnen efter Sædvane Forhandlingerne.

Da Kokken var gaaet, kaldte Kapitajnen igjen paa Ferdinand, der igjen lydlost kom tilsyne.

„Du holder jo af Lobsbows, Ferdinand?“

„Ja, Hr. Kapitajn.“

„Ja, det er maaske galt at byde en Landofficer Lobsbows; men nu har jeg engang sagt Kokken det, og saa kan Du spise, hvad der bliver tilovers.“

„Ja, Hr. Kapitajn.“

„Og saa sørger Du for Vinen, Ferdinand; ikke Andet end min egen Rødvin og Madeira.“

„Nej, Hr. Kapitajn.“

„Hvem har Vagt?“

„Lieutenant Skau.“

„Gaa og hils ham fra mig og bed ham sende en Baad iland lidt før Kl. 11½ for at hente Hr. Premierlieutenant Hansen fra Helsingør — eller bed heller Lieutenant Skau komme ned til mig.“

Tredje Lieutenant kom ned og fik Ordren, hvorpaa Chefen igjen kaldte paa Ferdinand.

„Hvor er min nye Uniform?“

„Jeg lagde den ned her i Skuffen iforgaars, da Kapitajnen kom ombord paa Rheden.“

„Var der Noget i den?“

„Ja, nogle Penge i Brystlommen.“

„Hvor er de?“

„I Kapitajns Pult.“

„Talte Du dem?“

„Nej, Hr. Kapitajn.“

„Der skulde være 175 Daler; lad os se efter.“

Kapitajnen talte Pengene, men fandt kun 170. Han talte om igjen, regnede efter, huskede sig om for at udfinde, om han, siden han forlod Rheden, havde givet Nogen Penge; men Resultatet blev, at der manglede 5 Rdl.

„Det er forbandet, at jeg glemte at faa Pulten gjort istand, mens vi laa ved Kjøbenhavn,“ sagde Chefen.

„Det er ikke Din Skyld; Du har handlet efter Ordre. Men hvem kan have været her i Kahyten? Var der Nogen herinde, mens jeg var iland iaftes?“

Ferdinand kunde ingen Oplysning give, da man uden at blive set fra Dækket kunde gaa fra Messen ind i Chefens Kahyt. Kapitajnen talte om Tingen, som om Ferdinand stod ganske udenfor den, og ingen af dem syntes at have en Forestilling om, at en Mand handlede uforsvarlig ved ikke selv at tage vare paa sine Penge og derved forebygge, saavel at Mislighed blev begaaet, som at Mistanke blev kastet iflæng paa Skyldige og Uskyldige.

Endelig sagde Kapitajnen: „Hvor var Du imorges fra Kl. 6 til 7?“

„Jeg var tilvejr og læste paa det, som Kapitajnen havde givet mig for.“

„Kan Du nu Noget?“

„Jeg ved ikke.“

„Sikke Sludder! Skal Du ikke vide, om Du ved eller ej? Gaa og kom strax hid med Bogen! Det er Søndag, og Du skal holde Gudstjeneste paa den ene eller den anden Maade.“

„Luk Døren ilaas,“ sagde Chefen, da Ferdinand, flink som et Egern, var kommen tilbage med Bogen; thi Sandheden var, at han var bange, Nogen skulde se, at han nedlod sig til at give sin Skibsdreng Undervisning. Saa snart de vare ene og uforstyrrede ved Bogen, havde Kapitajnens Fysiognomi forandret sig i den Grad, at man kunde tro, at en Broder af ham havde taget hans Plads. Et Udtryk af Velvilje og Intelligens havde ligesom forædlet hans Pande, Øjenbryn og Øjne og stod saa fast, at man kunde antaget dette for hans virkelige Væsen. De matematiske Opgaver, som vare stillede Ferdinand, hørte just ikke til de vanskeligste; men Kapitajnen gik ind paa dem med største Omhu, viste deres Betydning for det praktiske Soliv, fortalte Exempler paa, hvordan de vare komne til Nytte, og naar Ferdinand ikke kunde følge med, søgte han at ansøre hans Intelligens ved at udpege som Maal: Styrmandsexamen — en Udsigt, der baade syntes, at glæde og ikke at glæde Ferdinand. Saaledes hengik en Timestid, da de bleve afbrudte ved en Banken paa Døren.

„Hvem er det?“ raabte Chefen, idet han kastede Bogen hen bag de Tæpper, der skjulte hans Kojer.

„Det er Baadsmanden; jeg skulde melde, at Kapitajnen's Chalup kommer med en fremmed Officer.“

„Godt. — Skrup nu af, Ferdinand, og dæk Bordet i en Fandens Fart!“ sagde Kapitajnen, idet han aabnede Døren og satte Ferdinand ud med et blidt Spark paa hans Bagdel.

Et Øjeblik efter forkyndte Baadsmandens Pibe, at man lagde til Styrbord, og Kapitajnen fik netop Tid til at komme op og modtage sin Gjæst, Premierlieutenant Hansen af Garnisonsbataillonens i Helsingør. Han tog ham under Armen og førte ham i Samtale op og ned ad Dækket, indtil Ferdinand og Hovmesteren fik gjort Frokostbordet istand.

Lieutenant Hansen var en kjon, kraftig bygget ung Mand med noget Dristigt, men tillige noget Holdningsløst i sit Væsen. Halvdelen af ham var endnu Kadet, kunde man sige, eller man kunde ogsaa sige med en af hans Overordnede, at han var „en flink Officer, men tillige rent ud sagt en Flab“. Det „Flabede“ viste sig bl. A. ved, at han gjerne vilde slaa sig til Ridder paa den, han talte med, og have et Vidne derpaa. Det Første var nu heller ikke vanskeligt at opnaa under Frokosten med Kapitajn Winter; thi saasart Hansen var kommen ombord, syntes Winter at befinde sig midt i Garnisonlivet, begyndte at spørge om Damer og kunde ikke lade være — uden forresten at begaa nogen personlig Indiskretion — at hentyde til den Lykke, han selv havde gjort hos det smukke Kjon. Lieutenant Hansen bragte ham fuldstændig op paa denne Kjæphest, og da han ikke havde nogen Anden til at være Vidne paa sin ironiske Beundring, gjorde han Øjne til Ferdinand, der ene vartede op. Det var ikke at mærke paa Ferdinand, om han forstod et Ord af Samtalen eller noget af Lieutenantens Blikke, endsige om han fornøjede sig over denne Fortrolighed eller blev uvillig derover; han passede sin Dont saa mekanisk som en Statue, og denne urokkelige Ro gjorde tilsidst endog Lieutenanten skamfuld.

Kapitajn Winter blev alt mere hjertelig og vilde par-

tout beholde Lieutenant Hansen til Middag; men denne var indbudet til Middag og havde det Hverv at bringe Kapitajnen med, hvilket var umuligt, fordi han allerede havde indbudt sin Næstkommanderende og Doktor. De enedes derfor om, at Winter skulde komme iland senere, og Lieutenant Hansen beredte sig til at gaa fra Borde.

Idet Chaluppen skulde bemandedes, meldtes det Kapitajnen, at en af Sluproerne havde skaaret næsten Halvdelen af en af sine Fingre. „Saa spring Du i Chaluppen, Ferdinand, og tag en Aare, saa kan Du have Landlov med det Samme!“ raabte Kapitajnen, og et Øjeblik efter sad Ferdinand i Baaden, til Bagbords nærmest Styrmanden og altsaa ogsaa nærmest til at modtage Lieutenanten, naar han steg ned. Det havde opad Formiddagen begyndt at blæse lidt op med Sydost Vind, der satte nogen Sø, og Baaden gyngede noget, medens den laa ved Falderebet. I det Øjeblik, da Lieutenant Hansen vilde sætte sin Fod paa den, gled den en Tomme længere ned, end han havde beregnet, og Følgen var, at han tabte Fodfæste og styrtede hovedkulds i Vandet. For Lieutenanten — der øjeblikkelig blev greben af en kraftig Næve og halet op — var dette et ganske naturligt, skjønt meget ubehageligt Tilfælde; men ikke saa for de Losseøjne, der fra Dækket og fra Baaden havde set til. Det var aldeles tydeligt for dem, at Ferdinand enten af grov Uagtsomhed eller af Kaadhed havde foranlediget det Indtrufne, og samtidig med, at Lieutenant Hansen blev bragt tilbage paa Dækket, beordrede Kapitajnen med Tordenstemme Ferdinand op og dikterede ham en Lussing. Medens Lieutenanten paa Vejen til Kahytten trak sin røde Kjole af, trak Ferdinand paa Vejen til Kanonen sin Jækkert af, og medens Lieutenanten sad dernede og fik Tørt paa, hørte han gennem det aabentstaaende Skylight en Lyd, der noget lignede en Slagterøxes Huggen i raat Kjød.

„Hvad er det?“ spurgte han.

„Det er Drengen, som faar sine Tamp ved Kanonen.“

„Det synes mig, De sagde, han skulde have en Lussing?“

„Ja, jeg har heller ikke formildet Dommen; han faar den nu.“

„Jeg troede, en Lussing var paa Hovedet.“

„Nej, vor er paa Ryggen,“ svarede Kapitajnen og lo.

„Ja, jeg vilde s'gu ogsaa le, hvis det ikke var for min Kjole — men jeg skulde da have en ny alligevel, og idag faar jeg saa gjøre Stads i Deres, for nu faar jeg nok ikke Tid til at komme hjem først.“

En Mand blev kommanderet i Chaluppen i Stedet for Ferdinand, da Lieutenant Hansen for anden Gang og med større Held forlod Skibet, og en halv Time efter kaldte Kapitajnen: „Ferdinand!“

Ferdinand kom ligesaa lydløst og ligesaa rolig som forhen, og da Kapitajnen ikke strax tiltalte ham, meldte han sig paa den sædvanlige Maade, idet han tog til Panden og sagde: „Hr. Kapitajn!“

„Hør nu, Ferdinand,“ sagde Kapitajnen, „Du fik en Lussing.“

„Ja, Hr. Kapitajn.“

„Erkjender Du, at det var retfærdigt?“

„Ja, Hr. Kapitajn.“

„Godt, Ferdinand; sig mig nu, hvordan det gik til.“

Ferdinands brune Kinder bleve om mulig endnu mørkere; men han svarede ikke.

„Var det af Vanvare? Svar ærlig!“

„Nej, Hr. Kapitajn.“

„Men hvorfor Satan gjorde Du det da, Din forbandede Hund?“

Ferdinand stod som paa Gløder, men svarede ikke.

„Se mig i Øjnene, Dreng, og svar!“

Ferdinand adlød i det ene Punkt: han saa Kapitajnen i Øjnene, og hvad enten hans Blik havde et Udtryk, hvorved der pludselig gik et Lys op for Kapitajn Winter, eller han i Forvejen havde en Anelse om Sammenhængen, saa sagde han blødt:

„Ferdinand, min Dreng, var det, fordi den Flab gjorde Nar af mig ved Bordet?“

„Ja, Hr. Kapitajn.“

Kapitajnen gik et Par Gange op og ned, standsede foran Ferdinand og sagde: „Ræk mig Haanden. — Nu lover jeg Dig, saa sandt som jeg i mit Hjerte er en ærlig Mand, at jeg aldrig skal svigte Dig; men saa snart som

Du er afmønstret, skal jeg se efter, om der findes et ledigt Numer i den faste Stok. Saa kan Du komme ind enten i Matroskorpset eller i Artillerikorpset, og hvis Du er brav, som jeg ikke tvivler om, kan Du avancere. — Saa taler vi ikke mere om den Ting. — Sig til Kokken, at vi vil have Maden paa Bordet Kl. 5 præcis. — Og det er sandt, er Du ikke fra denne Egn?“

„Jo, Hr. Kapitajn.“

„Saa maa Du have Landlov idag alligevel — og der er en Daler at more Dig for.“

TREDJE KAPITEL

Kapitajnen gjorde sig en Spadseretur op og ned ad Dækket, undertiden i dybe Tanker, som det syntes, undertiden yderst opmærksom paa Alt omkring ham. Han opdagede en lille Fejl ved Forre-Merssejl, og strax maatte Baadsmanden pibe Mandskab op til at beslaa det om igjen. Der laa noget Støv langs Skanseklædningen, og saasart han fik Øje derpaa, spurgte han 2den Styrmand, der tilfældigvis befandt sig i Nærheden, om Hensigten nu var at gjøre Kongens Skib til en Svinesti. To Mand kom øjeblikkelig med Svabere. „Sej, Du, Nr. 37,“ sagde Kapitajnen til den ene af dem, „jeg vil sige Dig, at Du tager forbandet fejl, hvis Du tror, at Du har faaet en Aare i Haanden til at klø med. Jeg saa Dig godt for lidt siden, kan Du tro. Hvis Du ikke langer ud med Aaren ligesaa flink som til Ærterne — for ved dem bliver Du nok ikke ovenpaa — saa kan Du hilse og sige, at Du skal faa med mig at bestille.“

Middagsbordet havde aldrig været saa kjedeligt for Næstkommanderende og Doktoren som paa denne Dag — thi i Reglen var Kapitajnen en behagelig Vært —, og saasart Kaffen var serveret, lod han sig ro iland.

Det er muligt, at Humlebæk Fiskere, naar de kom hjem om Aftenen, vilde faa Beretning om hver Bevægelse, der

var foregaaet paa Korvetten eller mellem den og Landet; men det saa ikke ud til, at endog en saadan Kjendsgjering som Chefens Landgang vakte den allerringeste Opmærksomhed i Byen. Kun et Par Børn, der stode i Afstand, firkantede og ubevægelige, beundrede Kapitajn Winter, da han let sprang op paa Havnedæmningen.

Kapitajnen steg rask op ad den stejle Sti til Landevejen, der løber i Bugtninger langs Havet, gik først tilvenstre, men vendte snart om og begav sig ned ad Landsbyens Gade. Hist og her hørtes en sagte Samtale af Folk, mest Fruentimmer, der stode inde i deres smaa Haver eller sad paa Tærskelen til deres smaa Huse. Ellers var Alt stille, kjedeligt stille, vilde man have sagt, hvis ikke paa den ene Side det blaa Sund, der fjernt ude lyste af den synkende Sol, og til den anden Side det dybe, tætte Grønne, hvorigjennem det rødlige Sollys kun hist og her blinkede, havde givet Stilheden hin underlige Karakter, indlagt hin Forventning om, at noget Usædvanligt eller Skjønt, som den skjuler, kunde vise sig, kort hin Poesi og Romantik, som vort eget Sind, paavirket af Naturen, lægger i den. Kapitajn Winter var imidlertid ikke greben af en saadan usikker Længsel, han søgte noget Bestemt, og da han i nogen Afstand saa et ungt Fruentimmer under et ensomt Træ foran et Hus, syntes han at have fundet sin Gjenstand. Han standsede og spurgte, hvem der boede. — „Der bor min Fader,“ svarede den kjonne, blonde, blaaøjede Pige. — Han spurgte videre og erfarede, at Faderen hed Niels Frederiksen og var Fisker, at hun var sytten Aar og hed Else, at Faderen var ude at fiske, at hun endnu ikke havde en Kjæreste, at Faderen formodenlig vilde bringe Rødspætter hjem, hvis han var heldig o. s. v. „Ja, det er nu meget godt, min rare Else,“ sagde Kapitajnen, „men jeg har desværre saa lidt Tid nu til at tale med Dig. Kjender Du Skoven deroppe tilvenstre?“ — Jo, det gjorde hun. — „Saa ved Du ogsaa, at naar man kommer lidt ind i den tilhøjre, er der en lille, rund Kreds imellem Bøgetræer.“ — Ja, det vidste hun da ogsaa. — „Ja, saa mød mig der Kl. 10 i Aften, min kjonne Pige,“ sagde Kapitajnen. Else stirrede paa ham uden at svare; men Kapitajnen lod

ikke til at bemærke hendes Forbavselse og gik tilbage, henimod Stedet, hvor han skulde træffe Selskabet.

Kapitajnen blev modtaget med største Hjertelighed af det forsamlede Ungkarleselskab, der næsten havde endt Maaltidet, men syntes tilbøjeligt til at begynde aldeles forfra, i det Mindste hvad Vinen angik. Foruden at gjøre Besked ved de udbragte Skaaler drak Kapitajnen et Glas med hver især, saa at han snart syntes at være paa Højde med de Andre, og saa blev han efter Sædvane meddelsom. Lieutenant Hansen havde igjen den Fornøjelse at bringe ham op paa Kjæphesten, og Winter betroede Selskabet, at den nydeligste lille Humlebækpige, ligesom han var kommen iland, havde givet ham et Stævnemøde. Han nævnte Klokkeslettet og beskrev Stedet, der forresten var yderst let at finde, eftersom det laa tæt ved Indgangen til Skoven fra Landevejen. Klokken var imidlertid bleven henad Ni, og man foreslog en Landsknægt. — „Ja, men kun til Kl. 9³/₄,“ sagde Kapitajnen. — „Naturligvis!“ svarede man smilende.

Der blev bragt en stærk Madeira-Toddy, og da han havde drukket et Par Glas deraf, begyndte Kapitajnen at tale om, at han maatte gaa inden Kl. 11.

Man saa paa hinanden; men Ingen sagde imod. Lieutenant Hansen rejste sig et Par Gange, gik hen til Spejlet og besaa sig selv i Kapitajnens Uniform, som han stadig havde paa. Præcis Kl. 9³/₄ forsvandt han.

Et Øjeblik efter stod der 50 Daler i Pouillen. Den Nærmeste til at „svare“ vilde ikke overtage den hele Sum, og man talte om at dele Risikoen imod Banken, da Kapitajn Winter sagde: „Jeg holder alle 50 Daler; jeg spiller for den agtbare Ungmø Else Frederiksen.“ Man lo, Taillen blev trukken, Kapitajnen vandt.

„Nu maa jeg gaa,“ sagde Kapitajnen, idet han saa paa sit Uhr; „Klokken er Ti; man maa ikke lade Damer vente.“

„Hun er naturligvis gaaet, inden De naar derned . . . Hun er kanske slet ikke kommet!“ raabte man.

„Mine Herrer kan selv følge med og se ad,“ sagde Kapitajnen.

Selskabet var ikke beruset, men ej heller aldeles ædru,

ansaa heller ikke Kapitajnen for ædru, og man modtog leende Tilbudet.

I Førstningen var man højroftet; men da man kom ind i Skoven og fordybde sig i den for at naa over til Indgangen ved Landevejen, begyndte Nattens kolige Mørke, der kun svagt adspredtes ved Maanens Skin paa Trætoppene, at gjøre sin Virkning; man gik parvis, talte sagte eller tav, og kun i Mellemrum lod et Hallo for at holde Selskabet sammen paa den snevre Skovvej. Da man kom i Nærheden af Stedet, troede man at høre Stemmer, og En bemærkede, at hvis det var Thisbe, der talte højt med sig selv, medens hun ventede paa sin Pyramus, saa havde hun et temmelig tykt Mæle; men da man kom til den lille runde Plads mellem Bøgene, var der Ingen.

„Kan De se, Kapitajn Winter!“ raabte man gækkende.

„Ja, men hun har sgu været her . . . . jeg er vis derpaa . . . . Det er min Skyld . . . . Og kan De se, hun har ladet sin Ring ligge og vente paa mig! . . . . hvad er det, der ligger og glimrer derhenne?“

Man fandt et Kaardehefte og lidt derfra Stykker af en Klinge.

Heftet blev undersøgt, og skjönt Ingen ytrede sig om det, var der dem, som tænkte, at det var Lieutenant Hansens. Alle begyndte at ane, at der hele Tiden var foregaaet Noget af ganske anden Art, end man havde tænkt; men da Alle vare eller havde været Militære, var ogsaa den kammeratlige Sans eller Hensynet til den formale Ære strax i Virksomhed og gjorde dem saa tilbageholdne som under Fanen.

Kapitajnen og hans Selskab gik videre, ind i Humlebæk. Der paa Gaden eller Landevejen mødte de endel Mænd, som bleve meget forbavsede; thi de troede, at de nys havde eskorteret Kapitajnen fra den runde Plads i Skoven til henimod Landingsstedet, og de begreb nu ikke, hvem det var, de havde ledsaget med sømmelig Artighed, men ogsaa med megen Fasthed. Kapitajnen vedblev imidlertid at gaa frem og spurgte lydelig, hvor Fisker Niels Frederiksen boede, og da han naaede Stedet ved det ensomme Træ, spurgte han efter Datteren Else. Da

hun kom tilstede, holdt han en Tale, som intet Menneſke forſtod rigtig, men ſom gik ud paa, at Niels Frederikſen var en brav Mand, hvem han ſkyldte Forbindt- ligheder fra gammel Tid, og at han derfor havde bedt hans brave Datter i Faderens Fraværelſe møde ham Kl. 10 og modtage en Æreſgave i brave Mænds Overværelſe, og her var den, 50 Rd.

Alle vare ſaa forbavsede, at der ikke blev ſagt et Ord, da denne Rigdom ſtrømmede ned over Elſe Frederikſen.

Kapitajnen raabte højt ſit Skibs Navn.

„Her!“ ſvarede en Matroſſes ſtemme fra Brinken.

„Min Baad venter mig . . . God Nat, mine Herrer, Tak for i Aften!“ ſagde Kapitajnen og gik ned ad Stien, og ſnart efter ſaa man ſex Aarer taktmæſſig glinſe i Maane- lyſet og hørte Aareſlagene hændø i den ſtille Nat.

Imedens Alt dette gik for ſig, var en Perſon af mindre ſocial Betydning, Skibsdrengen Ferdinand, kommen iland uden at vække Opsigt, og ſelv hans Kammerater i Jol- len, der begave ſig til Kroen, lagde knap Mærke til, at han ſnart forlod dem og begav ſig tilvenſtre eller ſydpaa. Han gik op forbi den ſamme Skov, hvor Kapitajnen havde ſat Elſe Stævne, og fulgte Vejen, der løber jevnt mellem Kornmarker, indtil den nær ved Landsbyen eller Fiſker- lejet Sletten slynger ſig nedad en Skraaning. Her laa til- højre et lille Huſ med nogle faa Kvadratalen Have imel- lem det og Landevejen; men ſaa ubetydeligt det var, gjorde det dog, naar man kom Nord fra, et ejendommeligt behageligt Indtryk derved, at man ikke ſaa det før lige ved Indgangen, hvor to Hyldetræer dannede en Bue af lidt over Mands Højde. Det var viſtnok rent tilfældigt, at Buen var bleven ſaa yndefuld eller i ſaa ædel Stil, ſom en Arkitekt vilde ſige; men dette Spor af Skjønhed, frem- bragt af den fordringsløſe Hyld, lod et Øjeblik Fanta- ſien opfange Hyttens hvide Væg med beſynderlig For- ventning. Naar man ſaa aabnede den lille Stakitlaage og

gik ind, var man skuffet; thi Haven var saa beskedent som vel muligt lagt ud i et Urtebed til hver Side, og Hytten viste sig at være af den almindelige simple eller fattige Art, med gammelt Straatag og lave, firkantede Vinduer i grønne Karme. Men et af disse, længst tilvenstre, var efter Omstændighederne rigt fyldt, næsten overfyldt af yppige Planter med Blomster, der syntes at maatte lukke næsten alt Lys ude, og Karmen var blaa. Faa vilde vel ved deres Indtrædelse gjøre sig videre Forestilling herved eller tænke at skulle træffe andre Beboere end simple Almuesfolk, og dog vilde man senere sige, at man havde havt Fornemmelsen af en Dissonans, der ikke var let forklarlig, men vel laa i, at man ikke vidste, om noget Lavere stræbte opad, eller om noget Højere var i Nedgang. Følge vi Ferdinand ind, saa vedbliver Fornemmelsen, skjønt paa anden Maade. Døren stod aaben til den rummelige Forstue, der tillige var Køkken, og her vare fem Born i en Alder fra sex til fjorten Aar forsamlede; de to yngste laa halv nøgne paa Gulvet og legede; den ene havde horgult Haar og brune Øjne, den anden brunt Haar og blaa Øjne, og dog vare de umiskjendelig Søkende. To Dreng, i hvem der ligeledes var blandet Lød, vare tavse ifærd med at tage Livtag og vare af Anstrengelse saa røde i Hovedet som Kalkuner. Den ældste Søster, blond med nøddebrune Øjne, stod ved Skorstenen med en Slev i Haanden og havde netop halvt vendt sig, da Ferdinand aabnede Laagen, saa sprang hun med Slev i Haanden hen til Døren og raabte: „Ferdinand! Goddag!“ De fire Andre stimlede ligeledes til Døren og spærrede den i deres Iver. Dog lykkedes det Ferdinand at komme igjennem; men først havde han givet hvert af Bornene en Hvedebasse. Fulgt af Skaren gik han ind i Stuen tilhøjre, et lavt, men rent og rummeligt Værelse, hvor der sad en Mand og en Kone, ifærd med en Beskjæftigelse, der er almindelig i denne Egn: at bøde paa Net. Begge vare i den for Fiskerfolk sædvanlige, meget lette Sommerdragt, Manden i Skjorte og Lærredsbuxer og med bare Fødder, Konen ligeledes i Linned, der gik op til Halsen, og i grønt Skjørt, men med nette Sko og Strømper. Manden var bredskuldret, rødmusset, med et svært gult, lidt krollet Haar, hvorimod

Konen var mørk, og saaledes syntes Børnenes Farveblanding tilfredsstillende forklaret. Det var Ferdinands Moster og hendes Mand, Fiskeren Søren Pihl. Begge modtog ham meget venlig, men uden at lade sig forstyrre i deres Arbejde. Søren spurgte, hvor de havde været, og Ferdinand svarede, at de havde gjort en Tur i Nordsøen.

„Hvor skal I nu hen?“

Det vidste Ferdinand ikke.

„Gik I ikke herforbi sydpaa iforgaars?“

„Jo, vi var paa Rheden.“

„Var Du inde i Byen, Ferdinand? Saa Du Din Moder?“ spurgte Mosteren.

„Ja, jeg kan hilse.“

„Hvordan havde de det?“ vedblev Mosteren, idet hun saa forskende paa Ferdinand, som om hun vilde baade læse og høre Svaret.

„Jo, Tak, godt.“

„Hvordan har I det saa ombord?“ spurgte Søren Pihl.

„Aa, jo, meget godt.“

„Faar I megen Tamp?“ vedblev Søren, der forestillede sig Regimentet i en Orlogsmænd som meget tyrannisk, hvad det da ogsaa undertiden var. Ved dette Spørgsmaal blev Ferdinand rød i Hovedet; thi Kapitajn Winter truede ellers mere, end han lod slaa, og hans Officerer vare heller ikke slemme; Ferdinands „Lussing“ var næsten en Undertagelse.

Han svarede: „Aa, saadan til Husbehov.“

„Har Du faaet?“

„Ja, een Gang.“

„Hvorfor?“

„Jeg lod en Mand dratte overbord.“

„Saa skal de Hallunker strax tampe, fordi en Dreng kommer for Skade.“

„Ja, men jeg kom ikke for Skade —“

„Saa skulde da den Onde lyne i Dig! Havde jeg været Kapitajnen, skulde Du faaet saa mange Tærsk, som der kunde ligge paa Dine Rygstykker, Din Hvalp!“

„Jeg fik dem jo ogsaa.“

„Naa, ja. — Hvad var det for en Mand?“

„Det var en Landofficer.“

Soren Pihls Ansigt mistede den mørke Skygge, og Noget, der lignede et fornøjet Smil, gled hen derover; thi skjønt han ikke kunde lide Tjenesten til Orlogs, holdt han dog af ganske Hjerte med Marinen imod Landetaten. Dog vilde han ikke ligefrem tilkjendegive sin Tilfredsstillelse, men sagde til Konen: „Skal vi snart have Nadver? Du spiser vel med, Ferdinand?“

„Ja, Tak. — Hvordan har den Gamle det?“ spurgte han med en Bevægelse af Hovedet henimod en Dør paa venstre Side af Køkkenet.

„Aa, jo,“ svarede hans Muster.

„Taler hun?“

„Ja, Du kan gjerne gaa ind til hende. Hun ved vel allerede, at Du er kommet.“

Ferdinand gik over Køkkenet og aabnede beskedent den omtalte Dør. Den førte ind i et Værelse, noget mindre end det, hvor Soren Pihl og hans Kone opholdt sig. De tætte Blomster i Vinduet udbredte en saadan Dunkelhed, at man ved at komme ind fra det fulde Eftermiddagslys knap kunde se det tarvelige Møbement, en Seng med Kattuns Omhæng, en stor Dragkiste og et Par Stole. Tæt til Vinduet sad en gammel Kone og knyttede paa et Net; hun var klædt ligesom Soren Pihls Kone; men ved første Øjekast paa hendes Skikkelse, der tegnede sig paa Lysstriberne fra Vinduet, maatte man finde en stor personlig Forskjel; thi den Gamle — hun var henved de halvfjerds — havde ikke det rundryggede og Holdningsløse, der betegnede Fiskerens Kone, men sad paafaldende rank, og der var ved Hovedet, Nakken, hele Legemets Omrids, Noget, man uvilkaarlig vilde kalde elegant, naar man ikke fik Tid til at se den simple Dragt. Den gamle Kone havde fyldigt, graat, næsten hvidt Haar og en fin, noget hogeagtig Næse; men hvad der højlig frapperede, naar man kom nær, var hendes Ansigtssfarve, der uden en Rynke og uden Afvexling var voxbleg. Man kunde virkelig trot, at det var et Ansigt af Vox; det syntes urimeligt, at Alderen skulde saa lidt eller paa en saadan Maade have præget et levende Ansigt omgivet af næsten hvide Haar, og selv de brune Øjne kunde bidrage til en saadan Forestilling; thi endskjønt de havde Glans, vare de uden Udtryk. Dog varede

dette Udtrykssløse kun, indtil Ferdinand stod tæt overfor hende ved Vinduet, saa glimtede der i Øjet Noget enten af Velvilje eller Intelligens, og hun sagde: „Det er jo Ferdinand.“

„Ja, Bedstemoder; hvordan har Du det?“

„Hvor er Din Moder, Ferdinand?“ spurgte den Gamle.

„Kan Bedstemoder ikke huske det? Hun er taget til Kjøbenhavn med min Broder Vilhelm.“

„Vist husker jeg det. Det kan gaa godt, men det kan ogsaa gaa galt. Pas paa Din Broder. Hører Du?“

„Ja, Bedstemoder.“

„Jeg siger, Du skal passe paa Din Broder.“

„Ja, Bedstemoder.“

„Du er en god Dreng, Ferdinand.“

Den Gamle vedblev i Tavshed at arbejde paa det fine Net, og Ferdinand ventede taalmodig, til hun igjen skulde se op. Hans Adfærd hidrørte ikke fra Medlidenhed, men fra Ærbødighed. En Fremmed kunde have troet, at den gamle Kone ikke var „rigtig i Hovedet“; men Familien var overbevist om hendes Klogskab, ja Visdom, og mente blot, at den af uforklarlige Grunde undertiden holdt sig skjult — eller man havde ikke vovet sig til at tænke skarpt og tydeligt om hende. Hun havde været saadan i mange Aar, og man mente, at det var Sorg, der havde gjort hende klog, men ogsaa saa underlig tavs. Hun nedstammede fra en Familie, der blev ramt af en stor Formuesomvæltning ved Aarhundredets Begyndelse. Faderen sank ned i et lille Hus; Datteren blev gift med en Koffardifarer eller Skibsejer, der ogsaa mistede sin Formue; Datterens Døtre med „simple Folk“. Hvorledes hun havde stridt imod for at komme op, men hvorledes hver Dags Skæbne ubøjeelig havde tynget nedad, derom vidste Ingen nærmere Besked; men hun forfærdigede meget fine Net, holdt lidenskabelig af Blomster, og Intet blev foretaget i Familien uden hendes Minde.

Efter en god Stunds Forløb saa hun igjen op og spurgte: „Hvem er det?“

Ferdinand svarede blidt: „Det er mig, Bedstemoder, Ferdinand.“

„Har Du ikke været her een Gang idag?“

„Jo, Bedstemoder.“

„Man bliver gammel; jeg havde nær glemte det. Hvad vil Du mig, min Dreng?“

Ferdinand fremrakte den blanke Daler, som Kapitajnen havde givet ham, og sagde: „Jeg har Lidt til Bedstemoder.“

Daleren skinnede i en Lysstrib fra Vinduet og saa ud, som om den vidste, baade hvad den havde kostet og fra hvilket Hjertelav den kom. Den Gamle saa med Velbehag paa den og spurgte: „Hvem skal have den?“

„Det skal Bedstemoder,“ sagde Ferdinand.

Den Gamle rakte Haanden ud, men standsede og sagde: „Nej, Din Moder er nærmere. Glem ikke Din Broder.“

Ferdinand havde tydelig nok Mere at sige; men Bedstemoderen saa igjen ned, og da han formodenlig havde Erfaring om hendes Egenheder, gik han sagte ud.

Derude var Nadveren anrettet, Mælkebrød, og inden man endnu havde afspist, kom Besøg, Søren Pihls to Brødre, Fiskeren Anders Pihl og Smeden Bent Pihl med deres Koner. De skulde høre Nyt fra Orlogs, og da Ferdinand havde besvaret alle Spørgsmaal, saa godt han kunde, rykkede han frem med et Ønske. Han fortalte Historien om den manglende Femdalerseddell og bad, om man vilde lade Soldet gaa rundt. Dertil var man strax villig; den ældste Datter blev sendt afsted for at laane et Sold, og da hun bragte det, tog man Plads i Køkkenet. At „lade Soldet gaa rundt“ er en Overtro, der er betydelig ældre end Borddansen, som, ifald den virkelig finder Sted, maa hidrøre fra en lignende Aarsag, nemlig en Bevægelse i Vedkommendes Sind, der dem selv uafvidende virker ud igjennem deres Fingre. Men Kunsten med Soldet er dog ogsaa simplere. En Sax bliver med lidt udbredte Arme stukken fast i Soldets Rand, og to Personer holde hver en Pegefinger under hvert af Saxens Øjne, saa at Soldet hænger ned og kan bevæge sig eller „gaa rundt“. Saalænge Vedkommendes Fingre ere rolige eller ikke give et Stød til Siden, vil Soldet hænge ubevægeligt, og hele Forsøget bestaar i at nævne de Mistænkte En for En og iagttagge, ved hvilket Navn Soldet bevæges. Søren og Bent Pihl overtog at holde Soldet, og Anders Pihl, der engang havde faret til Orlogs, nævnte Mandskabet, idet han begyndte

med Næstkommanderende og Lieutenanterne og fortsatte med Styrmandene, Baadsmændene, Hovmesteren, Ferdinand, Kokken — idet Kokken, hvem ingen af de Vedkommende kjendte, blev nævnt, bevægede Soldet sig. Vantro Folk ville maaske sige, at Søren eller Bent Pihl ved at høre „Kokken“ fik en Mistanke, der elektrisk gik ud i Fingeren; men en saadan Forklaring opkom der ikke hos de Tilstedeværende. Uden at sige et Ord, holdt man op, sendte Soldet tilbage med Tak for Laan og var saa overbevist om Kokkens Skyld, at havde han skullet hænges som Følge af deres Dom, saa var han bleven hængt.

„Naar Du nu var en rigtig Smed,“ sagde Anders til Bent, „saa gik Du ind ved Din Ambolt og slog Tyven et Øje ud.“

„Ja, den Kunst har jeg rigtignok ikke lært,“ svarede Bent.

„I gamle Dage kunde de,“ sagde Anders; „jeg har hørt sige, at da der engang blev stjaalet fra Blegen paa Krogerup, saa stod Humlebæk Smed op om Natten Kl. 12 og tændte sin Ild og smedede et gloende Søm, og det foer Tyven i Øjet.“

„Ja, det er rigtignok Skade, at en saadan Skurk, der stjæler Kapitajnens Penge, ikke skal opdages og straffes,“ sagde Ferdinand.

Bedstemoderen havde imidlertid ubemærket staaet i Døren. Hun gik nu frem i Kokkenet, hen til Arnestedet, tog en tyk Gren, der laa og glødede, og slog med den i Skorstenen, saa at Gnisterne sprang langt ud. Alle saa paa dette med næsten ængstelig Respekt og tillagde det en Betydning, som den gamle Kone maaske aldeles ikke havde tænkt paa. Hun satte sig paa Skorstenen og drak nogen lunken Mælk, som stod der i en Kande. Da hun gik tilbage til sit Kammer og kom forbi Ferdinand, strøg hun ham med Haanden blidt over Hovedet, og ligesom mekanisk tiltrukket fulgte han ind med hende.

„Har Du Noget paa Hjerte, min Dreng?“ spurgte hun.

„Ja, Bedstemoder,“ svarede han, beklemt baade af Sagens Natur og af Øjeblikkets Særhed; thi han kunde ikkun se hendes hvidgraa Haar og ligesom et Skin fra hendes Øjne.

„Skynd Dig,“ sagde hun, som om hun følte, at der i

Ojeblikket var et Lys og en Energi indvendig, der ikke kunde vare ved.

„Jeg har læst i en af Kapitajnens Bøger, at der sommetider kommer flyvende en Ravn fra Island med en lille Sten i Næbet, og den, som kan faa fat i Stenen, faar tre Ønsker opfyldte.“

„Og hvad saa?“ spurgte hun.

„Jo, ser Du, Bedstemoder, naar jeg fik et Ønske opfyldt, og Vilhelm et, og Morten et, saa kunde vi gjøre hele Familien lykkelig. Kan Du sige mig, hvordan man finder Ravnene?“

Hun svarede efter en Pavse med stor Anstrengelse: „Jeg ved ikke, hvor den er; men det nytter ikke at finde den, Ferdinand, uden man først gjør tre Ting.“

„Hvad er det, Bedstemoder?“ spurgte Ferdinand næsten aandeløs.

„Man skal være tro mod sin Herre, ikke forraade sin Kammerat og holde mere af en Anden end af sig selv.“

Da hun havde sagt dette, sank hun sammen som af Overanstrengelse. Ferdinand bar hende hen paa Sengen, sagde sagte og kjærlig: „Godnat, Bedstemoder,“ og gik ud.

Han tog hurtig Afsked med de Andre og gik tilbage til Humlebæk, idet han utallige Gange gjentog: „Tro mod sin Herre, ikke forraade sin Kammerat, holde mere af en Anden end af sig selv.“ — — „Det kan jeg sgu!“ raabte han endelig, da han stod paa Brinken ved Humlebæk og saa Søen og Omridsene af Orlogsskibet. „Ohoj!“

Hans Raab blev besvaret, og snart gled Baaden ud imod Skibet.

Maanen var i dette Øjeblik skjult; men i Atmosfæren var alligevel en Lysning, der nu og da faldt i brede Flader paa det mørke Hav og skiftede, alt eftersom Baaden hævede og sænkede sig i Dønningen, der endnu gik, skjønt der hverken var Vind eller Bølger. Drengen var saa betaget af det nys Oplevede, at Havets Lysen og Skinnenet fra Bedstemoderens Øjne blandede sig sammen i hans Forestilling, og den hele Virkelighed var som opløst for ham i flygtige Billeder, der jagede hinanden. Pludselig hørtes et langt, fint, skærende Skrig fra Land. Det var ikke et menneskeligt Skrig; det

syntes at komme fra Noget, der svævede over Skoven. Matroserne holdt et Øjeblik op at ro og lyttede. Nogle mente, det var et Ugleskrig; Andre mente Nej, Uglentudede, eller den peb anderledes. Ferdinand var overbevist om, at det var Ravnens eller Hilsens fra den. Øjeblikket prægede hans Sjæl uudslettelig med den Troens og Overtroens Tanke, at der var en Forstaaelse mellem ham og Ravnens, og at, naar han havde udført de tre Ting, skulde han finde den.

FJERDE KAPITEL

Ombord havde man af Skibets Bevægelser, nordfra til Kjøbenhavn og tilbage til Humlebækbugten, uddraget den Slutning, at man igjen skulde ud i Nordsøen; men da Kapitajnen var kommen ombord, havde han forefundet Ordre om at gaa til Østersøen, og da Ferdinand kort efter Solopgang kom paa Dækket, gled det smukke Skib allerede forbi Vedbæks grønne Brinker. Kapitajn Winter, der ellers ikke forhastede sig med at staa op, vilde ikke sovende sejle Dyrehaven, Charlottenlund og Kjøbenhavn forbi, og Ferdinand kom op med Kaffekanden for at faa hedt Vand i Kabysen.

I Kabysen stod Kokken med et Tørklæde bundet om det ene Øje. Saa tidlig det end var paa Dagen, var hans Ansigt allerede blevet sværtet — eller maaske endnu ikke tvættet — og de sorte Striber bidroge til at forhøje Udtrykket af Pine i hans Fysiognomi.

„Hvad fejler Dig?“ spurgte Ferdinand, idet han opmærksomt saa paa Kokken.

„Aa, der foer mig en Gnist i Øjet, da jeg vilde gjøre Ild paa! Aa, det er en Helvedes Pine!“

„Det var da iaftes,“ sagde Ferdinand.

„Hvad kommer det Dig ved, om det var iaftes? Naar Din Flynder ved det, hvorfor spør Du saa? Fyld Din Kande og skrup af, Din Torsk — glo ikke paa mig.“

„Ja, jeg skal nok skruppe af; men jeg ved Mere end det.“

„Hvad ved Du mere end det? Hvad ved Din snottede Kapitajns-Skødehvalp? Hold Kanden lige, eller jeg sætter Tuden over Dit Kalvehoved og skolder Dig saa ren, at der kan laves forløren Skildpadde af Dig.“

„Jeg ved, hvor fem Daler af Kapitajnens er blevne af.“

Kokken holdt op at gyde Vand — maaske fordi Kanden var fuld — og sagde:

„Naa, saa det ved Du! Vil Du kansasens tyvte mig? Er Du maaskesens med i et Komplot, der vil gjøre falsk Ed imod mig? Er Du det? Ved Du, hvad Straffen er for falsk Ed? Dine tre Fingre bliver lagt paa Blokken og hugget af.“

„Ja, det er muligt, sagde han, Skræderen; men Kapitajnens fem Daler skal tilbage igjen, hvis Du ellers har Dit andet Øje kjært.“

„Hvad er det for noget forbandet — hvad er det, Du staar der og væver, Dreng? Hvad F— kommer Kapitajnens fem Daler mine Øjne ved?“

„Det maa vel være, fordi man gjør lange Øjne, før man gjør lange Fingre.“

„Tyvter Du mig, Ferdinand?“

„Nej, Du blev tyvtet iaftes. Jeg var et Sted, hvor Soldet gik rundt og Du blev udlagt, og der blev slaaet en Brand i Tyvens Øje. Næste Gang er Turen til Dit andet Øje.“

Om Kokken blev mest slaaet heraf eller af sin Samvittighed, er vanskeligt at afgjøre. Han anstregte sit sunde Øje med at se sig forskende om og sagde ynkelig: „Ferdinand, jeg har Kone og Børn, og et af mine Børn er meget sygt.“

„Ja, jeg forraader ingen Kammerat; men Kapitajnens fem Daler maa tilbage paa den Plads, hvor Du fandt dem.“

„Ja, det er sandt, Ferdinand, jeg fandt dem; jeg har ikke stjaalet dem. Du er en god Dreng, og jeg skal aldrig glemme Dig det, naar Du vil holde ren Mund.“

„Ja, men de fem Daler skal tilbage paa Pletten, hvor de laa.“

„Jeg har dem ikke, Ferdinand; jeg har sendt dem til min syge Dreng. Han er saa syg, Ferdinand.“

„Ja, enten det nu er en syg Dreng eller en syg Moster, Du har, ud skal Du med dem.“

„Ja, men Ferdinand, saa maa det dog blive, til jeg faar min Maanedshyre. Vær nu ikke haard og urimelig, lille Ferdinand.“

„Ja, saa bliver det derved, men ikke en Minut længer,“ sagde Ferdinand og gik med Kaffekanden til Kapitaj-nens Kahyt.

Korvetten fortsatte sin Vej sønden om Sjælland og forbi de smaa Øer syd og sydvest for Fyen, Kronen i det danske Riges Skjønhed. Der er vel disse grønne Øer, der synes at flyde paa det blaa Hav, som nærmest have givet Anledning til Verset:

„Danmark, Du Perle, der svømmer paa Vove“,

— hvis ellers den, som sang dette, havde et Syn for sig og ikke digtede ud af en Reflexion. Men lige meget, her passer Udbrudet bogstavelig, og man har paa disse Vande Ret til 'at forestille sig, at man ser hele Danmark; thi her er man i Rigets Midtpunkt, og naar Morgensolen skinner paa Lundene, der synes, at ville glide med Skibet, og paa Vandene, der synes med Kjærtegn at ville holde Lundene tilbage i den blide, friske Stilhed, saa har man en Fornemmelse af, at her er Urbilledet for Danmarks Tilblivelse: saadan steg det Hele engang op af Havet. Og naar man saa staar under det danske Orlogsflag, ved en dansk Kanon, og glider over disse Vande, saa har man en besynderlig Fornemmelse: man føler sig baade af Ørne- og af Dueslægt, er stolt af den blide Skjønhed og af den alvorlige Skygge, som det mandige Skib kaster ind i Blødheden.

Dengang var der paa en dansk Orlogsmand i slige Omgivelser ikke andre end saadanne æsthetiske Fornemmelser, og uden Anelse om, hvad Fremtiden gjemte paa,

saa Korvettens Chef og Mandskab med lige uforstyrret, stille-stolt Fornojelse paa Langeland, Æro og Als, Flensborg Fjord og den gamle, gode Stad Flensborg.

„Hvad vil Du nu iland efter her?“ spurgte Kapitajn Winter, da Ferdinand bad om Landlov.

„Jo, jeg har Familie her, Hr. Kapitajn.“

„Naa, har Du ogsaa Familie her? Det er en stor Familie, Du har. Ja, saa gaa da.“

Ferdinand begav sig gennem den lange Gade „Norden“ til den sydlige Del af Byen, hvor han efter besværlige Forespørgsler fandt en smal Gade og i Gaden et smalt Hus. Huset var bygget i den sædvanlige sachsiske Stil med Gavlen ud til Gaden; men medens i andre lignende Huse Gavlens Forside indeholdt en saakaldt Diele, en Forstue med store Glasdøre, med blankt Flisegulv og mange Skabe paa Siderne — en Indretning, hvorved selv et lille Hus faar noget Anseligt, noget Personligt, som en eneste Families Hjem — var her Dielen forsvunden; der var en trang Dør ind til en Butik og en trang, hvælvet Aabning til en smal, men meget lang, mørk Gaard. I Butikens eneste Vindue, hvis Ruder ikke syntes at blive vaskede af Andet end Regn, hang nogle spundne Snore, Messinguhrkjæder med tunge Signeter, smaa Papkort med indsyede Hægter og Maller og nogle Knappe-naalsbreve. Over Indgangen til Butiken var et Skilt med Indskrift: Jürgen Blad, Passementhier-Fabrik.

„Det er jo der,“ sagde Ferdinand og gik ind i Butiken og spurgte paa sit bedste Tysk efter Morten Carøe.

En lille, firskaaren Kone saa paa hans Dragt og svarede paa ejendommelig bredt Dansk: „Hvad vil De Morten?“

„Naa,“ sagde Ferdinand, „jo, jeg er en Broder til ham.“

„Ih, hvor Morten vil blive glad!“ raabte Konen; „nu skal jeg sige ham det . . . Nej, gaa heller selv, ind ad Porten, ind i den første Gang tilvenstre, ind i Stuen tilhøjre, uden at banke paa, gaa lige ind — naa, hvor Morten vil blive glad! . . . jeg følger med, jeg vil se det.“

Da Ferdinand aabnede den betegnede Dør, saa han en temmelig stor Stue, der fik sit Lys fra et snevert Vindue ud imod den halvmørke Gaard. I den Del af Stuen,

hvor Lyset faldt, stod et Par Vipper til at slaa Naal paa; men den lille Træstol ved hver Vippe var tom, og Vipperne stode stille. Lidt skraas for den, nærmere Vinduet, sad en bredskuldret, rødmusset, ganske ung Person, i graa Bluse, med en graa, skyggeløs Kaskjet over et brunt, krøllet Haar. Ved sin ene Side havde han et Træfad med lange, tynde Stykker Jerntraad, og paa Skjødten en Træskaal, hvori der laa en Mængde smaa, graaglindsende Tingester, der saa ud som Insekter; det var Hægter og Maller. Ellers var der Ingen og Intet i Stuen, undtagen et raat Bord inde i selve Vinduesforfybningen og et Par gamle, udtraadte, hullede Støvler, der stod i en Krog.

Morten sad saa fordybet i sit Arbejde, at han ikke engang saa op, og da han hørte sin Madmoder sige Morten, ubevægelig spurgte: „Hvad skal jeg?“

„Du skal hilse paa Din Broder!“ raabte Madam Blad.

„God Dag, Morten!“ sagde Ferdinand.

„Ferdinand!“ raabte Morten og blev siddende, som om han ikke troede sine egne Øjne.

„Ja, nu gaar jeg,“ sagde Madam Blad og lukkede Døren.

„Ferdinand, Du her!“ sagde Morten, satte Træskaalen fra sig og gik imod sin Broder med vaade Øjne.

„Hvordan har Du det saa?“ spurgte Ferdinand og gav ham Haanden.

„Hvordan skulde jeg have det? Jeg skulde være Skumpelskud i Familien og sendes langt bort, bare fordi de vidste, at jeg vilde længes mest.“

„Da er jeg sgu heller ikke hjemme; det kan Du dog se!“

„Ja, men Du længes ikke.“

„Hvor ved Du nu det? Og hvad kan det nytte at længes og flæbe som en Tøs?“

„Hvordan har de det Allesammen hjemme? Kommer Du fra Moder og Vilhelm? Hvordan har de det?“

„Jo, de har det godt; men senest kommer jeg fra Humlebæk.“

„Hvordan har Bedstemoder det?“

„Jo, Tak, godt. Jeg kan hilse fra hende, og fra Anders og Søren og Bent og alle Børnene.“

„Ja, hvem 'der kunde være der!“ sagde Morten, idet han igjen satte sig til sit Arbejde. „Der er dejligt!“

„Det er der rigtignok!“ sagde Ferdinand.

„At sige, for de Andre,“ vedblev Morten, „ikke for mig. Jeg har altid maattet være Skumpelskud. Da jeg var syv Aar, maatte jeg om Vinteren staa og spile Kalveskind og Lammeskind — sikke Hænder jeg endnu har af det!“

Og Morten fremviste sine Hænder, der rigtignok ikke vare fine, hvide og regelmæssige, men som med mærkværdig Færdighed haandterede Niptangen og lode Jerntraaden forvandle sig til Hægter og falde ned i Skaalen saa hurtig som Tagdryp. „Men,“ tilføjede han, „jeg vilde dog taale det med, bare jeg kunde være hjemme.“

„Og hænge i Moders Skjørt,“ sagde Ferdinand.

„Nej, slet ikke hænge i Moders Skjørt! Jeg skulde arbejde! Blot jeg kunde komme hjem hver Søndag eller bare hveranden Søndag! Men jeg skulde herover! Det var godt nok til mig.“

„Ja, det er Skade, vi ikke er rige Folk; for saa kunde Du være kommet til en Mester, hvor Du kunde have klædt Dig selv og blevet Svend i Dit syttende Aar.“

„Jeg er Moders og salig Faders Barn ligesaa godt som Vilhelm. Han skulde lære Alting, jeg Ingenting.“

„Han har nu Ho'de, skal jeg sige Dig, Morten.“

„Har Du og jeg da ikke Ho'de?“

„Jo, men ikke til det Brug. Det ved Du nok, sagde baade Skolemesteren og Præsten, og det sagde ogsaa Bedstemoder.“

„Jeg misunder ham heller ikke; jeg vilde arbejde for ham med Neglene; men det er saa haardt, at jeg skal være hjemmefra og aldrig se Nogen af mine Egne.“

„Ja, men nu er jeg her jo.“

„Det er sandt, Ferdinand. — Vil Du spise en Appelsin? Jeg har en; det er saadan en dejlig en.“

„Jo, det vil jeg nok,“ sagde Ferdinand.

Morten hentede Appelsinen fra et Skab i Væggen. Da de havde spist den, sagde Morten: „Jeg havde egenlig tænkt paa at sende den hjem til Moder.“

„Det skulde Du sagt for lidt siden,“ sagde Ferdinand og lo.

„Hvor kan Du nu le ad det!“ raabte Morten.

„Det er sgu da ikke Andet end til at le ad! Naar galt skal være, kan jeg jo hjemme købe en til Moder.“

„Ja, men saa er den ikke fra mig. Bi lidt, Ferdinand, her er to lybske Skilling, dem har jeg faaet i Drikkepenge; sig saa, at Appelsinen er fra mig; endskjønt, jeg vilde hellere have sendt hende min.“

„Hvad er Din Mester for en?“

„Det er den dygtigste Mand i Professionen, Du kan tænke Dig, bare han vil arbejde.“

„Vil han da ikke det?“

„Nej, han solder. Og saa banker han sin Kone, endskjønt han kun er en Spirrevip; hun kunde bøje begge Ender sammen paa ham. Jeg kunde blive saa arrig over, at hun ikke ta'er igjen, at jeg kunde løbe herfra.“

„Ja, amen ikke, før Du har udlært, Morten; Du maa være tro imod Din Mester, siger Bedstemoder.“

„Naturlig; men til Paaske har jeg udlært.“

„Er han ikke god imod Dig?“

„Jo, det tror jeg! Hvem slider her paa Værkstedet? Det er mig. Han lægger mig ikke et Halmstraa i Vejen, det var Synd at sige, uden det, at han kalder mig Martin og siger, at det er mit rette Navn. Men det er jo Sludder; for det hedder jo Mortensdag og Mortensgaas.“

„Gu gjør det saa. — Har Du nogen Kammerat?“

„Jeg havde en; men nu er han rejst,“ svarede Morten sørgmodig.

„Hvem var det?“

„Det var en tysk Svend. Saadan en Ven faar jeg aldrig mere! Altid sang han, og altid var han glad, og hvor han kunde fortælle! Og saa var han saadan en dygtig Arbejder.“

„Hvorfor blev han da ikke?“

„Søgningen gaar fra Huset. — Der staar hans Støvler; dem lod han blive, og det synes mig, saalænge de er her, kan han endnu komme tilbage.“

„Har Du ellers ingen Kammerat?“

„Nej, for Madam Blad lader mig ikke gjerne komme

ud imellem de Andre, og det kan jo være rigtigt nok. Men jeg havde en lille Hund, og Du skulde bare set, hvad det var for en dejlig Hund! Og saa tro, og hvor den holdt af mig! Og saa sparkede en Karl den ned i en Kalkgrube, hvor den brændte op! Jeg kan ikke taale at tænke paa det stakkels Dyr, da det laa her og saa paa mig, ligesom det vilde beklage sig, og døde.“

„Sparkede en Karl den i en Kalkgrube?“ raabte Ferdinand med funklende Øjne. „Hvad gjorde Du ved den Skurk?“

„Jeg sloges med ham.“

„Kunde Du staa Dig?“

„Aa, jeg fik nogle Hug; men jeg tror nok, han fik flere.“

„Jeg vilde have sat ham selv paa Hovedet i Kalkgruben!“ sagde Ferdinand næsten stønnende.

„Det havde han ærlig fortjent. Men han fik ogsaa sin Løn; han faldt i en Drankkule, ligesom Dranken var hed fra Bränderiet, og skoldede sig saadan, at han ligger paa Hospitalet.“

„Gud ske Lov!“ sagde Ferdinand. — „Er der ellers Nogen, Du holder af?“

„Nej, ikke uden Madam Blad og dem hjemme.“

„Hvem tror Du nu, Du holder mest af?“

„Aa, det ved jeg ikke; jeg holder af dem Allesammen.“

„Ja, men hvem mest?“

„Jeg tror næsten, jeg holder mest af Moder og Vilhelm — nej, frist mig ikke, Ferdinand.“

„Naa, og saa klagede Du før over ham!“

„Det skal Du ikke regne; jeg mener det ikke saa slemt, som jeg siger det. Hvis jeg kunde faa det færdigt, der staar, saa skulde Du se, hvad jeg skulde give Vilhelm og Moder og Bedstemoder og dem Allesammen. Se her!“ tilføjede Morten, idet han fra Skabet fremtog Noget, som lignede en Musefælde; men i den ene Ende var der en lille Møllevinge, som gik.

„Hvad er det?“ spurgte Ferdinand.

„Det er en Indretning til at spare Damp; jeg behøver hverken Vind eller Damp til den Mølle; den gaar altid.“

„Gaar Tingesten altid? Behøver den aldrig at trækkes op?“

„Jo, jeg trækker den op engang imellem; men naar jeg kan faa lavet en Fjer, der trykker ligesaa stærkt op i den ene Ende, som den selv trykker ned i den anden, og i den ene Ende driver et Hjul, der bestandig giver Trykket tilbage til den anden Ende, saa behøver Maskinen ikke at trækkes op, saa gaar den bestandig uden Damp og uden Vand og uden Vind.“

„Ja, men kan Du faa saadan en Fjer, Morten?“

„Ikke her i Byen, men i Kjøbenhavn — hvis jeg var i Kjøbenhavn!“

„Saadan en Fjer tror jeg ikke, Du kan faa i Kjøbenhavn.“

„Har Du spurgt efter dem?“

„Nej.“

„Hvordan ved Du det da? Altid skal det rives ned, som jeg bygger op!“

„Ja, men naar der var en saadan Fjer, saa kan Du nok begribe, at Kapitajnen ikke vilde trække sit Uhr op hver Aften.“

„Kapitajnen! Kan han betale saadan en Fjer! Tror Du, alle Mennesker kunde gaa med saadan en Fjer i Lommen! Den vilde blive tykkere end min Arm, og den bedste Smed vilde maaske ikke lave den for tusinde Daler.“

„Ja, men det var da ogsaa en dyr Musefælde til tusinde Daler.“

„Det er ingen Musefælde! Du kan jo godt se, det er en Mølle! Det siger Du nu bare for at drille mig! Fordi jeg er den Yngste og ikke har lært Noget, saa skal jeg være en Dumrian, og mine Ord maa ikke staa.“

„Jeg vil sgu ikke drille Dig, Morten; for mig maa Du gjerne lave baade Musefælde og Mølle. Men jeg ser ikke, hvor Du skal faa Fjeren fra, naar den er saa dyr.“

„Jeg skal faa den og Mere til, vær Du bare rolig!“

„Ja, naar Du faar det paa ærlig Maade, skal jeg sgu nok være rolig.“

„Paa ærlig Maade? Tror Du, jeg vilde stjæle?“

„Hvor skal ellers saadan en Lus faa tusinde Rigsdaler?“

„Haanes skal jeg altid, og af mine Allernærmeste!“ sagde Morten bittert og gav sig igjen ifærd med at bøje Hægter; men Øjnene bleve dumme af Taarer, og skjønt Morten nødig vilde vise det, maatte han dog tilsidst tørre dem af.

„Hør nu, Morten,“ sagde Ferdinand; „naar Du nu kunde faa et Ønske opfyldt, hvad vilde Du saa ønske Dig?“

„En Fjer til min Mølle,“ svarede Morten halvt grædende, men tilføjede trodsig: „Saa skulde jeg nok selv gjøre Resten!“

„Ja, men det er jo ikke mere end tusinde Daler! — Naar Du nu skulde ønske Dig noget Rigtigt? Noget, som kunde forslaa for Din hele Levetid?“

„Naar jeg skulde ønske noget Rigtigt?“ sagde Morten, og hans Ansigt udvidedes og blev lyst ved den æventyrlige Tanke, „ja, naar man kunde det! Saa ved jeg nok, hvad jeg vilde ønske!“

„Naa, hvad er da det?“

„En Dampmaskine! Du skulde se, der en en Mand henne i Norden, der har en Dampmaskine. Den har Forstand ligesom et Menneske. Den kan mærke, naar den behøver Vand, og tapper selv Vand ind! Svenden har ogsaa vist mig, at naar Dampen bliver for stærk, saa er Maskinen selv forsigtig og lukker op. Der staar en lille Tingest med to Arme og en Kugle paa hver Arm, og Svenden siger, at man kan forlade sig bedre paa den Tingest end paa et Menneske; den lyver aldrig.“

„Ja, saadan en Maskine kunde Du jo nok faa.“

„Kan jeg? — Af hvem?“

„Af mig.“

„Af Dig? — Saa? — Du sagde før, at jeg var en Lus; hvad er Du da?“

„Bedstemoder har sagt, at der er et Middel, hvorved Vilhelm og jeg og Du kan faa hver et Ønske opfyldt.“

„Har Bedstemoder sagt det? Hvad er det da før et Middel?“

„Ja, det er mig, der skal skaffe det, og jeg ved det.“

„Naar faar jeg da min Dampmaskine?“

„Ja, nu skal jeg først have Styrmandsexamen og saa ud at finde det.“

„Imens kan jeg nok lave mange Hægter,“ sagde Morten og tog igjen fat paa sit Arbejde.

„Det er muligt,“ sagde Ferdinand.

„Hør nu, Ferdinand,“ sagde Morten efter et Ophold, der er Noget, jeg nu maa sige Dig i Fortrolighed.“

„Naa, hvad er det, Morten?“

„Det er, at Madam Blad sagtens vil byde Dig til Middag her; men Du skal ikke tage derimod.“

„Hvorfor ikke det, Morten?“

„Nej, for hun faar sine læsterlige Hug for det af Manden.“

„Hvor kan jeg nu vide, at det er sandt, Morten? Maa-ske siger Du det bare, fordi Du vil beholde Maden for Dig selv.“

„Ferdinand, hvor kan Du tænke saa nedrig om mig!“

„Ja, ja, da! Saa er det bedst, jeg gaar og skaffer ombord. Farvel, Morten, og lev vel!“

„Skal vi ikke ses mere, Ferdinand?“ sagde Morten blødt.

„Jo, Du kan jo komme ombord til mig, hvis vi ikke gaa forinden. Du har det jo godt, og naar Du nu er tro mod Din Mester, om ogsaa han er en Snøbel, og ikke sviger nogen Kammerat og holder af dem hjemme, saa skal Du nok faa det, Du ved nok.“

„Ja, det jeg ved nok. Hvad kan Du give mig, Du Stakkel?“

„Et stort Lommetørklæde til at tørre Dine Øjne og snyde Din Næse!“ raabte Ferdinand og sprang bort.

FEMTE KAPITEL

Korvetten var kommen tilbage fra Østersøen, og medens den laa paa Kjøbenhavns Rhed, fik Ferdinand Besøg af sin Broder Vilhelm.

Her var da endelig den Vilhelm, der saa meget beskæftigede Familiens Tanker og især Bedstemoderens,

hvad enten med Omhu, Tillid eller Frygt eller med en Blanding af disse Stemninger.

Der behøvedes ogsaa kun et Blik paa ham, for at han skulde vække Opmærksomhed. Han lignede Ferdinand, men som en aandfuldere Gjentagelse eller fint Forbillede, saa at, naar man havde begyndt med at bemærke Forskjellen, vilde man maaske næppe af sig selv falde paa at tro dem i Skægt. Det var samme smukke, kraftige, smækre Legemsbygning; men hvad der hos Ferdinand var behageligt, endnu uden videre Karakter, var hos Vilhelm forvandlet til Udtryk; det viste Frihed og Vilje. Det var gjennemgaaende haade i Skikkelsen og Ansigtet. Ferdinands Mund var blod og godmodig, Vilhelms fastere og med en Bue, der viste, at den kunde og skulde tjene hans mere udviklede Pande. Men det, som frembragte den største Forskjel i Fysiognomiet, var Mod-sætningen imellem Ferdinands Sorgløshed og en besynderlig fin Melankoli i Vilhelms Øjne og om Øjenbrynene. Maaske er Melankoli ikke det rette Ord for den Slags Udtryk. Det var det Smukkeste og mest Vindende ved Vilhelm og virkede især derved, at det var gaadefuldt. En folsom ung Pige vilde læse undertrykt Sorg og Længsel deri; en Mand vilde ane heftige Lidenskaber og maaske, hvis han gav sig Tid, sige til sig selv: „Mon det unge Menneske har moralsk Kraft til at styre dem? Har han det, saa bliver der en Karl af ham!“ Men i alt Fald gav dette Træk Personligheden Skjær, hævede det, som var smukt, op til noget Højere, Idealt.

Man kunde forstaa, at han allerede som Barn havde til-draget sig Opmærksomhed, at først Skolelæreren og saa Præsten havde gjort sig Umage for, at han skulde ud over den Stand, hvori han var født. Maaske mærkede man ogsaa paa Familien og navnlig paa Bedstemoderen, at disse Mennesker ikke hørte ganske hjemme der, hvor Skæbnen havde sat dem, og ventelig bidrog dette til, at man viste mere end sædvanlig Omhu for den ældste Dattersøn. Da Bestyrerne af en lærd Skole i Kjøbenhavn paa Præstens Foranledning tilbøde fri Undervisning, og det altsaa ikke syntes saa overmaade vanskeligt at holde Vilhelm til Studeringerne eller, som Bedste-

moderen antydede, lade ham gaa en saadan Vej, at han kunde gjenoprejse Familien, saa besluttede hans Moder efter Samraad med hele Familien sig til at tage til Kjøbenhavn med ham.

Den, der er Gjenstand for saa meget Haab, ved det ikke altid eller har det ikke altid levende hos sig. En Dreng vil sjelden læse, være flittig, blive dygtig, fordi hans Bedstemoder, Moder, Tanter o. s. v. vente det af ham. Bøgerne, det intellektuelle Liv, Videnskaben, maa udøve en selvstændig Magt over hans Sind, fylde ham med Lidenskab; men med denne Lidenskab for den intellektuelle Verden følger ogsaa i de fleste, finere Gemytter en ubetvingelig Længsel efter Skjønhedens Verden, en Pukken paa, at man hører dertil, en Fordring om at faa Del i den — og naar man saa vender sig og ser Virkeligheden: sin fattige Slægt, hvis Udseende, Klæde- dragt, Maade at tale paa forkynder En, at der er Tvedragt i Livet, at man har faaet Vinger, men de ere bundne, at man som hin Konge i Æventyret er halvt af Sten, og at den Halvdel, som lever, ikke kan komme fri —? Det var Vilhelms Historie. Han var som ung Student bleven greben af denne Længsel og Fordring, og Kjærligheden til hans Slægt formaaede ikke at overvælde den bortstræbende og udadgribende Higen eller bringe ham til at se poetisk Guldskjær over Moder, Bedstemoder, Brødre, Tanter. Han vidste ikke, hvor han skulde søge, eller hvad han skulde finde; han var kun en fremmed Fugl i sin Rede og tvungen til at lægge Skjul paa denne Higen. Da han ikke vidste Vej til Nogenting, men blot bag hver lukket Port formodede et Ferige, uden at have Mod til at banke paa, greb han kejtet efter Tilfredsstillelse og kastede sig ind i, hvad han ansaa for et rask og frejdigt Kammeratliv, selv om det kostede ham de smaa Indtægter, han havde af Undervisning, eller bragte ham i Gjæld. Det førte til enkelte livfulde Øjeblikke og til Mismod, til Anger over at svigte sine Nærmeste; men Angeren bragte ham ikke nærmere til dem.

Ad den Vej kan man let komme til større Forvildelse; men Vilhelm stødte paa noget Uformodet. En Aften havde han været Gjæst mellem Kammerater hos Sønnerne af et

ret fornemt Hus. Der var blevet spillet Kort, og Vilhelm havde tabt. Da han ved Midnatstid forlod sine Venner, laa hans Moder udenfor og vaskede Trapperne. Hun saa ikke op eller syntes ham ikke at se op, og han lod, som om han ikke saa hende. Der er nogen Tilfældighed i, hvad Indtryk et saadant Syn gjør; det kan virke stærkere eller svagere, næsten kunde man sige, i Forhold til Lysskjæret, til Maaden, hvorpaa man kommer til at se Vedkommendes Ansigt. Paa Vilhelm virkede det saadan, at hans Families hele Ydmyghed, Opofrelse, Hengivelse for ham stod som lynbelyst, og at en ny Følelse næsten med Voldsomhed vaagnede i ham: Følelsen af Pligt, og den forenede sig til en Beslutning, et kort Ord inden i ham: det Øjeblik skulde han betale sin Moder. Det gjentog han den Nat i sin Seng med grædende Taarer, og det stod fast.

Men fordi man har en Pligt og ved sig bunden til den og har Karakter nok til ikke at ville løse sig, kan man ikke altid forhindre Bølgegangen, der rokker og rusker i En som i en Baad, der ved en lang Line er bunden til Bolværket. Vilhelm kunde sige til sig selv: „Du skal arbejde; Du skal gaa den slagne, stovede Landevej; det er endda en Gunst, at Du er bleven sat paa den; Du har ingen Ret til at have Syner eller til at lytte efter, hvad der synges for de Udkaarnes Vugge; Du skal erhverve Brødet til Dig og Dine.“ — Han skulde gjøre det — han gjorde det hver Dag eller forberedte sig hver Dag med Iver for Videnskaben til at kunne gjøre det — men Synerne vare der, og Sangen lød for ham.

Da Vilhelm besøgte Ferdinand ombord, kunde der trods Kjærligheden, de havde til hinanden, og trods Gjensynet efter Adskillelsen, ingen fortrolig Samtale opkomme. Det kan ikke nytte, hvadsomhelst man fortæller eller omtaler: naar man ikke giver det Hele og Inderlige, det, Hjertet hænger ved, er der ikke Fynd deri. Saaledes var det fra Vilhelms Side, og skjønt Ferdinand ikke mærkede, at han skjulte Noget eller paalagde sig Tvang, havde han dog en instinktmæssig Fornemmelse af, at Broderen, hvor nær han end var, stod fjernt. Men han undrede sig ikke derover; han fandt det næsten i

sin Orden, at hans studerte Broder ikke kunde stige ned til ham. For dog at holde en Slags Samtale vedlige fortalte Ferdinand saa meget som mulig om Morten. Vilhelm lyttede til med mere, men ogsaa med en ganske anden Interesse, end Ferdinand anede. Han sagde til sig selv: „Der sidder nu den brave Dreng, og den anden, i Flensborg, er ligesaa brav, og jeg, paa hvem der er anvendt Mest, er den Eneste, som ikke har Hjertelav. De gjøre, hvad de skulle; men de gjøre det tillige med simpel, god Vilje, saa at der er Velsignelse deri.“

Imidlertid havde Ferdinand igjen givet sig ifærd med sin „stadige Tanke“, og modig ved Broderens Tavshed og blodere Ansigtstudtryk spurgte han: „Har Du noget Ønske, Vilhelm?“

„Hvad mener Du?“ spurgte Vilhelm, sært paavirket af Ferdinands Stemme.

„Jeg mener, saadant Noget, Du rigtig onsker, et Eneste, Du gjerne vilde have opfyldt.“

Vilhelm spurgte: „Kan Du huske, hvordan et Æg ser ud, naar det har været frosset og er blevet lagt i koldt Vand?“

„Ja, det kan jeg godt; saa er der en Isskorpe helt omkring. Isen gaar ud af Ægget og lægger sig udenpaa.“

„Ja, det er mit Ønske, at jeg kan trække en saadan Skorpe ud, hvor jeg tænker, at den er, og faa den til at breste.“

„Det er nu saa lærdt,“ tænkte Ferdinand, „men han skal have det alligevel.“

Medens han tænkte dette, havde Vilhelm overstaaet sit Anfald af Blødhed og igjen faaet, hvad han ansaa for sin retmæssige og pligtskyldige Holdning overfor den yngre Broder. Han spurgte: „Hvordan kommer Du ellers paa det dumme Indfald at spørge mig om et Ønske?“

Ferdinand svarede noget forlegen: „Bedstemoder mente, at Du og Morten og jeg hver kunde faa et Ønske opfyldt.“

„Ja, vist kan vi; naar vi vil arbejde og stride for det.“

„Vi kunde jo hjælpes ad,“ sagde Ferdinand ydmyg og halvhøjt.

Vilhelm svarede ikke for ikke at svare ublidt.

I det Samme lod Kapitajnens Stemme op fra Kahystrappen: „Ferdinand! Ferdinand!“

„Kapitajnen kalder! Farvel, Vilhelm!“ sagde Ferdinand og skyndte sig. Men inden han fra Spillet, hvor de havde staaet, naaede agterud, var Kapitajnen kommen helt op paa Dækket og saa sig om.

„Naa, er Du der, Din Lommel?“ sagde han til Ferdinand, „hvor bliver Du af? . . . Skaf Kaffe til Damerne . . . Naa, tag nu alle Fire med Dig! . . . Sejda, stop en Kjende! Hvem er den unge Herre forude! Hvem spørger han efter?“

„Hvem?“ spurgte Ferdinand.

„Er der mere end en, Dumrian! Du maa jo have løbet ham lige forbi!“

„Aa, ham . . . det er en Herre, der vilde se Skibet.“

Kapt. Winter var, som alt vil være blevet bemærket, en god Vært, men satte ogsaa Pris paa at blive anset som Vært, som den Første, som Chef, og han kunde ikke lide, at den unge Herre var gaaet forud og havde henvendt sig til Mandskabet. Med et Overmod i Tonen, som maa-ske kun en Søofficer har — eller havde dengang — raabte han til Vilhelm, der nærmede sig: „Værsgo at se Dem om paa Korvetten! De maa gjerne.“ Men da Vilhelm høflig hilsede og takkede og Kapitajnen fik bedre set paa ham, skete en Forandring. Med alle sine Smaafejl, med sin Forfængelighed og sin Hengivenhed til det smukke Kjon, havde Kapt. Winter Sans, kunde hurtig gribe Noget, der laa lidt udenfor det Sædvanlige, kunde glædes ved Synet ogsaa af et smukt Mandfolk, i hvis Ansigt der var Aand og Karakter, blev tiltrukket deraf og var ikke karrig med at vise det. Med en let Bevægelse af Haanden til Huen gjengjældte han Vilhelms Hilsen og tilføjede i en ganske anden Tone: „Værsgo at se Dem om. — Har De før set et Orlogsskib?“

Da Kapt. Winter forresten ikke forstod, hvad Nytte eller Fornøjelse en saadan Uvedkommende kunde have af at se, undtagen netop at faa et overfladisk Blik eller et Indtryk, viste han med Haanden hen paa Skytset, sagde i Hast, af hvad Kaliber Kanonerne og Karonaderne vare, og trak i Snoren paa den nærmeste for at vise, hvor-

ledes den afskødes. „Har De Lyst til at gaa ned? Vær saa artig,“ sagde han derpaa.

Idet Vilhelm vilde gaa ned ad Trappen, faldt hans Blik paa Noget, der forekom ham som det mest Overraskende, han kunde se i en Orlogsmand. En ung, knap attenaarig Dame, mørkeblond, om saa tør siges, med en usædvanlig lys Teint, men rigt, brunligt Haar, stod i Forstuen og havde trukket en Huggert halvt ud af den Sol eller Straalekrans af Huggertes, som var anbragt dernede. Han fik netop et Glimt at se af den inderlige Fortabelse, hvormed den unge Piges mørkeblaa Øjne hvilede paa Vaabnet — i næste Øjeblik, da hans Skygge faldt derned, søgte hun i Forvirring at anbringe Huggerten paa sin Plads, men kunde ikke. Da Vilhelm gik forlængs, men Kapitajnen efter Sømandsskik baglængs ned ad Trappen, kunde denne ikke i Hast opdage, hvorfor Vilhelm sfandsede, og hvad der var paafærde. Den unge Pige, der nu saa To komme, lod Huggerten falde og løb ind i Kahyten; men inden hun fik aabnet og lukket Døren, havde Kapitajnen, der stadig gik baglængs, vendt Hovedet og set hende. Da han kom ned, tog han Huggerten op og hængte den paa det lille Søm, hvor den hørte til. Det havde maaske været hans Hensigt blot at vise Vilhelm ind i Messen og lade ham derfra finde sin Vej eller blive ført videre; men nu betænkte han efter al Rimelighed, hvad han selv vilde trot, hvis han hos en anden, ugift Kapitajn havde set en ung Dame, og han aabnede derfor Døren til sin Kahyt, hvor foruden den unge Pige vare to Damer af uvis Alder. „Mine Søstre . . . min Kusine, Frøken Otilie Winter,“ sagde han, og vedblev: „Men hvem var det, der rev en Huggert ned?“

Da Ingen svarede, og Vilhelm instinktmæssig begreb, at den unge Dame helst ingen Undersøgelse vilde have af denne Sag, hvor uskyldig den end var, sagde han: „Jeg var vistnok Skyld i, at den faldt.“

Kapitajnen fandt det maaske ikke aldeles sandsynligt, men havde heller ingen Grund til at ytre nogen Tvivl i Anledning af en saadan Ubetydelighed, hvorunder der efter al menneskelig Beregning ikke kunde stikke en Hemmelighed, eller om hvilken der ikke kunde være

nogen Samviden mellem hans Kusine og den fremmede unge Fyr. Den unge Pige saa op, som om hun vilde sammenligne Stemmen og Ansigtet, eller maaske blot for at give det svagest mulige Tegn paa Erkjendtlighed, og — ja, her skulde maaske ifølge Reglerne for en god Fortælling en stærk Kjærlighedsgnist tændes imellem disse To. Men da Fortælleren af disse Begivenheder strengt har gjort sig til Pligt, kun at fremtræde som Historie-skriver og Intetsomlest opdigte, kan han herom Intet sige med Bestemt. Gamle Mdm. Steffensen i Vordingborg plejede at sige: „Velopdragne unge Mennesker for-elske sig ikke,“ og hvor paradox end denne Sætning kan lyde, er der dog noget Sandt deri, især om saadanne to ganske unge Personer og under en saadan Situation. Det er ganske vist, at Kjærligheden selv under en nordlig Bredegrad kan komme som et Lyn i to unge Hjerter; men for at dette skal ske med Magt og i Fuldstændighed, maa der vistnok være en Disposition dertil, en erotisk Luftning i Atmosfæren. I dette Tilfælde kan der ikke med Paalidelighed siges Andet end, at en smuk Over-raskelse fandt Sted. For Vilhelm var Otilie et paafaldende skjønt, levende, varmt Billede, der tonede frem fra den Verden, han anede og gjættede sig til og med en Slags Trods længtes efter, men som han paa særegen Maade følte sig skilt fra. For Otilie bidrog det Pludselige, Uventede og det Usædvanlige, der var ved ham, til at udvide og maaske berige hendes Forestillinger, uden at hun lagde Mærke dertil. Videre kan ikke siges. Men er det ikke allerede Meget, at man, efter at have set et andet Menneske, kommer hjem med en sympathetisk, livlig Fornemmelse, med større Viden om, at denne Jord er herlig befolket, i det Mindste sine Steder, og at man som Følge deraf har ligesom et blidt Solskin indvendig, der lyser over Hverdagslivets Gjenstande og omgiver disse med det hemmelighedsfulde, glædebringende Skjær, som vi kalde Illusionen, og uden hvilket Livet vilde blive klamt — — „Er den Følelse Illusion?“ vil en ung Pige forskrækket udbryde. — „Nej, Frøken, vi, som vide bedre, kalde den ogsaa Poesi.“

Kapt. Winter havde ikke præsenteret Vilhelm. af den

gode Grund, at han ikke vidste hans Navn. Han lagde efter Omstændighederne ikke Vægt paa Ceremonien, men vilde dog nok erfare, hvad hans Gjæst hed, og ledede den korte Samtale, som paafulgte, saaledes, at han fik Lejlighed til at sige: „Hr. — —, om Forladelse, min ærede, unge Ven, jeg ved jo ikke engang, hvad De hedder.“

„Jeg er Student Vilhelm Carøe,“ svarede hans Gjæst.

Med et kort Blik og en pludselig Tanke, som han ikke selv vilde tro paa, sagde Kapitajnen: „Carøe? Jeg har En her ombord, der hedder ligedan.“

„Ja, det er Ferdinand, min Broder,“ svarede Vilhelm. Det generede ham maaske i Øjeblikket, at han skulde sige det; men han sagde det.

„Ja, saa?“ sagde Kapt. Winter med uforstyrret hoflig Tone, da Vilhelm strax efter tog Afsked, fulgte han ham høflig til Døren, men ikke videre.

Lidt efter kom Ferdinand ned, og man saa Ligheden.

For Damerne havde denne Opdagelse, i det Mindste i Øjeblikket, ringe Betydning. Det unge Menneske, som de maaske aldrig skulde møde igjen, havde ved sin Personlighed gjort et Indtryk, som Ferdinand stod dem for fjernt til at kunne udslette eller formørke, tilmed da dog ogsaa han paa sin Maade behagede dem. Ganske prosaiske, spidsborgerlige Folk vilde uden Videre have spurgt Ferdinand: „Hvordan kommer det, at en Matrosdreng som Du har en Broder, der er Student?“ De Personer, der vare i Kahyten, foretrak Uvisheden. Damerne beholdt en usikker Følelse omtrent som den, de rimeligvis vilde have haft udenfor det lille Hus med de grønne og blaa Vindueskarme: Er noget Simplere i Stigen eller noget Ædlere i Nedgang? Kapitajn Winter spurgte ikke, fordi hans Indbildningskrafts Natur førte ham til at antage eller frygte, at det maaske ikke var rigtige Brødre, at der var en mer eller mindre delikat Familiehistorie. Og i alt Fald var Sagen bleven ham ubehagelig: han havde haft sin Skibsdrengs Broder til Gjæst og var bleven narret til det paa saadan en snu Maade, at han havde narret sig selv.

Dagen efter fandt Kapitajnen de fem Daler. Sedlen var halvt stukken ind igjennem en Sprække i hans Skrive-

pult. Saadan kunde den ikke have ligget i flere Uger, og af sig selv kunde den ikke være gaaet ind i Sprækken; hvo havde stukket den ind?

Ogsaa her blev Kapt. Winter, for ikke at have „Vrøvl“, staaende i en Uklarhed. Han sagde til Ferdinand: „Jeg har fundet de fem Daler; de vare spadserede ind i Sprækken derhenne.“

Ferdinand saa omhyggelig paa Sprækken og svarede ikke.

„Du kan naturligvis ikke sige, hvordan Sedlen har fundet paa at krybe ind der?“

„Nej, Hr. Kapitajn.“

Han mistænkte ikke Ferdinand for at have stjaalet Sedlen; men fordi han var ærgerlig over at have budt Skibsdrengens Broder ned til sine Damer, lod han det staa som en ubehagelig Mulighed, at Ferdinand dog vidste Besked dermed. Han havde sagt Nej med det samme klare, uskyldige Blik som det, hvormed han kaldte sin Broder en Herre, der gjerne vilde se Skibet. Broderen kunde have bragt ham de fem Daler — nej, det var ubehageligt at tænke; men helt og aldeles forjog Kapitajnen dog ikke disse Tanker. Hans Sind fjernede sig fra Ferdinand og tog et andet Paaskud dertil end det virkelige, den saarede lille Stolthed.

Da Skibet blev afmonstret, ventede Kapitajnen, at Ferdinand skulde minde ham om Løftet angaaende den faste Stok, Optagelse i Artilleri- eller Matroskorpset o. s. v., og saa vilde han rimeligvis have holdt sit Løfte. Men Ferdinand sagde Intet, og det fandt Kapitajnen ydermere utaknemligt.

„Naa, Farvel, Ferdinand, gaa med Gud; lad mig have Ære af Dig,“ sagde han til Afsked, og ved disse sidste Ord ventede han endnu, at Ferdinand skulde minde om den faste Stok.

„Farvel, Hr. Kapitajn, og mange Tak for dennegang,“ sagde Ferdinand.

SJETTE KAPITEL

En Mand hed Ask; det var en ung Mand, der i sine Skoleaar havde vist poetiske Anlæg og givet Anledning til store Forhaabninger hos sig selv og Andre; men de havde kun ført til, at han havde faaet en middelmaadig juridisk Examen, uden at den mangelfulde Jus lod Plads aaben for Digter-Lavrbær. Han var nu ansat i et af Kollegierne, som de ministerielle Regeringsafdelinger hed dengang. Men han var ikke lykkelig i denne Stilling; han længtes efter en Berømmelse, som Kritiken og Publikum havde nægtet ham saa afgjort, at han ønskede Berømmelse ud af Verden — saa kunde han ikke pine af Længsler efter den.

Ingen kan lettelig forestille sig den Sindsbevægelse, hvormed han i Foreningen satte sig til at læse et nyt, poetisk Arbejde. Han begyndte ikke med at læse, men med at blade frem og tilbage, kigge ind hist og her, ligesom Folk, der ville have en Tand trukken ud, ere bange for det afgjørende Tag, men selv rykke smaat og gjentagende i Tandem. Var det nu en af de store, anerkjendte Digtere eller Forfattere, saa vænnede han sig lidt efter lidt til den Tanke, at Bogen nu engang var der; disse større Forfattere stode nu ogsaa engang højt, Publikum var vant til at anerkjende dem, følgelig var Smerten over en god Bog fra en af dem ikke saa stor; der skulde jo nok brændes Virak, men paa gamle Altre. Havde han først ved saadanne eller lignende Fornemmelser eller Tanker beroliget sig selv, saa læste han saa godt som Faa læse: kunde have Glæde af det Vellykkede, anerkjende det, se det ind i Bygningen, forstaa dets Tilblivelsesmaade, og var han saaledes kommen ind i den rette Stemning, vilde han nødvendig opdage noget Mislykket, lukkede Øjnene derfor. Som den Gjerrige, der, naar han først beslutter sig til at give, ofte er rundhaandet og ødsel, saadan vilde han, naar et andet Menneske dog skulde have Ære og Anerkjendelse, lade det blive givet i fuldt Maal, og kunde

blive uvillig og vred, naar Nogen vilde indskrænke eller betinge.

Men var Bogen af en Jevnaldrende eller Yngre, saa kunde han ikke komme ud af den feberagtige Bevægelse, vedblev at blade og at kigge, uden at læse sammenhængende, indtil han troede at opdage en betydelig Fejl, en Mangel i Planen eller en falsk Retning eller deslige. Undertiden var der ligesom et geniagtigt Instinkt tilstede hos ham i et saadant Opdagelsesøjeblik; den tilfældig fundne Fejl var virkelig karakteristisk og gjennemgaaende; til andre Tider derimod dømte han paa samme Maade, som om En ved at se en Vorte paa et Menneskes Haand vilde deraf slutte sig til Ansigtet. Men hvilke Fejl han end opdagede, saa trøstede det ham ikke. Den Bog skulde nu maaske beundres, den vilde blive rost og bringe Fordel. Han kunde ikke udholde denne Tanke og var ikke istand til at gjøre Forskjel imellem Uvilje over, at noget Middelmaadigt eller Frivolt behagede Folket, eller at noget Godt gjorde Lykke hos det. Og for at gjøre hans Pinsel fuldstændig, saa vidste han selv, at en ynkelig Lidenskab var over ham, vilde gjerne være af med den; men den var voxet sammen med hans hele Indre, saa at han gik som i et Helvede.

Men nu havde han opdaget et lille Stykke blaa Himmel: Tilfældet havde ført ham sammen med en miskjendt Digter. Det var, hvad han behøvede. Han kunde dybt og inderlig anerkjende en virkelig Fortjeneste, som ikke blev æret og ikke nød Fordel, og han kunde overgive sig til den høje Uvilje over, at Folket ikke her hædrede og lønnede. Men i Reglen er der en Hage ved dem, der ikke blive anerkjendte. Det er kun meget store Aander, Genier, der ere langt forud for deres Tid, som ikke blive forstaaede og paaskjønnede, og selv om denne Mangel paa Paaskjønnelse kan der være endel at sige. De mindre Talenter, der ganske tilhøre deres Tid og dog ikke blive forstaaede, have sædvanligvis en virkelig Mangel, der forklarer og undskylder det; det er enten Mangel paa Udholdenhed eller paa Dannelse, der kommer dem i Vejen. Det miskjendte Geni, som Ask opdagede og opsogte, manglede netop begge Dele. Med en sær Begavelse

til i enkelte Øjeblikke at se sublimt og udtale Synet i skjønne Ord forenede han Uvidenhed og Dovenskab og en Forfængelighed, der gik til Selvforgudelse.

Ask havde ventet, da han opsøgte Poeten paa hans Tagkammer og endnu opad Formiddagen fandt ham iseng, at blive modtaget med Overraskelse og Ydmyghed. Men Hr. Ibald — det var Navnet, hvorunder han skrev, og det ville vi beholde — svarede paa den komplimenterende Indledning, hvormed Ask fremstillede sig: „Naa, begynder man at faa Øjnene op? Jeg har længe ventet det.“

Ask gik strax ind herpaa og sagde: „Det fornojer mig, at jeg her træffer Geniet forenet med Selvfølelse. Nur die Lumpe sind bescheiden, siger Goethe.“

Imidlertid kostede det nogen Tid og Ulejlighed, inden Ask fik det gjort forklarligt for Ibald, at han kom alene, ikke som Deputation; men da det endelig var blevet klaret, forenedes Begge inderlig i Uvilje over det utaknemlige Publikum og de leflende Forfattere, som syssel-satte det, og hvorpaa det jo ikke var vanskeligt, med Rette at udpege Exempler.

„Og De skal bo paa et Tagkammer og sove i en saadan Seng!“ udbrød endelig Ask med Taarer i Øjnene, dels af næsten virkelig Rørelse, dels af Tilfredsstillelse over at kunne være rørt og føle Uvilje.

Men dette Udbrud saarede Ibald, der forlangte, at man trods Virkeligheden skulde se ham i gylden Glorie, og han svarede: „Jeg bor, som jeg har Lyst, og jeg har ikke havt Bud efter Kritikere.“

Dette Svar blev afgjørende for Forholdet imellem dem. Ask følte, at han havde været hensynsløs, og at Ibald i al sin Fattigdom ikke vilde taale Sligt. Han gjorde derfor en oprigtig ment Undskyldning og vogtede sig bestandig senere med beundringsværdig Omhu for at saare Ibalds Selvfølelse — en Omhu, der vel fortjente Navn af beundringsværdig, fordi Ibald ofte ved Siden af den mægtigste Selvoverdrivelse kunde vise Mangel paa Selvagtelse, havde barnagtige Luner, lod Ask sørge for sig i materiel Henseende, blev ham til Byrde som et Barn. Han blev ved utallige Lejligheder en sand Plage, en Slags

Martyrium for Ask; men denne bar det, fordi han i Mangel af at kunne være Apostel for noget virkelig Godt og Stort trængte til at være Apostel for noget indbildt Stort.

Da Sommeren kom, vilde Ibald ligge paa Landet etsteds ved Sundet for at frembringe et Digterværk, der skulde staa over Ewalds „Fiskerne“. Ask tog ham med til Helsingør og søgte paa Kysten, indtil han i Humlebæk fandt et lille Hus, hvor han tingede Ibald i Kost. Hver Søndag tog han ud og besøgte ham, og en god Stund lod det virkelig til, som om de store Forhaabninger, Ask havde knyttet til ham, skulde gaa i Opfyldelse, og at han skulde hæve sig til at blive misundt af selve Ask. I det Mindste kunde han i Samtale, naar de i den friske Sommermorgen eller de blide Aftener gik ved Stranden, udtale sig med Fylde og Ild, sprude Aand fra sig, kaste om sig med Billeder, der vidnede om et stort indre Værksted. Det er vanskeligt at sige, om Ask troede, at der vilde komme noget virkeligt Værk ud deraf, eller om hans egenlige Tilfredsstillelse var Illusionen. Dog sagde han engang til Ibald: „Ja, kjære Ven, det er nu godt og smukt nok; men skriv det ned.“

„Det skal blive skrevet!“ svarede Ibald med en betydende Haandbevægelse; „men,“ tilføjede han, „det føler jeg, at der ud af mine Værker eller paa Grundlag af dem maa skrives en hel ny Æsthetik; thi de ere for store til at kunne maales med den gamle Æsthetiks Maal.“

„Naar Du var færdig med et stort Værk, og jeg saa kunde skrive en Æsthetik paa Grundlag deraf, vilde rigtignok mine ærgjerrigste Drømme gaa i Opfyldelse,“ svarede Ask og gik ind og betalte Ibalds Vært for næste Uge.

Men den følgende Søndag var Ibald ganske ude af sig selv, fortvivlet over, at han levede afsondret fra Verden, Menneskene, Selskabslivet. Hvis han kom imellem Folk og saa Selskabet, hvilke psykologiske Iagttagelser skulde han da ikke anstille, hvilke Skildringer, Digte, Romaner, Dramaer vilde ikke blive Følgen!

Saa tog Ask ham med til Byen og gik med ham til Gianelli; men det var ikke Punsch og „halve Historier“

og det Selskab, der hørte dertil, som Ibald nu begærte; han vilde have rigtigt Selskab med Damer, rigtige Damer. Han skreg og bad ikke som et Barn; men han raabte som et Geni, der trues af Ufrugtbarhed, som den hellige Moder Jord, der begærer Regn for at nære Menneskeheden. Ask gik da næste Dag ud, spejdende efter, hvordan han skulde skaffe Ibald Selskab. Intet frembød sig paa hans langsomme Vandring til Kontoret; men her faldt det ham pludselig ind, om ikke Nogen af Kontorpersonalet kunde bruges. Han saa sig om. For første Gang blev det ham paafaldende, hvilken Ensomheds-Karakter der var over dem Alle, hvorledes de Ældre havde det umiskjendelige, methodiske, stivnede Pebersvendepreg, og hvorledes de Yngre vare mærkede af at flagre paa Konditorier og offentlige Steder, før de skulde stivne efter Tur. To Undtagelser var der: Fuldmægtigen, der sad melankolsk-arbejdssom med et Udtryk, som om Hustru og en talrig Børneflokk selv fraværende tyngede ham, og den nye Volontær, den unge Hr. Krog, simpelt, men elegant klædt, med et Sving, med et ubeskriveligt Noget, der vidnede om Familie og Formue. Intet Menneske syntes mindre at passe til Skriveri og Kontor end den unge Krog. Han var for høj til Bordet, hans Arme og Fingre for lange til Pennen, hans Nakke saa uvant med at bøje sig, hans Pande saa glat, hans Træk saa besynderlig regelmæssige, kolde, fremmedagtige. Ask studsede ved Synet af dette Fysiognomi, som han pludselig ret lagde Mærke til. Det var ikke genialt, ikke sympathetisk, vidnede ikke om store Evner, men paafaldt saa underlig ved at være ungt og dog roligt og fast.

Alligevel, Krog var den Eneste, hos hvem denne Gjøgmoder i Øjeblikket kunde tænke paa at søge den forlangte Føde til sin Unge, og Ask besluttede at nærme sig, ja om fornødent blive paatrængende. Til hans behagelige Overraskelse blev Sagen ikke saa vanskelig endda. Den unge Krog havde den engelsk-amerikanske Høflighed, der bl. a. bestaar i at se venlig paa den, man taler med, og Ask blev ganske smigret ved dette Udtryk; han troede, det gjaldt ham særlig. Derhos iagttog Krog dels uvilkaarlig, dels ifølge Faderens udtrykkelige Paalæg den

Regel: Søg Ingen, stød Ingen bort. Ask havde derfor aldeles ingen Moje med først at komme i Samtale, saa gaa ned ad Gaden med Krog, saa indbyde ham hjem og lade ham gjøre Bekjendtskab med Tidens mærkeligste, endnu ukjendte eller miskjendte Geni, Ibald.

I Abraham Krogs Hus holdt man godt sammen uden at give det synderlig tilkjende i Ord. Der var ingen Aftale truffen om, at man med fælles Kræfter skulde arbejde til et Maal; men man gjorde det alligevel, instinktmæssig, dulgt, undvigende en Forklaring. Der var stor Disciplin saagodtsom uden Kommando; nogle faa almindelige Sætninger fra Husfaderens Side vare tilstrækkelige, og egentlig indeholdt disse Sætninger ikke Andet end, hvad de Alle allerede under andre Forhold havde optaget i sig af Livsfilosofi, og som de under deres nye Forhold i Kjøbenhavn uvilkaarlig greb til og anvendte.

„Søg Ingen, stød Ingen bort,“ var al den Morallære, som Abraham Krog efter det mislykkede store Forsøg havde prædiket for sin Søn, da han skulde begynde Livet i Kjøbenhavn; men Ordene vare da ogsaa betegnende nok for Stillingen.

Jeremias Krog — saaledes var han døbt, men kaldtes Jemmy — sagde til sin Fader: „Jeg har gjort Bekjendtskab med et Par løjerlige Proletarer.“

„Well, hvem er de?“

„Den ene er Kopist i mit Kontor, den anden lever af at digte eller kan ikke leve deraf.“

„Bah, Digter?“ sagde Abraham Krog.

„Han er enten et stort Talent eller en stor Humbug,“ vedblev Jemmy; „Liv er der.“

„Well?“ sagde Faderen og saa paa Sønnen.

„Well, jeg var hos dem eller hos den ene af dem iaftes og drak Punsch og har nu indbudt dem til mig paa et Glas Punsch — for en Gangs Skyld.“

„All right,“ svarede Faderen.

Da Ask og Ibald kom, faldt de fra Forundring i Forundring. De bleve viste til den unge Herres Værelse, og han havde ikke blot et, men to og en Entré. Der var rigtignok ikke mange Boger; men der var Jagtbøsser, Pistoler, Fiskeredskaber, Ridepiske foruden en Mængde smaa nydelige Luxusgjenstande. Han viste Intet frem; men det faldt i Øjnene, og de to Besøgende beundrede naivt. Krog var den yngste af de Tre, men havde overfor de To en ældre Mands Overlegenhed, og ydermere besad han, hvad de To manglede, en gentlemanly Dannelsen. Dette udbredte en saadan blid, næsten forsonende Harmoni over ham og hans Rigdom, at Ask i lang Tid ikke kom til at tænke paa, at det var En fra hans Kontor, en simpel Volontær, der besad alt dette. Han var for betagen til at misunde, og det var med næsten barnlig Undren, at han endelig udbrod til Krog: „Men hvorfor Pokker vil De være Volontær?“

„Man skal dog være Noget,“ svarede Krog saa undskyldende, blidt og glat, at Ask ikke kunde komme videre, men blev staaende Ansigt til Ansigt med sin Forundring og med sit Velbehag over at være Gjæst her.

En Tjener bragte Likorer, og det forøgede Velbehaget.

Ibald beundrede paa en anden Maade. Saasnart han saa Fiskeredskaberne, Bøsserne, Pistolerne, Ridepiskene, jagede Billeder af Livet, hvortil de hørte, gennem hans Hoved. Han saa den grønne Sobred, Fisk sprællede i Græsset omkring den lykkelige, unge Fisker; bag Busken tætved kiggede et Par Pigeøjne ud. Han hørte Hestene i Stalden, han lugtede Ho; man svang sig op, Herrer og Damer, et lystigt Kompagni; Skoven hvælvede sig tæt, det knaldede derinde; en Jæger og en Dame med vajende Slør fore frem, en anden Jæger kom til, de to Mænd droge deres Sværd eller Pistoler — —

„Endnu et lille Glas Likør, Hr. Ibald“ — — han drak, og Billederne kom op igjen, i stærkere Farver, og førte igjen til den ensomme, pragtfulde Skovegn, hvor de To skulde kæmpe paa Liv og Død for en Kvinde.

Han følte i dette Øjeblik saa inderlig, dybt og sandt som nogensinde, at han var Digter; men med det Samme kom en knugende Fornemmelse af, at det for ham aldrig

skulde blive til Andet end Fantasi, Længsel, Onske, Vilje uden Handling, og han brast pludselig i Graad.

Det bragte Jemmy Krog ud af Fatning. Enhver Ting, der hørte til „Verden“, vilde han trods sin Ungdom paatage sig nogenlunde at magte; men et saadant Udbrud af Natur, af ukjendt Smerte forvirrede ham fuldstændig, og han var nær ved at løbe sin Vej.

Ask sagde: „Kjære Ibald, hvad er der i Vejen?“

„Ingenting,“ svarede Ibald hulkende, „uden det, at jeg er Digter og kan ikke faa det skrevet.“

„Naa, ikke Andet!“ sagde eller tænkte Krog og fik atter sin Fatning.

„Vil Du have Pen og Blæk?“ spurgte Ask.

„Nej!“ svarede Ibald lidenskabelig, „Du hører jo, at jeg ikke kan faa det skrevet! Det skulde opleves, opleves! O, Liv! Liv! Liv!“

„Endnu et lille Glas Likor, Hr. Ibald,“ sagde Krog.

Det stod imidlertid skrevet i Skæbnens Bog, at Ibald faa Ojeblikke senere skulde frembringe et Digt, som blev af Vigtighed baade for ham selv og for de Personer, der foranledigede dets Tilblivelse.

De blevne budne ind til The hos Familien. Damerne kom langsomt ind i Spisestuen, næsten som om de vilde vise, at der ikke var Nogen at skynde sig for, først Moderen og den ældste Datter, Harriet, saa den yngste, Ellinor. Fru Krog var en Mestize, Datter af en Hvid og en Mulatinde, og skjønt man her i Danmark ikke vilde have synderligt Øje for Sporene af denne Herkomst — fordi man ikke lægger Vægt derpaa eller ingen Antipathi har imod den — var hendes Udseende uden al Tvivl ikke blevet saadan bedømt i Amerika, og det er tilladt at antage, at hans Hustrus Stilling i det amerikanske Samfundsliv havde været stærkt medvirkende til, at den rige Hr. Krog forlod den nye Verden og kom til Danmark. Paa Børnene kunde et dansk Øje endnu mindre eller slet ikke se Præget. Jemmy og Harriet lignede mest Faderen, og skjønt Ellinor lignede Moderen, var der ikke mere Fremmedartet ved hende end i saa mangen en dansk, mørkhaaret og mørkøjet, ildfuld Pige. Hun kastede et lynsnart, funklende Blik paa de to Gjæster,

og det førte til Skuffelse for hende selv, lod det til; thi endnu et Par Minuter efter var der i hendes Væsen en nervøs Utaalmodighed.

Ibald var da nu virkelig imellem Damer; men han havde med Poesiens og Forføngelighedens Instinkt en skarp Følelse af, at han kun var tilstede som en Proletar, der betragtedes med kold Nysgjerrighed, og hans Sind vaklede et Øjeblik paa Randen af Had og var nær ved at kaste sig ned deri. Men en ukjendt Magt, maaske Trangen til at beundre, maaske en hemmelig Lyst til at forherlige sig selv ved at tage herlige Omgivelser som noget ham virkelig Undt og Forundt, kastede ham over i en aldeles modsat Opfattelsesmaade, lod ham gribe og fastholde Indtrykket af de høje, rigt udstyrede Værelser, den solide Elegance, det nydelige Bord med Sølv-tøj, funkende Glas og skinnende hvide Servietter, hvilke Familiens Medlemmer toge paa, som om man hver Dag fik rene Servietter. Han betoges af en fin, vellystig Behagelighed; Likøren, han alt havde drukket, og Vinen, som nu føjedes til, drev denne Fornemmelse op til en Slags Begejstring. Han kunde have udtømt sig i de bitreste Sarkasmer mod Fruen, der undertiden talte til ham med en Blanding af fremmed Lyd og uforstaaelige Tegn, men han løftede hende op til at blive en Dronning. Harriet, der rolig men koldt som en Translatør oversatte Moderens Tegn, paavirkede ham paa samme Maade, som man siger, at i Nordpolegnene en Kanon virker paa Sømanden, naar han berører den med sin blottede Haand: han ved ikke, om han isnes eller brænder sig. Ibald lod sig brænde, gjorde hende til en Prinsesse, en Fe, og paa endnu mere glødende Maade skaffede han sig af med sit beundrende Had til den glimrende-smukke Ellinor, der var imod ham som en Istap. Hr. Abraham Krøg med sin Magerhed og sit kolde, overlegne, pengebevidste Ansigt, forvandlede sig under samme Paavirkning, i det rige Lys, mellem Sølv-tøjet, til en Patriark. Ibald vidste i nogle Sekunder med besynderlig Ironi, at han løj for sig selv; derpaa lod han Løgneren stige sig til Hovedet og gjøre Hjernen hed. Imod Sædvane var han tavs, beholdt Indtrykket, koncentrerede det. Ask havde

frygtet for hans uopdragne Veltalenhed og været forlegen paa hans og paa egne Vegne, men blev nu lettet og førte en Samtale, der i alt Fald vidnede om den Dannelse, man kan have af Boger. Kort, Alt gik korrekt lige til det Øjeblik, da de toge Afsked. Saa foer Ibald bort som en Pil eller som en Mynde, ilede hjem paa sit Tagkammer, udtømte al sin Begejstring i et luende Digt, betitlet: Hr. Krog, og sendte det, mens Blækket endnu knap var tørt, til en Redaktør.

Det var et Digt i videste Forstand, forsaavidt der nemlig ikke var Sandhed deri. Men der var Fantasi, Ild og en besynderlig Vemod. Som Alt, hvad Ibald frembragte, bar det Præg af at være noget forceret og manglede egenlig Originalitet. Man kunde mærke, at han i dette Tilfælde bevidst eller ubevidst var paavirket af Ewalds „Rungsteds Lyksalighed“; men selv Maaden, hvorpaa man mindedes om hint Digt, gav hans Produktion en vis Ynde.

Redaktoren, til hvem han havde sendt det, brod sig ikke om, hvem „Hr. Krog“ var; han saa kun paa Digtet, fandt det smukt og trykte det. Det kjøbenhavnske Publikum, der læste det, gik noget videre, og vilde nok vide, hvem den Hr. Krog var, der blev saaledes besungen. Det opdagede man snart, og saa stor var Digtets lyriske Magt, at det kastede et Skjær over Manden, hvem man hidtil, naar man omtalte ham, havde udtalt sig om med Mistillid. Selv de, der havde ymtet om, at han havde været Slavehandler, gave ham nu Rang som Nabob, hvormed de mente en tvetydig Millionær fra fjerne Lande. Publikum nærmede sig ikke, gjorde intet virkeligt Skridt for Digtets Skyld; men man forberedtes til at modtage en Tilnærmelse.

Selve Abraham Krog blev angst ved Digtet. Det kunde gjøre ham latterlig eller paa ubelejlig Tid og Maade henlede Opmærksomheden paa ham. Ved saadanne Lejligheder kan en Mand ikke spørge sig for undtagen hos meget fortrolige Venner, og dem havde Krog ingen af. Han maatte vente og besluttede at lade Underretning komme til sig gjennem Simon Levi; thi vel ansaa han ikke denne Mand for Smagsdommer; men han vidste, hvad andre Folk dømte.

Imidlertid var Ask ved Digtets pludselige Trykning og ved den Lykke, det gjorde, bragt Fortvivlelsen nær. Ibald var ifærd med at løbe fra ham og virkelig blive en berømt Digter. Ask moraliserede for sig selv, sagde, at han burde finde sig deri, glæde sig derover — han kunde ikke. Det fine Væv, der havde lagt sig om hans Sjæl, trak sig sammen, greb i ham med sine utallige Traade som med skarpe Negle. Det var stærkere end han; han vaandede sig deri, men kunde ikke sønderrive det. Af denne Knibe blev han udreven ved Ibald, der kom op til ham, stønnende, som dødræt. Han havde forsøgt at skrive endnu et Digt; men under Anstregelsen var Noget ligesom gaaet itu indvendig, han kunde hverken tænke eller føle, han vilde blot igjen ud paa Landet.

Medynksom og glad, kjærlig baade som en Engel og som en Dæmon, tog Ask sig af ham og opfyldte hans Ønske. Nu var til hans Tilfredsstillelse Ibalds Karakteristik funden: En sand, stor Digter, men ude af Stand til at producere Meget; en yderst fin Organisme, der aldrig kunde blive berømt ved Kvantitet, men ved Kvalitet; en ædel Martyr sammenlignet med dem, der skrev tykke Bøger.

Efter nogle Dages Forløb havde Abraham Krog det ventede Besøg af Simon Levi.

Levi tav længe om, hvad netop nu var Krog magtpaaliggende, netop fordi han begreb, at Krog vilde have ham til at tale derom, og denne Tavshed blev pinlig for Krog; han frygtede, at han dog var bleven gjort latterlig ved Digtet, og han blev ligefrem bange for at spørge. Men endelig, da han stod ved Døren, vilde Simon Levi ikke drive det videre, og han sagde:

„Maa jeg spørge Dem, Hr. Krog; har De set et Vers, der er trykt om en Hr. Krog?“

„Ja, jeg har nok set lidt af det.“

„Uden Fortrydelse, Hr. Krog, hvad synes De om det Vers?“

„Aa, jo. Hvad synes De om det, Hr. Levi?“

„Jeg? Pyscht! Hvem er jeg? Men Folk siger, at den Hr. Krog maa være en stor Velgjører mod dennehersens Ibald.“

„Naa, siger man det?“

„Ja; men der er ogsaa Folk, der siger, at den Hr. Ibald er en stor Digter.“

„Naa,“ sagde Krog, inderlig glad ved at mærke, at der fandtes noget Stort og ikke noget Latterligt ved Sagen. Han tilføjede i en Tone, som han forsøgte at gjøre ligegyldig: „Saa har Publikum jo opdaget to store Mænd.“

„Jo, jo, Hr. Krog. Men ved De, hvad jeg siger, Hr. Krog?“

„Nej, Hr. Levi.“

„Jeg siger, at jeg vil hellere være den store Krog end den store Ibald.“

„Hvorfor siger De det, Hr. Levi?“

„Uden Fortrydelse, Hr. Krog, det skal jeg sige Dem; for man kan godt mærke paa Verset, at Hr. Krog var Vært og Hr. Ibald Gjæst, og jeg vil hellere være en stor Vært end en stor Gjæst.“

Nu lo Krog og sagde: „Det kan De have Ret i, Hr. Levi.“

„Ret, Hr. Krog? Og hvordan har jeg Ret! Det er ikke mig, der har Ret! Det er ikke mig, der siger det! Hele Verden siger det! Gaa De ud i Verden og sig, De er en stor Gjæst, og De vil faa et Maaltid Mad; men gaa De ud og lad vide, at De er en stor Vært, og der er ikke Ende paa Gäscht, der vil løfte Dem til Skyerne, Hr. Krog.“

Krog forstod ikke det ironiske Ordspil i Simon Levis Ord; thi den Sætning, der for ham lød som: „Der er ikke Ende paa Gjæster, der vil løfte Dem til Skyerne“, betød for Simon Levi: „Der er ikke Ende paa pjaltede Karle o. s. v.“. Imidlertid var dette ikke af Vigtighed. Hovedsagen for Krog var, at det var gaaet godt; det var kommet uden hans Medvirkning, desto bedre. Han begreb, at han nu havde en Slags Forpligtelse overfor Ibald; han maatte vedblive at spille en Rolle

som Velgjører; Folk turde ikke se hans Digter lide Nød. Det kunde let afgjøres. Han talte endnu lidt med Simon Levi om den Familie, han havde ønsket opspurgt, og lod sig nøje med, at Levi ventede Oplysninger fra en god Ven. Sagen var, at alle Talenter ikke kunne forenes i en Person. Simon Levi forstod sig paa at opspørge Gjenstande, men ikke Personer. Hver har sit Instinkt.

SYVENDE KAPITEL

Medens Poeten trak sig tilbage saa udtømt af sit eget Værk, at han knap tænkte paa det, og medens Publikum efter et Øjeblikks Opmærksomhed glemte Digtet paa den Maade, som Publikum glemmer: med Forbehold af at huske — var der udenfor Krogs Familie to Personer, hvem det i høj Grad sysselsatte, ikke just paa Grund af deres Kjærlighed til Poesi, men af andre Aarsager.

Den ene af dem var Skuespiller Becker, som boede ligeoverfor Krogs. Længe før Ibald skrev sit Digt, næsten i Løbet af et Aar, havde Becker iagttaget Krogs, men især et Medlem af Familien: Ellinor. Hver Formiddag stod han en Stund bagved Vinduesgardinet saadan, at ikkun Lidt mere end hans ene Øje var synligt, og saa over paa hende. Hun havde efterhaanden vænnet sig til den københavnske Skik at sidde ved Vinduet, havde meget godt bemærket det ene Øje, vidste, hvordan det andet saa ud, og hvem Manden var. I den højerø Dannelsesanstalt, hvor hun studerede, havde hun sympathetisk optaget i det Mindste een Evne eller Egenkab: den københavnske Beundring for Skuespillere; men hos hende var den blevet noget Mere end et let eller overfladisk Sværmeri. Hendes Faders Hus var saa indesluttet; hendes koncentrerede Livslængsel var uden Gjenstand; hendes Aspirationer og Længsler som ung Kvinde fandt i den omgivende Virkelighed Ingen at lege

hin besynderlige Leg med — som ofte fra Kvindens Side i Ynde, Lune, Veverhed, hastige Begær, er at ligne med en ung Kats Leg, der ikke saa meget gaar ud paa Gjenstandens Besiddelse som paa at gribe den, lade den fare og gribe den igjen — og saa havde hun desto mægtigere kastet sig ind i Skuespillets Liv ved at optage disse Fægtninger, Glæder, Lidelser, Opsving, som Noget, der kunde ske ogsaa paa denne Side af Lamperne, rettede paa det, omtumlede det med en kraftig Vilje og en fin, skjelmisk Kvindelighed, der ud af sig selv ofte vidste Andet eller Mere end Digteren. Naar man lever saa meget og saa stærkt i Skuepladsens digtede Liv, er Skuespilleren En ligegyldig. Han smelter saa fuldstændig sammen med Digtets Skikkelser, at hans virkelige Personlighed bliver en blød, ubestemt Masse, der kun faar menneskelig Form om Aftenen paa Scenen og ellers fører en gaadefuld, upaaagtet Existens. Men ved det, hun hørte i den højere Dannelsesanstalt om den eller den søde, mageløse, guddommelige Skuespiller, kom hun efterhaanden ud af det rent poetiske Forhold til Scenen og begyndte at anse en eller anden af sine Yndlingsskuespillere som Inkarnationen af den mandige Højhed og Daadskraft eller det sunde, leende Lune, der ligesaa eller noksaa meget var Digterens Værk. Og da nu det sært udtryksfulde Øje derovre begyndte at tindre paa hende, legede hun i Fantasien med ham; medens hun sad bøjet over sit Haandarbejde, med den smukke, kraftige Nakke, det fyldige, sorte Haar og den fine Profil udsat for dette Øjes Blik, anbragte hun ham i de mangfoldigste Situationer, sendte ham ud i Verden til de urimeligste Bedrifter eller i aandfulde, livlige Scener med Mænd og Kvinder og hentede ham tilbage igjen paa Knæ for hende — og kunde saa efter en halv Times Forløb rejse sig og ryste det Hele af sig, blive sund ved en lystig Sang fra hendes Barndomshjem, juble højt ved en pludselig instinktmæssig, dyb Følelse af, at hun i sin Kvindelighed gjemte en Skat, der ikke behøvede at længes efter sin Besidder.

Imellem hende og Søsteren var et godt Forhold, uagtet de havde deres smaa Sammenstød. Harriet var hverken kjon eller styg, mere blond end brunet, men med meget

smukke Tænder, og desuden kunde hun behage ved sit Udtryk af ligeligt, roligt Humør. Hun havde store Anlæg til at blive egenlig Dame, en saadan kvindelig Personlighed, som den Mand vil ønske at giftes med, der ønsker at have et anseligt og roligt Hus. Ogsaa hun længtes efter virkeligt Samkvem med den Verden, hun i Tankerne var saa beskæftiget med; men hendes Fantasi gik en ganske anden Vej end Ellinors. Hun brød sig ikke meget om Theatret, men levede mere i Geografi og Historie. Ved Geografien syntes det eneste Romantiske i hendes Natur at vise sig, idet hun enten af Interesse for en fjern Person eller af nordamerikansk Hang ivrig beskæftigede sig med de halvt opdagede Dele af Verden, med Nybyggerne og deres Skæbne. Men hun saa deri det Driftige, ikke det Vovende; hendes Helte vare — maaske igjen af en personlig Grund — de rolige Besiddere af settlements eller Kontorer, og det stod maaske i Forbindelse hermed, at hun i Historien havde stillet sig den egne Opgave at udviske Karaktererne, at gjøre dem ensartede med dets daglige Livs Stemninger og Begivenheder. Hun hadede alle store Forbrydelser som usande og opfattede i Konsekvens heraf alle store Bedrifter som udsmykkede eller opdagede. Hun troede vel, at Leonidas var falden ved Thermopylæ, men ikke, at han havde villet falde. Ensomhed og Disput udviklede naturligvis Harriets Anlæg i denne Retning; hun strakte sine Theorier udenfor Historien. Da de to Søstre havde set „Kong Lear“, overtog Harriet paa Kvindekjønnets Vegne at bevise, at saadanne Personligheder som Regan og Goneril aldrig havde kunnet existere. — „Hvordan blev da Lear vanvittig?“ raabte Ellinor. — „Det er jo ogsaa dumt, at han bliver vanvittig,“ svarede Harriet. Ligeledes maatte Othello nok være skinsyg; men der var i Naturen og Virkeligheden ingen Jago, og følgelig kunde Desdemona ikke blive dræbt. „Det er saa sandt, saa sandt!“ raabte Ellinor i Extase; „jeg kunde selv i Othellos Sted kvæle Desdemona med mine Hænder!“ — „Det siger man blot,“ svarede Harriet; „man gjør ikke slige Ting, naar man er ved sine fulde Fem; kun drukne Folk begaa Forbrydelser.“ — „Tror Du da

ikke, at man kan blive drukken af Andet end Drik?" spurgte Ellinor. — „Nej,“ svarede Harriet.

Becker var noget over tredive Aar og meget klog i sit Fag, og til Faget henhørte hans Roller og Kvinden. Hans Klogskab var ikke af den theoretiske Art; han kunde ikke have nedskrevet eller udtalt, hvad der bevægede sig i Ellinors Sind, hvorimod han havde den i Livet langt værdifuldere, praktiske Klogskab: han vidste, blot af hendes Stilling, som hun sad der, at der bevægede sig Noget, som stod nogenlunde sympathetisk til og var nogenlunde gunstigt for hans Planer og Attraa. Skulde han handle, kunde han ikke nøjagtig angive, hvor alle Kræfter vare, som han skulde virke paa og med; men han greb iblinde og greb rigtig alligevel. Han vilde overordentlig gjerne have nærmet sig Ellinor paa en eller anden uregelmæssig Maade, men vovede det ikke; thi uden at kunne give Grunde sagde han sig selv: „Om hun saa beundrede mig nok saa meget og jeg blev saadan . . . saadan uregelmæssig, saa fik jeg paa en eller anden Maade et Ørefigen.“ Det vidste han enten af Instinkt eller af Erfaring.

Han vidste ogsaa aldeles nøjagtig Besked om Krogs Hus og dets Stilling til Selskabet. En Skuespiller færdes altfor meget mellem Folk, til at Noget, som Byen ved, skal være ham ubekendt, og Becker havde desuden en Tjener, hvem han aldrig behøvede at sige til: Vær Spion. Tjeneren var det af Natur og var saa vel opdragen, at han altid paa rette Maade var snaksom og ligesom bebyrdede sin Herre med Nyt fra Naboernes Køkkenbefolkning, men sjelden eller aldrig med Mere, end Herren ønskede at vide.

Becker bedømte Digtet aldeles rigtig: Det var Ingenting; men det kunde blive Anledning til Noget. Der var Mange, som gjerne vilde i Lag med en saadan rig Mand som Krog, og de kunde benytte det som et Paaskud. Var der først gjort en Begyndelse, saa stod Livet ham aabent, og saa var det usikkert, om en Skuespiller vilde blive saa vel modtaget, som naar Skuespilleren kom først. Hvorfor da ikke selv benytte Digtet som Paaskud?

I den Tid spillede det kongelige Theaters Kunstnere

undertiden for egen Regning, og Becker skulde netop have en Forestilling. Han skrev et Brev til Krog, rigtignok med nogen Uejlighed, men dog et ganske godt Brev, til hvis første Halvdel han havde benyttet Fraser fra Skuespilverdenen, medens den anden Halvdel indeholdt ligesom Billetten, der er skjult i en Buket. Det kom imidlertid ikke saa meget an paa, hvad Brevet indeholdt, som paa, at det blev skrevet. Det gjælder ofte kun om at faa det første Ord sagt, selv om det sker ved, at man træder en Mand paa Foden og siger: Om Forladelse.

Brevet lød saaledes:

„Omendskjønt Skuespilleren sædvanligvis ikkun er Tolk for, hvad en Digter har tænkt og følt, saa er der dog et Slægtskab mellem ham og Digteren, og han har Ret til, selv om hans Adfærd skulde synes usædvanlig, at vise sig greben af, hvad en Digter har set og besunget, ogsaa udenfor Skuepladsen. Det er derfor, at Undertegnede, i højeste Grad tiltalt af et usædvanlig smukt Digt, ønsker efter ringe Evne at bidrage Sit til at bevidne Digtets Gjenstand sin Højagtelse og derfor tager sig den Frihed at oversende indlagte Billetter til sin Forestilling og vil føle sig smigret ved, at de modtages og afbenyttes.“

Selv et koldt og klart Menneske har Vanskelighed ved i det virkelige Liv — ikke i Tankens Verden — at opfatte en Sag rent objektivt; det Standpunkt, hvorpaa han staar, den sjælelige Atmosfære, der omgiver ham, det Sæt af Tanker, Bekymringer, Attraaer, hvori han bevæger sig, vil indvirke paa den Synsvinkel, hvorunder Sagen bliver bragt til hans Sind, forandre dens Stilling, Omrids og Farver. Det var Abraham Krog umuligt, tiltrods for hans Verdenserfaring, at stille sig paa samme Standpunkt overfor dette halvt paastrængende, halvt ærbødige Brev, som en af Samfundet anerkjendt, anset Familiefader. Han forsøgte paa at tænke sig, hvordan en saadan anset Mand vilde behandle det; men han formaede ikke at komme til Klarhed. Der var i Brevet Noget af den Anerkjendelse, han længtes efter, en Imødekommen, skjønt ikke fra den Del af Samfundet, han fore-

trak. Skuespiller Becker var maaske, ja uden Tvivl, en poetisk Mand; Brevet og Billetterne vare fra hans Side en pludselig, uvilkaarlig, poetisk Anerkjenden forandret af et Digt. Skulde man, uagtet man ikke selv var Poet, men Kjobmand, ikke kunne modtage Poesiens Blomster, siden de nu engang kom, og siden Virkeligheden havde saa faa? Og skulde man ikke i alt Fald tage det som Tegn paa større Ting, der vare ivente? Desuden var det jo blevet Krogs Leveregel: „Søg Ingen, stod Ingen bort.“ Her nærmede sig rigtignok En med en Gave; men naar man er saa rig som Krog, kan man modtage Gaver. Kort, uagtet Skuespiller Becker aldrig havde talt med Abraham Krog, havde han dog instinktmæssig, med en næsten dæmonisk Gjætningsejne grebet rigtig, Krog stod med Brevet i Haanden tiltrukken eller fængslet, omtrent som Becker vilde, og gik ind til sin Familie for at meddele den Begivenheden som en Kuriositet, som et Tegn paa den Ære, Ibalds Digt havde forskaffet Huset, og som man kunde trække paa Skulderen ad, medens man modtog den. Det gik dem Alle paa samme Maade som Krog. Ingen havde Styrke eller Frihed nok til at tænke bestemt, at den Slags Ære skulde afvises, og hvo af dem, der havde tænkt det, kunde ikke have sagt det, for ikke overfor Faderen at udtale en for Familien saarende Tilstaaelse. Først var man nær ved at tage den Beslutning at benytte Billetterne og takke Hr. Becker; men et lille Ord af Ellinor bevirkede, at man vilde takke Becker, dog uden at gaa i Theatret paa hans Billetter. Krog vilde selv gaa over og aflægge ham en Visit. Da dette var afgjort, bad Ellinor om at turde læse Brevet. Hun var den Eneste, der forstod det. Hun gjættede, hvem der var ment med „Digtets Gjenstand“, og med skjelmisk-diabolisk Medviden saa hun, at hendes Fader og Moder, Søster og Broder i dette Øjeblik i Familieraadet havde vedtaget det Eneste, som Becker eftertragede, nemlig at gjøre det Skridt, slaa den Bro, hvorved han kunde komme i Berørelse med hende. Den magnetiske Tiltrækning, han alt havde udøvet paa hende ved sit Spil, sin Berømmelse og de hemmelige Tegn paa Forelskelse — hendes tilbage-trængte Livslængsel — den stærke Kvindeligheds Higen

efter Sysselsættelse, Kamp, Herredømme, Hengivelse — Alt bidrog til, at dette Øjeblik brød ind over hende som et mægtigt, bredt Solskinslag mellem Graavejr, og dette Solskin stillede hende ene mellem sine Omgivelser, fyldte hende, omstraalede hende, medens det lod dem afsides. Det kom svangret med Duft af fjern Aroma, med pludselige, hurtig skiftende Udsigter til Bjerge og smilende, dulgte, varme Dale. Hun gik ind i Værelset ved Siden af, satte sig med Ryggen mod Vinduet, der vendte over til ham, og sang, saa det lød gennem hele Huset.

Saasnart det passende kunde ske, gjengjældte Skuespiller Becker Hr. Krogs Visit.

Han havde naturligvis et fortræffeligt Greb paa at behandle disse Mennesker. Den Slags Verdenserfaring og Menneskekundskab, som en nogenlunde begavet Skuespiller erhverver sig, sætter ham i den borgerlige Verden istand til, som man siger, at „gaa ind og ud af Folk med Træsko paa“. Har han foruden den formale Færdighed og Evne til at „føre en Person“ ogsaa Naturgaver over det Sædvanlige: et smukt Ydre, en vindende Stemme, et Præg af stærk Livfuldhed, der med Ret eller Uret tager sig ud som Genialitet, og bevæges han noget af den Følelse, der hos alle Mennesker skærper Evnerne, saa er hans Magt selvfølgelig mere dybt virkende — indtil den hele Personlighed kommer paa Prøve.

Becker førte under sit Besøg næsten hele Tiden Ordet. Det holder ikke altid Stik, at man i Selskabslivet behager ved at lade Andre tale. Havde Becker ikke undraget sig fra denne Regel — der ligesom alle Regler gjælder Talenterne, men ikke Genierne — saa vilde Sammenkomsten være bleven saa kold og stiv som en frossen Pind. Nej, han talte. Han henvendte sig naturligvis først til Fruen, og da han mærkede eller lod, som om han først nu erfarede, at hun kun med Møje talte Dansk, gav han sig til at tale Engelsk, med en særegen, fortræffelig-urigtig Accent, der baade gjorde ham lidt latterlig og klædte ham

udmærket. Han var selv den Første til at fremkalde de Smil, som man i Begyndelsen ikke vovede at lade komme op over hans Engelsk. Der hører Noget til, saadan at kunne gjøre sig lidt latterlig, at fornede sig med den Vished, at det skal hjælpe til Ens Ophøjelse. I stor Hast opnaaede Becker overfor disse, i flere Henseender naive Mennesker, at al Gêne tabte sig, at man passiarede med ham som med en Bekjendt eller hurtig sagde de faa Ord, som behøvedes, for at han skulde gaa videre. Saa fortalte han en Mængde af de Historier, som alle Skuespilere kunne fortælle, men ikke alle lige godt. Det, han gik ud paa, var at gjøre det store Selskabsliv lidt komisk. Han vidste, at det maatte behage her; men han vogtede sig vel for, ved at gaa for vidt at lade mærke, at han vidste det. Selv den erfarne Krog blev fuldstændig overlistet, sad ganske naiv og indsugede den søde Hævn over det Selskab, han forgæves havde søgt og endnu søgte. Det var ingen ægenlig Bagtalelse, ingen Skandale, det var blot morsomt. Becker skiftede Gjenstand, vendte tilbage til den forrige, skiftede igjen, syntes at snurre rundt som en Top; men i Virkeligheden var det ham, der lod de Andre snurre. Det forekom hele Tiden dem Alle, at de ikke alene morede sig, men lærte Meget. Og vel kunde Ingen, fem Minuter efterat han var gaaet, huske noget Sammenhængende; men Indtrykket var yderst livligt, behageligt, forfriskende. Kun En var misfornøjet, da Becker gik: Ellinor. Hun var skinsyg paa sin Fader, Moder, Broder og Søster; Becker havde vist hver af dem mere Opmærksomhed end hende. Men det vidste Becker meget godt, og i sit stille Sind besvarede han hendes Bebrejdelse, idet han sagde til sig selv: „Det skal nok komme, yndige Ellinor!“

Den anden Person, der blev særlig paavirket af Ibalds Digt, var Oberstlieutenant Winter, Kapitajnens Onkel, Ottilies Fader, som boede paa 3dje Sal i samme Hus som Krogs. Det var en høj, kraftig, aldrende Herre. Et-

hvert Menneske skal, siger man, i sit Fysiognomi have nogen Lighed med et Dyr, og man tilføjer, at de, hvis Ansigt minder om en Hest, skulle være sunde, dygtige, godmodige Naturer. Naar Ordet forstodes paa denne Maade, vilde maaske Oberstlieutenanten selv, i fortrolig, psykologisk Samtale med en Ven, have tilladt, at han blev sammenlignet med en ædel Ganger. Der var noget Aabent og Vindende i det brede Ansigt, hvis kraftige Udtryk endda forhøjedes ved et tæt, graaligt Overskæg. Men omkring Øjnene, som forresten ogsaa saa djærvt og frit ud i Verden, kom der ved det mindste Smil en Mængde smaa Rynker, der tilføjede et ret besynderligt, stærkt Udtryk af Snuhed. Oprindeligt havde Oberstlieutenanten maaske faaet megen Aabenhed og næsten ingen Snuhed, saa at der senere, da sidstnævnte Egenskab udviklede sig ved Livet og især ved Garnisonslivet, ikke kunde af Naturen anvises den nyudviklede Egenskab nogen anden Plads end en forbigaaende, ligesom tilleje, omkring Øjnene. Det er muligt, at hans huslige Liv havde bidraget Noget til at frembringe eller forstærke Snuheden eller give den et vist kvindeligt Præg; thi hans Hustru havde ægtet ham af Begejstring for den militære Stand, var en blød, trofast, romantisk, upraktisk Natur; Oberstlieutenanten havde derfor allerede som Kapitajn beskæftiget sig meget med Husholdningen, og da han ved den store Reduktion gik af, kunde han uhindret hellige sig dette Anliggende, der behagede ham saa meget mere, som han var noget Gourmand. Men det ere saadanne kraftige Naturer meget hyppig, og naar de blot ikke udelukkende holde af Mæden, men sætte tilbørlig Pris paa en Flaske Vin dertil — hvilket Oberstlieutenanten gjorde — saa ere de i Reglen joviale, gode Selskabsbrødre og afholdte af deres Kammerater. Det var Oberstlieutenant Winter, og hvis det ikke var for den historiske Sandheds Skyld, kunde man ved Omtalen af denne fortræffelige, i sit Hus lidt despotiske, men ogsaa ofte kjærlige, aldrende Kavaller, gjerne have forbigaaet hans Snuhed, tilmed da den virkelig syntes at være noget Tilfældigt hos ham, noget hans Natur ligesom Paasat, hvilket han ikke ret havde Bevidsthed om. Det faldt ham ikke ind, at han havde nogen

Hensigt med Krog. Da denne udstedte sin store Indbydelse, blev Oberstlieutenanten som en afskediget Officer forbigaaet; men han bemærkede det ikke, fordi han ikke vilde bemærke det, og bar i alt Fald ikke Nag. Han kom naturligvis dels som Beboer af samme Hus, dels ved sine Husholdningsbeskæftigelser til at kjende Krogs Forhold temmelig nøje; men det faldt ham ikke ind at sige til sig selv: „Der er nu en rig Familie, som man intet Ondt ved om, som bliver meget bagtalt, men som opfører sig overordenlig net, som har en ung, vakker Søn, og som ingen Omgang har, og jeg kunde godt lide en saadan Familie at omgaas, og jeg har en ung, vakker Datter . . . .“ Eller sagde han dette eller noget Lignende til sig selv, saa var det uden at bringe de enkelte Omstændigheder i logisk Forbindelse, uedn at vedkjende sig nogensomhelst Plan. Heller ikke, da han læste Digtet, og da han antog, at Familien Krog nu kunde tage et Opsving og altsaa ikke længer blive en stakkels rig Familie uden Omgang, faldt det ham ind, at han lagde nogen Plan. Medens der er Mennesker, som ikke kunne eftertrægte et Formaal, uden at det staar meget klart for dem, og uden at beregne Midlerne, mulige Hindringer o. s. v., er der Andre, hvis Natur en saadan Klarhed er aldeles fjendsk. Skulde de sige sig selv, at de havde en Plan, vilde den rejse sig foran dem som et Spøgelse og lamme deres Handlekraft. Der var ikke en Rynke ved Oberstlieutenantens Øjne, da han en Dag pludselig, ligesom ved Indskydelse, iført sin Uniformsfrakke, men uden Epauletter, ringede paa hos Krogs og kom ind med sit aabne, militæriske Ansigt og med en let Anstand, ret som en saadan aldrende Kavaller kan gaa til sin Ligemand.

„God Dag, min gode Hr. Krog,“ sagde han, „jeg kommer for at have den Fornøjelse at gjøre Deres Bekjendtskab. Jeg har, paa min Ære, længe havt Lyst til at hilse paa Dem; men De ved jo nok, hvordan det gaar, man opsætter fra Dag til Dag, naar der ikke er en Anledning. Nu tager jeg som Paaskud det fortræffelige Digt, der har staaet om Dem . . . en flink Fyr, der har skrevet det . . . Jeg ser, De har arrangeret Dem ligesom vi deroppe, jeg har ogsaa mit Værelse paa denne Side.“

Dermed var Bekjendtskabet gjort, og det Eneste, Krog beklagede, var, at Oberstlieutenanten ikke var kommen før Skuespilleren; thi saa havde man kunnet behandle denne lidt mere koldsindig, var ikke strax gaaet over til ham.

Oberstlieutenanten sørgede for, at hans Familie og Krogs Familie bleve bekjendte med hinanden, og nu havde Krog da Lejlighed til at faa et af sine kjæreste Ønsker opfyldt: gjøre en Middag. Krog var en forstandig Mand, ja meget mere end forstandig; han var en alvorlig Mand, hvis man ved alvorlig vil paastaa ikke spøgefuld og ikke letsindig; men siden han forlod Landet hinsides Oceanet, havde han med næsten barnagtig Glæde tænkt paa at kunne gjøre Middagsselskaber i Danmark. Rigtignok forbandt han dermed den aldeles ikke barnagtige Tanke at kunne benytte Middagsselskaberne til Opnaaelse af andre Formaal; men selv uden Hensyn hertil, og efterat Formaalene vare trængte uoverskuelig langt bort, stod det at kunne give en Diner for ham som noget af Jorderigets Behageligste. Han holdt selv ikke overvættes meget af Spise og Drikke, var heller ikke gjæstfri af Hjertet; men at sidde som Vært paa den Maade, han havde set rige og betydelige Folk sidde: ved et Bord, der bugnede og tindrede af velordnet Rigdom, ved en Anretning, hvor Værtens Tanke, uden at den lydelig gaves tilkjende, udførtes med Uhrværks-Nøjagtighed, hvor man med Anstand og Behag drak Glas med hinanden, roste Vinen og ved sine Kundskaber om Vinsorterne udhævede Værtens, hvor sjeldne og dyre Sager serveredes med en saadan Rigelighed, at de virkede paa Gjæstens Fantasi og gjorde Fattigdom til et Sagn, hvor Menneskene bleve gemytlige og, medens de aabnede den nederste Vesteknap, aabnede ogsaa Hjerterne — det var for ham Livets Poesi.

Nu kunde han, om end i det Mindre, gjøre Middag, og han havde en Forpligtelse dertil, hvis han vilde vise sig gentil høflig imod sine nye Bekjendtskaber. Det Eneste, som trykkede, var, at man ikke kunde indbyde Flere, at man navnlig ikke havde Damer til Winters. Men deri maatte man nu finde sig, naar man ikke vilde være paa-trængende i den højere Dannelsesanstalt, hvor Harriet og

Ellinor flygtig og fjernt havde gjort Bekjendtskaber. For dog at have Noget, der saa ud som Familiens eget, oprindelige Bekjendtskab, tænkte man et Øjeblik paa Ask og Ibald; men man havde faaet en vis Angst for Ibald i selskabelig Henseende, og Ask havde formedelst sin tørre, dogmatiske Personlighed ikke virket paa nogen af Damerne som Kavaller. Ask og Ibald skulde ikke glemmes; men de kunde ikke drages tiltaffels. Imidlertid manglede man en Herre; der var fem Damer, men kun fire Herrer. Medens man paa Familien Krogs Maade underholdt sig herom, nemlig berørte Sagen med Ord, der ikke rørte op i den, erindrede Jemmy med Et, at han den foregaaende Dag havde mødt en af sine Skolekammerater fra den Tid, da han gik i Skole her hjemme.

Han omtalte det med en for ham usædvanlig Varme, som om dette rolige unge Menneske dog kunde føle for sin Skoletid ligesom vi Andre.

Faderen spurgte: „Var det en Ven af Dig?“

„Jeg vil ikke sige, at det var en Ven; men jeg kunde godt lide Fyren, eller det forekommer mig, at jeg holdt af ham.“

„Hvem er det?“

„En medicinsk Student eller Kandidat. Han hedder Vilhelm Carøe.“

Navnet gjorde intet Indtryk paa Krog enten for eller imod, og han sagde blot: „Han er da respectable?“ — Engelsk Betydning: ikke fattig.

„Ja, jeg kan godt indbyde ham.“

„All right,“ svarede Krog og tilføjede, idet han vendte sig for at gaa: „Sørg for, at han kommer lidt før de Andre.“

Meningen hermed var hverken at hædre eller nedsætte Gjæsten, men kun at forebygge, at han i de andre Gjæsters Nærværelse skulde komme og blive præsenteret som vildfremmed for Familien.

Paa den fastsatte Dag traf det sig, at Simon Levi gik opad Trappen og kom ind hos Krog tilligemed Vilhelm Carøe. Levi havde et vigtigt Ærinde til Krog: han eller hans Korrespondent havde opdaget en Familie Seilstrup i Jylland — det Familienavn, som det lod til, at Krog behøvede for at stifte sit Legat — og efterat Krog havde takket Levi for hans Umage og det heldige Resultat, bad han om Undskyldning for, at deres Samtale denne Dag blev kort; „thi,“ tilføjede Krog med en uforlignelig Mine, som en grand seigneur, der behandler slige Sager en bagatelle, „jeg ser i Dag nogle gode Venner hos mig til Middag.“

„Jo, jo, Hr. Krog,“ svarede Levi og tog Afsked med en i dobbelt Forstand lang Næse; thi medens hans hele øvrige Ansigt ingen Overraskelse forraadte, kunde han ikke forhindre, at hans Næse, der allerede af Naturen var lang, kom til at hænge længere ned ligesom slappet eller tynget af denne Overraskelse: at Krog havde Venner og gjorde Selskab, allerede inden han havde fulgt hans Vink.

Simon Levi følte sig altfor ubetydelig til at kunne gjøre nogen Mands Lykke og erhverve hans Taknemlighed derfor; men den ærgjerrige Tanke havde indsneget sig hos ham, at han i al Stilhed kunde give Krog gode Raad, uden at Krog selv behøvede udtrykkelig at anerkjende det. Han skulde blot hemmelig føle, at Levi var en klog Mand og en beskeden Mand, og saa skulde Levi efterhaanden blive en uundværlig lille Kommissionær for den store Hr. Krog. Alting stod stille i Simon Levis Hoved, medens han nu gik ned ad Trapperne; men da han kom i Porten, bevægede det sig i hans Hoved, og han selv blev staaende stille: han vilde se, hvilke Venner der kom. Hans hurtige Blik havde i Entreen set, at der endnu ikke var kommet en eneste Gjæst, med Undtagelse af det pur ungø Menneske, og som en forstandig Mand sagde Levi sig selv, at Gjæsterne maatte komme igjennem Porten. Men her er nu et Exempel paa, at selv forstandige Menneskers Forstand ikke altid slaar til endog i ganske hverdagslige Ting; thi medens Simon Levi stod i Porten, kom Oberstlieutenantens ned fra 3dje Sal og gik ind til Krogs. En eller to Minutter senere aabnedes virke-

lig Porten, og Becker, hvem Simon Levi naturligvis godt kjendte, uden at Æren var gjensidig, gik op paa 1ste Sal. Levi ventede endnu et Kvarter, en halv Time, en Time, og da Klokken slog syv, gik han beroliget og alvorlig ud af Porten, idet han sagde til sig selv: „Jo, han gjør Middagsselskab! For hvem? For en Skuespiller og en Dreng! Velbekomme Dem, Hr. Krog!“

Medens Simon Levi stod stille i Porten med en eneste Tanke rettet paa en eneste Gjenstand, der ikke vilde vise sig, var der desto mere Bevægelse paa 1ste Sal. Der mødtes Ottilie med Vilhelm Caroe, og da det, maaske mod deres Vilje, mærkedes, at de kjendte hinanden, sagde Oberstlieutenanten: „Naa, De kjender min Datter?“

„Jeg har havt den Ære at hilse paa Frøkenen, paa en Maade til Orlogs,“ svarede Vilhelm.

„Min Datter til Orlogs?“ udbrod Oberstlieutenanten med jovial Forbavselse.

„Ja, Fader, hos Frederik, da han kom hjem med sin Korvet,“ svarede Ottilie.

„Saa er De jo en Ven af vor Familie, Kapitajn Winter er min Brodersøn!“ raabte Oberstlieutenanten og rakte med sin prægtige aabne Mine Vilhelm Haanden, medens hans Blik af Vilhelms Dragt læste, at han ikke var formuende.

Krog kunde have omfavnet Vilhelm, sin Søn og sig selv for det Held, de havde havt ved denne Indbydelse: Han var en Bekjendt af Oberstlieutenantens Familie!

Vilhelm saa forvirret-spørgende paa Ottilie. Hun kunde naturligvis Intet sige; men hun mindedes stærkt om, hvad der var at sige. Det uskyldige, glade Behag, hvormed hun fra Først af havde set paa Vilhelms Ansigt, tornede sammen med en Tanke, der i Orlogsskibet havde holdt sig afsides, men i den elegante Salon trængte sig nærmere paa: han var Broder til en Skibsdreng — eller rettere: med den Evne, som Kvindens Sind ofte har til at opfatte i en Helhed, hvad der for os Andre er en enkeltstaaende Kjendsgjærning følte hun, at fra en Familie, et Hjem, der havde udsendt en Skibsdreng, var ogsaa han kommen. Selv var hun 17—18 Aar, endnu en uselvstændig Blanding af Moderens bløde, romantiske og

af Faderens verdslige Natur, paavirket af Faderens For-
dringer til hende om at være Dame, og af det militære
Hierarkis Stolthed, og endmere paavirket af den For-
nemmelse, en saadan ung Pige let faar ved at træde som
Gjæst ind i Rigdom og Elegance: at det er hun født og
baaren til. Medens det Barnlige i hende et Øjeblik led
ved ikke ret og aabent at turde vedkjende sig Bekjendt-
skabet, krympede det Dameagtige i hende sig ved dette
Bekjendskab og ved Hemmeligheden, der maatte skjules.
Al denne hurtige Uro malede sig i hendes Fysiognomi, idet
hendes Blik søgte at undgaa Vilhelms, og med den over-
ordenlige Agtpaagivenhed, man har som Ung og Ny i
Selskabslivet, og især naar man bærer paa Bevidstheden
om et svagt Punkt og er sensibel, opfangede Vilhelm
den omtrentlige Betydning af hendes Ansigtstudtryk og
vaandede sig derunder. Ottilie havde vendt sig til Ellinor,
og Ellinor, der var i Uro, gav sig til at tale hurtigt med
Vilhelm, medens Ottilie fjernede sig.

Becker kom. Han var i Forvejen underrettet om, at
Oberstlieutenantens skulde indbydes; men om Vilhelm
Carøe havde han Intet hørt, og ved sin Indtræden saa han
det smukke unge Menneske ved Siden af Ellinor. Var der
en Inkination imellem dem? Havde man leget med ham,
Becker, medens han troede at lege med dem? Skulde han
maaske engang være tilstede for at høre hendes Forlovelse
blive deklareret? Skulde disse af Verden oversete, uvi-
dende, landsbyagtige Mennesker dog ved et Træf kunne
stille sig saadan, at de smilede over ham? Denne Tanke
forstyrrede ham ganske; Alt i ham blev til Had og Hævn-
lyst. Ellinor mødte et af hans Øjekast, der var saa skarpt
og maalende — saa stolt, syntes hende — at hun undredes
over, hvordan hun med sin Fantasi havde vovet at om-
tumle en saadan Mand.

Men efter en Stunds Forløb opdagede dog Beckers er-
farne Blik, hvor Magneten var, der tiltrak den unge Carøe,
og nu var han pludselig i sit Element. Han kunde være
sikker for sit Vedkommende og gaa Andre lidt i Vejen.
Under Maaltidet glimrede han fuldstændig, og Vilhelm, der
var saa ung og saa ubetydelig og saa sig imellem skjønne
Kvinder og troede sig i en virkelig Fornemhed, Rangens,

Rigdommens og Begavelsens, beundrede og følte sig lille, krøb sammen, næsten baade i Nutid og Fremtid.

Becker havde i Anledning af en Salat, som serveredes, fortalt den bekjendte Anekdote om Pave Sixtus den 5tes Salat, og for at sætte lidt Kryderi paa Foredraget havde han kaldt Sixtus: en Medicæer. Det var nok egenlig en Mæcenas, han mente; men forresten vidste Becker naturligvis, at der havde været Medicæere, og at en eller anden Medicæer havde været Pave, og Becker var i Øjeblikket i det rige Lune, hvori det kan forekomme en begavet, uvidende Mand, at han kan vove Alt, alle Kjendsgjæringer springe ind i hans Hoved og udgaa derfra, maaske forandrede, men rigtige. Oberstlieutenanten havde derimod fra sin Ungdom en bestemt Fornemmelse af, at Sixtus den 5te ikke havde været en Medicæer, og det forekom ham, at han havde været en Barberini eller Piccolomini. Man henvendte sig til de unge Damer, der virkelig havde nydt en meget god Undervisning, men i Øjeblikket ikke formaaede at huske. Saa appellerede man til Højesteret; thi angaaende et historisk Faktum bliver en Student eller Kandidat Højesteret ved et saadant Middagsbord, og man spurgte Vilhelm. Han svarede, at Pave Sixtus den 5tes Fader var Svinehyrde.

„Det er da umuligt!“ raabte Oberstlieutenanten.

„Jo, jo, nu husker jeg det, han var Svinehyrde!“ sagde Becker, der var altfor klog til ikke at anerkjende Universitetet og tage det under sin Beskyttelse: „Hr. Carøe har fuldkommen Ret, han var Svinehyrde.“

Oberstlieutenanten kunde ikke finde sig i, at en Pave og en saa udmærket Pave, hvis Salat især havde tiltalt hans Fantasi, skulde være af saa simpel Slægt, og det førte til, at man talte om flere berømte Mænds Herkomst, og i Reglen fandt man, at de nedstammede fra simple Folk.

Kun En kunde vide, i hvilken Grad Samtalen interesserede Vilhelm personlig, og medens den stod paa, og hans Blik engang vovede sig hen til Otilies, traf han hendes overordenlig smukke Øjne hvilende paa sig med et barnlig-forskende, sympathetisk Udtryk, som om hun anvendte det historiske Resultat paa ham. Da lo Gud Amor vistnok højt i sin Himmel; thi i dette Øjeblik tændtes i et Men-

neskehjerte en Lue, der ikke skulde dø. Med en mysteriøs, lyksaliggjørende Skønhedsfønnelse kom Vilhelm i pludseligt, personligt Forhold til det, han havde omtalt, og det, han saa. Under det Blik vidste, troede hans Sjæl sig af stor Slægt, modtog Forjættelsen og følte sig beredt for de store Pligter. I dette Øjeblik fandt han det saa rigtigt, at hun, ved hvem disse Fornemmelser skabtes, var stolt. Hun var saa fjern fra ham, fjern som Himlen — de Salige naa dertil.

Et saadant, uendelig rigt, flammende Øjeblik, Kjærlighedens Begyndelse i et frisk Menneskehjerte, kunde vel omstændeligere udmales. Men Nogle vilde vel mene, at det var at gjøre for stort Væsen af en tyveaarig Person, som kunde blive en god Doktor, hvad enten han brændte sig hist eller her. Andre vilde ikke i nogen Slags beskrivende Ord finde noget Tilsvarende til, hvad de mindes selv at have følt, da Luen tændtes og spredte sig med underdejlilig Sødme i hver Blodsdraabe, da Verden blev forvandlet, blev et Ferige, hvor Levende og Dødt raabte Halleluja for Hende. Atter Andre have endnu slet ingen Forestilling derom og vilde gjerne vide, hvordan det egenlig, rigtig er. Men, kjære Børn, det lader sig ikke fuldstændig beskrive; man maa selv prøve det.

Selve Øjeblikket varede kun kort for Vilhelm, om end dets Virkning blev; thi uden at være koket kom Otilie til at bære sig ad, som om hun var det, fordi Damen stred imod og overvandt Barnet. Vilhelm havde vel opdaget Stjernen; men der gik Skyer imellem.

Becker oprettede sin tilsyneladende Fejl overfor Ellinor. Han lod sin Opmærksomhed lidt efter lidt blive hende tildel, og hun modtog den som en Gunst, hun vilde undvære, men ikke kunde. Hun anede, at Becker legede med hende, som hun vilde leget med ham; principielt forkastede hun altsaa ikke Legen, men stod blot fejl i den. Hun kunde ikke faa Hovedet ud af Nettet, der var kasted over hende. Der er en Fatalisme i Kjærligheden. Om man just ikke behøver at tage det bogstaveligt, at Ægteskaber sluttes i Himlen, saa forholder det sig med mangfoldige og ingenlunde de sletteste Gemyter saaledes, at i en given Tid af deres Liv og under

visse Omstændigheder vil den, de netop da mode, blive som skæbnebestemt for dem. Alt, hvad i deres Inderste længtes efter Godt og Skjont, vil i denne Mødende tro at have fundet sin Gjenstand; saaledes som han eller hun ser ud, vil det forekomme dem, at det, som er Herligst og Søddest i Tilværelsen, maa og skal se ud; det er skabt i hans eller hendes Billede.

Der kom et Øjeblik, da et underligt, langt Blik fra Ellinor hvilede paa Vilhelm. Det var med dette Blik, at Ellinor med sin Verdenserfaring erklærede for sig selv, at Intet kunde sammenlignes med Becker. Hun ofrede i dette Øjeblik med en Slags Andagt Vilhelm og det hele Mandkjøn paa Beckers Alter.

Imedens Vilhelm gik hjem, huskede han alle de Øjeblikke, da han efter sin Formening havde staaet fejl, siddet fejl, været selskabelig kejtet, sagt Andet, end han vilde sige; hvert Blik, især fra Ottilie, steg tydelig frem for ham, og han sagde til sig selv i Vaande: „Hvad skulde jeg der, hvad vilde jeg der? . . . . Men jeg maa lære af dem at overvinde dem, ligesom Czar Peter lærte af Carl den 12te . . . . Aa, jeg! . . . . Jo!“

OTTENDE KAPITEL.

Ibald havde modtaget Underretning om, at Hr. Krog vilde besøge ham i hans Hytte, hvor han jevnlig efter korte Ophold i Kjøbenhavn tyede hen. En smuk Septemberdag gik da ogsaa Krog tilligemed Ask ombord i Helsingørsdampskibet for at sejle til Humlebæk.

Med Krog var der i de sidste Par Maaneder foregaaet en ikke umærkelig Forandring; han havde faaet noget Frit og Tillidsfuldt, han var aabenbart ikke længer den af „Selskabet“ trykkede Mand. Sandheden var, at han nu havde begyndt Livet paa den Maade, som i Reglen er nødvendig i Danmark: smaat, forsigtig, og at han mærkede, at det gik. Hverken Oberstlieutenant Winter eller

Skuespiller Becker havde i Virkeligheden udrettet Synderligt for ham; thi ingen af dem var ivrig for at føre Flere til Huset; men de havde dog heller ikke kunnet lægge Skjul paa, at de stode i Forbindelse med Krogs, og de havde maattet tale godt om dem. Rygtet gik ogsaa snart, at Becker gjorde Kur til den smukke, rige Datter, og da hun var saa lidet kjendt, udbredte der sig en næsten mysteriøs Forestilling om, hvilken Skat hun var. Selv blandt dem, der for en Tid tilbage havde talt haanligst om Krog, faldt det Ingen ind at tænke eller sige Noget sigtende til, at Børnene skulde undgælde for Noget. Det er dansk Skik. Da det nu ovenikjøbet blev bekjendt, at Krog havde stiftet et Legat, fæstede en velvillig Opmærksomhed sig paa ham. Ogsaa herved viste sig Publikums Fantasi skabende. Man fortalte, at dette Legat var bestemt for en Lods- eller Fisker- eller Skipper-Familie, fordi Krog engang havde lidt Skibbrud og var bleven frelst og kjærlig behandlet af en saadan Familie. Maa-ske havde Krog i Fortrolighed fortalt noget Saadant til Simon Levi, og maaske Simon Levi havde været tavs i Henhold til sit Løfte: „De kan stole paa mig som paa Dem selv, Hr. Krog.“

Derfor havde det heller ikke varet længe, inden Krog, da der skulde stiftes et Velgjørenhedsselskab, fik en Indbydelse til at være med. Saasnart han mødte i Forsamlingen, var han strax hel og holden den Mand, han senere blev. Hans Natur havde fundet sin Skueplads, og han spillede sin Rolle med en Intuition, med en anende Kundskab om sine Medspillendes Karakter, der efter Omstændighederne var beundringsværdig. Han bad om Ordet, og da han talte, var der ikke Spor af en usikker Mand, der søgte at bejle til den herskende Stemning. Tvertimod. Med den ene Haand i Buxelommen, ligesom beredt til at trække Penge op, med Bevidstheden om, at have Penge at trække op, talte han prunkløst, nonchalant, praktisk. Han sagde ganske ligefrem, at han ikke var velgjørende i almindelig Forstand; han hadede Tiggeri; han vilde, at Folk skulde arbejde, naar de kunde; det havde han selv gjort. Kan man ikke være Grosserer, saa kan man være Kuldrager. Man skulde befordre Virk-

somhed, ikke gaa ud paa at tilfredsstille sig selv ved at give Almisse. Det var dengang temmelig nyt; det lød noget koldt, men djærvt og oprigtigt, og det tiltalte selv de sentimentaleste Folk, ligesom det inderlig behager en svag Person at se en Tærsker spise. Krog blev valgt til Medlem af Komiteen, og i intimere Møder faldt der fra en højtstaaende Embedsmand et Vink om, at Hs. Majestæt med særlig Paaskjønnelse vilde bemærke, om det kunde lykkes at faa Penge samlede til en vis Plan. Krog bed ikke strax paa; men den Udmærkelse fra Souverainens Haand, som han havde sine særlige Grunde til at ønske, rykkede nu nær.

Paa denne Tid var det, at Krog vilde besøge Ibald. Krog var endnu ikke mægtig nok til at turde være utaknemlig, og selv om han ikke havde følt en Slags Velvilje og Erkjendtlighed mod Ibald, der dog egenlig havde givet det første Stød til det Hele, vilde han have anset det for god Politik at vise, at han var sine Venners Ven. Han havde paa en ret net Maade ladet Ibald tilflyde en Understøttelse; men han vilde ogsaa vise sig personlig opmærksom imod Ibald.

Ibald havde kun een Maade at være paa: vise sig ligefrem, som han allerede var eller troede at være. Om Kongen selv var kommen til ham, vilde han ikke have anset det for sin Opgave at gaa ind paa Kongens Forestillinger, men at meddele Kongen alle sine Forestillinger og Stemninger. Derpaa fortalte han ogsaa strax, at han i den senere Tid havde givet sig af med et Digt, hvori han vilde mane Aander; han havde en Scene færdig, og den læste han op. Den fremmanede Aand maatte gjøre Besværgeren Regnskab for sine Evner (ligesom i Lessings „Faust“; thi egenlig original var Ibald som sagt ikke). Aanden fortalte: „Der var et Par unge Ægtefolk, som holdt meget af hinanden. Men engang gjør Manden en lille Rejse og bliver bekjendt med en Dame af den Slags, som det er Mænd yderst vanskeligt at modstaa. Han blev saa greben og betagen, at hans Sjæl ikke kunde forlade hende, men blev hos hende, da han rejste hjem. Jeg fik Ordre til at stige ind i ham og udfylde den tomme Plads. Da vi nu kom hjem, mærkede Konen øjeblikkelig,

med et Instinkt, jeg forbavsedes over, at Mandens Sjæl ikke var med; det Kys, hun gav os, blev koldt, og i den næste Tid gik hun omkring i en underlig søgende Uro. Saa traf hun en Officer, i hvem hun troede at gjenkjende noget af Mandens tabte Sjæl, og blev hans Elskerinde. Imidlertid havde Mandens Sjæl tumlet sig meget og udstaaet megen Lidelse, baade været lykkelig, ængstelig, angerfuld og mishandlet, og jeg fik Ordre til at gjøre Plads, da den en Dag kom hjem som den Fugl, der havde mødt Valravnen: med forpluskede Fjer og halvt uddrucket Hjerteblood. Saa kom ogsaa Konens Sjæl hjem forplusket . . . .“

„Naa, og nu?“ spurgte Besværgeren.

„Ja, de spadserer nu meget smukt klædte med hinanden under Armen.“

Ask følte Interesse for denne Opgave, men vilde i Krogs Nærværelse ikke udtale sig. Krog ønskede nærmest at vide, hvilket Ægtepar der var sigtet til; men herover blev Ibald aldeles forbavset; det var ikke faldet ham ind, at der var en tilsvarende Virkelighed; han vidste ikke, hvor han havde disse Forestillinger fra. Saa spurgte Krog, hvorfor han da ikke digtede videre. „Nej,“ svarede Ibald, „det kan jeg ikke, fordi jeg ulykkeligvis forleden kom til at tænke over Goethes Død. De husker jo nok, at han døde med Ordene: Licht, mehr Licht.“

„Ja, vel,“ svarede Krog.

„Det har jeg i lang Tid ligesom Andre antaget skulde betyde, at Goethe døde som Oplysningens Repræsentant, at han paakaldte det universelle Lys, ikke sandt?“

„Jo, vel,“ svarede Krog.

„Ja, men det er galt!“ raabte Ibald. „Naar man vil tænke sig rigtig om, saa viser det jo ganske simpelt, at det blev alt mørkere for Goethe, altsom Livet aftog; han saa ikke i Aanden det universelle Lys; men han følte, at Lyset om ham og i ham udslukkedes, og han kaldte paa Lys, fordi han selv gik ud! Det er forfærdeligt! Saa gik han jo ikke ind til et andet Liv! Jeg har maaske aldrig trot; men siden den Dag har jeg begyndt at tvivle, og saa kan jeg ikke mane Aander!“

Krog forstod overordenlig lidt deraf, fordi han slet ingen Sympathi havde derfor, men spurgte Ibald: „Hvad tager De Dem da nu for?“

„Jeg vil være Fisker!“ sagde Ibald. „Det er prægtige Karle! Det er Naturmennesker! De anstrenge ikke Hjernen! Saadan en Mand i store Støvler, naar han vader ud om Aftenen, er ligesom Thor, der gaar efter Midgardsormen. Man kan ligge derude med dem en maanelys Nat og se ind paa Humlebæk og tænke sig, at det er Breidablik.“

Ibald fortav kun et Eneste: at man ogsaa kunde tænke sig, at det var Freias Sal; thi han var bleven forelsket i sin Vært Fisker Niels Frederiksens Datter Else og belejrede Fæstningen regelmæssig, fordi den var meget stærkere, end han havde trot.

Krog foreslog en Spadseretur, og man gik ad Vejen til Sletten. Man kom forbi det lille Sted med den ejendommelige, smukke Bue af Hyldetræer, som Læseren kjender, og med den enkelte blaa Vindueskarm mellem de andre grønne.

Opfyldt af sine praktiske Velgjørenhedstanker vilde Krog se lidt nærmere paa denne nette Fattigdom, gik gennem Buen, Haven og hen til det blaa Vindue, der stod aabent. Han blev et Øjeblik staaende der saa stiv som en Støtte, vendte pludselig om og gik hastig ud igjen paa Vejen og fremad uden at lægge Mærke til, om de Andre fulgte ham eller ej. Medens han saadan gik, var det, som om han var skrumpet sammen; hans Klæder hang om ham ligesom Sejlene paa et Skib, naar det skal vende.

Ibald bemærkede denne sære Forandring og sagde: „Hvad, har nu han set Aander?“ Han sprang ind gennem Haven til Vinduet, men kom strax ligegyldig tilbage til Ask. „Det var ingen Anden end gamle Mo'er Seilstrup eller Madam Seilstrup. Hun ser jo rigtignok noget underlig bleg ud, og det er ikke rigtig med hende her,“ tilføjede han og pegede paa Panden.

De indhentede Krog, der tankeløst eller med Vilje havde valgt Vejen tilbage til Humlebæk.

„Saa De vor gamle Mutter Seilstrup?“ raabte Ibald;

„ja, hun kan nok forskrække Folk, naar de pludselig se det blege Ansigt mellem Blomsterne.“

„Jeg saa intet Ansigt,“ svarede Krog; „men der er visse Blomster, som jeg faar ondt af at lugte.“

„Naa, saa gaar det nok strax over,“ sagde Ibald.

Men det gik ikke over. Krog var og blev bleg og saa blot efter Dampskibet. Da Røgen endelig viste sig og Baaden satte af for at møde Skibet, syntes Krog at vaagne op, tilraabte Ibald sin Tak og sin Undskyldning for, at han havde ulejligen ham med sit Ildebefindende over de dumme Blomster.

Da Ibald kom tilbage til Niels Frederiksens Hus, stode et Par af Søren Pihls Børn udenfor og ventede paa ham. De sagde, at deres Bedstemoder pludselig var blevet syg, men vilde tale med ham. Da han kom derop, vilde Datteren, Søren Pihls Hustru, ikke lade ham gaa ind til den syge Gamle, men spurgte ham, hvem den fremmede Mand var, som havde været med ham oppe ved Huset. Ibald svarede: „En Grosserer Krog fra Kjøbenhavn.“ Datteren gik ind til Moderen, men kom strax efter tilbage og bad Ibald gaa ind.

Den Gamle laa paa Sengen, saa meget lidende ud, men havde sin fulde Bevidsthed. Hun fæstede sine forunderlig klare, brune Øjne paa Ibald og spurgte ham: „Hvem var den Mand?“

„Grosserer Krog fra Kjøbenhavn, lille, rare Madam Seilstrup,“ svarede Ibald med kjærtegnende Stemme.

„Lyv ikke, Barn,“ sagde den Gamle og saa paa ham, saa at Ibald i det Øjeblik vilde have sagt Sandhed, selv om han hemmelig havde begaaet en Forbrydelse og hun havde spurgt ham.

„Kjære, lille Madam Seilstrup, jeg ved ikke bedre. Alle Mennesker kalde ham Hr. Krog, og saa maa jeg da ogsaa kalde ham saadan . . . . Jeg har skrevet et Digt om ham, Madam Seilstrup, det skal jeg bringe Dem; der staar trykt: Hr. Krog. Saa maa det da være sandt!“

„Naa,“ sagde den Gamle stønnende. „Pas paa Vilhelm . . . . og paa Morten . . . . Ferdinand, pas vel paa!“

Krogs hastige Hjemrejse førte ikke til nogen hastig Gjærning. Først den følgende Dag sendte han Bud efter Levi, og da Levi kom, var Krog ganske som sædvanlig, talte om Papirer, om Folk i Byen o. s. v. Endelig, da Levi vilde gaa, sagde Krog: „Hør, Hr. Levi, kan De huske, at De for nogen Tid siden opdagede en Familie i Jylland?“

„Om jeg kan huske det, Hr. Krog!“ svarede Levi, idet han langsomt bevægede sit store Hoved fra Skulder til Skulder, ligesom tilviftende Krog en mild Bebrejdelse for hans ringe Tro paa Levis Hukommelse.

„Ved De, om den Familie bor i Jylland endnu eller er flyttet til Sjælland?“

„Det ved jeg ikke, Hr. Krog. De husker jo, Hr. Krog, det var ikke mig, men min Korrespondent, som sporede op.“

„Saa kunde han jo vide det.“

„Jo, Hr. Krog; saa kunde han vide det. Skal jeg skrive, Hr. Krog?“

„Hvis De vil have den Godhed.“

Nogle Dage efter bragte Levi Krog et Brev, hvori den jyske Korrespondent meldte, at Familien Seilstrup be fandt sig overordenlig vel derovre og daglig velsignede sin Velgjører.

Krog var ikke istand til at tilbageholde en Bevægelse af Utaalmodighed.

Levi sagde trøstende og næsten med Rørelse: „Naa, det maa man finde sig i. Velsignelse hører til, Hr. Krog.“

„S— til Velsignelse!“ raabte Krog og busede ud: „Det er en fejl Familie, der har faaet Legatet!“

„Øj!“ skreg Levi med et Sæt.

Der blev en Pavse. Krog læste tilsyneladende Brevet endnu engang, men tænkte med Fortrydelighed paa, at han havde sagt Mere, end han vilde. Levi var overfor Umuligheden af, med egen Haand at kunne gribe Legatets Ransmand, falden tilbage i sit sædvanlige alvorlige og bekymringsfulde Udtryk, medens hans Øjne vedbleve at glide ynkende hen over Krogs Ansigt.

Endelig sagde han: „Hr. Krog, De husker nok: min

Korrespondent skrev til mig, og jeg bragte Papirerne til Dem, Hr. Krog, og De afgjorde selv.“

„Jeg har ikke bebrejdet Dem Noget, Levi.“

„Hr. Krog, De er — hvad skal jeg sige Dem, Hr. Krog — De er en Forretningsmand! De er en Forretningsmand — De er en Forretningsmand! Hvis jeg havde haft en Geschäft for en af vores Tyvedalers-Grosserere, og jeg havde bragt ham Papirerne, og han havde sluttet Handelen, og Acceptanten var gaaet fallit — hvem havde Grossereren saa skældt ud? Mig. Hvorfor? Fordi man ikke er Forretningsmand. De er Forretningsmand, Hr. Krog! Dem er det en Fornøjelse at have at gjøre med, enten det gaar godt eller galt, og hvad bliver Følgen? Man bliver ganske benøvet ved at tænke, at det ikke skal gaa Dem godt. Det er den menneskelige Natur; det er min Natur, Hr. Krog.“

Krog sagde: „Den menneskelige Natur er ogsaa, at den Uskyldige ikke skal lide, fordi man har baaret sig ad som en Hest.“

„Gud bevare's, Hr. Krog.“

„Ser De nu, Levi,“ vedblev Krog, „nu vilde jeg have Dem til at gjøre en lille Tur for mig og bringe et Par Skilling etsteds hen. Men i Forvejen vilde jeg nok vide, hvorledes De faar Dem selv til at være tavs, naar der er Noget, som skal forties?“

„Naar der er Noget, som skal forties, saa tier jeg. — Man skal blot selv vide, Hr. Krog, om det skal forties, eller det skal være en Hemmelighed.“

„Det er sandt; vi sætte saa mange falske Penge i Om-løb, at vi selv maa modtage dem,“ mumlede Krog. Han tilføjede: „Student Ibald bor dernede — De kjender jo Ibald?“

„Jo, Hr. Krog.“

„Jeg vil ikke have, at han skal se Dem der, og jeg vil derfor lade ham strax komme herop.“

„Nu tror jeg, det skal forties, Hr. Krog.“

„Det skal saadan forties,“ svarede Krog, „at hvis Nogen nogensinde roser mig for den Velgjerning, saa ophører De at være min Kommissionær, min gode Levi.“

„Det skal forties, Hr. Krog.“

„Saa kan De rejse derned til Humlebæk imorgen.“

„Imorgen kan jeg ikke, Hr. Krog, og paa Fredag heller ikke. Det er min Lovsalsfest, og paa Lørdag er det min Lørdag.“

„Saa paa Søndag — det har da heller ikke videre Jav. Vil De komme herop Lørdag Aften?“

— Da Simon Levi havde forladt Krog, gik han længe hensunken i dybe Tanker. Endelig sagde han til sig selv: „Det forstaar jeg ikke. Han virkelig Velgjører? Pyscht! Men det skal forties. Jeg forstaar det ikke.“

Lørdag Aften fik Levi sine Instruktioner, og Søndag Morgen tog han til Humlebæk. Han havde faaet Vejen saa godt beskrevet, at han uden at spørge sig frem fandt det lille Hus med Buen af Hyld foran Haven. Han gik ind i Stuen, hvor han fandt paafaldende mange Menesker, og spurgte efter Madam Seilstrup.

Den unge Person, han havde truffet paa Krogs Trappe og i Entréen, den Dag Middagsselskabet skulde være, stod ham nærmest og svarede: „Min Bedstemoder er død.“

„Død!“ sagde Simon Levi og satte uvilkaarlig Hatten paa for at sige den jødiske Formular ved et Dødsfald; men dels var Bonnen hurtig sagt, dels huskede Simon Levi strax, at det var upassende mellem Kristne at sætte Hatten paa for at bede, saa at han næsten øjeblikkelig igjen stod med ubedækket Hoved. Søren Pihl havde imidlertid — ligesaa vel som de Andre — lagt Mærke til denne Bevægelse. Han anede ikke, at hans gamle Svigermoder nød den Ære, at en Mand af Levi Stamme sagde Bøn ved hendes Dødsleje; han saa kun, at en lille, skrutrygget Jøde kom ind og kavallermæssig vilde sætte Hatten paa, saasart han hørte, at gamle Mutter ikke var hjemme. Han sagde derfor med rolig, men fast Stemme til Simon Levi: „Naar De vil tale med vor Gamle, kan De nu ligesaa godt gaa denne Vej,“ og satte ham med et Tryk paa Skulderen ud af Døren.

Simon Levi reflekterede ikke over denne Fornærmelse. Derinde havde han i Hast ligesom set sig selv i Spejlet paa de Andre, mærket sit Ansigts og sin Persons Ufornelighed med dem og med Anledningen, der havde sam-

let dem, fornummet sig selv hovedkulds ført ind i en Verden, der stødte ham i den Grad fra sig som Fremmed, at Maaden, hvorpaa han blev stødt ud, blev ham noget Underordnet.

Han ilede tilbage til Kjøbenhavn og Hr. Krog.

„Naa, De var derude,“ sagde Krog, da han saa ham.

„Ja, Hr. Krog.“

„Hvordan gik det?“

„Meget ubehageligt, Hr. Krog.“

„Ubehageligt? Hvordan da?“

„Hun var død.“

„Død!“ raabte Krog og foer tilbage. — „Hvad døde hun af?“ tilføjede han efter en Pavse.

„Det ved jeg ikke, Hr. Krog.“

Ny Pavse.

Endelig sagde Simon Levi: „Hr. Krog, med Tilladelse, forgangen Dag sagde De, at min Korrespondent havde taget fejl af Familien, som vi søgte.“

„Ja, og jeg havde taget fejl.“

„Med Tilladelse, Hr. Krog, kan De huske den Dag, da jeg bragte Dem Papirerne fra min Korrespondent?“

„Hvilken Dag var det?“

„Det var en Dag for nogen Tid siden, da De gjorde et stort Middagsselskab for Deres Venner.“

„Et stort — naa, hvad saa videre?“

„Kan De huske, Hr. Krog, at jeg kom ind ad Døren tilligemed en af Deres Gjæster, en ganske ung Fyr?“

„Den unge Hr. Carøe?“

„Det er muligt, at det var den unge Hr. Carøe; jeg kjendte ham ikke, Hr. Krog.“

„Naa, og saa?“ spurgte Krog, der frøs indvendig.

„Og saa? Saa spør jeg Dem, Hr. Krog, hvorledes kunde min Korrespondent lede Dem vildt og galt med sine Papirer, naar Familien spiste hos Dem ved Deres store Middagsselskab?“

„Familien spiste hos mig? Primer De, Hr. Levi?“

„Familien spiste hos Dem, Hr. Krog, og jeg primer ikke, med Deres Tilladelse, Hr. Krog. Denne unge Fyr, Hr. Carøe, var ude ved Begravelsen og sagde selv til mig, at hun var hans Bedstemoder.“

Krog blev saa tankefuld eller saa beskæftiget med Noget i sit Indre, at han aldeles ikke gav Agt paa Levi, og da Levi endelig rømmede sig for at gjøre opmærksom paa sin Tilstedeværelse, tog Krog Afsked med ham eller lod ham gaa uden at sige et Ord.

„Jeg forstaar det ikke,“ sagde Simon Levi, da han gik bort. Hvad der bevægede sig i og under denne Sag, laa ganske udenfor hans Erfaring. Men han havde en behagelig Fornemmelse: Han var blevet den rige Krogs Fortrolige; der var Noget imellem ham og Krog, som gav ham Betydning, skjønt han ikke forstod det.

„Bah!“ sagde Krog efter længe at have gaaet op og ned ad Gulvet, „det er ganske det Modsatte. Det er et Held for mig. Ret betænkt var det næsten vanvittigt af mig at sende ham derud. Sæt, at hun dog havde set og gjenkjendt mig! Saa vilde der blevet en Forsken efter den, der havde sendt Jøden! — Mere Lykke end Forstand! — Nu er den Sidste død, og det er ikke min Skyld, at jeg kom for sildig.“

Paa samme Tid, Dagen efter Begravelsen, var den afdøde Mdm. Seilstrups Familie forsamlet om hendes „Efterladenskab“. Staten gav sig ikke af dermed, Øvrigheden betragtede hende efter en kort, formel Forespørgsel som en ejendomsløs Person, og hvor der ikke er eller antages at være noget Bo, hverken Besiddelse eller Gjæld, bliver der heller intet Dødsbo, hvis blot en eller anden Efterlevende vil have den Ulejlighed at udslette Sporene af, at N. N. har optaget Plads i Verden.

Familien følte imidlertid ikke noget Ydmygende heri: den var taknemlig mod Vedkommende, fordi den uden fremmed Indblanding kunde gaa over den Afdødes Gjemmer, og en Familie, der skrider til at dele en rig Arv, nærmer sig ikke med større Sindsbevægelse. Det kunde jo ikke undgaas, at der var Begærlighed ogsaa her. Smeden Bent Pihls Kone huskede med Bestemthed, hvilken Dyne Mdm. Seilstrup for længe siden havde sagt, at

hun skulde arve, og dersom nogen Anden nu havde gjort Fordring paa Dynen, vilde Smedens Kone ikke let have veget. Men efterdi der ikke opkom Strid, mærkede selv Smedens Kone ikke, at hun lededes af Andet end Kjærlighed, af Ønsket om at beholde et synligt Minde om den Gamle. Større Andel i Sindsbevægelsen havde Forventningen om at erfare Noget. Imod de fleste Menneskers Sædvane havde Mdm. Seilstrup været tavs, hverken klaget over den nærværende eller pukket paa den for-gangne, herligere Tid. Saalænge man huskede, længe før hendes ejendommelige Svaghedstilstand indtraadte, havde hun været tavs og rastløst arbejdsom. Hvadsomhelst af Vigtighed der var sket, var indtruffet, medens Døtrene endnu vare ganske smaa, og vel vidste disse Noget, havde som Børn opfanget Noget, der blev i Erindringen; men dels var det kun i ubestemte Omrids, at de kjendte, hvad der saaledes havde ramt Familien, dels har Tavsheden en egen Magt til at vække Forestillinger, saa at Døtre og Svigersønner efterhaanden vare komne til at ane noget ganske Overordenligt: en Fortid, hvori en uddød Slægt af sorte, formløse Skikkelser spillede en Rolle, og midt i denne Fortid laa en Skat. Det vidste man bestemt; en stor Sum Penge var bleven borte; man antog, at den var tabt saa sikkert som Noget, der synker i Afgrunden; men man vilde vide, hvor Afgrunden var, og hvorledes Skatten var bleven styrtet deri. Dette havde nu i Stilhed sysselsat Gemytterne i saa mange Aar; rimeligvis havde hin forsvundne Skat bidraget til hos Svigersønnerne at lægge en Glans om Svigermoderens Hoved og til at skaffe hende en større Anseelse, end ellers let er muligt i en saadan Kreds; man vidste som et Sagn, at hun etsteds gjemte Papirer — nu eller aldrig var Øjeblikket kommet til at faa saa megen og saa længe tilbage-trængt Videlyst tilfredsstillet. Det var derfor i Spænding og højtidelig Forventning, at man aabnede Dragkisten, hvor den Gamles Linned og Uldent laa omhyggelig og net sammenfoldet, og hvor man paa Bunden, ved Siden af et gammelt Sølvbæger, virkelig fandt en Pakke Papirer.

Vilhelm blev som den Studerende, den Fornemste og den, hvem Bedstemoderens Tanker mest syntes at have

dvælet ved, udvalgt til at aabne Pakken og meddele dens Indhold; men det kan ligesaa godt siges strax, at dette Indhold, vel især fordi man havde forestillet sig saa Meget, efterlod en Skuffelse, ihvorvel det i visse Maader ingenlunde var ubetydeligt.

Først var der nogle Papirer, der viste, at Seilstrup i sin Tid havde været Superkargo og i denne Egenskab gjort flere Rejser til Ostindien, samt at han senere i Aaret 1809, eller maaske allerede 1808, havde været bosat i en jydsk By og i Amsterdam ladet tegne Assurance til et Beløb af nogle tusinde hollandske Gylden paa et ham selv tilhørende Skib, Assurancepolicyen var der ikke.

Derefter fulgte Breve om Søskade, dels om partielt Havari i en norsk Havn, dels om fuldstændigt Forlis.

Dernæst laa et Brev skrevet paa Hollandsk, og hvis Mening Vilhelm mest maatte gjætte sig til, men som hovedsagelig var af det Indhold, at man forundrede sig over et Krav gjort af Hr. Seilstrup, eftersom Assurancesummen jo allerede var hævet.

Det næste Dokument var enten en Kopi eller et Udkast til et Brev, skrevet med store Bogstaver og rystende Haand, saa at man endnu ligesom kunde se Sindsbevægelsen, der havde været tilstede. Indholdet var ogsaa præget af Lidenskab, idet Brevskriveren — Seilstrup — bebrejdede Vedkommende, at de havde udbetalt Assurancesummen til en saadan Kæltring, der tilligemed sin Kammerat havde rømt Landet og ladet sig bære ud i en Ligkiste. Han truede sluttelig med Lov og Ret og i bibelske Talemaader med Vorherre. — Svaret, som laa hos, var kort og afvisende.

Nu fulgte en lille, omhyggelig sammenlagt Pakke, omviklet med et sort Korsbaand. Den indeholdt kun to Papirer. I det ene laa en vissen Blomst. Paa Papiret var tegnet et Kors og med usikker Fruentimmerhaand skrevet:

D. 7de Januar 1810.

Vorherre være hans Sjæl naadig, og hans, hvis det er muligt.

Det andet Papir var et lidt ældre Brev af 16de Novbr. 1809 og undertegnet Jacobæus, skrevet med en ube-

hagelig, flot og dog karakteristisk Haand. Det lød saaledes:

„Sønderknust af Skamfuldhed over det Skridt, som skrækkelige Omstændigheder have bragt mig til, vil De dog, min kjære og højstærede Principal, og ikke heller vil Deres gode Kone fordømme mig uhørt, da jeg, saasnart et gunstigt Øjeblik vil staa mig bi, agter med Guds Hjælp at gjøre Alt godt igjen, og beder Dem Alle imidlertid, baade Dem, højstærede Hr. Principal, og Dem, gode Mdm. Seilstrup, ikke at miskjende mig under disse skrækkelige Omstændigheder.“

Endelig kom en Korrespondance, der syntes ført med samme Lidenskabelighed som hin med Assurancekompagniet i Amsterdam. Den indeholdt to Kopier af Breve, sendte til en Familie Jacobæus i en norsk By, og et Svar fra samme. De to Kopier bleve kun forstaaelige ved at antage, at den bortrømte Jacobæus havde Familie i Norge, og at man havde villet gjøre denne ansvarlig for ham. I Svaret lod den norske Familie, som om den slet ikke forstod, hvorfor man havde henvendt sig til den.

Hermed sluttede Aktstykkerne, og det syntes Alle, at Sagen stod temmelig tydelig: Den gamle Seilstrup var bleven bedraget for Assurancesummen, som han havde tegnet paa sit Skib. En Anden havde hævet den. Omtrent det Samme havde man vidst før; men nu fik man tillige — mest ved Papiret med det sorte Kors og Maaden, hvorpaa det var lagt til det andet — en temmelig tydelig, trist Stadfæstelse paa, at den pekuniære Ulykke havde ført til Seilstrups Død, og endelig erfarede man Summens Størrelse samt Navnet paa en af de handlende Personer: Jacobæus. Hvor stor Skyld der paahvilede ham, var imidlertid ikke godt at se. Efter hans Brev at dømme kunde man tro, at han var Hovedpersonen i Bedrageriet; men et af de andre Breve tydede jo paa en „Kammerat“, som maaske dog kunde være Hovedmanden, og hvorledes forholdt det sig med Familien i Norge? Men hvor var han og hele Familien nu, efter syv og tredive Aars Forløb?

Vilhelm, der vel mest havde Bevidsthed om, at han bar

sin Fremtid i sig, følte sig ogsaa først befriet fra Tanken om, at disse Papirer havde anden Værdi end det vemodige Skjær, de kastede paa den Afdøde, og idet han foldede dem sammen, foreslog han, at de igjen skulde lægges ned i Dragkisten. Men Ferdinand raabte: „Nej, lad mig faa dem! Jeg kan jo godt finde den Kæltring! Jeg skal dog ud i Verden!“

De Andre vare af en lignende Mening. Saa gammel Sagen end var, havde den dog i dette Øjeblik Nyhedens Interesse for dem, og det var dem ikke let at fatte, at Papiret, som de kunde lægge deres Haand paa, vare aldeles og uigjenkaldelig skilte fra de handlende Personer. Der hører ogsaa en vis Dannelse og Dygtighed eller nogen Verdenserfaring til, pludselig at kunne give slip paa et Haab, en Drøm, eller vende sig blot fra et Skjær, og skjønt Ingen vidste, hvad der skulde gjøres, holdt dog især Fiskerne og Smeden fast paa, at der skulde gjøres Noget. Men overgive Ferdinand Papirerne, for at han skulde sejle ud i Verden med dem, vilde man slet ikke. Man istænte derfor Vilhelms Mening, at det eneste Fornuftige, naar der allerede skulde gjøres Noget, vilde være at henvende sig til en dygtig Jurist i Kjøbenhavn.

Søren Pihl sagde: „Ja, men skriver saadan en Prokurator, uden at man betaler ham?“

Dette Spørgsmaal gjorde de Ivrigte spage; thi de vilde nok bevare Haabet om en Skat, men ikke vove Noget for den, ikke „kaste gode Penge efter daarlige“, tilmed da de ikke havde mange gode Penge at undvære.

Endelig sagde Vilhelm: „Jeg finder nok en Jurist, med hvem jeg kan tale ligefrem. Jeg vil sige ham, at vi ingen Penge have, men at, naar han kan bringe Noget ud af Sagen, ville vi betale ham desto rigeligere.“

„Det var redelig talt,“ sagde Søren Pihl, og dermed slog man sig til Ro. Ferdinand mumlede ved sig selv: „Det er ogsaa det Samme med det Prokurator-Tøjteri! Jeg skal nok finde min Ravn, og saa skal vi se!“

Vilhelm opfyldte det Hverv, han havde paataget sig, og henvendte sig i Kjøbenhavn til en Advokat, der snart bekræftede den Mening, han fra Først af havde ytret om Papirerne: at de vare uden praktisk Betydning. Advokaten sagde: „Det er nu nogle og tredive Aar siden. Vi skulde begynde med at henvende os til det hollandske Assuranceselskab, hvis det endnu bestaar. Vi skulde have Adgang til dets Bøger eller Arkiver for mulig at opdage, hvem der dengang har modtaget Assurancesummen. Det er ikke engang rimeligt, at dette kan oplyses; men sæt, at det oplystes, saa skulde vi søge efter to Personer og finde den rigtige. Han kan være død eller leve i en af de fem Verdensdele. Sæt, at vi fandt ham, saa skulde vi have ham i vor Magt og gjøre hans Skyld klar, og der er saa lidt egenligt Bevis tilstede, eller der mangler saa mange Led i Beviset, at selv om De i dette Øjeblik viste mig Personen paa Gaden og godtgjorde, at han havde skrevet Brevet, saa vilde jeg knap raade til at forfølge Sagen. Det er rigtignok sandt,“ saaledet sluttede Advokaten, „at man kunde skrive til Norge og søge Oplysning om den Familie; det kunde jo lede paa et svagt Spor, og skjønt jeg ikke indser, hvad det egentlig kunde nytte, skal jeg dog gjøre det. Imidlertid er det bedst, at De og Deres Familie glemme, at der etsteds er eller har været nogle tusinde Daler, som Deres Bedstefader maaske kunde have ejet og maaske efterladt Deres Forældre, Onkler og Tanter.“

Advokaten skrev og fik til Svar, at den omspurgte Familie var forsvunden. Dermed blev Sagen lagt hen.

Imidlertid var Ferdinand fulgt med sin Moder og Vilhelm tilbage til Kjøbenhavn og agtede at blive hjemme, indtil han kunde faa Hyre til Island. Intet kunde da heller synes naturligere end, at naar han vilde finde Ravnem, skulde han begynde sin Søgen, hvor Fuglen begyndte sin Flugt; men det kan ikke altid i deslige Sager gaa med den ønskede Regelmæssighed og Grundighed. Folk som Ferdinand ere afhængige af mange Smaating, og en ganske liden Ting forhindrede Islandsrejsen. I Nyboder boede nemlig en Mdm. Jørgensen, med hvem Mdm. Carøe var meget gode Venner, og et Punkt, hvorom

de altid vare uenige, syntes vel stadig at bringe Ven-skabet i Fare, men trak dem alligevel bestandig tilbage til hinanden. Det var Beundringen af, Stoltheden over deres Born. Mdm. Jørgensen havde to Sonner, af hvilke den ene var Garversvend, den anden Murpolerer, og da hun maalte deres Fortjenester, dels med sin moderlige Kjærlighed, dels efter deres Erhvervsdygtighed, satte hun dem højt over Mdm. Carøes Tre: en Skibsdreng, en Possement-magerdreng og en Smule Student. Vel saa Mdm. Jørgensen i sit Hjerte med en Blanding af Agtelse og Misundelse paa Studenten; men, som hun sagde, han tærede mere paa Moderen, end han gav hende, „og naar han saa ogsaa engang bliver Doktor, hvor er saa vi to Gamle?“ Der var saa Meget at svare herpaa; der var ved godt Humør saa Meget at indrømme hinanden og ved daarligt Humør saa meget at saare hinanden med og senere at gjøre godt igjen, at de to Mødre aldrig kunde blive færdige. Engang kneb det for Mdm. Carøe. Mdm. Jørgensen viste hende, at hendes Søn Garversvenden havde foræret hende en russisk Selvkoger. Hvordan det nu var eller ikke var, saa stak den blanke, gule Maskine Mdm. Carøe saadan i Øjnene, at hun, da hun kom hjem, satte sig til at græde. Men det var da ogsaa snart overstaaet, og Tingene gik deres jevne Gang mellem de to smaa Familier, indtil Ferdinand kom hjem fra sit Togt. Han optog Trætten med selve Murpolereren og Garversvenden og traadte frem med Selvfølelse paa Soetatens Vegne, hvoraf Følgen tilsidst blev et Slagsmaal. Det er for denne Histories Vedkommende ligegyldigt, hvem der ved denne Lejlighed fik Prygl; det Væsenlige er, at Ferdinand og hans Moder bleve enige om, at han ikke skulde ligge længer hjemme og drive, og saa tog han Hyre til Middelhavet for at hente Appelsiner hjem.

ANDEN BOG

UROLIGE TIDER

FØRSTE KAPITEL.

Dersom man ikke har Interesse for I bald som Person eller Individualitet, bør man føle for ham som Repræsentant for Noget i en Tidsperiode. Han er ikke opfunden som saadan, men funden baade som Personlighed og som Repræsenterende. Den Stønningen efter Liv, som han saa hyppig udstødte, var i Christian den 8des Tid betegnende for Samfundet, ja for Samfundene. Alt higede efter „Liv“, bevidst eller ubevidst; i Alle gjærede en Længsel efter et ubestemt, mest æsthetisk Ideal, og midt under Arbejdet blev man ofte træt. Alle ønskede Noget, der ikke laa nær og kunde erhverves ved en Dags Arbejde, men noget Fjernt, der skulde komme som et Vidunder. Unægtelig var der Mere i Tiden, og andre Personer kunde ogsaa synes at repræsentere Noget; men vi tør ikke her ville ssamle et helt „Hus“ af Repræsentanter.

For I bald var der ogsaa efter Tidens Skik et Naadessekretariat; Krog vedblev at understøtte ham, og Simon Levi overbragte Honoraret, som det kaldtes, paa regelmæssige Tider. Ved en saadan Lejlighed — det var i Januar Maaned 1848, og I bald boede igjen i Byen og arbejdede paa en Digting, som han antog at kunne faa færdig — kom Samtalen paa Literaturen, og Levi spurgte, hvorlænge han nu var om at skrive et saadant Værk, hvortil I bald svarede, at han haabede at blive færdig paa et halvt Aar.

„Og hvor meget faar De saa for det?“ spurgte Levi.

„Aa, jeg tænker, jeg skal faa en hundrede Daler, hvis jeg kan finde en honnet Forlægger.“

Levi rystede langsomt paa Hovedet og sagde ved sig selv: „Och und Nebbisch“ o: stakkels Fyr. Hans Ansigt var saa medlidende, at Ibald bemærkede det og spurgte: „Betaler det sig bedre at skrive for Deres Nation?“

„For vores Nation, Hr. Ibald? Skrive for os? Hvad skulde man skrive for os?“

„Et Digt om Deres store Mænd, f. Ex. om Maccabæerne. Ja, om Maccabæerne! Tror De ikke, det vilde betale sig? Vilde ikke Deres Nation kjøbe det?“

„Jo, kjøbe det? Det ved jeg virkelig ikke, Hr. Ibald; jeg ved det virkelig ikke. Hvis det var et godt Digt om vores Nation, vilde vi nok have, at Deres Nation skulde læse det.“

„Vilde De da ikke selv læse det?“

„Vi vilde læse det, jo, det antager jeg, det tror jeg, hvis de Kristne sagde, at det var godt.“

„Men vilde De ikke læse det for Digtets egen Skyld, for Maccabæernes Skyld?“

„For Maccabæernes Skyld, Hr. Ibald? Maccabæerne behøver ikke noget Digt.“

„Det er endelig ogsaa sandt. Men naar man nu digtede en jødisk Helt og beskrev, hvorledes han kæmpede og led i Verden, hvad mener De om det?“

„Hr. Ibald, jeg mener, at der er tre Maader, hvorpaa man kan omtale mig offentlig: man kan rose mig offentlig, man kan dadle mig offentlig, og man kan tie stille om mig offentlig. Naar jeg skal sige Dem, hvad min Mening er, saa er det den, at man maa helst tie stille om mig offentlig.“

„Holder De ikke selv af gode Digte, Hr. Levi?“

„Jo, Hr. Ibald. Hvad kalder De gode Digte?“

Dette Spørgsmaal satte Ibald i nogen Forlegenhed, som dog ikke varede længe; han svarede: „Hvis De har Lyst til at være med og høre et af mine Digte — nu kommer min Ven Ask — saa kan De jo selv dømme.“

„Med største Fornøjelse, Hr. Ibald,“ sagde Levi smigret.

Ask kom, og Ibald oplæste sit Digt, eller egenlig var det dog ingen Oplæsning; thi Digtet var kun færdigt i

Brudstykker, og af de ufuldførte Partier fortalte han Indholdet skizzemæssig, men yderst livlig; det var livligere og bedre end, hvad der allerede var skrevet, syntes Ask.

Først gik der et ungt Menneske paa den ensomme Strand, da Solen var ved at gaa ned og Bølgerne langt ude bleve mørke, medens selve Strandbredden glimrede med Guld. Den blaalige, mørke Verden derude, som saa øjensynlig var ved at synke hen i Nat, hævede og løftede paa næsten fortvivlende Maade det varme, gyldne Lys, der spillede paa Stranden. Skulde ogsaa det synke? Var det virkelig ikkun Blendværk? Skulde igjen en skuffende Dag forsvinde, for at en ligesaa skuffende skulde komme imorgen? Var der ingen Mulighed for, engang at faa Afgjørelse paa det store Spørgsmaal, om Sindets mægtige Længsel og Haab, der i Naturen syntes at møde sin Gjenstand, ikke paa nogen Maade kunde holde denne Gjenstand fast og gjøre den virkelig? Saadan spurgte det unge Menneske, da han saa denne Strandbred af Guld og dette Hav flydende med Ædelstene. Længslen efter Livets Fylde, Rigdom og Magt var saa overvættets stor, Angsten for, at denne Længsel skulde briste i frugtesløs Anstrengelse, betog ham med en saadan Vælde, at hans Sjæl blev tilfals: han vilde give dens Udødelighed i Bytte for en kort Nydelse af denne pragtfulde Jords uendelige Rigdom og Sødme. Hans hele Væsen fyldtes af en Manen, der ikke har Ord; han manede med al sin Sjæls, Viljes, Aands Kraft det frem af den skjulte Aande verden, der kunde svare eller hjælpe ham, lige meget af hvad Art det var. Da kom en Mus løbende langs Vandet henimod ham. Dens bløde graa Skind tindrede i Gjenskinnet af Strandens Farver og saa ud som forgyldt, og i dens brune Øjne brødes den synkende Sols Straaler, saa at Øjnene vare som en S sammensætning af Rubiner, Smaragder, Safirer, Topaser. Da den kom nær til ham, satte den sig paa Bagbenene, spillede med Frembenene og saa paa ham. Det unge Menneske var altfor betaget og fortabt i sin sælsomme Verden til at undres og sagde blot: „Er Du den, jeg søger?“ Da voxede den lille graa Mus og blev efterhaanden til en lille graa Mand med en Guldhæt paa Hovedet og med Muses funklende Ædelsten-Øjne.

Her standsede Ibald ved et Hul i Digtningen.

Ask sagde: „Nu bliver han naturligvis rig, umaadelig rig.“

„Se!“ sagde Ibald, „nu spiller Hr. Levis Øjne ligesom Musens. Hr. Levi, der er virkelig Ædelstene i deres Øjne.“

„Jo,“ svarede Levi med Noget, der lignede Latter, „de er Ædelstene, de er Ædelstene. Jeg bytter dem ikke for to Diamanter.“

„Hvorfor ikke?“ spurgte Ask; „naar De uden Smerte blev blind, men til Gjengjæld fik to Ædelstene af umaadelig Værdi? Vilde De saa ikke?“

Simon Levi rokkede en lille Stund urolig paa sin Stol og svarede derpaa: „Hvorfor spør De mig? Hvorfor spør De ikke Dem selv?“

Ask tav; men Ibald raabte med besynderlig Glæde over det Nederlag, hans Ven Ask havde lidt: „Det er ogsaa sandt!“

„Hvad kommer saa?“ spurgte Ask.

Ibald optog igjen Skildringen. Der var en Hule mellem Bjerge. Indgangen var snever og mørk og saa skjult mellem Klipper, at et Menneske vanskelig vilde opdage den. Men altsom man steg ned, udvidedes Alt. Først vare Trinene ikke Andet end løse Sten, vanskelige at faa Fodfæste paa, dels formedelst deres Ruhed og indbyrdes Afstand, dels formedelst Mørket og den slimede Fugtighed. Men efterhaanden bleve de til brede Granitfliser, saa til Marmor og endelig til Guldblokke. Hulen udvidede sig og blev saa stor som et Rige. Loftet bares af Piller højere end noget Kirkespir, bredere end Rundetaarn, alle af Sølv. En bred Vej førte til en Sø. Langs Vejen laa Dynger, at se til som de, der opsamles ved vore Landeveje og sønderhugges til Macadamisering; men alle disse Stene, store og smaa, vare Diamanter. En eneste af de mindste var stor nok til, at flere hundrede Diamanter som den berømte Koo-i-noor kunde udhugges af den. Man kunde slet ikke tage nogen af dem med til Verden ovenover; thi hele Jorden kunde sælges uden at naa dens Værdi. De kom til Søen; dens Bund og Bredder vare af Guld, og dens Vand bestod ikkun af ægte Perler.

„Har jeg nu lovet Dig for Meget?“ sagde den lille graa Mand. „Vælg nu selv.“

Det unge Menneske var kun bange for, at der under Tilbudet laa en eller anden Snare skjult, at han skulde give sin Sjæl og dog blive bedraget for Rigdommen, og da den lille graa Mand mærkede hans Frygt, sagde han: „Tag, vælg, befal kun! Alt skal gaa ærlig til, og Du skal Intet give, før Du selv erkjender, at Du har faaet, hvad Du forlangte. Sig derfor bestemt, hvor Meget Du vil have.“

Det unge Menneske svarede: „Titusinde Millioner Dukater.“

— „Titusinde Millioner Dukater! Over fyrretyvetusinde Millioner Rigsdaler!“ udbrod Simon Levi. „Er han gal? Hvor vil han anbringe dem? Den engelske Bank ejer ikke Tohundrededelen!“

„Det kan jo være det Samme, Hr. Levi,“ sagde Ask.

„Det Samme? Forlad mig, Hr. Ask, det er ikke det Samme! For der bør være Fornuft i Alting, og naar han kommer her paa Børsen og vil købe — jeg vil nu sige Bankaktier — for det er et godt Papir — og han bare køber for 100,000 Rd., hvad sker saa? Saa gaar de to, tre, fire Procent i Vejret, og kommer han igjen imorgen og køber igjen for 100,000 Daler, saa er der iovermorgen slet ingen flere at faa, det hele Geschäft hører op! Hvor skal han anbringe sine Penge? Blot med et tusinde Millioner Daler, saa har han købt Statsgjælden og Banken og Børsen, Christiansborg Slot, Suhr og Sass og Heymann med, og saa har han endda over ni og tredive tusinde Millioner Rigsdaler tilovers. Det er for meget; det er for meget! Hr. Ibald, det er virkelig for meget.“

„Ja, men,“ sagde Ask, „han behøver jo slet ikke at købe Papirer eller sætte sine Penge paa Rente. Med fyrretyvetusinde Millioner kan han bruge 500 Millioner om Aaret, og det holder dog ud i 80 Aar. Femhundrede Millioner om Aaret! Det er fem Gange mere end hele den danske Statsgjæld! Eller lad ham blot bruge hundrede Millioner om Aaret — det er maaske Mere, end alle Evropas Kejsere og Konger tilsammen have i Indtægt, og saa vil Kapitalen jo holde i firehundrede Aar!“

Tiltrods for denne Beregning kunde Levi ikke forsone sig med den Tanke, at en Mand skulde tære paa sin Kapital i Stedet for at leve af Renterne; men han lod denne Indvending fare, fordi en langt større frembød sig for hans foruroligede Fantasi. „Jo, jo, Hr. Ask,“ sagde han, „den holder i firehundrede Aar — hvis den blot holder et Aar, et eneste Aar!“

„Hvad for Noget!“ raabte baade Ibald og Ask.

„Maa jeg spørge Dem, Hr. Ask, og maa jeg spørge Dem, Hr. Ibald, har De nogensinde set titusinde Daler i Sølv, titusinde Daler paa engang?“

Nej, de maatte indrømme, at de havde ikke.

„Men det har jeg! Og jeg ved, hvad de fylder. Og jeg kan gjøre mig en Forestilling om, hvad hundredetusinde Daler fylder, og jeg kan forestille mig, at en Million Daler knap kan ligge i denne Stue. Og jeg ved, at ti Millioner Daler er maaske al den Sølv mønt, som er i Danmark, og jeg antager, at der er tyve Millioner i Sedler. Det er tredive Millioner. Saa har han endnu Ni og tredive tusinde og ni hundrede og halvfjerdsindstyve Millioner tilovers!! øj! Man bli'er svimmel! Ni og tredive tusinde og ni hundrede og halvfjerdsindstyve Millioner! Kan De forstaa det? Hvor skulde han gjemme dem? Hvor er der et Jernskrin til dem? Hvor er der Magasiner for saadanne Varer? Det vilde gaa den stakkels unge Mand, ligesom det iforgaars gik min Urtekræmmers Karl; der faldt et Fad Sukker ud af hans Vogn og gik istykker, og inden han kunde faa Hjælp, var hele Byens Gadedrenge om Sukkeret — jeg siger Dem, Hr. Ibald, Københavnerne vilde slikke alle fem Fingre efter deres Ni og tredive tusinde, nihundrede og halvfjerdsindstyve Millioner Rigsdaler!“

„Jeg maa rigtignok tilstaa,“ sagde Ibald, „at jeg ikke havde tænkt, det var saa besværligt at være rig.“

Simon Levi sagde tilfredsstillet og med et svagt Skjær af Ironi: „Kunde han ikke arrangere det saadan, at han efterhaanden trak paa den graa Mand & Co.“

„Nej,“ sagde Ibald ivrig, „dels fordi den Slags Ting kun optræde i Menneskelivet i et Moment, der skal gribes og fastholdes, dels fordi Helten skal være fuldstændig

sikker paa, at han ikke bliver skuffet. Han kan ikke tage imod noget Løfte, men maa have Kontanter, og han maa have dem alle paa engang, fordi han til Gjengæld skal give Noget, der ikke kan deles: sin Sjæl.“

„Forlad mig, Hr. Ibalde,“ vedblev Levi haardnakket, „han kan ikke. De siger selv, at det Hele skal være gjort i et Sekund. Han kan altsaa ikke engang hente Hyrekuske og Vognmænd, men maa selv tage Pengene med sig. Et Lod Guld er, lad os sige, 15 Rd., mindst — det kommer jo ikke an paa en lille Kursforskjel — vi sige 15 Rd. Der er lidt over 500 Lod i et Lispund, altsaa vil ti Lispund Guld være omtrent 75,000 Rd. Kan han bære 10 Lispund uden at forslæbe sig? Jeg spør Dem, Hr. Ibalde?“

„Hr. Levi mener, at han vilde blive en anden Correggio; Forskjellen er kun mellem Guld og Kobber — og saa var Correggio rigtignok en stor Maler,“ sagde Ask.

Ibalde raabte utaalmodig: „Kan Djævelen give ham fyrretvetusinde Millioner Rigsdaler, saa kan han ogsaa besørge Pengene hjem til ham i hans Stue, og er Stuen ikke stor nok, kan Djævelen bygge den om og gjøre den saa stærk, at Ingen kan komme ind og stjæle!“

„Naa, det er Djævelen, han faar sine Penge af? Stakels Fyr!“ sagde Levi.

„Hr. Levi mener, at saa kommer han til at ligne Pottemager Walter,“ sagde Ask.

„Hvem troede De ellers, Musen og den graa Mand var?“ spurgte Ibalde Levi med en Vrede, der gjaldt Ask.

Levi svarede: „Der er jo Aander, som hverken ere sorte eller hvide. Jeg troede, De mente en af dem, siden han var graa, Hr. Ibalde.“

Ibalde raabte med største Begjærighed: „Kjender De Noget til saadanne Aander? O, Hr. Levi, nu falder det mig som Skæl fra Øjnene: Der har jeg jo en Mand for mig af den store Slægt! De nedstammer maaske i lige Linje fra Kong Salomon, der bandt Aanderne!“

„Vi er noget i Familie,“ sagde Levi med en Alvor, hvori Ibalde ikke kunde opdage Spor af Ironi.

„Hr. Levi, hvis De ved Noget, hvis De kan give mig

et Vink, hvis De husker Noget af Deres hemmelige Tradition — De kan gjøre mig rig! Der har jeg jo fundet min lille graa Mand, hvis han blot vil oplade sit Skrin og vergilde runde Thurm!“

Levi svarede: „Hvad ved jeg? Jeg ved kun, at i Tusmørketiden —“

„Stop, stop! Hr. Levi!“ raabte Ibald og tog sig til Hovedet, „det ene Ord er jo allerede Halvdelen af min Hule fyldt med Guld og Ædelstene! Hvor det tindrer i Halvmørket! Tusmørketiden! Hvordan kommer De til det Ord? Ved De, hvad det betyder? Ved De, at der ligger tre Bind Digte i det Ord! Tusmørketiden! Hr. Levi, hvad er det?“

„Tusmørketiden, Hr. Ibald? Det var Fredag Eftermiddag henad Aften, da den almægtige Gud var færdig med at skabe. Saa var der endnu en lille Stund, inden det blev helt Sabbath, og i den Tusmørketid skabte den almægtige Gud nogle Væsner, som vor Præst ved Besked om.“

„Deres Præst? Er han rig?“

„Rig? Hvad er rig, Hr. Ibald? Fyrretyvetusinde Millioner Rigsdaler ejer han ikke.“

„Men nogle Millioner?“

„Jeg ønsker ham Alt det, han har mindre.“

„Saa gjør han altsaa ikke Brug af Bekjendtskabet med Tusmørketidens Væsner?“

„Och, nu forstaar jeg Dem, Hr. Ibald. Nej, det var i gamle Dage, at nogle af vore store Rabbinnere kjendte Ordet.“

„Kjendte Ordet! Det Menneske er Poesi fra Top til Taa uden at vide af det! Altsaa, i gamle Dage har man kjendt det Ord, der manede de graa Væsner, Tusmørketidens Skabninger, frem, og man kunde sælge sin Sjæl til dem for Alverdens Guld?“

„Nej,“ svarede Levi langt, men fast. „Det ved jeg slet inte Noget af, Hr. Ibald.“

„Hvad for Noget? Kunde man ikke sælge sin Sjæl og faa den ordenlig betalt?“

„Nej,“ svarede Levi med et pludseligt, næsten skærende Udtryk af Spydighed og Selvironi, „saadanne Narre

vare vores Aander ikke! At gi'e mange Penge for en lumpen Sjæl! Hrochmo! (Kløgt). Jeg skal sige Dem Noget, Hr. Ibald, det var ganske umgekehrt: naar man havde en meget stor Sjæl, saa kommanderede man Aanderne og kunde faa saa mange Penge, det skulde være; men saa behøvede man ingen Penge!“

„Det vender hele mit Digt paa Hovedet!“ skreg Ibald. „Det er aldeles rigtigt! Det er en lumpen Sjæl, der sælger sig, og man kan ikke lade en saadan Helt udrette noget Heroisk! Nej, skildre et fattigt Barn med en stor Sjæl, der blev Herre over Aanderne og over Guldet — men for at skildre det skulde man rigtignok have nogen Erfaring derom, have oplevet Noget deraf — oh, det er Liv, Liv, der mangler mig! Jeg kan aldrig blive en stor Diger, fordi jeg har kun Hammer og Ambolt, men jeg har ikke Virkelighedens Malm at lægge imellem til at udhamre! Hvad skal der dog blive af mig!“

Ask var saa vant til Ibalds Fortvivlelsesudbrud af denne Art, at han nu ikke skænkede dette videre Opmærksomhed, og Simon Levi forstod ikke den Slags Smerte, ansaa den for en højere Art Vanvid eller for Noget, der var specifikt i den unge Kristenhed. I første Øjeblik satte han et medfølende Ansigt op for at lade, som om han forstod; men da han mærkede, at Ask var ligegyldig, indsaa han ikke, hvorfor han skulde gjøre sig den Ulejlighed at vise Medfølelse, og sad igjen med sit besynderlige, alvorlige, indesluttede, kantede og dog saa opmærksomme, bevægelige Ansigt. Medens Ibald laa med Armene paa Bordet og Ansigtet skjult i dem, saa Ask paa Levi og sagde: „Jeg tror, De har Ret, Hr. Levi; hvis man virkelig traf den lille, graa Mand med Guldhatten, saa skulde man ikke forlange Rigdom. Hvad vilde De ønske, Hr. Levi?“

Dette Spørgsmaal generede i høj Grad Simon Levi; thi han havde ikke blot som Jøde, men ogsaa som Skrutrygget en meget stor Angst for at gjøre sig latterlig, og han havde enten af Natur eller af Erfaring en fin Sands for den Sandhed, at naar man siger, hvad man ønsker og attraar, aabner man for sin Individualitet, og da er det, at man let kan blive latterlig.

Han hjalp sig paa samme Maade som tidligere, spidsede Munden til Noget, der lignede et Kys, men skulde være et Smil, og sagde med indsmigrende Tone og Øjekast: „Hvad vilde De ønske, Hr. Ask?“

Ask havde faaet sin Fantasi sat i Bevægelse; hvad han dybest attraaede, kogte i hans Sind overfor Maalet, som Fantasien rykkede nær, og han mente, hvad han sagde, skjønt han tillige var affekteret og vilde imponere Levi. „Var man saadan en Nar at ønske,“ sagde han, „eller kunde man ønske og faa det opfyldt, hvad skulde saa et sundt og fornuftigt Menneske ønske Andet end Magt?“

„Jo, Hr. Ask,“ svarede Levi med en Bevægelse, der lignede et Buk, „jo, det har De Ret i, og hvordan har De Ret! Magt, det er Noget! Det kan man forstaa! Jeg vilde ogsaa gjerne have Magt, oprigtig talt, Hr. Ask — nej, jeg vilde dog ikke, Hr. Ask.“

„Hvorfor ikke, min gode Levi?“ spurgte Ask.

„Hvorfor ikke? Det skal jeg sige Dem, Hr. Ask. Jeg kjender mig selv. Jeg er bange for, Hr. Ask, at jeg ikke havde Magt til at bruge den.“

Ask kastede et lynsnart Blik paa Levi for at se, om han gjorde Nar; men han opdagede ikke Andet end den lille Jøde, som sad der med sin indsmigrende-tilspidsede Mund, lange, alvorlige Næse, brede, af smaa Tanker og Bekymringer furede Pande og urolig-godmodige Øjne. Beroliget ved dette Syn sagde Ask: „Naa, ja, det forstaaer sig, Enhver vælger efter sin Natur.“

Ibald løftede Hovedet lidt fra Bordet og stønnede: „For det Første Liv, for det Andet Liv, for det Tredje Liv!“

I dette Øjeblik hørtes usædvanlige Trommeslag, en Slags Allarmtromme, men stærkere, mørkere, dybere og mere krigersk end den, der høres eller hørtes ved Ildebrand, og da alle Tre kiggede ned fra den meget høje femte Sal — thi saaledes kaldte Ibald sin Kvist — saa de Soldater over hele Gadens Brede.

„Kongen er død!“ raabte Ibald, „Hurra! Kongen er død!“

Ibald hadede ikke Christian den 8de, gav sig overhovedet ikke af med Politik, havde hidtil saa at sige

slet Intet kjendt til Konge eller Regering, opfattede ikke Kongen som en Person, der stred sin Dødskamp og gik ind til Regnskab som andre Mennesker. Men enhver Forandring syntes ham at forkynde Liv, og især en Forandring, der anmeldtes ved hine alvorlige, tungsindig-krigerske, energiske Trommeslag. Og maaske var han saa meget Digter, at hans Nerver eller Sandser paa profetisk Maade stode mere i Forbindelse med det Fjerne og Kommende end andre Menneskers, saa at han anelsesfuldt fornam det i Sandhed nye Liv, der skulde bryde frem ved denne Død.

„Hurra! Kongen er død!“ gjentog han med Øjnene fulde af Taarer — om af Begejstring, Rørelse eller af hvad, er ikke godt at sige — greb sin Hat og ilede ned paa Gaden for at følge med Trommeslagerne, som om de gik til Noget.

Ibald stødte paa Krog, der kom fra en Sidegade.

„Er det virkelig sandt? Er Kongen død?“ spurgte Krog smertelig.

„Ja!“ raabte Ibald, „gjør det Dem ondt?“

„Han var min Konge,“ svarede Krog.

„De faar en anden,“ sagde Ibald og tilføjede ved sig selv: „Det er jo ogsaa sandt, vi faa en anden.“

For Krog var det imidlertid i Øjeblikket ikke ligegyldigt, om den Ene eller den Anden var Konge. De Velgjørenheds-Underhandlinger, han havde knyttet, vare før Kongens Sygdom rykkede saa langt frem, at han med nogenlunde Sandsynlighed kunde gjøre sig Haab om at opnaa Noget, det vil sige: indlægge sig en Fortjeneste, der blev belønnet med en Titel eller en Orden, en officiel, hæderlig Optagelse i Selskabet. En Thronforandring var altid en Afbrydelse, og desuden var det jo aldeles ikke vist, at de samme Mænd, som havde havt Indflydelse hos den afdøde Konge, vilde kunne udrette Noget hos den nye.

Krog gik derfor trist hjem og traf der en temmelig uventet Scene.

Til Hverdagslivets sælsomme Ting høre Bevægelserne i en Faders Hjerter, naar hans Datter forelsker sig. Ved Siden af eller forud for øm Deltagelse, der i de fleste Tilfælde vil indtræde, er der en særegen, pinlig Følelse eller en Blanding af flere pinlige Følelser. Faderen kan ikke forstaa. Det Sind, hvormed endog den bedste Elsker ser paa hans Datter, er ham ikke rent nok. Hans Forstand og en Slags Erindring siger ham, at hans Datter ifølge Naturens Orden bør gifte sig; men at give hende hen til en Mand er ham en hemmelig Gru, og hendes Lidenskab for en Mand foraarsager, hvor naturlig han end med Forstanden kan finde den, Fortrydelighed over, at hun svigter ham og bekjender sig til Noget, der helst ikke burde være i hende. Efterhaanden jævne alle disse Fornemmelser sig ud, det er sandt, og paa Bryllupsdagen er Faderen, hvis ikke Andet staar i Vejen, sædvanligvis ublandet Glæde, giver Datteren hen med en Slags Triumf. Men inden det kommer saavidt, er det Karakteristiske ved ham den Omstændighed, at han ikke kan se og forstaa. Han kan have Tegnene paa Forelskelse for Øje og dog tvivle om dem eller overse dem; han kan ikke i Datterens Skikkelse indlægge eller forudsætte de Følelser, som høre til Lidenskabens; han vil haardnakket tro, at hendes Sind er ligesaa lidt oprørt som det Ansigt, hun viser ham; han vil antage, at hun forstandig og klogt ser paa de unge Mænd, eller at hun blot leger; han er den Sidste i Huset, der ved Noget.

Den kloge og skarpsynede Krog var den Sidste i Huset, der vidste Noget om Kjærligheden mellem Becker og Ellinor, og dog var den ustandselig skreden frem siden Skuespillerens første Besøg, havde givet sig tilkjende ved tusinde smaa Opmærksomheder fra Beckers og ved et yderst omskiftende Humør fra Ellinors Side. Thi det var ikke en Kjærlighed, der voxede som en Blomst i en stille Have, men som et Træ paa Bjerget, stærkt og heftig beskinnet af Solen, rusket af Vinde og Uvejr. Og saameget stærkere og dybere var Sindsbevægelsen, som den maatte skjules. Ellinor vilde ikke lade Becker se, hvorledes han trak hende til, hvorledes hun længtes efter en Udtalelse, der i Øjeblikket syntes ganske nær, men

pludselig udeblev, som om han løb paa Skøjter og ført af sit eget Løb svingedes rundt eller forsvandt, netop som han vilde standse. Becker vidste det, legede, men blev efterhaanden saa dybt indviklet i Legen, at han ønskede, aldrig at komme ud af den. Hvor koldt hans Hoved end blev, var Atmosfæren, han indaandede, brændende hed, liflig brændende; det var en Pine, Behagelighed og Lyksalighed, der forøgedes og for ham fik sin egenlige Interesse ved Fornemmelsen af, at hans Begavelse steg derved, at han aldrig havde staaet saa højt i Kunsten som i denne Tid. Han var for erfaren til at tro, at det kunde blive ved saadan; Rosen udfolder ikke sin Knop for at blive uforandret, nysudsprungen Rose. Men han søgte at holde Øjeblikket fast saa længe som mulig, tildels fordi han om det Egenlige og Sidste ikke var enig med sig selv. Han tvivlede ikke paa, at det jo maatte føre til et Ægteskab; han sagde til sig selv, at han elskede Ellinor; han var overbevist om, at det, han nu følte, var Kjærlighed; han sagde til sine Venner, at han nu var blevet et godt Menneske, og i mange Øjeblikke, naar han tænkte paa Ellinor, var han det: Skjønhedssands, Livsglæde, Lyst til at behage fyldte ham saa stærkt, at han kunde føle ligesom Begejstring; men det at være bunden, at betragtes af Verden som Ægtemand, var ham en ubehagelig Tanke, som han først maatte forsones med og dog skød tilbage. Desuden skulde han jo i saa Fald tale med Faderen, og saa megen Færdighed han end havde i at omgaas og behandle Folk, var det ham noget Nyt og Vanskeligt at gaa lige til en Mand, forlange noget Betydeligt af ham og stille sin Person frem til Dom.

Krog var ikke alene den Sidste i hans egen Husstand, der vidste Noget; ogsaa udenfor Huset syntes Nogen at vide bedre Besked end han. Ellinor modtog en Dag følgende Brev:

„Jeg har gjort mig selv det Spørgsmaal, om det er tilladt at gjøre noget Urigtigt for at udrette noget Godt; thi jeg anser det for urigtigt eller ikke for hæderligt at skrive et anonymt Brev, hvori et Menneske bliver anklaget. Men det vilde ikke være Dem til ringeste

Nytte, ærede Frøken, om De erfarede mit Navn, og i alle Tilfælde er jeg forhindret fra at gjøre Andet eller Mere for Dem end paa denne Maade advare Dem. Gid det ikke maa blive frugtesløst!

Kun som Anonym kan jeg sætte mig ud over de selskabelige Former og ligefrem berøre, at Skuespiller Becker har faaet Adgang i Deres Faders Hus og efter Rygtet frier til Dem. Ved De, hvem Skuespiller Becker er?

Jeg er ikke ganske ung og har set endel Mennesker. Om saagodtsom dem alle gjælder efter min Mening, at deres Karakter lader sig opløse i simple, let forstaaelige Elementer. De handle godt eller ondt af en Drift, som man kan forstaa. Deres Egoisme eller Begærlighed kommer i Bevægelse, og saa gaa de løs paa Maalet ad lige Veje eller ad Omveje; men man kan altid følge dem og begribe dem. Saaledes er det ikke med Skuespiller Becker. Han er et af de faa Exempler, der efter min Erfaring gives paa, at et Menneske føres og beherskes af en Dæmon. Jeg bør ikke nøjes med at udtale mig i en saadan Almindelighed, men meddele Dem en Prøve af hans Tænke- og Handlemaade; dom saa. Men dersom selve Begivenheden, som jeg beretter Dem, kan være pinlig for Dem, ja, mere end pinlig, saa trøster jeg mig med, at det er til Deres sande Bedste, og desuden kan man end ikke komme i Berørelse med et saadant Menneske, som Becker uden i visse Maader at blive skyldig og hjemfalde til en Straf. Gid da det, at De skal læse denne Begivenhed, maa blive den højeste Straf, som De vil gjøre Dem skyldig til at lide. Amen! Saaledes siger af Hjertet og for Gud en Mand, der mener det inderlig godt med Dem, vakre, unge Dame, skjønt han ikke kjender Dem, men som kjender Skuespiller B.“

Nu fulgte en Beskrivelse af, hvorledes Becker skulde have misbrugt en ung Piges Kjærlighed og derpaa for at hævne sig paa den eller dem, der havde villet hindre ham, snedig bragt hende selv til imod sit Vidende og Vilje at forraade hans Triumf, hvoraf Følgen var bleven,

at hun „havde kastet sig i Vandet ved Langebro og vel var bleven frelst, men til et halv udslukt Liv langt borte herfra“.

Den Mand, der skrev dette Brev, havde regnet slet. Naar han allerede vilde gjøre Virkning, skulde han vistnok have standset, inden den unge Pige kom op af Vandet; thi en Død gjør et forfærdeligt, uovervindeligt Indtryk, hvorimod den Pige, som maaske har lidt alle Dødens Kvaler, men er bleven trukken levende op enten af Peblingsøen eller ved Langebro, faar noget Melodramatisk ved sig. Hvad Ellinor angik, da var Begivenheden hende uforstaaelig. Hun var ikke istand til at tro paa Muligheden af noget Saadant, og det Sind, der her blev tillagt Becker, lignede ikke hans Ansigt og Blik, saaledes som det stod for hende. Var der noget Sandt i Beretningen, saa var jo rigtignok dette Noget ogsaa slemt; men en Kvinde, der elsker, vil for det Første i Almindelighed betvivle en Anklage. Den pinlige Følelse, der vækkes hos hende, vil hun, indtil Bøviset er ført, tro foranlediget af Anklageren; det er ham, der foreløbig bliver den Skyldige ved at foraarsage hende Smerte. Og selv om hun tror det muligt, at hendes Elsker kan have begaaet en vis, begrænset Uret mod en Kvinde, saa er der dog næppe hos det smukke Kjøen en saadan esprit de corps¹⁾, at den Ene absolut tror at skulle hævne den Anden, saadan som Nordens gamle Fostbrødre gjorde. Vistnok vil der hos den unge Pige være et dybt Ønske eller en Fordring om, at den Mand, hun elsker, skal medbringe et ligesaa frisk Hjerte som hun selv, og tidlig eller sildig vil hun opgjøre Regnskabet i denne Henseende. Men det er dog et Spørgsmaal, om en Pige, der elsker en Skuespiller, ikke hemmelig maa have slaaet Noget af paa Fordringen og opfatte sig selv som den Heldigste, som den, der har slaaet Andre af Marken, men ikke som den Eneste. Hun er altsaa nogenlunde beredt paa at se sin Elsker anklaget; men hun vil i alt Fald optage Forhøret som den, der ønsker at frifinde. Brevet kom desuden, efterat Becker i et af de faa Øjeblikke, hvori han og Ellinor kunde være ene, havde med tydelige og glødende Ord udtalt sin Kjærlighed, og det var

¹⁾ Korpsaand.

i et lignende kort Øjeblik, at Ellinor, der troede, ikke at turde have nogensomhelst Hemmelighed for sin tilkommende Husbond, viste ham Brevet.

Becker var greben af Angst, inden han endnu kjendte Brevets Indhold; thi den Mand skal være godt og fast vidende om sig selv, der ikke bliver bange, naar der til en Person, af hvis Dom eller Følelse han er afhængig, kommer et anonymt Brev, ligesom Bud fra et skjult Øje, der har fulgt ham i Mørke. Men baade før, under og efter Læsningen spillede Becker sin Rolle godt. Den var given. Hvad det i Øjeblikket gjaldt om, var, ikke at tabe Kontenancen overfor Ellinor. Han var ikke Herre over sin Ansigtssfarve, og den blegnede vel, som selve Uskyldigheden kan blegne overfor en Anklage, hvorimod hans Læber og Øjne lystrede som Soldater paa en Paradeplads. Og samtidig greb hans ypperlige Natur de rette Ord til Svaret. Med en Stemme, der ikke skruede sig op paa Kothurnen, hverken var heroisk eller sentimental, men som lød alvorlig og skarpt, og med et Blik, der ligesaa skarpt mødte det urolige Øjekast, hvormed hun ventede Svaret, sagde han:

„Tror Du det?“

Hun havde ventet ethvert andet Svar end dette Spørgsmaal. Hun havde forestillet sig, at han vilde indrømme, at der var en lille Smule Sandhed skjult under en uhyre Overdrivelse og Forvrængelse, at han vilde gaa til Bekjendelse, fortælle sin Ungdoms Smaafejl, falde paa Knæ, bede om og faa Syndsforladelse; men dette dristige „Tror Du det?“, der end ikke vilde nedlade sig til at nægte, før hun selv var bleven Part i Sagen og stillede sig ved den anonyme Anklagers Side, imponerede hende. Hun raabte: „Nej! Tag Brevet og riv det istykker! Den skjulte Bagvasker har Uret i Alt, i Alt — undtagen i Et, og det er, at Du er en Dæmon! Det har jeg altid følt og vidst; men til Gjengjæld skal Du vide, at jeg ogsaa er en Dæmon, jeg vil elske Dig uendelig eller hade Dig uendelig!“

„Saadan har jeg drømt, at en Mand kunde blive elsket!“ svarede Becker med henrykt Aasyn og udbredte Arme, medens Hjertet hemmelig bævede i ham; thi det

var for slappet til en saadan Kjærlighed. Men han havde en Forestilling eller Anelse om, at man alligevel, paa anden Maade, kan være en Kvindes Herre.

I det Samme lød Generalmarschen nedenfor Vinduerne. Lyden naaede til Ellinor som en pludselig, tordnende, romantisk-ridderlig Indvielse af hendes Kjærlighed, og da hendes Fader faa Sekunder efter traadte ind ad Døren, raabte hun: „Fader, her staar min Brudgom! Giv os Din Velsignelse!“

„Ogsaa jeg, Hr. Krog, beder om Deres faderlige Velsignelse,“ sagde Becker, skjønt tagen med Overraskelse, fuldstændig i samme Stilling som i sidste Akts sidste Scene, naar de Elskendes Hænder skulle lægges i hinanden.

Nu var jo Kong Christian d. 8de død og Haabet om en betydelig Udmærkelse for Øjeblikket glippet; en begavet Skuespiller blev under disse Omstændigheder et Parti, der vel ikke svarede til Ærgjerrigheden, men til Situationen, og hvad skulde Abraham Krog desuden gjøre? Han lagde de Elskendes Hænder i hinanden, kyssede sin Datter, omfavnede Becker og kaldte paa sin Kone, sin Datter Harriet og sin Søn Jemmy for at meddele dem den lykkelige Begivenhed.

Krog nærede vel en vis Beundring for Becker, men holdt ikke af ham, og det var i en meget forretningsmæssig Tone, hvormed han en af de følgende Dage talte til sin vordende Svigersøn om Medgiften. Den var ikke ubetydelig; men Krog forlangte, at den skulde sættes fast, at Renterne skulde betragtes som Ellinors, og at i det Tilfælde, hun døde barnløs, Kapitalen skulde falde tilbage til hendes Familie.

Becker sagde ikke ligefrem imod, men ytrede blot, at det var usædvanligt. Krog svarede: „Vi er fremmede her. Min Datter har valgt, og jeg haaber lykkelig; men jeg, som bør tænke og handle paa hendes Vegne, ved jo ikke, om De er en kold, egoistisk Mand eller ej. Jeg haaber, jeg tror det Bedste; men jeg vil gjøre min Datter saa uafhængig som mulig. Det er Skik, hvor vi er fra.“

Til trods herfor var den smukke Ellinor dog et „godt Parti“.

ANDET KAPITEL

Det var Becker meget imod, at Kong Christian d. 8de var død, at den nye Konges Thronbestigelse, politiske Forhaabninger og Forandringer, Forberedelser til den døde Konges Begravelse o. desl., skulde sysselsætte Folk, netop som han blev forlovet. Dog trøstede han sig snart med, at, kjendte han sine Bysfolk ret, saa kunde endnu større Ting ske uden at forhindre dem fra at anvende tilbørlig Tid og Opmærksomhed paa den Omstændighed, at en Skuespiller som han for første Gang vilde gaa paa Østergade med sin Forlovede, en ung, smuk, rig Pige. Han tog heller ikke Fejl. Hvad han kaldte le beau monde, havde paa den fastsatte Dag og det sædvanlige Klokkeslet, mellem 2 og 3, sat hinanden Stævne; det var smukt Vejr, Søndag, Butikerne vare lukkede, Gaden var som en Salon, hvor man bevægede sig tilsyneladende uden Opmærksomhed for det, hvorpaa al Opmærksomhed var henvendt. Endelig kom det unge Par fra Kongens Nytorv, ganske fordybet i Samtale, uden Opmærksomhed for Omverdenen, der overraskede og forstyrrede det med sine Hilsener. Ellinor var stolt som en lykkelig Pige, der er forelsket og tror sin Kjærligheds Gjenstand noget Stort. Hun følte, at hun gjorde Opsigt, var ikke forberedt derpaa i denne Form; men paa ægte kvindelig Maade var hun strax i Højde med Situationen og nød den med en Frihed, som om hendes hele foregaaende Liv havde været en Forberedelse dertil, ja hun kunde til Beckers inderligste Tilfredsstillelse spille Komædie; med et Smil, der syntes at gjælde ham, at svare paa et Kjærlighedsord, kunde hun spørge ham om Navnet paa den Dame, de gik forbi, og naar han havde gjort Regnskab med en kort, aandrig eller maliciøs Beskrivelse, kunde hun takke ham med et Blik, der syntes at svare paa en Madrigal. Becker var superb og tilfreds med sig selv; han spillede Rollen ganske, som han havde indstuderet den; hans hele Personlighed var en glad, dannet-romantisk Elsker; hver af hans Hilsener var en ny Nuance af Distraction og opvaagnende, behagelig Gjenkjendelse

samtidig med, at han saa efter, om nogen af Damerne overgik Ellinor i elegant Dragt, hvilket de ikke gjorde. Men Becker havde altid Møje med at holde sig længe i en Stemning; han var Skuespiller født og baaren; han maatte have Udvikling, Fremgang fra Akt til Akt, og da han var naaet til Hjørnet af Christenbernikovstræde, begyndte han at trættes af Ensformigheden, tilmed da han selv dennegang ikke blot spillede, men ogsaa havde digtet Rollen. Det Sælsomme i hans Natur vendte sig i Mangel af Andet kritisk imod Ellinor. Hun var ganske vist ypperlig; men der var Et i Vejen: hun hilste ikke igjen, selv om de Hilsende vare nok saa nær og nok saa ærbødige. Det var nu efter hendes Opdragelse. Hun havde fra sin tidligste Barndom indsuget den engelsk-amerikanske Regel, at den Fornemste hilser først, at en Dame aldrig lader sig hilse, men udvælger den, hun vil hilse, og hvor Meget hun end af Danskhed havde optaget i sit Væsen, saa havde hun dog ikke havt Lejlighed til at udviske denne Forestilling, der forresten, hvor den engang er, vanskelig lader sig udrydde, fordi den passer saa godt til kvindelig Værdighed og Frihed. Men derom havde Becker ingen Forestilling; han troede, det var Mangel paa „Verden“. Med al den Ærbødighed, der hørte til Situationen, gjorde han hende opmærksom paa, hvad hun undlod eller syndede, og idet hun fra sin Side ikke forstod ham, svarede hun: „Jeg kjender dem jo ikke.“

Dette opfattede Becker overrasket som et Udtryk af den rige Kjøbmands pengestolte Datters Natur. Hun kjendte dem ikke! Det var hans Venner eller Beundrere, og hun vægrede sig ved at lægge Mærke til dem, fordi de ikke vare hendes. Hun vilde være ham overlegen! Hun vilde lade sig føre i Triumf gennem Østergade og ikke være mere taknemlig derfor, end om det var gennem Peder-madsensgang. Hun kjendte dem ikke! Dette simple, naturlige, barnlige Ord lød og lød for Beckers Øren som den utilbørligste, unaturligste Anmasselse, der ikke kunde blive stærkt nok tilbagevist og tugtet. Et tilstrækkelig stikkende Ord kunde han ikke finde og turde heller ikke, om han havde havt det nær, anvende det i

Øjeblikket. Men den Tid kunde komme. Hun saa netop paa ham og fandt hans Ansigt saa besynderlig mørkt, ligesom i Pine. Hun forstod det ikke og troede, at Noget, uset af hende, var hændt, at en Dame var gaaet forbi og havde efterladt en Virkning. Det sjælelige Forhold imellem dem var et Øjeblik, ikke brudt, men suspenderet. De vare i dette Øjeblik komne nær til Store Kjøbmagergade ved Nedgangen til en Kælder med Jerngelænder, og der var en lille, skarp, fremtrædende Kant paa Jernet. Becker førte — uagtsomt, maa antages — Ellinor hen derimod, saa at hun stødte sig ganske lidt og fik sin Mantille reven itu. Saasnart denne Rift var tilføjet hende, var Becker pludselig som før, kjærlig, hensynsfuld, galant, udtømte sig i de ømmeste Beklagelser, i de bitreste Selvanklager og Bebrejdelser, saa at Ellinor over den Behagelighed at trøste ham paa elegant, øm Maade glemte den lille Smerte og det lille Uheld.

Becker og Ellinor havde Bryllup samme Dag som Slaget stod ved Bau.

En af Beckers „Venner“ sagde paa Bryllupsdagen om ham: „Han kan endnu blive en fortræffelig Ægtemand, hvis hun strax imorgen vil banke ham.“ Denne Venndom var maaske ikke ment som Andet end djærv-lunefuldr Overdrivelse; men endog efter Fradrag af Overdrivelsen var den næppe korrekt, fordi Becker aldeles ikke var af et Stof, der ved Slag kunde Andet end slaas, istykker. Den anonyme Brevskriver havde skildret nogenlunde rigtig: Beckers Natur lod sig ikke forklare efter de almindelige Regler. Han var hverken god eller ond, ja stod knapt i et bevidst Forhold til Godt og Ondt. Han havde næppe havt Tid til at tænke derover paa egne Vegne; naar Tanken havde indfundet sig hos ham, havde det mest været paa en Andens, en digtet Persons, en Rolles Vegne, og Resultatet var blevet udenfor hans egenlige Personlighed, i den æsthetiske eller Fantasiens, ikke i den ethiske. Som Barn af et Kunstnerpar havde han været

paa Scenen, inden han kunde gaa, og inden der forlangtes synderlig Mere af ham end af Hunden, Herman von Bremens Kone bærer paa Armen. Han var voxet ind i Livet gennem Roller. Da han gik til Konfirmation, lærte han, hvad Præsten fordrede, som en anden Rolle, og selve Konfirmationen var for ham en scenisk Aktion overfor et Publikum. I en Alder af nogle og tredive Aar var han endnu aldeles ung i den Forstand, at han aldrig havde følt sig i Guds Haand, d. v. s. afhængig af en absolut Myndighed og Kraft, aldrig fornummet nogen truende Livets Baggrund, der holdt ham fra det Ene eller skyndede ham til det Andet. En Verdensstyrelse var for ham Noget, der laa hinsides en Taage, aldrig øjnet, aldrig forsket efter, og hans Begreb om Styrelse smeltede sammen med Forestillingen om en Theaterdirektion, der vel havde en overmaade stor Magt, men som man kunde vinde ved Kjærtegn eller omgaa med Intriger. Han havde aldrig angret undtagen for saa vidt, at han havde været ærgerlig, mismodig, gnaven over Et eller Andet og ønsket det usket. Han havde ej heller efter sin Overbevisning gjort endog blot en Kat Fortræd, aldrig uden Grund eller Nødvendighed vist Braaden mod Nogen eller stukket med den. Men Grund og Nødvendighed var tilstede, saasomt der lagdes en Hindring — ikke for ham personlig, aldeles ikke! — men for hans Geni. Dette havde en Ret, der ikke turde antastes, og det var jo ikke blot hans Mening, men Publikums, Folkets. Det var en Helligdom, dets Ret var absolut; hans Nerver, hans hele Organisme skulde have al den Frihed og Nydelse, som var nødvendig til at holde Geniet i Stemning, og naar denne Stemning eller dette Nerve-Velbefindende antastedes, følte han sig staaende paa det højeste Retfærdighedsstandpunkt, idet han strafede, ikke med stor eller stærk Handling — det hørte ikke til hans Natur — men ved ejendommelige Kombinationer eller med ejendommelig stikkende Ord.

Ellinor havde opfattet det saaledes, at hun paa en Maade skulde tjene et Geni. Rigtignok drømte hun tillige om at skulle throne som Herskerinde; men det var et Herredømme, der en Gang for alle var givet, frembragt af gjen-sidig Sympathi, bestemt til at fornyes og forynges hver

Dag af selve Luften, de indaandede i Fællesskab, og deri var ogsaa Geniets Næring. Skjønt hun selv havde sagt, at ogsaa hun var en Dæmon, havde hun ikke Anelse om, at det Dæmoniske var Andet end stærk Kjærlighed, og denne troede hun mægtig nok til at beherske alle andre Dæmoner.

Den Dag, da Slaget stod ved Bau, bleve de gifte, og strax efter Slaget ved Slesvig kom den første Sky paa Ægteskabets Himmel. Men før at fortælle om dette første, lille Uvejr, der begyndte paa Volden, maa man næsten blive Historiker; thi det var Fædrelands-, ja Verdensbegivenheder, der indledede det.

Becker og Ellinor spadserede paa Volden og mødte en Bataillon.

Bataillonens var ikke egentlig uniformeret; alle Karlene vare rigtignok i blaa Bajs Trøje, men i brune, grønne, hvide eller sorte Benklæder; over Skuldren hang et gammelt, sort Bandoler, der bar en rusten Bajonet; paa Hovedet havde man Hue eller Hat „efter Formue og Lejlighed“. Bataillonens marscherede frem i den Takt, som kun næsten udlærte Rekrutter iagttage: samtlige firehundrede venstre Ben traadte paa engang, samtlige firehundrede højre Ben næste Gang, med en Magt, hvorpaa man endnu kunde kjende Anstrengelsen, der havde tilvejebragt Nøjagtigheden. Til denne Bevægelse svarede en anstrengt Stivhed i Skikkelserne, Armene ligesom naglede til Kroppen, Hovedet lidt knejsende, Kaskjetten eller Hatten hist og her lidt for langt tilbage, Øjnene stive og stirrende uden anden Tanke end Underofficerernes: En, To, En, To, der tjente i Stedet for Tromme. Hvor stift og kejtet Toget end drog frem, hvirvlende Støv op omkring sig, gjorde dog Synet af dette Mandskab, der ligesom voxede op af Jorden i det lille Land, der nys havde lidt et Nederlag, et saadant Indtryk paa Ellinor, at hun fik Taarer i Øjnene. Med en besynderlig, styrkende-bitter, sympathetisk Følelse dreves hun til disse Karle — hver af dem var en Virkelighed, en virkelig Mand, der skulde udrette Noget. Følte hun i dem en Modsætning til hendes Ægtefælle, der kun spillede Noget? Hvo ved! Kvinden har mere end vi Andre den Evne at kunne føle uden at tænke

eller at være uden Bevidsthed om, hvilke Tanker hendes Følelse rummer. I alt Fald, hun følte for disse Mænd, for den hele Samfundstilstand, hvori hun aandede, uden at vide, at hun følte imod Nogen.

Hun havde allerede faaet Fugtigheden af Øjnene — thi Toget var langt og blev ensformigt, og det var heller ikke behageligt at gaa paa den smalle Rand, som Bataillonens lod fri, men opfyldte med Støv — da saa Ellinor pludselig en Karl i Studenterhue, stiv som de Andre, men mindre mekanisk stiv, oprejst med Noget indvendig fra, med et fint, fast Ansigt, hvor et Par store Øjne bevægede sig frit og stolt og faldt paa hendes — Vilhelm Carøe. Det unge Menneske med for Alvor! En saadan Alvor var det, at selve Ungdommen, der salonmæssig havde været om hende, gik imod Døden!

Da Becker et halvt Minut senere kastede et Blik paa sin Hustrus Ansigt, svømmede det i Taarer.

„Søde Ellinor, hvad er det? For Guds Skyld, lad Folk ikke se det! Nej, tal ikke,“ vedblev han, da hun med næsten kvalt Stemme vilde sige Noget; „tør blot Dine Øjne — hvad maa Folk tro!“

De kom hjem. Hendes Ansigt var undervejs blevet aldeles opklaret — ingen Taarer udslettes hurtigere end de, der komme af en stor, skjøn Følelse —; hans Ansigt var blevet alt mørkere. Hvad havde gjort Indtryk paa hende? Hvad Ret havde Nogen til at gjøre Indtryk paa hende? Hvad Ret havde hun til at modtage Indtryk i Tavshed ved Siden af sin Mand, ved Siden af ham, Becker?

„Naa, hvad var det saa?“ spurgte han, idet han talte som til et Barn, og som om han var beredt paa at høre en lille Bekjendelse, skænde lidt for den og tilgive den.

„Det var Bataillon!“ raabte hun, og idet hun sagde Ordet, stod Gjenstanden igjen levende for hende og frembragte paany den hele Sindsbevægelse, saa at hun brød ud i en heftig Taarestrom.

„Bataillon?!“ raabte Becker forbavset. „Hvem,“ tilføjede han efter et Sekund, „kjendte Du i Bataillon?“

„Jeg tror ikke, at jeg kjendte Andre end den unge Carøe.“

„Det skulde jeg da tro, var nok!“ sagde Becker med sammenbidte Tænder og gav sig til at gaa op og ned, idet han slog de knyttede Hænder imod hinanden.

Pludselig troede hun gennem Taarerne at opdage, hvad der var i Vejen: Skinsyge. Saa meget Dæmon var hun selv — som hun da ogsaa ganske rigtig havde sagt — at det baade glædede og forskrækkede hende; i en ganske ny Sindsbevægelse rejste hun sig halvt op, og idet hun med et Sideblik, der gennem Taarerne funkede som en Kaardespids, saa paa ham, sagde hun med en Tone, der møjsomt dulgte et Skjelmeri: „Men, Becker, dog!“

Men Becker var ikke den Mand, der ustraffet lod sig gjøre skinsyg, enten for Alvor, eller for Spøg, paa Personer eller paa Ting. Han gik til Døren, kaldte paa Stuepigen og spurgte: „Har her, mens jeg var ude, været en ung Dame, som jeg skulde læse en Rolle med?“

Pigen svarede Nej.

„Hvor gaar Du hen, Becker?“ spurgte Ellinor, da hun saa ham igjen tage Handsker paa.

„Et Ærinde,“ svarede han.

„Becker, hvor gaar Du hen?“ raabte hun bleg.

„Et Ærinde.“

„Becker, for Guds Skyld, ved Alt, hvad der er Dig helligt og dyrt, gaa ikke fra mig nu!“

„Jeg har et lille Ærinde,“ svarede han og gik til Døren.

„Becker!“ raabte hun, „hvis Du gaar — jeg ved ikke, hvad der sker — Du finder mig ikke mere her!“

„Naa, lille Ellinor, naar Du saa nødig vil have det, saa bliver jeg. Fortæl mig saa om Bataillon.“

„Den afskyelige Bataillon!“ sagde hun.

Det var saaledes, hun skulde tale. Becker skulde ikke blot være Mand i sit Hus, men det Eneste i Verden.

Samme Dags Aften sad Vilhelm for sidste Gang hjemme hos sin Moder. Det er umuligt at forstaa noget Saa-dant som det, at Vilhelm frivillig blev Soldat, uden at huske og gjenføle hin Tids Stemning. Han var jo bunden til Hjemmet og til Studiet mere og næsten helligere

end de fleste Andre. Beslutningen var da heller ikke kommen rask og fuldfærdig. Først grebes han naturligvis af det fælles Opsving og meldte sig til Krigsskolen i den Forestilling, der en Stund var almindelig, at man kunde komme til at slaas for selve Byen. Under Vaaben og mellem Kammerater, der En efter En gik til Armeen, blev Krigskaldet efterhaanden alvorligere og mere forpligtende, og da Slaget ved Slesvig var tabt, kom over Vilhelm den Følelse, som ikke regner: Han havde givet sit Løfte, nu var Fædrelandet stedt i Vaande, og det kaldte ham, ikke som en abstrakt Ting, men som et levende Væsen, en Moder, der led raa og blodig Overlast. I en saadan smertefuld-styrkende Følelse bliver man selv ikkun et lidet Punkt, der drages af det Store, og Ens Nærmeste træde paa særegen Maade tilside, synes at ophøre at aande, medens de ligesom gjennem et Slør se paa En. Dog var der endnu en Omstændighed, som det ikke kan nytte at skjule. Henad Aften, Dagen før Vilhelm tog sin Beslutning, mødte han udenfor Vesterport Ottilie, hendes Fader, den unge Krog og Harriet, Alle tilhest. Han kjendte Ottilie i lang Afstand og gik tilside i Alleen for ikke at ses; men han saa. Den lille Kavalkade, de henfarende, stolte Skikkelser, de vajende Slør, Hestenes dumpt tordnende Hovslag i den bløde Jord, gjorde en saadan Virkning paa ham, forenede sig i saadan Grad med hans af Tiden vakte Sindsbevægelse, at han følte, hun kunde ikke taale det Syn endnu engang uden at forgaa, han kunde ikke, medens det Store kaldte, lade Verden med det Skjønneste, den rummede, stige til Hest og fare forbi og selv gaa spidsborgerlig paa Vejen, der er fredet for Fodgængere.

For hans Vedkommende gik altsaa dog ved Siden af Offerberedvilligheden, hvor lille Personligheden end gjorde sig, en Lyst og Trang, ja en romantisk Higen; men Moderen! Hvordan kunde hun sige Ja og leve? Det forstaas kun tilnærmelsesvis, naar man erindrer, hvorledes den Følelse, der banker i Folkets Mængde og bæver i den varme Atmosfære, faar Magt over den Enkelte, saa at i et givet Øjeblik det, der nogen Tid i Forvejen vilde have forekommet En som urimeligt og una-

turligt, bliver en Ting, der kan og tilsidst maa ske. Det forhindrer dog ikke Hjertet fra at knuges næsten til-døde af Kummer og Angst; men saa kan man, og mest Kvinden, vende sig etsteds hen og faa Hjælp. Hvo der har prøvet, i stor Kvide og Besvær pludselig at vende sig derhen, ved, hvorledes det kan virke, hvorledes den store Verden i al dens Tummel bliver en ordnet, lille Plet, hvor kun det sker, som skal ske, og som er til det Bedste.

TREDJE KAPITEL

Den hjemvendende Messinafarer standsede ved Helsingør, og Ferdinand fik Lov til at gaa nogle faa Timer iland. Han kom til Egnen mellem Humlebæk og Sletten, og i kort Afstand fra Huset saa han Lisbeth, den lyse Pige med de brune Øjne, der engang var sprungen ham imøde med Sleven. Med et Glenteblik saa Ferdinand, at de varø ene, og han sagde til hende: „God Dag, Lisbeth; jeg har Noget at sige Dig.“

Hun raabte paa samme Tid overrasket: „God Dag, velkommen, Ferdinand! . . . . Hvad er det?“

„Jeg skal sige Dig,“ vedblev Ferdinand med en for ham usædvanlig dyb Stemme, „jeg agter nu at tage Hyre til England og saa til Floden Rio; men saa —“

„Ja, men, Ferdinand, hvor kan Du det! Vi skal jo have Krig! De er Alle tilsagte her i Lægdet, og nu kommer Du lige til det!“

„Skal vi have Krig?“ sagde Ferdinand.

„Ja, har Du ikke hørt det! Vi skal slaas med Slesvigholstenerne og deres Prins, og I skal bombardere Kiel! Har Du ikke hørt om det undervejs?“

„Jeg skal sige Dig, Lisbeth, paa Søen sagde vi ikke Prr! og holdt ikke stille for at spørge Spadserefolk om Nyt, og Du er den første Mo'ers Sjøel, jeg endnu har hørt et Ord af iland. — Naa, vi skal til Orlogs? — Ja, saa Farvel, Lisbeth!“

„Men vil Du ikke gaa ind — og Du vilde jo sige mig Noget.“

„Ja, det var Noget om Floden Rio. — Farvel, Lisbeth.“

„Farvel, Ferdinand,“ svarede Lisbeth og saa efter ham, da han uden engang at give hende Haanden havde vendt sig og gik tilbage. Da hun ikke kunde øjne ham længer, gik hun ind i Huset og sagde stiltfærdig: „Jeg skal hilse fra Ferdinand.“

Nu er der som bekjendt ingen Flod, der hedder Rio, idet Ordet Rio blot betyder Flod, og naar Ferdinand alligevel talte om, at han vilde tage Hyre dertil, saa forholdt det sig paa følgende Maade. I Messina var han blevet syg, rimeligvis fordi han havde spist for mange Appelsiner, og var bleven bragt paa Hospitalet. Nogle besøgende Damer gave den kjønne unge Sømmand endel Lækkerier, som han ikke kunde taale og lykkeligvis efter Omstændighederne ikke havde Lyst til, hvorfor han gav dem til en aldrende svensk Matros, der var næsten helbredt efter et Benbrud. Til Gjengjæld gik den svenske Matros villig ind paa alle Ferdinands Meninger og Forestillinger og tilsidst ogsaa paa Ideen om Ravnens, som Ferdinand svagt berørte. Før dette Æventyr om Ravnens, der flyver fra Island med en Sten i Næbbet, er blevet trykt, har det levet, og den svenske Matros havde hørt det, men uden at faa Lyst til Stenen, endsige lade sig føre en Tomme ud af sin Vej for dens Skyld. Men da han mærkede, at Ferdinand havde Lyst til den, og da det især paa Hospitalet altid adspredte at beskæftige sig med saadant Æventyrligt, gik han nærmere ind derpaa og omtalte Tingen som Noget, der ikke usædvanlig blev søgt. Efter nogle Dages Forløb kunde han til Ferdinands store Ængstelse endog omtale Sømænd, der søgte eller havde søgt Ravnens, og sluttelig vidste han, hvor en af hans Bekjendte havde været nær ved at fange den, nemlig ved Floden Rio i Sydamerika.

Paa Hjemvejen spurgte Ferdinand en Dag sin Kapitajn, hvor Floden Rio var, og Kapitajnen svarede: „Ja, hvilken Flod mener Du? Er det ikke Byen Rio, Rio de Janeiro?“

„Nej, det er en Flod.“

„Ja, i Sydamerika hedde alle Floder Rio; men det er vel saa Rio de la Plata, Du mener?“

„Ja, det er det vel. Hvor er den, med Forlov?“

„Den flyder ud ved Buenos Ayres og Montevideo. Hvis Du vil have Hyre dertil, er det bedst, Du gaar med til England først.“

„Ja, det er det vel,“ svarede Ferdinand — og blev kort efter, strax efter Besøget hos Lisbeth, tagen til Orlogstjeneste som Halvbefaren og udkommanderet i en Kanonbaad. Naar han altsaa nu findes mellem Krigerne i den glørværdige Tid, kan han hverken roses for politisk Forudseenhed eller for krigersk Længsel. Sandt at sige havde han ikke engang en god Vilje, fordi Krigen kom hans Ravn i Vejen; men visse Folk faa den gode Vilje, netop naar de skulle bruge den, og Ferdinand gjorde i det Mindste Noget, der bidrog til den Ærgerlighed, hvori en anden Ven af os, Kapitajn Winter, befandt sig om Morgenen den berømte 28de Maj 1848.

Kapit. Winters Ærgrelse var noget indviklet. Han laa med sit Skib tilankers i Hørup Hav og havde Intet at bestille. Der sagdes paa Eskadren, at Landhæren havde isinde at foretage noget Alvorligt, hvortil ingen større Skibe behøvedes; men man fæstede ingen synderlig Lid dertil. Det var endnu i Krigens Begyndelse, inden de glædelige og de sørgelige Erfaringers Tid. Folket havde pludselig, dels af Minder om forgangne Tider, dels af Tyskernes Frygt for Orlogsskibe øst en næsten overtroisk Tillid til Sømagten. Marinen, der brændte af Lyst til at vise sig Tordenskjold, Willemoes, Jessen værdig, stod ikke meget tilbage for Folket i Tro og Tillid, og Kapitajn Winter stod ikke tilbage for nogen af Marinens Officerer i denne Henseende. Naar man ikke forlangte hans og andre Skibes Hjælp, var han overbevist om, at Intet kunde udrettes, og at intet Alvorligt vilde blive forsøgt, at det var kun for at skaffe sig en Adspredelse i Uvirksomheden, at han tidlig om Morgenen hin Majdag lod sig ro op til Sønderborg. Der var nogen Virksomhed; men den ærgrede ham blot som hensigtsløs, hæsblesende Travlhed. Han traf inde i Sønderborg en Sø-

officer, der halvt fornøjede, men ogsaa ærgrede ham med Beretningen om en lille Begivenhed.

Et Par Kanonbaade vare stationerede i en Bugt og vexlede derfra jævnlig Skud med Fjenden, der opkastede Skanser paa Kysten. Saavel paa Kanonbaadene som ogsaa ovre paa den modsatte Kyst hørte man ofte om Natten en sær Larm fra Storskoven, og allerede dengang udbredte sig det Rygte, at Fjenden arbejdede paa en Bro, der skulde kastes over Sundet. En af Kanonbaadscheferne ønskede at erfare noget Nærmere om Larmen i Skoven og besluttede en Nat at gaa iland for at rekognoscere. Forsøget var farligt, fordi Fjenden stadig patrouillerede paa Kysten, og Chefen valgte derfor en Jolle, der ikke skulde roes, men „vrikkes“ frem, og tog kun to Mand med sig, en ældre Matros og en ung Halvbefaren. Da Jollen i den stille, skyede Foraarsnat havde lagt til, gik Chefen alene iland. Et Kvarters Tid efter hørte de to Mand i Baaden pludselig en bragende, rullende Larm, og i deres uvilkaarlige Skræk antog de, at Fjenden var nær, og skyndte sig fra Land. Nu opkom der Uenighed imellem dem. Den unge Halvbefarne vilde tilbage og vente paa Chefen, den Ældre vilde ikke og mente, at Kapitajnen naturligvis var fangen eller omkommen. „Vi har Ordre til at vente paa ham, vi maa være tro mod vor Kapitajn,“ sagde den Yngre. — „Ja, saa kan Du jo vade iland, her er ikke mange Favne dybt,“ sagde den Anden. — „Det vil jeg, saa har Du To at hente,“ sagde den Yngre og kastede sig i Vandet. Den Anden fjernede sig langsomt og nølende; af Baadens Bevægelser kunde man have set hans indre Kamp. Imidlertid havde Skyerne spredt sig, og det var blevet maaneklart. Pludselig skød en lille Baad med to Mand ud fra Kysten, foer pilsnart efter Jollen og indhentede den; efter et Øjeblik Forløb gled begge Baade ind mod Land. De to Slesvigholstenere vilde netop bringe deres danske Fange iland, da de uventede blev angrebne, og medens man endnu brødes, kom Kapitajnen tilbage. I et Nu var Kampen afgjort, de to Baade glede igjen ud, dennegang med tyske eller tysk-sindede Fanger, og paa høje Tid var det; thi et Minut senere knaldede Geværskud. Den unge Halvbefarnes Navn

var Ferdinand Carøe, og det kan allerede her tilføjes, at da han var for simpel til at blive Ridder og for ung til at blive Dannebrogsmænd, fik han en „Gratifikation“ af ti Rigsdaler.

Det havde, som sagt, gjort Kapitajn Winter noget mismodig at høre om denne Begivenhed. Han var paany bleven mindet om Ferdinand, om sit Løfte til ham og om Anledningen til, at han ikke havde opfyldt det. Han vidste ikke, om det mest glædede eller ærgrede ham, at „Drengen“, som ikke stod for ham i klart Lys, dog udmærkede sig; men i alt Fald ærgrede det ham, at hans Lærling skulde udmærke sig under en anden Chef og under en Maanedslieutenant, En, som ikke rigtig hørte til Marinen. Nu laa samme eller en anden Maanedslieutenant mod Nord i nogen Afstand og plaffede paa Fjenden. Det var ærgerligt, hvis det ikke var Alvor, bare en Slags Skiveskydning, og hvis det var Alvor, var det ogsaa ærgerligt; thi saa var det ikke den egenlige Marine, der udrettede Sagen.

Klokken var henvend Elleve, og Kapitajn Winter fik en ny Grund til Ærgrelse, nemlig over Bajonetterne, der blinkede paa Broen mellem Sønderborg og Dybbel. Han var inderlig overbevist om, at det „igjen“ kun var en Parade, en Manøver, en „Øvelse“, hvormed man vilde gjøre sig vigtig. En Stund gik; man marscherede stadig over til Øvelse. Da faldt der et Kanonskud, saa endnu et og saa flere, og et Øjeblik efter kunde man tydelig, skjønt fjernt, høre en ejendommelig Raslen, ligesom hened en lang Linje — Geværskud. Der var ingen Tvivl om: man sloges. Kapitajn Winter kan ikke fremstilles som en ungdommelig nordisk Helt, der blev fortvivlet over, at han ikke var med, hvor Hildur legede og Odins Ravne fik Føde. Han var en sund Mand, med Hjertet paa det rette Sted, fremfor Alt i Verden bange for at blive trot feig. Han holdt sig forvisset om, at han paa given Ordre vilde udsætte sig for hvilkensomhelst Fare; men det var kun en privat Overbevisning, ikke tydeliggjort for Andre; thi Kapitajn Winter havde, oprigtig talt, endnu aldrig været i Ilden. Det pludselige Faktum, at man sloges i hans Nærhed, virkede desaarsag paa ham med stor

Magt. Hjertet slog stærkere af Sympathi, Stolthed og en besynderlig Ydmyghed; han saa med en Følelse, der lignede Ærefrygt, hen til disse nys foragtede Landsoldater, hvoraf endnu nogle vare paa Broen, og som gik frem for om et Øjeblik virkelig at møde Fjenden. Men denne Følelse, der grænsede nær til Sentimentalitet, varede kun kort. Han lod sig ro over til Foden af Dybbel, og der gav han sig rask til at stige op ad den brede, jævne Skraaning, ikke for at slaas med, men for at være med, for at se.

Bagved en Hær, der slaas, er der altid stort Røre: ridende Bud, der fare afsted i forskjellige Retninger, fremdragende Tropper, tilbagegaaende Vogne, Ambulancer, Munitionskarrer, Marketentere, ventende Tropper af forskjellige Vaabenarter, spredte hist og her, hvilende og dog tilsyneladende i Bevægelse, fordi de ere Dele af det hele, store, bevægelige Billeder, og fordi Øjet, Sindet, der opfatter dem, er stærkt bevæget. Man kan let tage fejl af, hvor Kampen egentlig er, især naar man som Kapitajn Winter nærmer sig med den Forestilling, at Landhære stille sig op i to lige Linjer og skyde paa hinanden. I det kuperede Landskab saa han, altsom han kom frem, enkelte spredte Grupper i Krudtrøg, Ild glimtede ud af Røgen; men han troede, at Slaget holdtes langt borte, hvor Kanontordenen lød. Han kom forbi enkelte Bekjendte, der spurgte, om han var med som Amatør, men forresten havde Andet at varetage end føre en lang Samtale. Han undrede sig over den krigerske Ro, de saa hurtig havde tilegnet sig, og især blev det ham paafaldende, hvor kraftig Stemmerne lød. Det var som nystemte Instrumenter. En Officer tilbød at gaa et Par Skridt med ham og vise ham et Sted, hvor han kunde se godt. Undervejs hørte Kapitajn Winter en Fugl fare over sit Hoved og udstøde en underlig Piben. Han spurgte sin Ledsager, hvad det var for en Fugl, hvortil Officeren svarede, at det var en Kugle. „Jeg skal aldrig nægte,“ plejede Kapitajn Winter senere at fortælle, „at jeg ønskede mig ombord; for, ikke at tale om, at jeg ikke havde stor Lyst til at blive ramt, saa havde jeg ikke Lov til at lade mig saare eller dræbe der; jeg var udsat for at ske

Allandsens Ulykker af mine Foresatte og blive udlet til af hele Verden, hvis jeg fik en Arm eller et Ben slaet istykker. Men Landofficeren satte saadant et ækelt Smil op, og saa maatte jeg jo blive.“

Altsaa, Kapitajn Winter blev; men han fandt snart det Sted, som Landofficeren havde anvist ham, temmelig ubehageligt; thi der sang mange Fugle. Med det strategiske Blik, som Mennesket hurtig tilegner sig under saadanne Omstændigheder, opdagede han, at et lille Stykke derfra var der bedre Dækning, og der stod ogsaa en lille Trop Soldater. Winter gik derhen og hilste paa Officeren. Det var Lieutenant Hansen. De havde ikke set hinanden siden hin Aften i Humlebæk, og for Begge var det vel ved i Hast at tænke tilbage og sammenligne dengang og dette Øjeblik, som om de i de tidligere Aar havde ligget i en Rus og nu vare vaagnede til Livet. Lieutenant Hansen gjengjældte med kold Høflighed Kapitajns Hilsen. Et Øjeblik efter kom en Ordonnans og bragte ham en Befaling. Han gav en kort Ordre til sine Folk, og i det overordenlig lille Mellemlum mellem Ordren og dens Efterlevelse henvendte han sig til Kapitajn Winter.

„Hr. Kapitajn,“ sagde han, „da jeg sidst havde den Ære at være sammen med Dem, blev jeg, tildels vel ved egen Skyld, bragt i en Situation, som i andre Armeer vilde have ført til en Duel imellem Dem og mig. Jeg har aldrig opgivet Tanken om at slaas med Dem. Men nu foreslaar jeg Dem, at vi duellere ved, at De paa Deres Etats Vegne, ved Siden af mig, hjælper mine Folk med at tage det Dige. Min Ordre lyder derpaa.“

Kapitajn Winter havde ikke Tid til at overveje. Paa-virket af Bataillen, Krudtrogen og Lieutenantens Ord handlede han „ud af det, som var i ham“, instinktmæssig, uden Betænkning; han tog militærisk til Huen og vendte sig i Retning imod Fjenden uden at svare.

„Marsch! Marsch!“ raabte Lieutenanten til sine Folk, „følg efter mig og den Herre; det er en Soofficer; vis ham, hvordan vi kan slaas tillands. Paa dem, Karle! Hurra!“

Karlene svarede med et nogenlunde fast Hurra og

satte sig i Bevægelse. Et Par faldt strax, da de kom ud af Dækningen, og skjønt nogle af Karlene studsede, gik Marschen frem. Men Takten, hvori Marschen gik, var for Kapitajn Winter ubehagelig. Han nærrede just ingen brændende Længsel efter at komme Fjenden paa Livet og fægte mod Bajonetter, og dog var Astanden, der skilte ham fra Fjenden, yderst pinlig, naturligvis paa Grund af Sangfuglene, og fordi det nu saa tydelig viste sig, hvorfra de kom; thi man kunde se Geværpiberne, der med den dødeligste onde Vilje sænkede sig for at søge en dansk Mand ud til Fald eller Lemlæstelse. Da det nu var imod alle Æresregler at befri sig fra den ubehagelige Afstand ved at forlænge den, ønskede Kapitajn Winter med en vis nervøs Heftighed at forkorte den og kunde tilsidst ikke modstaa denne Lyst. Han vendte sig om til Karlene og raabte: „Hør nu, Manne, vi kan, den O— lyne mig! ligesaa godt springe i det som krybe i det! Alle Mand, en, to, tre! bus paa!“ Dermed løftede han sin Stok og løb paa.

Der behøves under saadanne nervespændende Omstændigheder ofte kun ganske lidt for at vende Stemningen, endogsaa fra Forsagthed til Heroisme. Karlene brølede Hurra, fulgte efter, brølede endnu engang, og da Fjenden saa, at det skulde være Alvor med en BajonETFægtning, forlod han Diget efter en med usikker Haand afskudt Salve.

Med al Agtelse for Jenserne — hvorved vi jo i Reglen forstaa vore Soldater af Landbostanden — maa det dog siges, at de, som ved denne Lejlighed kom først paa Diget, hørte til den „intelligente“ Klasse, nemlig foruden Søofficeren og Lieutenant Hansen en ung kjøbenhavnsk Frivillig. I samme Øjeblik, som de Tre, næsten Side om Side, kom op paa Diget, bemærkede den Frivillige blandt de vigende Fjender en Underofficer, som havde gjort omkring og rolig tog Sigte paa Lieutenant Hansen, der stod frit og ganske udsat for Kugler som en Skive. „Tag Dem iagt, Hr. Lieutenant!“ raabte den Frivillige og sprang uvilkaarlig imellem, idet han ligesaa uvilkaarlig udstrakte Haanden med det afskudte Gevær som for at afværge eller dække. Næsten i samme Nu faldt det fjendtlige

Skud, den Frivillige vaklede et Øjeblik og sank derpaa sammen.

Kapitajn Winter havde ikke givet synderlig Agt herpaa. Da han stod paa Diget, vendte han sig imod Lieutenant Hansen, tog paa militær, kold, høflig Vis til Huen, og medens Lieutenanten gjorde Front imod ham og hilste ham paa lignende Maade, begav han sig paa Tilbagevejen, vistnok med blandede Følelser over at have været under en anden Mands Haand, men dog at have med egen Magt og Vilje udført en Bedrift, skjønt ikke paa rette Plads og rette Maade, saa at han ikke for Verden kunde gjøre den til sin.

Saasart Kapitajnen havde vendt sig, gik Lieutenanten hen til den Frivillige, der havde reddet hans Liv, for at se, om han var ganske død. Der var til hans Forundring intet Saar at se, og ved nøjere Eftersyn viste det sig, at Kuglen havde ramt Geværet og slaaet Kolben ind mod Hjertekulen, hvoraf blot en Afmagt var Følgen.

Lieutenant Hansen behøvede i sin Rapport ikke at pynte paa sin Bedrift. Naar blot det, som havde givet Anledningen, blev udeladt, var Kjendsgjerningen, hvortil de nærmeste Afdelinger af Hæren havde været Vidne, betydelig nok. Han behøvede kun at melde, hvad Klokkeslet han havde faaet Befaling til at tage en fjendtlig Stilling: ti Minuter efter var den tagen med Bajonetten. Idet han med rigtig Takt afholdt sig fra at sige Mere end det Nødvendige herom, tilføjede han derimod en glimrende Lovtale over en Frivillig, Menig Vilhelm Carøe, og Følgen heraf var, at den Menige blev gjort til Sergeant, medens Lieutenanten blev Kapitajn og Ridder.

Den følgende Feltpost bragte Mdm. Carøe i Nyboder Breve fra begge hendes Sønner, der havde kæmpet omtrent paa samme Tid, den ene tillands, den anden tilvands. Medens hele Byen var i lydelig Sejrsglæde, hævdede Mdm. Carøes simple, naive Gemyt sig ikke op til en romersk Matrones Stolthed over at have født Fædrelandet to af dets Sejrvindere. Hun var vistnok paa sin Maade glad og stolt, men som en af de Mange, af hvem Fædrelandet, uden at tale tydelig og fortrolig til dem, forlanger Ofre; hun var mest betagen af Taknemlighed

over, at Børnene havde overstaaet en Fare, og af Frygt for de nye Farer, de kunde møde næste Dag. Om Søndagen gik hun i Kirke — i Abel Cathrines Stiftelse — og idet hun ved Kirkedøren mødte Mdm. Jørgensen, lod hun hende gaa foran. Mdm. Jørgensen saa hurtig og skarpt paa hende og spurgte: „Hvorfor lader De mig saadan gaa først, Mdm. Carøe?“ — „Fordi Vorherre har været god imod mig,“ svarede Mdm. Carøe. — Videre talte de ikke sammen ved den Lejlighed; men da Mdm. Jørgensen kom hjem, erfarede hun af et Blad, som hendes Søn Garversvenden læste for hende, det Nærmere om Slaget og hørte, at begge Mdm. Carøes Sønner vare nævnte med Ære. Hun sprang op, greb den russiske Selvkoger, løb til Mdm. Carøe, og med Udraabet: „Den skal de have!“ satte hun den paa Bordet og løb hjem igjen.

FJERDE KAPITEL.

Livet var kommet. Det var der, men havde dog den Egenskab eller Fejl, at det ikke var saa tydeligt og haandgribeligt, at Enhver kunde gaa hen og tage paa det som paa en varm Kakkellovn og varme sig. Det var hvert Øjeblik i nogen Afstand fra Individet, kaldte paa ham, fordrede den Anstrengelse af ham, at han skulde indhente og gribe det, ja fordrede Storhed i ham selv, for at han skulde blive stor som det.

I den Skikkelse havde Ibald ikke forestillet sig det Liv, han saa længe havde raabt paa. Det skulde være kommet som et fuldstændigt Underværk, ikke blot som det Mærkværdige, at der udenfor og omkring ham forefaldt et Thronskifte, en Revolution, en Nationalkrig, men at der inden i ham var sket en tilsvarende Forandring. En Stund mærkede han — som saa mange Andre — ikke Andet end, at han og Tiden var lige store. Den var yderst livlig, og han var yderst livlig. Han var en af dem,

der dannede en Slags Æresvagt for at forhindre, at der skete Olshausen og den øvrige slesvigholstenske Deputation nogen Overlast. Han saa Folket i dets retfærdige Vrede, og det var ikke hans Skyld, at Folket ikke tilsidst ved hans Formaninger troede sig ustyrlig vredt og vildt og tog Hævn over Parlementærer. Det var en varm Dag, Aften og Nat, og Ibald gik iseng henad Morgenstunden med Følelsen af at have levet. Han meldte sig ogsaa paa Centralskolen, exercerede, fornam et krigersk Kammeratliv, digtede Viser, besang Heltegjerninger, der skulde udføres, og han var inderlig overbevist om, at han vilde udføre dem, ja folte dem i visse Maader som allerede udførte. Det, som kom ham i Vejen, var ene og alene hans Fantasi. Da efter Slaget ved Bau nogle af de Saarede kom hertil, havde han det Uheld at se en af dem, og fra dette Øjeblik af førte hans Indbildningskraft alle Bataillier, hvori han deltog, ufejlbarlig til hans Lemlæstelse. Forgæves søgte han at anbringe de forskjellige Kugler i de Dele af Legemet, han bedst troede at kunne undvære — forgæves; thi dels havde han, ret beset, ikke Raad til at undvære nogen, dels vilde Kuglen aldrig blive paa det Sted, han havde anvist den, men valgte et ubehageligere. Det var aldeles ikke af Mangel paa Tapperhed eller Fædrelandskjærlighed, naar han derved forhindredes fra at være i den første Skare Frivillige, der drog ud; havde hver af disse unge Mænd været saa fint begavet som han og i Forvejen følt Kuglerne, saa vilde de maaske have betænkt sig. Tapperhed beror tildels paa en vis Blindhed, Fatalisme, Tankeløshed eller desl., og Ibald var ikke udrustet med denne Mangel. Men det blev ham efterhaanden pinlig klart, at der var aabnet et Svælg imellem hans virkelige Person og den Person, han vilde være. Ovre paa den anden Side af Svælget stod en glimrende Skikkelse, en idealiseret Ibald, den rigtige Ibald, den, som Vorherre oprindeligt havde paatænkt — og paa denne Side stod en Taageskikkelse, en Skifting, hvori hans Bevidsthed boede, men som han ikke vedkjendte sig. Han søgte at bygge en Bro over Svælget, enten for at faa Taageskikkelsen over i Faren og Idealiteten, eller for at faa den ideale Skikkelse under et eller andet Paaskud bragt

tilbage paa denne Side. I den Anledning raadførte han sig først med Ask, siden med Simon Levi.

Ask blev ligefrem bange for, at Ibald ved at gaa i Krig, ved at se Livet stort og leve det med, skulde blive en uafhængig, stor Digter. Han kunde ikke betvinge denne Frygt, men var ikke saa uhonnet at raade Ibald fra at søge sin Lykke. Han sagde: „Ja, naar Du ikke bliver skudt eller lemlæstet eller dør paa et Lazareth, saa er det Noget! Ved at vove Livet vinder man Livet, siger Schiller. Var jeg ikke Embedsmand og bunden til Byen ved min Pligt, gik jeg rimeligvis med, for herligt maa det være. Kom man hjem med en Arm eller et Ben mindre, var man en Helt for hele sit Liv.“

Dette var netop, hvad Ibald kunde sige selv, og han gik til Levi for at faa et bedre Raad.

„Jeg har tænkt paa at gaa med som Frivillig,“ sagde han melankolsk-rolig som den Mand, der har opgjort sit Livs Regnskab.

Levi udbrød med stor Iver: „Øj! I Krig! De gjør, De kan gjøre en Mitzve . . . . De forstaaer ikke Ordet, Hr. Ibald . . . . hvad skal jeg sige? . . . . Det er en barmhjertig Handling, som Vorherre sætter paa Regning og lønner Dem.“

„Barmhjertig? Da kan jeg dog ikke forstaa, hvad Barmhjertighed det er at slaa Tyskere ihjel. Jeg troede ikke, De var saa blodtørstig, Hr. Levi.“

„Och, Hr. Ibald, De misforstaaer mig,“ svarede Levi. „Det er ikke længer siden end igaar, saa kom jeg op til en Vexeler, jeg kjender; han klagede sig jammerlig, han sad ganske ene paa Kontoret. Hvorfor? Hans to Kommiser var løbne til Exercerskolen og vilde gaa i Krig! Ellers kan de Danske ikke slaa de Tyske! Det er ingen Spøg, Hr. Ibald, for en Mand, der sidder i et Geschäft og har Familie og sidder for en stor Husleje og med fremmede Penge mellem Hænder. Tror De, han kunde gaa paa Børsen? Da Klokken var Fire, var den ene af Kommiserne saa naadig at komme hjem uden at sige saa meget til sin Principal som: Undskyld. Sige dem Noget, det tør man ikke; de vil forsvare Landet og jage Tysken ud, pyscht, de er store Herrer! Principalen

skal maaske endnu borste deres Støvler, naar de vil gaa. Nu spør jeg: er det Ret? Der er hundrede unge, stærke Personer, der gaa paa Gaden og slide Stenbroen og ikke tage sig nogen Verdens Ting for; de burde gaa i Krig og jage Fjenderne ud og lade Kommiserne sidde hjemme! Om Forladelse, Hr. Ibald; jeg mente ikke, at De slider Stenbroen, Hr. Ibald, men De er en løs og ledig ung Mand, og Vorherre vil lægge sin Velsignelse deri, naar De gaar i Stedet for de To eller blot den ene af dem!“

„Naa, saadan! — Ja, men, Hr. Levi,“ svarede Ibald, „en Frivillig kan ikke gaa i Stedet for en anden Frivillig. Naar jeg gaar, blive vi Tre.“

„Naar vil De gaa, Hr. Ibald?“ spurgte Levi nedslaaet.

„Jeg ved ikke rigtig endnu. Jeg kunde have stor Lyst til at gaa til Kavalleriet.“

„De kan vist blive en net Husar,“ sagde Levi beundrende.

„Ja; men det er kjedeligt, nu har jeg gaaet og lært Infanteri-Exercitsen.“

„Kan det skade Dem, Hr. Ibald, naar De rider?“

„Nej, det vil jeg ikke sige; men jeg er i Forlegenhed. Nu har jeg spildt saa megen Tid med at gaa paa Central-skolen, og inden jeg kommer fra Rideskolen, kan Krigen være forbi.“

Simon Levi kastede et skraa Blik op paa Ibald og sagde efter en lille Pavse: „Jeg havde engang en god Ven, han hed Ascher Nathan. Har De kjendt ham? Nej, De har vist ikke kjendt ham, Hr. Ibald. Han havde aldrig været i Vandet; men det var en varm Sommer, og Doktoren raadede ham til at lære at svømme. Han gik ned til Frederiksholms Kanal og lejede en Baad og en Matros, der skulde sejle ud med ham og lære ham at svømme. Just som han vilde gaa i Baaden, kom en af hans Venner forbi og sagde: „Nathan, hvad vil Du der? Kom heller med mig til Ryssensten; der er en Matros og et Svømmebelte, det er bedre.“ Saa gik Nathan med ham og kom til Ryssensten, og da han var bleven klædt af og skulde springe ud, sagde han: „Nej, jeg kan ikke, jeg har en Baad ved Frederiksholms Kanal.“

„Hvad mener De med det?“ spurgte Ibald blodrød.

„Hvad jeg mener med det, Hr. Ibald? Ingenting, Hr. Ibald. Jeg mener bare, at det var stor Skade, at han havde den Baad liggende ved Frederiksholms Kanal, ellers var han sprungen ud ved Ryssensten. Saadan er det ogsaa Skade, at De har lært tilfods, ellers gik De i Kri-gen tilhest.“

„Det gjør jeg alligevel, min gode Levi, det skal jeg vise Dem!“ raabte Ibald og gik lige op til Krigsministeriet; men paa Trappen kom Fantasierne igjen; hans Hest var skudt, han laa saaret under den, andre Ryttere vare ved at ride over ham, han kunde ikke faa sit Ben ud og krybe bort — og saa stærk var denne Fantasi, at han ikke kunde flytte Foden, før han vendte sig for at gaa ned ad Trappen.

Man vender ikke om paa en saadan Maade og ved en saadan Lejlighed uden at føle temmelig betydelige Virkninger deraf i sit Sind. Ibald var tilmode, som om Nogen havde rusket og rystet i ham, indtil Livet næsten var af ham, og sluttelig slængt ham tilside som en Karklud. Han samlede sig selv op, og i uvilkaarlig Længsel efter at finde en skjult Krog begav han sig til Humlebæk, til Else Frederiksen og hendes Fader. Hans Forelskelse var næsten gaaet over, eller Magten til det Vovestykke at begære Else var ogsaa rystet af ham. Selv den roligere Maade, hvorpaa hun efter Sædvane modtog ham, syntes ham tvungen; men endelig fik han dog Magt til at sætte et Smil op og i en Tone som den, hvori maaskø Digteren Horats talte om sit ved Pharsalus „ikke vel efterladte“ Skjold, sigte hende den Sandhed, at han ikke var kommen i Krig.

„Der skal jo ogsaa Nogen til at blive hjemme,“ svarede Else.

Den brave Pige! I Stedet for at kalde det urigtigt anviste hun det Plads som det Næstbedste, og dette gav Ibald Mod til den Beslutning, nu at blive en stadig Mand og nedsætte sig i Humlebæk som Else Frederiksens Husbond; men da han tilkjendegav sit Ønske, mødte han hos Else en rolig og høflig, men aldeles bestemt Vægtring.

Nu havde Ibald det sidste af alle hellige Motiver til at gaa i Krig: ulykkelig Kjærlighed; den berøvede ham endog

hans sidste Tilflugtssted, det fredelige Logi i Humlebæk, og da Fisker Frederiksen netop i samme Stund fik Besøg af en fjern Beslægtet, en Slagter, der rejste omkring for at opkjøbe Stude til Armeen og var i en Slags Uniform, fik Ibald en pludselig Ide, som han hastig udførte — han gik til Intendanturen.

Man sige, hvad man vil: det var hans Plads. Kjærligheden, der blev det Afgjørende i Beslutningen, førte ham ogsaa rigtig i Valget. Der er ved Intendanturen stadig Lejlighed til at komme i Fare; men man søger den ikke, eller, hvis man i et livligt Øjeblik vil søge den, kommanderes man ikke til den, hvilket netop er Soldatens Ubehagelighed. Derimod har man stadig det Oplivende ved Faren: man hører den tordne, man paavirkes af de mandige Skikkelser, der under Trommeslag eller Trompet-skrald rykke imod den, Ens hele Sjæl følger med, men Ens Legeme ikke. Imidlertid kan Ens Legeme, ledet af nogen Aand, ved en trofast Pligtopfyldelse bidrage til at holde Kraften og Modet oppe i Krigerne ved at forsyne dem med Mad og Drikke, saa at man i Virkeligheden gjør Nytte i Felten, har en god Samvittighed og overfor de Borgerlige er i Uniform, er en Mand, der har lugtet Krudt og set Blod.

Derfor blev Ibald ogsaa øjeblikkelig et lykkeligt Menneske i Krigen, saa lykkelig, at han i Øjeblikke næsten troede den anstiftet blot for hans Skyld, medens Sandheden dog var, at han undertiden blev brugt som ringe Redskab, ikke blot af Intendanturen, men af selve Skæbningen, hvilket navnlig var Tilfældet ved et af hans bedste Æventyr, et, der bragte ham i Berøring med Oberstlieutenant Winter og en anden af vore Bekjendte.

Oberstlieutenanten havde strax ved Krigens Udbrud tilbudt sin Tjeneste, som ogsaa var bleven modtagen; men ved en af de Tilfældigheder, der kunne indtræde i Krigstid og se ud som Uretfærdighed, havde han paa hin Tid faaet Kommandoen over en lille Styrke, der laa paa et afsides Sted i Jylland og under større Bevægelser næsten blev glemt. Dette var naturligvis Oberstlieutenant Winter meget imod, fordi han var en tapper Mand; men han var Soldat af den gamle Skole, og skjønt

han var Oberstlieutenant, tiltog han sig end ikke saa meget som de nye Lieutenanter at knurre eller kritisere; han vedligeholdt i „Bataillon“, som hans Styrke kaldtes, Orden, Disciplin og Agtpaagivenhed med samme rolige Energi, som om Fjenden havde staaet for Byens Porte (hvis han havde været i en By med Porte).

Dersom der havde manglet noget synligt Bevis paa, at hans Stilling virkelig havde noget Krigersk ved sig, saa fik han det en Dag derved, at der ankom Flygtninge af den danske Hær. Den flygtende Styrke bestod af et Medlem af den danske Intendantur, Hr. Ibald, i fuld, næsten ny Uniform, omtrent som en Lieutenant, men med en Dolk i Stedet for Kaarde, en Feltslagter, ligeledes i en Slags Uniform, og henved en Snes Stude med deres Drivere. Dette Korps havde ved Rygtet om, at Fjenden havde vist sig nogle Mil østlig, nordlig og sydlig for det, vendt sig imod Vest og var i saa forcerede Marscher, som Studene kunde udholde, naaet til den fjerne danske Station, stadig og heftig forfulgt af Rygter om Fjendens Fremtrængen fra alle Sider.

Det medbragte et ikke uvigtigt Bevis paa, at dets Frygt og Forsigtighed ikke havde været uden god Grund, nemlig en tysk Spion, som det havde opfanget. Paa Heden, et Sted, hvor fire Veje mødtes, havde det set en efter Omstændighederne mistænkelig udseende Person sidde tilsyneladende fordybet i Tanker. En saadan Grublen og Fordybelse, medens de selv vare saa agtpaagivende, var ikke naturlig, men aabenbart paataget i Øjeblikket for at skjule en Spejden. Personen var ung og havde i det Ydre givet sig Skin af at være Haandværkssvend; men da han blev forhørt, kunde han ikke forevise nogen Vandrebog, og skjønt han lod, som om han kunde tale Dansk, var der tyske Ord imellem. Derfor, og da de ikke tiltroede sig selv Ret over Liv og Død, førte de ham med som Arrestant og afleverede ham til Oberstlieutenant Winter.

Arrestanten var Morten Carøe.

Efter at have udlært i Flensborg var han draget paa Vandring og havde i nogen Tid opholdt sig i den fabrikrige Wuppertal. Det bør ikke indtage Publikum imod

ham, at han gjorde sig mistænkt for Ibald ved en vis Tyskhed. Morten var inderlig dansk, men havde aldrig reflekteret over sin Danskhed, saa at det ikke faldt ham ind, at han begik Synd imod sin Nationalitet ved at bruge tyske Ord. Men han kunde i alt Fald ikke have undgaaet det. Hjemme havde han Intet lært, og da han traf Tanker og Forestillinger, som svarede til hans Hang og Begavelse, og som han kunde tilegne sig, mødte de ham i tysk Form. Navnene paa Maskiner og deres Bestanddele, paa Fabrikata, Haandværksgjenstande o. s. v. fik han ogsaa paa Tysk. Da han aldrig havde set noget Større end det tyske Fabrikvæsen, troede han, at det var Verdens Største, og med Beundringen for Fabrikvirksomheden fulgte, uden at han lagde Mærke dertil, Beundring for Folket og dets Sprog. Man har set Lignende foregaa i det Store; Beundringen for Frederik den 2den og Preusserne i Syvaarskrigen bragte alle dannede Danske til at se med Ærbødighed eller Ærefrygt paa preussiske Uniformer, preussiske Sædvaner og Uvaner, forsøge at efterligne dem og tilegne sig det Sprog, som hørte til dem. Imidlertid forhindrede alt det Anførte ikke, at da Krigen udbrød og Fabrikarbejderne bleve grebne af Avisartiklernes Lidenskab, tog Morten sine Prygl paa de Danskes Side, og et saadant Slagsmaal gav Anledning til, at han blev hjemsendt med Tvangspas. I Holsten havde man bestjaalet ham for dette og andre Papirer, og han kunde maaske selv ikke gjort Rede for, hvorledes han var kommen igjennem Armeernes Linjer og op paa de jydske Heder. I det Øjeblik, da Ibald og Slagteren traf ham, sad Morten fordybet i Erindringen om det Paradis af Røg, Damp, gloende Jern, Hammerslag, Spindel-snurren, Piben og Raslen, som han havde maattet forlade; det hele fremmede Væsen levede i hans Sind, og nogle af dets Ord vare paa hans Tunge netop i de første, korte Sætninger, der vare tilstrækkelige for Ibald til at betragte ham som tysk Spion.

Oberstlieutenant Winter overbeviste sig snart om, at intet levende Væsen var fjernere fra Politik og Statsforræderi end Morten Carøe; men han vilde hverken nægte sig selv eller Ibald Anerkjendelsen for, at der havde

været Fare i Nærheden, hvorfor han baade indsendte en passende Rapport og gav Ibald Kvittering for at have indbragt en Fange. Han kunde nu gjerne ladet Morten Carøe gaa med en Advarsel om ikke oftere at lade sig finde af Ibald; men dels for at bevare et Minde om Krigsfaren, dels fordi Morten saa medtaget ud efter sin tvungne Vandring, beordrede han ham til som politisk Mistænkt at blive i Kroen paa offentlig Bekostning indtil videre, uden anden Tvang end den, at han skulde være hjemme om Aftenen ved Tappenstreg. Tiltrods for denne Mildhed i Fangenskabet følte Morten det som en stor Tort, der var overgaaet ham, og glemte kun sin Harme og Sorg, naar han var i Smedjen. Han fortalte Smeden om alle de mærkværdige Ting, der kunde udrettes i en stor Smedje, og vilde have ham til at gjøre adskillige Forandringer i sin lille; men Smeden var stædig som en Kariolhest, skjønt han gjerne hørte paa Morten. Oberstlieutenant Winter blev Vidne til en saadan Scene og fik Lyst til at passiare lidt med Morten, om ikke for Andet, saa for Tidsfordrivs Skyld — thi han skjulte ikke for sig selv, at han kjedede sig, at han hverken havde Krigens eller Fredens Behageligheder, men blev godt lønnet blot for ikke at vide, hvad han det meste af Døgnet skulde gjøre ved sig selv. Morten betroede ham strax hele sin lille Historie, udtalte sin glødende Begejstring for det, han havde det derude, og tilføjede som en Hemmelighed, at han dels havde set Ting, som man endnu ikke havde set her, og som med største Fordel kunde efterlignes, dels tiltroede han sig selv at have gjort en Opfindelse, hvorved et vist Fabrikat kunne tilvirkes hurtigere, billigere og bedre, end noget Menneske skulde tro, og hvorved kunde tjenes endnu Mere. „Havde jeg blot maattet blive dernede,“ saaledes sluttede Morten, „saa skulde jeg nok have faaet min Maskine gjort, for der er Folk driftige, der gjælder ingen Personsanseelse; man siger: „Hvad duer Du til? Duer Du, saa er Du min Mand“.“

Naar man kommer i Berørelse med et Geni, saa indtræder Et af To: enten gribes man og bliver Troende, eller man anser Manden for gal, plaget af en fix Ide. Der var i nogle Øjeblikke Fare for, at Oberstlieutenanten skulde

antage det Sidste; thi saasnart han begyndte at spørge paa en Maade, der nærmøde sig det Videnskabelige, var Morten forvirret og gav Svar, der syntes at forraade den største Ukyndighed. Men han saa saa sund og ærlig ud, og han sagde med den særegne, koncentrerede, dunkle Samviden med sig selv, der gjør den Slags Mennesker enten rørende eller afskrækkende: „Jeg kan ikke strides med lærde Folk; men bare jeg kunde gjøre en Prøve!“

Nu indtraadte Oberstlieutenantens ejendommelige Mangel paa Snuhed eller Mangel paa at kunne lægge en Plan. Han sagde ikke til sig selv: „Maaske kan man drage Fordel af dette Menneske.“ Han troede paa sin egen Godmodighed og sin Lyst til at fordrive Tiden, da han sagde til Morten: „Hvis De kan lave en Model eller en lille Prøve, som De siger, og den ikke koster for meget, saa vil jeg hjælpe Dem.“ Og da Morten af Forbavselse og Henrykkelse knap kunde tale, vedblev Oberstlieutenanten: „Lad mig vide, hvad det koster at gjøre en saadan Model, saa lille som mulig, men brugelig. Tag saa til nærmeste Kjøbstad og gjør Indkjøb, og bruger De Haandværkere, saa finder vi nok nogle flinke Folk i Bataillon.“

Da General Napoleon Bonaparte rejste til Armeen i Italien, som manglede Sko, Klæder og Levnetsmidler, men som under hans Ledelse skulde bemægtige sig Kongeriger, var han ikke lykkeligere end Morten, da han gjorde den lille Rejse for at indkjøbe, hvad der behøvedes for at lade hans Tanker komme sejrrig ud i Jernform. Og for at blive i Lignelsen mellem Stort og Smaat: General Napoleon Bonaparte sov ikke mindre, var ikke mindre rastløs virksom, havde paa sin Maade, medens Hæren gik fra Sejr til Sejr, ikke skjønnere Fremtidssyner, end Morten Carøe havde paa sin Maade, medens den ene Vanskelighed blev overvunden efter den anden, uden at Morten selv kunde forklare hvordan. Og da endelig Barras i Direktoriets Navn mellem tagne Faner takkede den unge General, var Sejrherren knap stoltere end Morten Carøe, da Oberstlieutenant Winter stod ved Maskinen og sagde: „Den gaar, Pinedød!“

Oberstlieutenant Winter var vel noget Gourmand, men ogsaa en ganske god Økonom, og da han for Øjeblikket

ikke blot havde fuld Gage i Stedet for Pension, men ogsaa Kantonnementstillæg, Havre til adskillige Heste o. s. v., o. s. v., kunde han afse en Sum Penge til videre Udvikling af Mortens Maskinvæsen. Men han vilde dog ikke selv bære den hele Risiko og skrev derfor til Krog, gav ham Beretning om sin Opdagelse, om de Midler, han havde anvendt for at overbevise sig om, at den unge Mekanikers Opfindelse var baade ny og brugbar, og foreslog endelig Krog som en Mand, der var anerkjendt baade for Velgjørenhed og for omfattende Interesser, at han skulde komme Foretagendet til Hjælp med et Laan, som han, Winter, troede at kunne moralsk garantere, ligesom han selv havde vovet Penge i Foretagendet. Krog var ikke uvillig og raadede blot til, at naar man vilde anlægge Noget af den Slags, Pladsen da blev valgt nær ved en Havn eller gode Kommunikationsmidler, om mulig ved et Vandløb, og i alt Fald ikke paa et Sted, der var udsat for fjendtlig Forstyrrelse. Da Oberstlieutenanten og Morten overlagde disse gode Raad, som maaske tildels hidrørte fra, at Krog vilde have det Sted, hvor han anbragte Pengene, ikke for langt fra Haanden, kom de Skridt for Skridt derhen, hvor Mortens hemmelige og inderlige Ønsker droge ham: til hans Hjemstavn, til Egnen ved Helsingør, og i en Skov, ved et Vandløb, ikke langt fra en gammel Vandmølle, blev ogsaa Begyndelsen gjort.

FEMTE KAPITEL

Nogen Tid efter Slaget ved Fredericia — hin højtidfulde Kamp, et af de faa Slag, Historien kjender, der forefaldt, som om det var digtet: en Holmgang i vældig Skikkelse, personligt Fjendskab mellem de 16,000 paa den ene Side og de 16,000 paa den anden Side; her de Tro, der gaa til Angreb, hist de, som have brudt Eden og vente bag stærke Skanser, afsondrede fra de øvrige

Fjender, der ere i Landet og føre Krigen uden Liden- skab; her den dybe Overbevisning om en retfærdig Sag, men hos hver Enkelt den ligesaa dybe Følelse af, at naar der skal sejres, „maa idag Ingen vige“, hist den bitre, hadefulde Længsel efter ved sit Held at bevise sin Ret; en Nat, der bliver lys af Kanonskud og rød af Blod; en Morgendæmring, der efter Aarhundreders For- løb gjenser den nordiske Natur i utæmmelig Barskhed, Krigere, der „uden Taktik“ trampe, kravle, hugge, bide sig frem til Sejr; en Morgensol, der stiger i al sin Her- lighed og hilser den fuldbragte Daad, men af Hærføreren et Øjeblik bliver antaget for Aftensol — saa fuld af Handling var Tiden blevet — — kort efter dette Slag fandt Indtoget Sted: en stor Del af Hæren samledes udenfor Kjøbenhavn for paa en bestemt Dag at drage ind og blive hilst af Hovedstaden.

Da de stillede for at drage ind, vare Soldaterne i glad, let Lune, de ventede en lystig Dag; hvad der skulde ske, stod for dem som en Slags Kommers. Som det hænder i de fleste Armeer, havde de under Feltlivet faaet Ringeagt for Civilisterne og navnlig for Kjøben- havnerne; der lurede allerede dengang i Hjerterne et lille Nag, man vidste selv ikke ret hvorfor, undtagen det skulde være, „fordi de sad hjemme, medens vi døjede Ondt“.

Fra de Kommanderendes Ansigter, fra alle Omgivelser, fra Luften, kom en Fornemmelse af Højtidelighed; Byen, der laa tavs i det Fjerne, havde det besynderligste Tru- ende ved sig, rugede over et Udbrud, man ikke kunde forestille sig — sentimentalt, med store Taler? Tale kunde Civilisterne, det vidste man; men bagved dem vilde mange af dem, som nu kom, søge Slægt, Venner, Kjærester — hvad vilde det Hele blive? Hjertet bævede lidt af For- ventning; men man tog sig sammen, smilede og snoede paa Knebelsbarten.

Vilhelms Bataillon var blandt de første, der rykkede ind. Man satte sig i Marsch, man gik nærmere „til Ko- medien eller Melodramet“ — som en ung Officer sagde —; endel spredte Hilsener kom undervejs; Knebelsbarten var stadig snoet opad — — da hørte man, idet man

marscherede over Fæstningsgraven, et Udbrud, der ikke alene overdøvede Bataillonsmusikken, men syntes at fylde Rummet mellem Jord og Himmel. Det kom fra Volden, saa langt man kunde øjne, fra de dybe Gader, fra Husene, der vare blevne levende lige op til Tagene og bevægede sig med Tusinder af Flag, hvide Tørklæder, Hatte, Huer, Arme, Hænder og blottede Hoveder. Det var et eneste Væsen, der skreg som besat, ellevildt og forfærdeligt, uhyre, uformelig-skjønt, begge Dele; thi det var en Nation, der skreg ud af ganske Hjerte og Sjæl, hilste og raabte af Stolthed, Henrykkelse, Triumf, Taknemlighed over at have gennem dem, der nu kom, fundet sig selv som Nation.

Bataillon for Bataillon, der kom over Fæstningsgraven, strakte Gevær, saa at sige; lige til det inderste Hjertekammer kunde man have søgt efter Nag og Ringagt og ikke fundet Spor deraf efter den første Salve. Hærdede Soldater bed Knebelsbarten ind mellem Tænderne, trykkede Geværet fastere til sig og sluttede sig tættere sammen. Det vanskeligste Øjeblik var det, medens man nærmede sig, saa og hørte Skuespillet og endnu ikke selv var i det; i næste Sekund, da man selv blev Deltager, kunde raabe med, hilse til Gjengjæld, gribe Kransene og Blomsterne, tænkte man ikke mere, gav sig hen, reves med i Henrykkelsens Malstrøm.

Iblandt dem, som droge ind, var der ikke faa, som frivillig, af reneste Hengivelse, af Begejstring og Uvilje, vare dragne ud, upaaagtede, i gammel, rød Kjole eller blaa Bajs Trøje, og som nu kom tilbage i Officersuniform, og blandt disse var Vilhelm. Som de Andre, der havde handlet ligesom han, gik han blendet af det ydre og indre Syns Skjønhed, af den store, stolte Bevidsthed om at have villet, at have ydmyg villet give sig selv og have ud af dødelig Fare mandig vundet at se sig selv og det hele Folk forherliget.

Geledderne sprængtes bagved ham, Blomster regnede ned, Mandfolk, Fruentimmer og Børn gik i Vejen og gjorde Plads, han marscherede som i en stor Drøm, ind i en ikke fjendtlig, men erobret By.

Med Et saa han i et Vindu et Ansigt med en Glans,

han ikke kunde tage fejl af; før han havde set Trækene, gjenkjendte han det. Ottilie var ifærd med at kaste en Krans ud paa Lykke og Fromme; men i dette Øjeblik gjenkjendte hun Vilhelm; hun gjorde en Bevægelse enten som i stor Overraskelse eller af Undseelse over at befinde sig med sin Begejstring overfor en enkelt Personlighed; men i næste Øjeblik rakte hun sig langt frem, saa paa ham og kastede Kransen.

Bevægelsen i Vilhelms Hjerte hævedes til den højeste Potens, da han saaledes modtoges af Hende, der skjønt uden at vide det havde bidraget saa meget til at sende ham ud, da det samme Blik, der drømmende havde hvilet paa Huggerten, syntes at hilse ham som Drømmens Virkeliggjørelse. Han var saa betagen, hans hele Sjæl saa fæstet paa hende, at hans Arm ikke var hurtig nok til at være galant og med Kaardespidsen fange Kransen, men kom en Brøkdæl af et Sekund for silde. Kransen faldt ved Siden af ham, medens hans Øjne endnu vare ved Vinduet; en Kone tog den op og rakte den til ham med udbredte Arme, Damerne i Vinduet, hvorfra Kransen var kommen, klappede i Hænderne, Andre klappede med og raabte Bravo uden at vide hvorfor — thi den Dag handlede man instinktmæssig og greb rigtig uden at vide det — — „Moder!“ raabte Vilhelm, kyssede Konen, tog hende under Armen og marscherede videre med hende, og nu var han med som de Andre, var smeltet hen i den almindelige Bevægelse, gled som en Draabe i den fælles Strøm — og da Rusen var ovre, følte han som saa mangan Anden, at Heroen var kysset bort, at han ikke længer kommanderede, at han kun var en Borger i Landet mere; men han fik tillige at føle, at han foruden sin borgerlige Øvrighed havde faaet en ny, guddommelig, men meget lunefuld eller endog tyrannisk Herre.

Der blev givet et Bal, hvor Vilhelm igjen traf sammen med Ottilie. De Dage havde noget Stort ved sig. Alt betød Noget, selv Fornøjelsen; Halvdelen af Ens Tilværelse var ikke Ens egen, men Flagets, Fanens, Sejrens, Landets; hver Enkelt følte sig som Del af denne Helhed, der med Ære var indtraadt paa Verdens Skue-

plads som Nation, og som Følge deraf kom der hos dem, der ret følte Situationen, en Fornemhed frem, der stod som et Øjeblikks Særsyn, fordi hele Tiden forresten gik i en Retning, der syntes at skulle være Fornemheden fjendsk.

Ottilie var i sit Sind virkelig fornem den Aften: hun saa Tingene blot idealt; de indbudne Gjæster var ikke Balkavallerer, men Repræsentanter for den danske Hæder; Damerne, som skulde være tilstede, vare de danske Kvinder. Omendskjønt man siger, at Damerne mindre end vi Andre kunne være saa ganske upersonlige, er det dog ikke altid sandt eller var i alt Fald den Aften ikke sandt for Ottilies Vedkommende. Paa den anden Side var det vanskeligt for mangen Officer, der mødte et straalende, beundrende Kvindeblik, at betragte det som gjældende Bataillon, Eskadronen eller Batteriet eller endog den hele Hær *in abstracto* og slet ikke søge noget Personligt deri. Og navnlig var Sligt vanskeligt for Vilhelm, der paa hele Ballet ikke saa Andet end Ottilie, ja for hvem hun var Landets Sejrsgenius, der rakte Kranzen. Han var bange for at berøre hende, og dog havde han at lægge Armen om hendes Liv — saadan er jo engang Dansen. Der kom et Øjeblik, da han, næsten af Forsagthed, blev dristig, da han ikke fandt Ord at sige, medens den rige Kvindelighed straaede paa ham og under hvirvlende Musik skulde forlade ham. Han havde i dette Øjeblik hendes Haand i sin og trykkede den svagt. Som bekjendt kan man holde en Dames Haand endog temmelig fast, saagodtsom uden at hun mærker det, hvorimod en meget mindre Muskelbevægelse kan blive af stor Betydning. Den gjør det næste Smil, den næste Bevægelse i hendes Stemme til Medvider i Noget, enten samtykkende eller afvisende. Denne lille Berøring bragte Ottilie til den fulde Fornemmelse af hendes Tilstedeværelse som Person. Hvis det havde været en Gunst, en Belønning at lade sin Haand trykke, kunde hun have tilstaaet den til enhver af de Andre, kun ikke til ham; hun kunde ikke klart sige sig selv hvorfor.

De fineste Sindsbevægelser ere ikke de tydeligste, især hos en ung Pige; men dersom det var os muligt at faa

anatomeret, hvad der ved visse Lejligheder foregaar i Sindet, vilde vi maaske finde, at i det Øjeblik en Følelse af Behag, der nærmer sig til Kjærlighed, opkommer hos en ung, fin Kvinde, selv hos en saadan, som vilde have al Grund til at stole paa at kunne blive gjenelsket, saa ledsages denne Følelse af en med Undseelse blandet Frygt og, navnlig overfor et saadant Tegn som Vilhelms, af Frygt for at have givet Anledning, at have ved sin Adfærd fremkaldt Noget, der ikke er idealt og højt som den Følelse, man selv tror sig istand til. Og hvor uvilkaarlig og hastig denne Fornemmelse end er, foranlediger den dog, at Sindet med sin Stolthed ligesaa hastig og uvilkaarlig søger Noget hos Gjenstanden, paa Grund af hvilket denne ikke skulde behage. Den begyndende Kjærlighed er ofte ledsaget af en meget skarpsynet Kritik, der forsvinder, naar man er bleven beroliget og tror sig rettelig elsket. Der gives mange Forlovede eller Forelskede, som have talt ilde om hinanden før Forlovelsen. Dette er nu egenlig vulgært; men det falder ind under den foran opstillede Regel, at den begyndende Kjærlighed af Ængstelighed kan søge Noget at udsætte paa Gjenstanden, og værst er det da, naar man finder Noget, der for Ens egen Bevidsthed faar Betydning, og som man ikke kan bortræsonnere. Otilie fandt den Grund eller det Paaskud, der laa i hendes Erindring: han var af Skibsdreng- eller Matrosfamilie, og den Vægt, som Oberst-Datteren og Kusinen til en Orlogskapitajn lagde paa denne Kjendsgjerning, forøgedes ved en særlig Omstændighed.

Der var dengang en offentlig Hemmelighed om et Forhold, som unge Damer ikke kunde tale aldeles frit om, men som de godt kjendte, og nogle af dem troede, at det var demokratisk, eller at Saadant hørte ind under Begrebet Demokratisme. Samtidig med, at de paa Afstand beundrede Folket, det kæmpende Folk, den simple Landsoldat, „Jens“, havde de en Følelse af Had til en Tilstand, der hvilede paa Anerkjendelsen af „simple Folk“ og efter deres Mening bl. A. havde hidført det Antydede. Mellem endel yngre Damer af Familie, og Otilie hørte til dem, var der en stiltiende Sammensværgelse: det Fine, Noble

og Fornemme havde den Forpligtelse at give Agt, man havde en Mission. Og det er jo mærkværdigt, i hvilken Grad en ung Pige kan give sig hen til en formentlig Mission, en Ide, følge den endog ensidig, med en Slags Triumf bringe Noget i sit eget Hjerte til Offer — indtil der engang pludselig bliver Spørgsmaal om det hele Hjerte.

Vilhelm følte den lille, men umiskjendelige, bestemte Forandring i Otilies Holdning. Han angrede at have foretaget Noget, der egentlig var hans egen Følelse, hans Natur imod; men han havde ikke kunnet tale — hun skulde have et Tegn for Liv og Døds Skyld — og nu var det givet, sagde han til sig selv. Men han sagde eller følte ogsaa i næste Øjeblik pinefuldt, at han hellere kunde have gjort en lydelig Kjærlighedserklæring end givet et Haandtryk.

Han tog sig en hel lang Tid til i Ensomhed at fordybe sig i en Theori om Haandtryk. I Mangel af personlig Erfaring at ty til tænkte han sig om mellem Figurer fra Romaner eller Theatret. Hvis nu en Dame, tænkte han, dansede med en Greve eller Prins, og han galant trykkede hendes Haand, idet han førte hende til sin Plads, var det saa en Fornærmelse? — Nej. Men hans egen hele Adfærd var ikke Galanteri, og han var desuden ikke Prins — — ved denne Tanke skød pludselig Scenen hos Krogs op for ham, Otilies undvigende Blik, da Talen var om Besøget paa Korvetten.

Han blev saa ydmyget, ikke ved selve Tanken om sin Familie, som ved sin egen Dristighed og ved Forestillingen om, hvorledes en Dame som Otilie, hvem de Bedste hyldede, kunde tænke, at han kom tilbage i Salen næsten som En, der ikke hørte til.

I dette Øjeblik stødte han paa Becker og Ellinor. De vare komne sildig, fordi Becker først skulde spille, og Becker var glad over strax ved Indtrædelsen i Salen at træffe en af Heltene, han kunde hilse som bekjendt, skjønt Bekjendtskabet var saa fjernt eller svagt. Ved denne Hilsen og ved nogle Øjeblikkes Samtale fik Vilhelm nyt Mod, følte sig ligesom anerkjendt af Godtfolk, fik derpaa Følelsen af sig selv tilbage. Kapitajn Hansen kom til og blev forestillet for Hr. og Fru Becker, Flere

samledes, da Dansen et Øjeblik ophørte; det var en livlig Gruppe, glimrende af Uniformer og Toiletter, smukke Øjne, Aand og Livsglæde. Ogsaa Ottilie blev dragen til. Han saa intet Spor af Vrede hos hende, men heller ikke Tegn paa nogen hjerteligere Følelse. Men ved det blotte Syn af hende steg Livshaabet igjen efter den Regel, der for allerede syvhundrede Aar siden ved et af Provences Kjærlighedshoffer, i et Parlement af to og tresindstyve Damer, blev fastsat som Grundsætning: *Personne ne peut aimer, s'il n'est engagé par la persuasion d'amour*, o: Ingen kan elske uden at tro paa Muligheden af at kunne blive gjenelsket.

Det er maaske af den Slags Mennesker som Vilhelm, at man faar Riddere og Korsfarere; men vor Tid bruger ikke Folk paa den Maade. Efter at have deltaget i næste Felttog og bragt det til Kapitajn blev Vilhelm som en af dem, der ikke vare Officerer efter Reglerne, indbefattet i Reduktionen, og det var kun Tilfældet — hvis man saaledes kan kalde en Virkning andenstedsfra forenet med Noget i En selv — der friede ham for at staa ideløst kæmpende med Hverdagslivet. Han besøgte Morten, der havde faaet sin Fabrik ved Helsingør nogenlunde igang, og til hvem Moderen var flyttet. Der skete det tilfældig, at Vilhelm med sine kemiske Kundskaber kom til at give Morten et godt Raad, hvorved et Stof, der hidtil var blevet bortkastet, blev anvendeligt. Dette bragte efterhaanden Vilhelm til med stigende Interesse at beskæftige sig med Fabriken, og da han blandt Arbejderne fandt Folk, der havde været med i Krigen, nogle endog af hans eget Kompagni, vaagnede hos ham Planer af den Slags, som man i den tidlige Ungdom utydelig drømmer om, i en kraftigere Alder begrænser, men giver Form, og som f. Ex. gaa ud paa at gjøre Arbejdet fra en trykkende til en løftende og forædlende Magt, hæve Arbejderen op over hans snevre Egoisme ved at udvide hans Kjærlighed baade til Arbejdet og til dem, der ere om ham og over ham.

Det blev et tilsyneladende stille, men i Virkeligheden stærkt bevæget Liv: Paa den ene Side Virksomhed for og med Mennesker, med Glæde over Begyndelse og Frem-

gang, paa den anden Side en Erfaring, som rigtignok er bleven gjort for tusinde Aar siden, men gjøres om den Dag idag og vil blive gjort, saalænge Jorden ikke er afkølet, nemlig den, at det at være forelsket, virkelig forelsket, med vakkende Haab eller med saa lidt Haab, som Hjertet behøver for ikke at visne, er en stor Lyksalighed og en stor Smerte. Hvo, der netop gjør denne Erfaring, gjemmer den som en Hemmelighed, intet Menneskø endnu har baaret paa. Men maaske har denne smerteblandede Lyksalighed ogsaa egenlig den Egenskab, at den i hvert af de Millioner Mennesker er en anden, at den for at være rigtig stor i sin frydefulde Kvide behøver et betydeligt Menneskehjerte, og maaske er det derfor, at de, som ere saaledes, i Sandhed forelskede, ere saa stolte. Dog, ogsaa denne Stolthed er af en egen Art. Den er til en Side den dybeste Afhængighed og Ydmyghed. I den hele By eller i det hele Land er der kun Lys et Sted, og hen til dette Lys sniger man sig som en Tyv om Natten for at stjæle et Glimt, bryder sig hverken om Vejr eller Vind, gjør ingen Fordring paa sin Persons Vegne, Alting er En godt nok, og falder der blot en eneste Straale fra det Øje, der lyser fuldt paa Andre, hører man kun en Raslen af den Kjole, som Andre tør lægge Haand paa, saa synes man sig selv meget rig for et Øjeblik i det Mindste. Men paa Vejen derhen og derfra, hvor Alt er lille for En! Hvor Mændene, man møder ivrige for det Ene og det Andet, synes En Skabninger af en lavere Race, og hvor Kvinderne synes En ubetydelige, unyttige, hensigtsløse, en Slags Mandfolk i Skjorter. Man føler sig ovenfor den hele Slægt; men Hjertet har paa samme Tid en hemmelighedsfuld, sympathetisk Samviden netop med det, som er ovenfor Slægten, tror at fornemme alle de store Tilskyndelser, som hine Andre ikke have Øje for, og er paa samme Tid aabent for enhver Smerte, som gaar igjennem det Skabte, igjennem Gamle og Unge, igjennem Dyret, der mishandles, igjennem Planten, der letsindigt hugges om. Ja, Alting, der har virkeligt Liv, sætter et saadant forelsket Menneskes Hjerte i bævende Bevægelse,

og man har rimeligvis derfor sagt om det, at det er en Æolsharpe, som alle Vinde spille paa.

Men hvor det ogsaa river og slider i en Organisme, der er paa saadan Maade gjennemtrængt og behersket! Sjælens Mandighed vaagner utallige Gange og siger: Jeg er bestemt til Andet end dette; jeg har Andet at gjøre i Verden end drømme, længes og beregne Muligheder, der maaske aldrig komme; jeg maa udrette Noget! Og saa giver denne Sindets Mandighed sig ifærd med den daglige Dont eller med den Ide, som Personligheden har grebet og tilhører, anstrenger sig for ikke at udrette Gjerningen feberagtig, faar Magt i nogle Timer og mærker saa pludselig, at der dog er et stort Brud etsteds indvendig, at det, som egenlig skulde drive Værket: Sjælen, Glæden, Lysten, Begejstringen, ikke er tilstede, men kunstig og utilstrækkelig erstattet for kort Tid af den fattige Vilje, ja, den fattige Vilje; thi hvad den majsommelig træller for i Timer og Dage, udretter den lykkelige Begejstring i Minuter og giver endda Værket, hvilket som helst det er, et Sving, som den blotte Vilje end ikke har Anelse om. Saa kommer efter en samvittighedsfuldt anstrengt Dag en tung eller dyb Søvn, og ved Morgenens Frembrud, i det Øjeblik man vaagner, fornemmer man en Sorg eller Noget, der ligner Sorg, en Tyngde, en Smerte, et Savn, og endnu halvt indhyllet i det legemlige Velbehag, som Søvnens har efterladt, siger man til sig selv: „Men hvad er det dog? Intet Ondt truer mig; der er ikke for Alvor det Ringeste i Vejen med noget af mine Anliggender; jeg kan jo tage Livet, som det er, Solen skinner, jeg kan være glad — hvis jeg blot et eneste Øjeblik idag kunde se hende, og hvis jeg kunde opdage, eller hvis jeg kunde tænke mig — —“ og saa pibler den urimelige Længsel ind i hver Blodsdråbe, Erindringen om hendes Øje, hendes Smil, hendes Skikkelse bringer en Duft fra hende, der gjør Hovedet svimmelt, pinefuldt, lyksaligt svimmelt, og midt i dette kommer Angst, Skinsyge mod Enhver, hun maaske foretrækker, og bringer Hjertet nær til en Hvirvel, en Fortvivlelsens Malstrøm, hvorfra det kun reddes ved at klamre sig til et Haabets Halmstraa eller ved, at man

springer op og tager sig hilketsomhelst for — — saadan bærer man igjen hele sin frydefulde Sorg, ligesom Prins Agib, da han vaagnede, havde den Gamle paa Ryggen og ikke kunde ryste ham af.

Og der er Intet at gjøre derved. Savnede man Penge, saa kunde man vinde i Lotteriet, eller en rig Mand kunde møde En paa Gaden og adoptere En som sin Søn, eller man kunde gjøre Afkald paa al anden Formuenhed end den, som ethvert sundt Menneske i Reglen kan erhverve med Haand eller Hoved, og man kunde ved selve Afkaldet erhverve Sjæl. Var man ærgjerrig, kunde man kæmpe, og man kunde, hvis man ellers duede Noget, kaste sin Personlighed saadan ind i Kampen, at selve Anstrengelsen og Faren gav Livet Fylde. Men man kan ikke erobre en Kvinde ved Anstrengelse eller Resignation. Man maa behage hende blot for at faa Lov til at sige hende, at man elsker hende, og naar der ikke foregaar det Mysterium, at hun giver En sin Sjæl, saa har man ingen eller ingen fuldstændig Sjæl.

Hvad bliver der under en saadan Tilværelse af de store Tilskyndelser, man fornam som Udkaaren fremfor den dumpe, sløve Menneskeslægt? Ak, man fornam dem kun, fordi man var løftet op til Hende, og man kan kun efterkomme dem ved Hjælp af Hende — eller ved at give Afkald, hellige sig til det store Savn, give sin hele Tilværelse hen. Dog ogsaa hertil skulde Hun hjælpe En, paa den ene eller den anden Maade. Noget maa ske, en Katastrofe, en Vandflod maa komme, for at man skal beslutte sig til dette Yderste og Højeste; thi medens man langsomt glider henad Hverdagslivets Bæk, tager man ikke de Beslutninger, som høre til en Katarakt.

SJETTE KAPITEL

Tiden var urolig, ikke blot med Kjærlighed og Krig, men ogsaa politisk. For dem, der leve mellem temmelig

faste Partidannelser og efter 16—18 Aars Forløb se tilbage, kan det være vanskeligt nok at huske eller sætte sig ind i, at man engang kunde være usikker og ude af Stand til at se, hvor Partierne egenlig stode, og hvilket der var stærkest eller mest egnet for En. Selv for den, der gik efter sin Overbevisning, hvad enten denne hidrørte fra en Følelse eller fra tankefuld Overvejelse, var Vanskeligheden undertiden ikke ringe, fordi et Partis Program eller Skilt ikke viste dets egenlige Aand, ja, det hændtes i de Dage Adskillige, at de droge ind i Rigsforsamling eller Rigsdag under et Partibanner og, saasomt de vare komne ind, kæmpede under et andet. Men størst og pinligst maatte Usikkerheden være for en Mand, der mærkede, at Alting nu blev politisk, og som uden egenlig, sand Interesse for noget af Spørgsmaalene, uden Kald til at stride for en Ide, ønskede at opdage, hvor han heldigst kunde anbringe sin Person. Hr. Abraham Krog kunde sige sig selv og sine Nærmeste, at han stod som en uafhængig, god dansk Mand. Han var hævet over Fristelsen til at søge Pengefordel, han vilde hverken have noget af de bestaaende Embeder eller oprette et nyt for sig selv; han kunde ikke alene sige det, men det var ogsaa sandt. Tiden var blevet demokratisk; i Frankrig hed man igjen Citoyen i Stedet for Monsieur, og han kunde derfor med Sandhed sige, at han heller ikke brød sig om en Titel eller desl.; den Slags Flitterstads, hvis Værd kun beroede paa en Fordom, havde han altid bedømt rigtig og kun tillagt den nogen Betydning, fordi han som praktisk Mand erkjendte, at man til en vis Grad maa underkaste sig sin Tids Fordomme. Han følte i sit Hjerte, at han egenlig hadede eller foragtede de Klasser, der vare Fordommens Bærere, og som i Svagelighedens, Ynkkelighedens Dage havde pyntet sig med Flitterstadsen. Følgelig, opsøge de aristokratisk Misfornøjede, stille sig imellem dem og være fornem-gnaven eller malicieux, kunde ikke falde ham ind, især da de ikke vare meget tilgængelige. Hvad vilde han da? Han vilde i Virksomhed imellem Mænd, som havde Magt, men som ikke stode Fare for at miste Magten. Han havde Evne til at følge saadanne Mænd blindt, var

beredt til at stille en god Del af sin Formue til Tjeneste for deres Partiformaal; han vilde være udholdende, tro og klog; han manglede aldeles ikke Andet end enten Enthusiasmen, Evnen til at kæmpe alene endog blot en liden Stund, eller den lille Smule Enthusiasme, der er nødvendig for at finde saadanne Mænd og tro paa dem.

Uden just ligefrem at spørge om Raad søgte Krog Vejledning i Samtale med sin Svigersøn og med Ask.

Becker vilde som Barn af Folket og som Kunstner, ifølge sin Natur — hvis han havde kunnet finde sin Natur — været henvist, ikke til et Parti, men til den sande demokratiske Anskuelse, der tillige er aristokratisk. Han vilde have følt, at nu traadte et nyt Sæt Mennesker frem paa den nationale Skueplads, nu væltede det forlængede Plovjern et nyt Lag Jord op til at styrke den gamle, udpinte Muld; nu vilde der komme baade Friskhed, Styrke og Ukrudt; nu vilde mangan Sirplante visne; men hvis alle gode Mænd passede paa, saa vilde det, der fra Tidernes Morgen havde været Blomst og nærende Frugt for Menneskeheden, ogsaa vedblive at skyde frem, fornyet, stærkere, fyldigere. Men saadan formaede han ikke at opfatte det. Verden var for ham hin store, tunge Maskine, sammensat af Skuespil, Opera og Ballet; hvad der hørte til denne Maskine og gav den Liv, Herrer og Damer med Glacéhandsker i Parketterne og 1ste Etage, tredje Stand i 2den Etage, Parterret og paa Galleriet, Alt tilsammen velklædt, ordnet, afdelt, beskæftiget med Fantasiens Værk som det egenlige Liv, var for ham Folket. De andre Interesser vare raa, lugtede af Beg, Tran, Spaaner eller desl., og Menneskeheden kunde ikke i Længden udholde at beskæftige sig med dem, Christian den 8des Tid maatte af sig selv komme tilbage. Hos ham var derfor ikke megen Vejledning at finde.

Ask havde en temmelig rigtig Følelse af Forholdene, som de vare og vilde udvikle sig, navnlig af, at der for Alvor ikkun vilde blive to Partier: det ene udgaaende fra Ideen, det andet fra Interesserne. Selvfølgelig kan Ideen baade bære Interesser og skjule Interesserthed, og i selve de materielle Interesser er der Ide. Men der er en stor Adskillelse, en næsten medfødt Fjendtlighed mellem dem,

der udgaa fra Ide, Tanke, Doktrin, rive Andre med gennem Stemning og Følelse indtil Begejstring eller Fanatisme — og dem, der nøgternt fordre, hvad de selv, deres Naboer, deres Klasse behøver, og med en bitter Følelse af Livets Realitet ere mistænksomme mod Alt, hvad der kalder sig Ide eller Ideal. Hver af disse to Retninger finder ligesom ved en Naturmagt sin Plads, sit Opholdssted: den ene ved Universitetet, i Embedsstanden, i Kjøbstæderne, den anden paa Landet. Det var ikke tvivlsomt, hvilken af dem Ask ifølge sin Dannelse og Stilling skulde høre til; men han bar et hemmeligt Nag til det Parti, han var født for; det havde, medens han sad i Kontorstøvet, udrettet Noget, gjort sig gjældende i Livet, bemægtiget sig Staten og Folket, ført Krig, sat sine Mænd paa Minister-taburetter og i andre høje Statsemployer. Det var tvivlsomt, hvorledes Kampen, som havde hævet Partiet, sluttelig vilde falde ud; Folket saa ikke op til det med ublandet Beundring; men den Kjendsgjærning, at det havde grebet Livet, vovet og vundet, var traadt op som Statsmagt overfor Evropa, kastede for Ask en Glorie om det, som han aldrig højt vilde kunne anerkjende, og som skar ham i Hjertet. Vistnok kunde man sige, at Glorien ikke faldt paa et Parti, men paa Samtlige, paa hele Folket, der havde rejst sig i Farens Stund; men Nogle havde dog unægtelig havt Ideen og været Førere, og det var behageligt at se, hvorledes disse efterhaanden spaltedes, og endnu behageligere at se dem, der nærmest holdt sig paa den vundne Plads, blive angrebne af Andre, der uden at pukke paa den fælles Sejr, med frivillig Opgivelse af Fortiden, under nye liberale Faner havde valgt sig en fjernere Plads. Heri bestod Asks hele politiske Følelse, og da han overhoved slet ikke gjorde Fordring paa at være Politiker, saa kunde han temmelig uhildet sidde i en Krog, betænke Muligheder og tælle Slagene, der faldt, uden at Nogen kunde hovre over ham, naar de faldt anderledes, end han ønskede. Han svarede ogsaa Krog med stor Forsigtighed og udtalte det ikke som sit Ønske eller sin Mening, men blot som Facit af et Regnestykke, at Fremtiden vilde tilhøre Landbostanden som den talrigste.

„Ja, Fremtiden,“ tænkte Krog; „den kan komme imorgen

og Dagen efter min Død.“ — Han søgte at øve sig i at beregne, ligesom en Spiller, der først iagttager, hvor tidt Rødt og Sort kommer, før han vælger en af Farverne. Han valgte et Par Gange forinden Afgjørelser, der bebudedes, sit Parti; men hvergang fandt han til sin Overraskelse, at en tredje Kombination, hvis Mulighed ikke var falden ham ind, kom istand. Det er nu engang saa, at den ganske simple, skarpe, egoistiske Sands ikke kan se forud i Sager, hvor den ikke har praktisk Øvelse.

Og dog er det egenlig Synd at sige, at Krog stod egoistisk eller blot egoistisk overfor disse Anliggender. Skjønt den Vej, han var gaaet for at blive rig, næppe havde været et bonet Gulv, var han aldeles ærlig — eller Nogle ville maaske sige: naiv — overfor Politiken, der stod for ham i Afstand. I denne offentlige Kamp syntes Alt ham at være lys Erkjendelse eller mandig Karakter; han betragtede den politiske Skueplads med en Følelse, der lignede Ærefrygt. Han vilde gjerne være med, han vilde løftes op dertil, gjennemblæses af Ideerne deroppe, og det troede han ganske ærlig, kunde ske, uden at han selv havde nogen Ide, nogen Overbevisning, nogen Kjærlighed. De større Spørgsmaal vare ham i deres inderste Væsen uforstaaelige og ligegyldige, fordi de vare ham historisk fremmede; de beroede paa Følelser og Anskuelser, som vare udviklede, medens han var borte eller beskæftiget med andre Ting. Derimod var han inderlig overbevist om, at naar han først havde erklæret sig i den ene eller den anden Retning og sluttet sig til et Parti, saa var han viet og givet dertil, saa kunde han ikke skifte Standpunkt uden at forgaa. Da der netop nu aabnedes ham en Ud-sigt, idet Nogen af Landbopartiet følte sig for hos ham og vilde have ham til at stille sig i Kjøbenhavn, i et Distrikt, hvor man troede, at de rige Folk, hvem man troede at han hørte til, kunde faa Overvægten, saa var han i Vaande. Ask havde jo rigtignok sagt, at Fremtiden var der; men Krog vilde tillige have Nutiden. Han undersøgte, om ikke det modsatte Parti havde Nutiden for sig, og det saa rigtignok saadan ud; men Partiet truedes af hele Evropa. Hvad skulde han da gjøre? Holde sig tilbage? Vedblive at vegetere?

I denne Forlegenhed besluttede han pludselig, da Simon Levi en Dag var hos ham, at spørge ham ligefrem. Der risikeredes Intet ved at tilstaa, at man blev søgt af et Parti, og naar Alt kom til Alt, var Levi forstandig og hørte mange Menneskers Mening. Desuden hælder Ens Fortrolighed noget over til den, man har maattet vise nogen Fortrolighed.

Idet Levi vilde gaa, spurgte Krog: „Vil De ikke drikke et Glas Vin, Hr. Levi?“

Levi følte øjeblikkelig, at det var ham, der skulde perses; men han blev dog smigret ved Indbydelsen og svarede: „Tak, Hr. Krog, jo Tak, men et lille Glas.“

„Ryger De ikke en Cigar til?“ spurgte Krog, da Vinen var skænket.

„Tak, jeg ryger aldrig,“ svarede Levi aldeles beskæftiget med at gjætte paa, hvad der nu vilde komme. Var det Mere om Legatet og Familien, der sad galt og fortærede det, og om den gamle, døde Kone? — Nej, det var en ganske tydelig Sag. Krog sagde, at saadan og saadan forholdt det sig, og sluttede sin korte Fremstilling med: „Maaske De, som dog er mere kjendt med mange Ting end jeg, kan give nogle Oplysninger.“

Levi gjorde i dette Øjeblik ingen Beregning, havde ingen Bitanker eller Sidekløgt. Han var greben af Forstandens Lidenskab for det, han vidste og forstod, af Stolthed over at vide og forstaa og være spurgt, og han svarede:

„Isch! Bondevennerne! Hvem er Bondevennerne?“

Krog misforstod ham og antog, at han slet ikke kjendte det Parti, og begyndte at give en Forklaring. Men al Krogs Forklaring var spildt paa Levi, af den simple Grund, at Levi ingen behøvede; han havde sin Mening færdig, fordi han dømte, dels efter Noget, han allerede vidste, dels ud af Instinkt. Da Krog havde endt, sagde han: „Jo, Hr. Krog. Maa jeg spørge Dem, Hr. Krog, hvor mange Grosserere er der i Bondevennerne?“

„Det ved jeg ikke,“ svarede Krog noget truffen; „men hvad gør det?“ — Han tilføjede med dæmpet Bitterhed: „Jeg har jo ikke Noget med Grossererne at gjøre. Jeg blæser ad alle Grosserere.“

„Jo, Hr. Krog,“ svarede Levi.

„Og,“ vedblev Krog, „var der et Parti, der kunde knække disse Grosserere, saa skulde jeg se det med Fornøjelse.“

„Jo, Hr. Krog. Jeg ogsaa. Se det med Fornøjelse vilde jeg. Hvad kommer det mig ved?“

„Ja, det kan De sige; De deltager jo heller ikke i Politiken, min gode Levi.“

„Jeg, Hr. Krog? Vorherre bevare mig! Hvem er jeg? Hvad har jeg lært? Jeg tænker ikke paa mig! Jeg tænker paa Dem, Hr. Krog. — De hører dog til Børsen alligevel.“

„Gu gjør jeg ej! Jeg har noksaa megen Sympathi med Landbefolkningen. Det er dog den, der ernærer Landet.“

„Jo, den ernærer Landet. — Hr. Krog, De er, som Digteren siger, en stor Kemech, det vil sige: en klog Mand, meget klogere end jeg.¹⁾ De er en rig Mand; De har Venner; De har engang gjort et stort Middagselskab for Deres Venner; De har maaske gjort flere. Naar man har saa mange Venner, kan man gjøre, hvad det skal være, og gaa til Landbefolkningen og til Søbefolkningen med.“

„Det vil jeg ikke sige,“ svarede Krog, „jeg praler ikke med, hvad jeg ikke har; Venner har jeg ikke mange af.“

„Saa hører De dog til Børsen, Hr. Krog.“

„Men der er jo ogsaa Partier paa Børsen!“

„De forstaar mig meget godt, Hr. Krog. Jeg mener min Børs, vores Børs.“

„Deres — aa, naa! . . . Da kan sgu Deres Børs ikke forud lugte, hvem der er stærkest, det vil sige, hvem der har Ret og vil sejre og bør sejre.“

„Den kan lugte det, Hr. Krog.“

„Det var som Pokker!“

„Jeg sagde lugte, fordi De sagde lugte, Hr. Krog; men jeg mener: se; jeg mener: regne ud; jeg mener: regne saa bestemt, at det er til at tage og føle paa i Forvejen. Hvad vil De mere?“

„Men det lyder jo som et Ammestue-Eventyr eller som, jeg ved ikke hvad! Jeg har rigtignok læst om, at Roth-

¹⁾ Levi oversatte ikke nøjagtig. Kemech betyder groft Mel, en tung Natur, en Dumrian.

schild ved en Brevdue fik Efterretning om Slaget ved Waterloo; men at han kunde beregne det forud, har jeg aldrig hørt — skjønt en Mand som De, Hr. Levi, maa jo vide det bedre.“

„Alting kan ikke regnes, Hr. Krog. Alt, hvad der er i Guds Haand, kan ikke regnes.“

„Hvad er da ikke i Guds Haand?“

„Alting er i Guds Haand; det er meget sandt, Hr. Krog. Men der er nogle Ting, som Vorherre bestyrer selv, andre Ting, som han la'er bestyre. Forstaa mig vel, Hr. Krog. For Exempel: Naar Folk gaar i Krig, saa afgjør Vorherre Slaget; men Vorherre støber ikke Kanonerne, Hr. Krog.“

„Det er sandt, Hr. Levi. Men hvad er det da, som Gud selv bestyrer her i Landet, og hvad er det, som han lader bestyre, og som Deres Børs kan vide Besked om i Forvejen? Jeg forsikrer Dem, Hr. Levi, jeg har sjelden været saa nysgjerrig som i dette Øjeblik.“

„Om Forladelse, Hr. Krog, hvis jeg har gjort Dem nysgjerrig. De ved det selv ligesaa godt som jeg. Hvad bestyrer Gud her i Landet? Det ved De, Hr. Krog. Han bestemmer, naar Kongen skal leve, og naar Kongen skal dø; han bestemmer, om der skal være Krig eller Fred, og naar der er Krig og Soldaterne drage ud, Ryttere og Heste og Vogne og Fodfolk, saa peger Han i Forvejen paa den, der skal blive skudt, og paa den, der skal blive stukken, og paa den, der skal komme hjem igjen og se sin Familie. Det gjør den almægtige Gud.“

„Naa, men Politiken, Partierne?“

„Der styrer Vorherre det, som vi med et fremmed Ord kalde Meschuggås. Han lader dem vælge hinanden og tale mod hinanden og stride mod hinanden, og naar de saa har valgt, og talt og stridt og besluttet, saa siger Vorherre: Godt, min Vilje staar alligevel.“

„Men hvad er det saa, Vorherre ikke gjør?“

„Hr. Krog! Han taler ikke og strider ikke og skriver ikke Bladene.“

Og ved de sidste Ord saa Levi paa Krog med hele sit Ansigt.

„Jeg er endnu lige klog,“ sagde Krog, fortumlet af de

mange Ideassociationer; han mærkede vel, at der paa dette Sted var en fin Spalte at trænge ind i; men hans Forstand var blevet stump. Han tilføjede: „Deres Børs ved da ikke forud, hvad der skal staa i Bladene.“

„Den ved det ikke — og den ved det alligevel!“

„I alle Bladene? Der er jo Blade af de forskjelligste Meninger!“

„Jo, Hr. Krog; det skal der være. — Hr. Krog, De ved, hvad Pevel er.“

„Nej, det ved jeg ikke.“

„De ved det, Hr. Krog. Jeg har lært Handelen i Frederits; jeg stod hos Wulf Heyman. Jeg husker det endnu saa tydelig, jeg kan se det for mine Øjne. Der var en Smed i Byen, som hed Jochumsen, en stor, stærk Prygl af en Mand. Han havde engang købt noget Jern og noget Smedekul hos min Principal; men saa kom han tilbage og sagde, at Kullene var daarlige og Jernet var daarligt, og han vilde have sine Penge igjen. Wulf Heyman, min Principal, vilde ikke, og hvad gjorde saa Smeden? Han slog i Disken og raabte saa højt, at Vinduerne rystede, og sagde, at han vilde slaa Arme og Ben istykker paa min Principal, Wulf Heyman. Hvad gjorde saa Wulf Heyman? Han sagde til mig: „Smeden er en Pevel; lad ham faa sine Penge; hvad nytter det mig, naar han slaar Arme og Ben istykker paa mig, at jeg stævner ham og faar ham i Forbedringshuset? Det forbedrer ikke mine Arme og Ben; lad ham gaa, lad ham faa sine Penge, han er en Pevel.““

„Naa, hvad saa, Hr. Levi?“

„Hvad saa, Hr. Krog? Naar jeg er en klog Mand, holder jeg mig gode Venner med Smeden. Aldrig stiller jeg mig op imod Smeden. Naar der er Strid, og jeg absolut skal være med i Striden, gaar jeg med Smeden; Vorherre leder alle Ting til det Bedste, ogsaa det, Smeden gjør; men er mine Arme og Ben først slaaede istykker ved min egen Uforsigtighed, gi'er Vorherre mig dem ikke igjen — det gjør Vorherre ikke.“

„Ja, men,“ sagde Krog, som nu begyndte at forstaa, „der er jo Smede overalt.“

„Jo, Hr. Krog, der er Smede overalt; men for mig er

der kun en Smed i den By, hvor jeg bor. Nu sætter jeg, der er en Smed i en Landsby, lad os sige ved Holbæk, der vil gjøre mig Fortræd. Hvad kommer det mig ved? Jeg er ingen Nar at rejse til Holbæk, og naar kommer Smeden til Kjøbenhavn? Og kommer han — man slaar ikke Folk i en fremmed By.“

„Men der er jo forskjellige Smede ogsaa her i Byen! Hvad vilde De saa gjøre her i Byen?“

„Hr. Krog,“ svarede Levi med et Ansigt, der var saa pointeret, at det trods sin Brede syntes at blive til et eneste Punkt; „det er netop det: jeg vilde spørge: hvor bor Smeden Jochumsen?“

Der blev en lang Tavshed. Levi følte med dyb Tilfredsstillelse, at den rige Krog lagde Vægt paa hans Ord og forstod ham. Men han gav ikke sin Stolthed tilkjende; tvertimod faldt hans Ansigt tilbage i den sædvanlige, ydmyge, bekymrede Tankefuldhed eller urolige Tankesøgen.

Endelig sagde han: „De bliver en stor Mand, Hr. Krog. Og naar De bliver det, saa glem mig ikke, men gjør ogsaa Noget for mig.“

„Hvad er det da, De vil, Levi?“

„Hvad jeg vil? Ingenting, saagodtsom Ingenting. Var det for meget, Hr. Krog, om jeg vilde være Klasse-lotterikollektør? Engang bliver man dog gammel, Hr. Krog, og kan ikke længer løbe omkring. Lad mig ogsaa probere, hvordan det er, naar mine Kunder kommer til mig, i Stedet for at jeg skal løbe til mine Kunder.“

„Men det kan da ikke være saa vanskeligt at blive Klasselotterikollektør.“

„Vanskeligt, Hr. Krog. Et bornholmsk Stueuhr er heller ikke vanskeligt; men har De ikke Lodder til Deres bornholmske Stueuhr, saa gaar Deres bornholmske Stueuhr ikke.“

„Mener De, at det gaar med Lodder at blive Kollektør?“

„Naa, lad os sige, Hr. Krog, at det gaar ikke med Lodder; men jeg ved en Mand, der hele sit Liv har chikaneret mig og altid er kommet foran mig, skjønt jeg løber

paa mine Ben hele Dagen og han næsten aldrig gaar ud af sin Stue, og jeg ved, han vil være det, og han kjender Stueuhre, Hr. Krog, og taler Ingen for mig, faar jeg det ikke! — Jeg faar det ikke! Men jeg kunde faa det, jeg kunde blive en lykkelig Mand og sætte Foden under mit eget Bord. Lov mig, Hr. Krog, at naar De bliver en stor Mand, vil De tale for mig og handle for mig og gaa et Skridt for mig.“

„Er der en Kollektion ledig?“

„For Guds Skyld! Lad blot ingen Kollektion blive ledig her i Byen, før De er blevet stor, Hr. Krog, det be'er jeg til!“

„Naa, saa har det jo god Tid.“

„Hr. Krog, lov mig det, jeg be'er Dem, lov mig det, giv mig Deres Ord! For mig er det saa godt, som om De allerede var en stor Mand. Hvis jeg havde Aktier i Dem, Hr. Krog, jeg vilde ikke sælge dem under Pari, Hr. Krog. De er rig, De er klog, De er Forretningsmand — det slaar aldrig fejl. Bondevennerne er komne til Dem, Andre vil komme til Dem! Der behøvr bare at gaa Hul paa Hamans Sæk — jeg mener, Hr. Krog, at med en Mand som Dem behøves der kun en lille Begyndelse. De har et stort Hoved, Hr. Krog, og, ligesom med Katten, hvor Hovedet først gaar ind, gaar hele Kroppen ind. Jeg be'er Dem, Hr. Krog, lov mig det!“

„Det er jo et løjerligt Forlangende. Det er jo slet ikke sagt, at jeg bliver, hvad De kalder stor. Men sker det, og jeg paa honnet Maade kan gjøre Noget for Dem og anbefale Dem efter det Kjendskab, jeg har til Dem, saa skal jeg gjøre det, min gode Levi.“

„Det er Deres Ord, Hr. Krog?“

„Ja, gu er det mit Ord.“

TREDJE BOG

RAVNEN

FØRSTE KAPITEL.

Endskjønt Krog ikke kan kaldes Helten i denne Begivenhed eller Historie — Raven er Helten —, hæver han sig dog fortrinsvis frem og bliver Centret, hvorom de ved Begivenhederne skilte Personer alle samle sig. Det hidrører vistnok fra et Privilegium, der ofte følger Rigdommen; Livet fører Saadant med sig. Dog er der ogsaa andre Grunde, hvilke man dels kjender, dels nu vil gjøre Bekjendtskab med.

Tidsforholdene kom ham tilhjælp, da han havde besluttet at følge Simon Levis Raad. Under stærke Partistridigheder kom der et Øjeblik, da en Mand som han blev søgt næsten ligesaa meget, som han selv søgte, og det viste sig nu, at idet han for første Gang stod i en politisk Forsamling, passede han øjeblikkelig ligesaa meget til Forholdene, forstod lige saa klogt og taktfast at vælge sin Stilling, som da han første Gang stod i en Velgjørenhedsforsamling. Han sagde oprigtig, at han ved sin Fortid var bleven skilt fra Fædrelandets Udviklingsgang, at han nu, da han med god Vilje ønskede at slutte sig til sit Folks Sag, med Beklagelse maatte føle, at han i mange Retninger savnede Evnen. Alt, hvad han kunde gjøre, var en ganske simpel Ting: at stille sig helt til Tjeneste og hjælpe Sagen med de Midler, som Forsynet havde givet ham. Den Sag, der nærmest var Tale om, vilde, saavidt han kunde skjønne, ikke kunne fremmes blot med gode Ønsker, der maatte noget Solidt, Materielt til,

for at de, som havde den rette Aand og Tanke, ogsaa skulde have Magt til at virke rigtig, og han bad om Til-ladelse til at tegne sig foreløbig for 1000 Rdlr.

Baade ved sin Tale og ved sit Tilbud havde Krog vundet Sympathi, og han blev saa meget mere anset for en brugbar Akkvisition, som der i visse skarpsindige Folks Øjne var Noget i hans Stilling, der forhindrede ham fra at komme større og mere berettigede Ærgjerrigheder i Vejen. Han maatte, syntes det, altid blive Soldat eller i det Højeste Underofficer, men fortræffelig som saadan. Denne Fortræffelighed mærkedes da ogsaa snart paa flere Maader. Krog var ikke en Mand af en saadan Natur, at han, naar han stod under en Partifane, opdagede noget Godt og Smukt under en modsat Fane, længtes derefter eller blev blød om Hjertet. En saadan romantisk-upaalidelig Idealisme var fjern fra ham; han saa kun efter Partiets Maal, gjættede det eller fik det at vide, fulgte Førernes Vink, var og blev kaldt: en Mand af Alvor og Troskab. Maaske havde dette dog ikke hjulpet ham hurtig fremad, hvis han ikke hermed havde forenet en anden Evne: Nu kunde han give Diners! Nu kunde han tilfredsstille denne Lidenskab. Det var Krog, der bragte de politiske Diners i Mode eller i System her i Landet, og Virkningen af disse Sammenkomster var betydelig. Politiske Mænd ere i Reglen — Undtagelserne forbeholdte — over den Alder, da de kunne forføres ad romantisk Vej. Naar der er Noget ved Dem, kunne de heller ikke kjøbes; selv om de ikke ere af den yderste Honnethed, ville Forholdene forhindre en Handel. Derimod kan et Middagsmaaltid, underlig nok, omstemme eller modificere en Mand, der hverken er tilgængelig for Kvinders Blik eller for rede Penge, og det anses ikke for egenlig Skam, hvis det opdages, at han paa denne Maade er bleven blødgjort: Maaltidet har da kun været en Lejlighed for Anskuelserne til at virke paa ham. Det er nu engang saa, og Krog havde et Instinkt herfor. Det var umuligt, endog for højt staaende Personer, at modstaa Indflydelsen af denne Glans, Elegance og Smag, hvorved Sandseligheden hævedes op i en højere Sfære, maaske trykkede Hjernens ideale Kraft lidt ned, men hævede Hjertet med Følelsen af skjøn Broderlighed. Ingen,

man vilde vinde, gik ganske uvunden bort fra disse Middage; manges skarp Modstandsbraad blev her brudt af. Det var kun Skade, at man ikke kunde indbyde hele Evropa. Nogle af dem, som ikke indbødes, kaldte rigtignok Krog Partiets Restauratør; men denne Vittighed var en Pil, som gled magtesløs af paa det Skjold af Alvor, Glans og Værdighed, som Middagene havde.

Nogle mente, at det skyldtes disse Diners, at Krog snart efter at være blevet Rigsdagsmand valgtes ind i Finanskomiteen. Valget vakte ogsaa nogen Undren; men det havde ogsaa andre Valg af den Art gjort, og for Krogs Vedkommende tabte Forundringen sig, da han som praktisk Mand og Pengemand var istand til ganske godt at røgte sit Hverv.

Paa denne Tid, da Krog kom i Berørelse med mange Mennesker af de forskjelligste Klasser, var der ikke Faa, hvem han behagede, medens han virkede frastødende paa Andre. Baade Behaget og Mishaget hidrørte fra, at han gav sig selv med stor Uforbeholdenhed, i det Mindste tilsyneladende. Han var for klog til, som det ellers ofte gaar *parvenus*, at laane Adfærd, Manerer, Talemaader af de Fornemmere eller mere Dannede, optog ikke deres idealistiske Fraser, der hidrøre fra Klassikerne, Poetterne, Universitetslivet, men talte som en Mand, der har Alting ud af egen Erfaring, som en praktisk Mand, der ikke har Illusioner og ikke bryder sig om at forstyrre Andres Illusioner. Han generede sig ikke for at sige, at han ikke troede paa Dyd, Selvopofrelse o. desl. uden som Kombination af Omstændigheder. Vilde man maale ham selv med samme Alen, kunde man, værsgo. „Var jeg sulten og ejede jeg ikke en Skilling, vilde jeg uden al Tvivl stjæle,“ plejede han at sige, og deraf uddrog han som Lovgiver den rigtige Sætning, at man skulde forhindre Tyveri ved at befordre Erhverv og Kundskab. „Man maa ikke stole paa Folket,“ mente han; „have vi høj Told, vil Folket smugle eller beskytte Smugleriet; hvad man kalder moralsk, bliver Folket ved ikke at fristes til at være umoralsk.“ At blive formuende var for ham det Samme som at komme ud over Fristelse, den højeste Kultur vilde være den højeste

Rigdom, en dydig Trængende var noget nær et Mirakel; „men jeg tror nu ikke paa Mirakler.“ Heraf fulgte det Praktiske, at han vilde have Embedsmænd godt lønnede, for at de ikke skulde sælge Retten eller besvige de offentlige Kasser, og for at hans Parti skulde blive det dydigste, vilde han have det ind i de bedste Embeder. „Det Værste, jeg ved,“ sagde han engang, „er en Mand i smaa Kaar, der hele sit Liv er fristet til at forbedre dem ved at gjøre et Kup, men ikke vover det og kun driver det til et ubetydeligt Snyderi engang imellem. Han faar aldrig Kraft til at udrette Noget for Andre og pines hele sit Liv, snart af Længsel, snart af Anger. Havde han tidlig gjort et rask, heldigt Kup, saa kunde han i det Mindste gjøre det nogenlunde godt igjen ved at blive til Noget for Andre.“

Imod hans Anskuelser indvendte En engang, at ifølge Erfaringen var næsten altid den fattigere Del af Befolkningen den mest patriotiske, den, der mest haardnakket forsvarede Landets Jord imod Fjenden. Han svarede: „Det er muligt . . . det er en Særegenhed i Naturen, og derpaa beror Stillingsvæsnet.“

Man tog dette som en Vittighed, og den rige Mand fik Ord for at være Humorist.

Som Medlem af Finanskomiteen havde Krog Lejlighed til at indfri det Løfte, han havde givet Simon Levi, men holdt det ikke, hvilket dog ikke skete af Glemsomhed eller Utaknemlighed, men af højere politiske Hensyn. En Klasselotterikollektion var ledig, og den af Levi frygtede Rival var en Mand, der i et vist Distrikt havde gjort og kunde gjøre Partiet ikke uvæsenlige Tjenester. Da han gjorde sin Opvartning hos Krog, viste det sig ogsaa, at han var en meget net Mand at se til, en Mand med fuldttonende Stemme, afrundede Fraser og blaa Brillen, og Krog vovede ikke at opstille sin lille, skrutryggede Kommissionær imod ham, men indlagde et godt Ord for ham hos Vedkommende. Stakkels Simon Levi! Han havde efter dette Princip ingen Udsigter, medmindre hans Konkurrent var en Caliban eller Quasimodo.

Paa Levi gjorde Efterretningen om, at han var bleven forbigaet, et overvældende Indtryk. Han blev syg, just

ikke sengeliggende, men ude af Stand til at bestille Noget og sad i flere Dage paa en Stol, rokkende frem og tilbage som i den heftigste Tandpine, citrongul i Ansigtet og endmere frastødende ved Skæget, som han lod voxe.

Den gamle, svagelige Søster, som han boede sammen med og ernærede, sagde endelig blidt til ham: „Simon, Du sidder dog ikke Schivvo¹⁾); forsynd Dig ikke!“

„Jeg sidder Schivvo!“ svarede Levi; „et Barn er dødt, og jeg faar ikke noget andet. Det Barn skulde været Din Brodersøn og ernæret Dig, Du kan sidde med!“

Krog antog, at Levi var lidt fornærmet, og tilskrev ham en Billet, hvori han bad ham komme og ikke være fortrydelig; næste Gang kunde det jo gaa bedre.

Levi læste den korte Billet mange Gange igjennem, gjemte den omhyggelig i sin Brevtaske, barberede sig og klædte sig paa. Da han vilde gaa, vendte han sig om i Døren og sagde til Søsteren: „Gidel, jeg gaar. Hvorfor gaar jeg? Fordi jeg er fattig. Men jeg siger Dig: Hvis han stod paa Bunden af Havet, og Vandene stode som en Mur paa begge Sider, og jeg var Moses og havde en Stav, som Vandene maatte adlyde — Gidel, jeg løftede Staven og sagde til Vandene: Slaa sammen! — Jeg har ingen Stav, og han staar ikke i Vandet, og jeg gaar til ham, og jeg gaar bort igjen; men alle mine Geseirus (Plager) skal blive indenfor hans Dortærskel!“

Med disse Ord gik Simon Levi til Krog og talte med ham ganske som forhen om Forretninger. Klasselotterikollektionen blev ikke berørt, og hverken Ord eller Miner forraadte, hvad den lille Simon Levi følte.

Paa denne Tid var det, at Krog lod sig gjøre til Etatsraad, tildels formedelst den historiske Begivenhed, at man i Frankrig ikke længer hed Citoyen, men Monsieur.

Krog vedligeholdte det venskabelige Forhold til Oberstlieutenantens eller rettere til Oberstens — Winter havde nemlig efter Krigen faaet en ny Afsked som Oberst. Der

¹⁾ Efter en nær Slægtnings Død sidder man i syv Dage paa en lav Stol, med sønderrevne Klæder, lader sit Skæg voxe, o. s. v.

maa lægges Vægt paa, at han vedligeholdte Forholdet; thi hans hemmelige Tanker havde en Stund mødt Oberstens ligesaa hemmelige og set et godt Parti for Jemmy i Otilie. Men altsom hans egen Betydning steg, saa han videre ud for Jemmy, uden derfor at foretage Noget, der forhindrede Muligheden af en Alliance med Oberstens. Jemmy var endnu ikke synderlig over fire og tyve Aar, Otilie ikke et og tyve; han kunde altsaa endnu en Stund iagttage en diplomatisk Ro, og Jemmy kom ham i denne Henseende ikke i Vejen, først af Koldsindighed, senere af Grunde, der efterhaanden udviklede sig.

Otilie hørte vel undertiden en Hentydning til, at Folk betragtede hende som bestemt for Jemmy; men da hun ikke holdt af ham og ikke bemærkede, at han brød sig om hende, tog hun det som et af de mange løse, hendøende Rygter, der gaa om en ung, smuk Pige, Bobler, som vise, at der drages længselsfuldt Aande.

Hun fandt Behag og Tilfredsstillelse i det Liv, der aabnedes for hende, navnlig gennem Krogs. Hun traf sammen med betydelige og dygtige Mænd og fornåm den Indflydelse, som begavede Kvinder udøve paa dem, ikke just pludselig og iøjnefaldende ved en enkelt Begivenhed, men efterhaanden og lempelig. Hun nød næsten uforstyrret den smukke Ungdom, 20de—21de Aar.

Næsten uforstyrret — thi hos Ellinor traf hun engang imellem sammen med Vilhelm. Om hun søgte disse sjeldne og korte Møder, vides ikke, skjønt de ikke lode til at yde egenlig Tilfredsstillelse paa nogen af Siderne. Otilie syntes overfor Vilhelm altid at ville tale om Politik og, skjønt han stod fjern fra aktiv Deltagelse i Kampene, at ville gjøre ham medansvarlig for, hvad der gik imod det Parti, som hun tilhørte eller tog — thi hun havde sine Meninger baade fra sin Fader og fra Krogs, og de gik ikke altid sammen. Han fik ved hendes blotte Nærværelse sine Aandskræfter altfor meget vakte til ikke smidig og smilende at parere; men engang, da hun uden udtrykkelig at nævne Ordet „højere Klasser“ vilde gjøre disses Ret gjældende imod noget Folkeligt, gik han paa en Maade over til Angreb, idet han citerede et Brudstykke af en fransk Sang, der er digtet til Marseillaisens Melodi:

C'est que la Liberté n'est pas une comtesse
Du noble faubourg St. Germain¹⁾.

Hun blev saa tavs derved, som om han enten havde sagt noget Uhofligt eller givet en meget dybsindig Grund.

Ellinor kunde ikke forstaa hende. Uagtet hun antog, at man tænkte paa en Forbindelse mellem Otilie og hendes Broder, mærkede hun dog, at Otilie ikke var tagen paa Raad med, og hun kunde desuden ikke væрге sig mod Sympathi for Vilhelm i denne Henseende. Det syntes hende, at man kun behøvede at se dem sammen for at føle, at de vare ligesom bestemte for hinanden, og medens hun ikke ansaa Otilie for egenlig koket, var det hende vanskeligt at forklare af Andet end Koketteri den tiltrækkende og frastødende Magt, som hun udøvede. Det kom af, at Ellinor ikke kjendte, hvad der laa i Baggrunden. Beyle fortæller en Historie om en højst elskværdig, ung fransk Oberst og den smukke, romantiske Mdm. Struve i Königsberg. Da Obersten skulde indføres i Huset, talte man i et Herreselskab om, at han og denne Dame vilde blive forelskede i hinanden. Man væddede derom. En af Deltagerne gik til Mdm. Struve og sagde om Obersten, at han bar sine Flipper to Dage i Træk. Det var ikke sandt; men da Obersten blev forestillet, kunde Mdm. Struve ikke lade være at tænke paa Flipperne, og den vindende Magt, som var i Obersten, gled af paa hende. „Hun kom aldrig til at elske ham; men han forelskede sig i hende, og det blev Aarsag til, at han saa tidlig blev skudt.“

Mdm. Struve havde hørt om Flipperne, før hun saa Obersten; Otilie havde set Vilhelm, før hun hørte om Slægten. Men den sidstnævnte Hindring var dog ogsaa noget alvorligere, og selv naar hun vilde ræsonnere den bort, stod den, engang hidkaldt, som en Slags Taagesløv, der hindrede hende fra at se paa Vilhelm saadan, at han kunde eller turde gjøre et Skridt.

¹⁾ Friheden er ikke en Grevinde fra Adelskvarteret Saint Germain.

ANDET KAPITEL

Kjøbmænd og Fabrikanter ville kunne forstaa, at en ung Fabrik kan være meget lovende og give et godt Udbytte og dog fordre Tilskud af Penge. Det ses snart, at man maa udvide sig; det er ikke tilstrækkeligt at levere noget Godt, men saa Meget deraf, at man kan hævde sig paa det store Marked, forsyne Kunder og holde Konkurrenter ude. Man maa fortrænge, eller man bliver fortrængt. I Stedet for én Maskine behøves mange; man skal have et betydeligt Oplag af Raastoffer for at holde dem i sikker, stadig Gang. Arbejdernes Antal forøges, og de kunne ikke vente paa Betaling, til Fabrikterne ere solgte. Der udfordres ogsaa større Plads; man maa bygge.

Nogenlunde kunde Oberst Winter forstaa dette, men ikke rigtig. Det syntes ham bestandig, at man kunde arbejde sig saa smaat frem, at man ikke behøvede at have højtflyvende Planer, men være glad ved at tjene en Skilling, om ogsaa Andre samtidig tjente en Daler. Med Møje og med bestandig Gjentagelse af de samme Beviser godtgjorde den utrættelige Morten for ham, at det var Dalerens Natur at ville sluge Skillingen, og at man selv maatte blive Daleren. Obersten rykkede efterhaanden ud med nogle flere Penge og skaffede ogsaa nye Tilskud fra Krog; men tilsidst blev det ham for stærkt, han kom paa Fabrikens Vegne for meget i Gjæld til Krog, og med sin ejendommelige Uskyldighed eller Snuhed faldt han paa, at Morten hellere maatte henvende sig direkte til Krog: Naar han ikke saa den Gjæld, der blev stiftet, var den ham paa en Maade uvedkommende, tænkte han maaske.

Krog forstod ypperlig Alt, hvad Morten forestillede ham, og han opdagede strax i Morten et sandt Geni paa et begrænset Omraade, et Menneske, der ikke havde lært Noget, men var født og baaret til den Beskæftigelse, han var kommen i, og elskede den som et Barn, som en Enthusiast, for Værkets og Virksomhedens egen Skyld langt mere end for Udbyttets. Desuden havde Krog stille, men skarpt fulgt den hele Drift lige fra Begyndelsen og med sit praktiske Blik strax set, at den havde gode Udsigter.

Oberst Winter maatte selv kunne sagt sig det; hvorfor var Krog ellers saa villig til at vedblive med Laan?

Saasnart Krog og Morten kom sammen, vare de som Magneten og Jernet: Pengemanden, der vilde tjene Penge og forstod, hvorledes det gik til, og Kraften, der kunde tjene dem, droges til hinanden. Her mærkede Morten snart, at han ikke behøvede at lægge Skjul paa sine Planer eller gjøre dem mindre. Ofte havde det skræmmet ham selv, at han, den fattige Dreng, der havde siddet i Bagstuen i Flensborg og var bleven optaget paa den jydsk Hede, med Et havde faaet saa vide og store Tanker, og i Winters Nærværelse kunde han bringes nær til at tvivle om dem og anse dem for Drømmesyner. Men et bifaldende Nik af den alvorlige, kloge Krog gav dem fuld Virkelighed og lagde Alen til hans egen Væxt: ved endelig at blive forstaaet følte han, hvad han var.

Ej heller gjorde Krog den ringeste Vanskelighed med Hensyn til Penge. Han udbetalte de 10,000 Rdl., som ifølge Mortens detaillerede Overslag vare nødvendige, endog uden at forlange Kvittering. Dette kunde synes ikke blot højmodigt, men dristigt, ja uforsigtigt af Krog. Men Krog forstod sig dels paa Sager, dels paa Mennesker, og han saa tydelig, at hvis Morten kunde pine 97 Skilling ud af hver Daler, saa vilde han anvende dem paa Fabriken og paa intet Andet i Verden. Skulde end Morten betale Lærepenge til Erfaringen og anvende noget af Summen uheldig — hvilket efter Omstændighederne ikke engang syntes at befrygte — saa havde Krog andre Tanker bagved. Foreløbig opnaaede han, at Morten gik fra ham som en Sjæl, der var bleven solgt til ham. Titusinde Daler paa et Brædt uden Kvittering! Det var jo et Vidunder, og Manden, der havde gjort det, et Indbegreb af fast utroligt Ædelmod, Højsind, Visdom og alle andre Dyder.

Efter nogen Tids Forløb viste det sig, at de titusinde Daler ikke vare tilstrækkelige. Morten havde anset denne Sum for saa umaadelig, at han ikke turde nævne en højere. Han havde anet, at han begyndte paa Noget, der for at kunne blive fuldstændigt vilde føre til Mere og Mere; men han havde skjult det for sig selv og efter Evne stridt imod Nødvendigheden; men den paastrængte

sig uafviselig, det Begyndte maatte fuldføres, naar det ikke skulde blive en Ruin. Han kom beklemt og forsagt til Krog for at skrifte som en Synder, en Misdæder, men mødte det samme rolige, kloge, beskyttende Blik som forhen. Krog havde selv set, at den lille Fabrik ikke kunde blive en stor Fabrik uden større Midler; han havde blot givet Agt og var forberedt paa, hvad der vilde komme. Morten gik fra ham med femtusinde Daler, om mulig endnu mere forbausset, rørt, opløftet end forrige Gang. Han havde været lige ved at tabe Troen paa sig selv — og Krog havde trot!

Kort efter aflagde Krog et Besøg paa Fabriken. Han havde hidtil ved en paalidelig Mand i Helsingør skaffet sig omstændelig Underretning om Alt, hvad der foregik, saa at han paa faa Øjeblikke var orienteret og til Mortens dybeste Tilfredsstillelse opfattede baade Enkeltheder og Helheden og ytrede sig fornøjet dermed. Morten viste ham, hvad der endnu stod tilbage, ikke saa meget med Hensyn til Fabriken som til Anstalten. Maskinbygninger og Værksteder vare solide; men næsten alt Andet var opført i Hast af Hensyn til den mest tvingende Nødvendighed. For Ordens og Kontrols Skyld burde Meget, som nu var adspredt, samles i en større Bygning, og til en saadan Anstalt burde jo ogsaa høre et ordenligt, ikke ganske uanseligt Vaaningshus. Morten udpegede det Sted paa den store Plads ved Fabriken, hvor han fra Først af havde tænkt sig, at en saadan Bygning kunde staa. Det var hans Ærgjerrighed, engang at kunne føre sin Moder ind i en saadan ny, grundmuret, velindrettet Bygning; det stod allerede i hans Tanker, hvor hendes Værelse skulde ligge, hvor Vilhelm skulde bo o. s. v., og han havde mange Gange drømt sig ind i Henrykkelsen, naar Rejsegildet blev holdt, og naar Moderen første Gang gik ind og satte sig i den nye Sofa, som han ogsaa havde tænkt paa. Nu sagde han til Krog, at man jo kunde opføre Hovedbygningen paa en saadan Maade, at tillige han, Etatsraaden, kunde have Sommerværelser der, hvis han vilde gjøre Morten den Ære og Glæde at ligge et Par Maaneder paa Landet herude. Den hele Plan syntes at behage Krog, og han sagde, at Morten kunde gjøre Over-

slag og lade ham vide, hvad det kostede. Krog traf ogsaa Vilhelm, og da han formodenlig enten af tidligere Samtaler med Morten eller ad andre Veje var forberedt og kjendte Familieskabet, syntes han at tage Kapitajns Nærværelse og Delagtighed som en given Sag. Der var heller ikke fra den finansielle eller økonomiske Side Noget at indvende mod Vilhelms Tilstedeværelse. Han havde sine Vartpenge og forlangte Intet af Fabriken, saalænge Morten skyldte Andre Noget. Den lille Husholdning, der bestyredes af Mdm. Carøe, førtes paa Fabrikens Regning og kostede saa lidt, at man kunde blive rørt derover.

Vilhelm havde aldrig følt sig hendragen til Krog personlig; men han havde engang været Gjæst i hans Hus, og den ene Gang havde ikke blot været den første Gang, Vilhelm var Gjæst paa saadan Maade, men ogsaa indeholdt Øjeblikke, der aldrig glemtes, og hvis Glorie endnu kastede et Gjenskin paa Krog. Desuden var han Ellinors Fader, og skjønt de ikke havde mødt hinanden der i Huset, var det dog et svagt, selskabeligt eller snarere sympathetisk Tilknytningspunkt. Men hertil kom, at Krog jo havde vist sig som en storartet Beskytter, næsten Velgjører imod Morten, og skjønt Vilhelm mest havde opfattet dette som en ren Beregnings- og Forretningssag og ikke ganske delt Mortens Begejstring, kunde han dog ikke Andet end føle sig velvillig og taknemlig stemt. Derfor gik ogsaa han snart ud af den Tilbageholdenhed, han havde faaet i sit Væsen, og blev varm. Medens de spadserede op og ned paa den store Gaardsplads langsmed Fabriken, udviklede han for Krog, hvad han tænkte, at der ved Siden af Fabrikens Drift kunde og burde udrettes. Det var en Organisation af den Befolkning, som samledes om Fabriken. Man maatte ikke alene skaffe bedre Boliger end de, der nu i Hast vare rejste, men ogsaa sørge for et fælles Forsamlingssted, Bibliothek, Undervisning, Fornøjelser. Noget var alt udrettet; man havde endel Bøger og nogle Undervisningstimer, og der var ogsaa begyndt en Organisation for saa vidt, som alle Arbejderne havde underkastet sig en Domstol, som de selv besatte ved Valg, og endel vare ogsaa samlede under en Slags militær Ordning og under Disciplin; men

det Hele var kun i sin Begyndelse, og fuldstændigt eller tilfredsstillende vilde Intet blive, før man anerkjendte og gennemførte Hovedprincippet: at hver Arbejder skulde bringes op til at have sin Andel af Fabrikens Udbytte, skulde blive Medejer.

„Det er nu en Enthusiast af en anden Art; han vil koste Penge, den Anden indbringer Penge,“ tænkte Krog, men nikkede tænksomt-bifaldende og smilede, saavidt hans Ansigt kunde smile.

Besøget endtes til største gjensidige Tilfredshed, og efter faa Ugers Forløb fik Morten udbetalt en Sum, der foreløbig behøvedes til Byggeriet. Men ligesom forrige Gang, og ligesom det i Reglen er Tilfældet, naar man bygger, viste de virkelige Omkostninger sig at ville blive større end Overslaget, og Morten maatte ind til Krog med nye Beregninger og Anmodninger. Han var nu bleven saa vant til Krogs liberale Imødekommen, at han gjorde Rejsen med temmelig let Sind, og Krog gjorde ej heller Vanskeligheder med Hensyn til Pengene. Han sagde blot: „Det løber efterhaanden op med den Fabrik; vi maa dog se, hvor Meget vi har staaende i den.“

Han fremtog en Bog, og det overraskede Morten, skjønt der ikke var Grund dertil, at Krog, der for ham slet ikke havde taget sig ud som Kjøbmand, havde indført Alt i en Bog, der saa saa alvorlig ud.

„Ja,“ sagde Krog, „uden at regne Renten med er det nu en 35,000 Daler, som er løbet fast der. Jeg skulde dog,“ tilføjede han næsten leende, „have lidt Sikkerhed for mine Penge, for Liv og Døds Skyld, som man siger. De er jo rigtignok ung og stærk; men man assurerer ogsaa et nyt Skib, et af Lloyds A. 1.“

Det fandt Morten saare billigt og gjorde Etatsraaden opmærksom paa, at han jo selv fra Først af havde tilbudt Kvittering.

„Hvad skal jeg med Kvittering?“ sagde Krog blidt og fortrolig. „Naar jeg tog Gjældsbevis af Dem og lod det thinglæse, fordærvede jeg jo kun Fabrikens Kredit. Saa vilde ogsaa Oberst Winter komme og lade thinglæse, og rundt omkring vilde det hedde: forgjældet, forgjældet.“

Nej, vi har bedre af at lade det gaa som hidtil og lade Folk tro, at jeg staar bagved, at det er mit.“

Ogsaa dette fandt Morten ikke blot billigt, men overordenlig velvilligt; en Fader kunde ikke bære mere Omhu for ham, syntes han.

Efter en Pavse sagde Krog: „Hvor meget anslaar De Fabriken hele Værdi til?“

Morten vidste det ikke, men antog, at han burde vide det, og nævnte i Hast 50,000 Daler, foruden det, som Obersten havde staaende deri, tilføjede han forsigtig.

Det var maaske højt regnet, hvis Fabriken skulde sælges; men naar man skulde anslaa dens Værd i Mortens egen Haand eller under hans og Krogs fælles Kraft, saa maatte det erkjendes, at den med hans Opfindelser og personlige Virksomhed repræsenterede den Kapital, han havde nævnt, ja rimeligvis en meget større.

Imidlertid, det var usikkert, og i alt Fald var det næppe Krogs Tanke at bedrage ham for en egenlig Pengeværdi, men kun at benytte Situationen til Opnaaelsen af andre Hensigter, og han svarede: „Godt, naar jeg saa overtager Gjælden til Oberst Winter, har De 15,000 Daler staaende i Fabriken.“

Det foer blendende forbi Mortens Øjne: Femtentusinde Rigsdaler! Han, den fattige Dreng, var Ejer af en saadan Sum! Det var under hans bestandige Pengemangel aldrig faldet ham ind, at han var saa rig, og dog forekom det ham dunkelt, at han egenlig var rigere.

„Saa kan vi jo gjøre det i den Form,“ vedblev Krog, „at jeg giver Dem Tilstaaelse for, at De har 15,000 Daler indestaaende i Fabriken.“

„Ja,“ sagde Morten langt. Den dunkle Følelse af, at han maaske var rigere, rørte sig rigtignok i ham; men han tænkte ogsaa, at han maaske ikke var saa rig, og at Krog blev ført vild af Iver og Ukyndighed.

„Eller foretrækker De at gjøre Afregning og udbetale mig 35,000 Daler? For en af os maa det være, enten Dem eller mig.“

„Nej, det foretrækker jeg ikke,“ svarede Morten.

Krog kaldte paa sin Søn og dikterede ham Tilstaaelsen: „At Hr. M. Carøe har indestaaende i Fabriken —“

„Har den noget Navn?“ spurgte Krog afbrydende.

„Ja, den skulde hedde Louises Minde.“

„Hvorfor netop det?“ spurgte Krog.

„Jo, efter min Bedstemoder,“ svarede Mørtten.

„Aa —,“ sagde Krog langt, „et saadant personligt Navn passer ikke videre til en Fabrik. Lad os kalde den f. Ex. Godthaab.“

„Ja; men jeg har bestilt Stempler med Louises Minde. Hvert Stykke, der gaar ud fra Fabriken, skal være stemplet med Louises Minde.“

„Saa kan der bestilles andre Stempler,“ sagde Krog tørt.

Det vilde Mørtten yderst nødig; men han vilde ogsaa nødig være paastaaelig imod den Mand, der havde gjort saa Meget for ham og hidtil aldrig forlangt Noget til Gjengjæld.

„Vi kan jo ogsaa lade det staa hen indtil videre,“ sagde Krog; „i Tilstaaelsen kan det da ogsaa uden Navn betegnes tydelig nok, hvilken Fabrik det er.“

Saa fik Mørtten Beviset for, at han ejede 15,000 Daler, til hvilken Sum hans Talent og Virken ved Fabriken var anslaaet.

„Forresten bliver naturligvis Alting ved det Gamle,“ sagde Krog. „Det Papir gjør ingen Forandring imellem os. De driver det Hele ligesom hidtil, og behøves der Penge, saa kom kun til mig. Jo, det er sandt, en Forandring bør der gøres. Det er altfor lidt, som De opfører paa Regnskabet til Deres egen Brug. Lad os sætte i det Mindste 1,000 Rdl. aarlig, som De faar forlods, og vil De med Tiden have Mere, bliver der vel Raad til det med. — Her er Anvisning paa de Penge, De vil have til Byggeriet.“

Mørtten gik bort med begge Hænder fulde af Penge: med Anvisningen, med Tilstaaelsen for 15,000 Rdl. og med 1,000 Rdl. aarlig Indtægt. Han var overvældet deraf, højst urolig i Sindet, vidste ikke bestemt, om han var kommen ærlig til al denne Rigdom, kæmpede med denne Tvivl og forjog den, og dybest inde var der dog samtidig et lille, mørkt Mismodspunkt.

Efterhaanden, som han gik, hævdede det mørke Punkt

sig frem og blev tydeligere. Det var, at Stemplerne maa-ske ikke skulde være med hans Bedstemoders Navn. Det tog Tid, inden han ret fik klaret sig dette; men Dampskibet var ikke naaet langt, før han fra dette Punkt havde faaet Blik paa sin hele Stilling: Han var som Ejer af en Fabrik og med en Gjæld af noget over 35,000 Rdl. gaaet op til Krog, og han havde efterladt Krog som Fabrikens Ejer med en Gjæld til sig paa 15,000 Rdl.

Det var Besiddelsen, det var Uafhængigheden, der var bleven indenfor Krogs Tærskel, og det var i Grunden gaaet naturligt til: han havde ikke kunnet skaffe 35,000 Rdl., hans Personlighed havde mødt Kapitalen og maattet bøje sig. „Men naar jeg ikke havde havt ham, hvad havde jeg saa været?“ sagde Morten undskyldende og trøstende til sig selv. „Det, jeg har faaet, er dog Meget for en fattig Dreng, og han sagde jo desuden, at der ikke skulde ske nogen Forandring imellem os. Jeg behøver slet ikke at sige Noget til dem hjemme.“

Men hjemme mærkede man snart, at der var Noget, han gik og grublede over, og Morten var ikke Mand for at modstaa Spørgsmaal, medens han dog ikke formaaede over sig selv at give en aldeles tydelig Forklaring. Der var sket Noget, men ikke noget Videre, ikke nogen Forandring; det var Gærdet, han satte om sig, og hvorigjennem han lod Noget slippe ud i saa lidt Orden som mulig.

Hovedpunktet kunde dog ikke blive skjult for Vilhelm, og da han mente, at der ikke nyttede at tale Meget om gjort Gjerning, naar man hverken kunde ændre den eller bøde paa den, sagde han blot: „Saa er det for mit Vedkommende et Spørgsmaal, om jeg kan blive her; thi i privat Tjeneste vil jeg ikke staa.“

Disse Ord udsagde klart den Tanke, som Morten saa nødvendig havde villet udtale til sig selv: Han var ikke længer Mester, men Svend; han havde ikke gjort sig og sin Familie selvstændige. I Mismodet blev han saa vred, som han kunde blive paa Vilhelm, og raabte: „Vil Du nu ogsaa forlade mig? Om jeg har begaaet en Fejl, skal saa ogsaa Du straffe mig? Imellem os To behøver jo ikke Noget at forandres! Du har ikke at gjøre med Andre end mig! Jeg paatager mig Alting, og jeg skal nok

endnu faa Alt bragt i Orden. Jeg skal nok! Bare Ingen vil skoptisere over mig, men lade mig have Ro!“

Moderen sagde trøstende, at Alt var jo dog meget godt, Morten var jo en rig Mand, og Vilhelm nænnede ikke at modsige eller ytre Tvivl, tilmed da han mere havde en Fornemmelse af end tydelig Indsigt i Sagen.

Foreløbig viste det sig rigtigt, at ingen Forandring var indtraadt. Alt, hvad der hørte til Fabrikens Drift, gik under Mortens uhindrede Styrelse; der var Ungdom og Kraft, og Alt trivedes. Det lod rigtignok til, at Byggeriet, der i den milde Vinter ikke led nogen Standsning, hovedsagelig var rettet paa det store, nye Vaaningshus, og at Murer- og Tømmerfolkene fik Instrux andenstedsfra; men Morten undgik at føle det, fordi han, af instinktmæssig Frygt for ikke at blive adlydt, ikke befalede. Han nøjedes med sin Fabrikvirksomhed, der tillige var hans Glæde og Lidenskab og lod ham glemme. Vilhelm, der ikke vilde foranledige noget Sammenstød, gjorde med stor Forsigtighed Forespørgsler med Hensyn til, hvad han ønskede udrettet, og der blev med lignende Forsigtighed og megen Høflighed givet ham et undvigende Svar. Der var allerede nu en virkelig Forandring, og det havde han strax formodet. I Stedet for, at det Hele efter hans Plan skulde være en Anstalt, hvor dygtige Mennesker arbejdede sammen med Selvstændighed og en vis Broderlighed, ledede af et Princip og en stor Anskuelse, var det blevet en almindelig Fabrikdrift, hvor Kapitalen exploiterede Arbejderen, saalænge der var Livskraft nok i ham.

Og medens han saaledes saa sig afskaaren fra Haabet om at kunne arbejde for en lys og betydelig Livsanskuelse, der i lykkelige Øjeblikke havde udfoldet sig af hans Natur og ret egenlig gjort ham til Mand, havde han sin egen personlige Sorg at bære, hin Sorg, som dog tillige var vækkende og opholdende; thi paa de sandt Forelskedes Maade haabede han paa et Under, der skulde foregaa i et andet Menneskehjerte, eller greb efter den sublime Forsagelse, der skulde træde i Underets Sted.

TREDJE KAPITEL

Beckers og Ellinors Ægteskab var, som man vil have ventet, ikke lykkeligt, men dog heller ikke ulykkeligt i den Forstand, i den store Betydning, at Hustruen føler sig bedraget for sin Person, staar med alle sine Idealer sønderslaaede ved en taagefyldt Afgrund og hver Aften ikke ved, hvorfor hun ikke om Dagen er falden derned.

Enten det var Beckers eller hendes Fortjeneste, beholdt Ellinor i sit Hjerte Kjærligheden; heftige Scener, haarde Ord, Skinsyge kunde tage Blomsten, den fine Duft af den, men rykkede den ikke op. Hvor tidt hun end i hans Ansigt saa et Udtryk, der ikke var Elskerens, beholdt han dog sit Ansigt for hende: det Skjær, det væsenlige Udtryk, som engang havde vundet hende, vedblev for hendes Fantasi og for hendes virkelige Blik, hvergang hun paa ny saa ham, eller i det Mindste ved hver Forsoning. Og herpaa kommer Alt an; saalænge den Evne bliver, er der Ild paa Arnen. Kjærligheden saavel som Hadet ser ikke det samme virkelige Ansigt, som ligegyldige Øjne se. Lad en Dag Din Fjendes Ansigt have mistet det Udtryk, der er Dig saa inderlig imod, som er Dit Hads, Din Antipathis Symbol eller Afspejling, saa hader Du ham ikke mere; og lad en Dag den, Du elsker, synes Dig at se anderledes ud, ikke ældre eller mindre smuk, men væsenlig anderledes, saa er det fordi Kjærligheden ikke længer er i Dit Hjerte og Dine Øjne til at se med. „Jeg er sommetider saa forbitret paa ham, at jeg kunde gjøre, jeg ved ikke hvad; men naar jeg ser ham, kan jeg dog ikke være vred.“ Ja, fordi ved Synet af ham møder den hemmelige Velvilje i Hjertet det Udtryk, som først vakte Velviljen. Men lad Noget trænge ind i dette Sympathiens hemmelighedsfulde Hjem og tilføj det Men — saa har han ikke længer sit Ansigt.

Til at vedligeholde Ellinors Kjærlighed bidrog sandsynligvis selve den Uro og Angst, hvori hun levede. Hun var saa ofte Vidne til den Lykke, Becker gjorde hos Publikum, hun vidste ham stadig udsat for beundrende Blik, hun anede, at der hist og her i den tavse Damerække

kunde være Øjne, der saa, som hun engang havde set — og hvis hans Øjne og disse Øjne mødtes? Tanken var altid nær med feberagtig Magt; selv om Becker havde villet, havde han ikke kunnet forjage den; den fæstede paa troldomsagtig Maade hendes Sind bestandig paa ham, opadskuende, frygtsomt, spændt, men ogsaa utaalmodigt, undertiden bristefærdigt, syntes hende. Det var ikke et lykkeligt, men et lidenskabeligt Liv, og Spørgsmaalet er altid, hvorlænge en Organisme kan bære det, om der ikke maa indtræde Slappelsesperioder, og hvad der sker i disse.

Becker selv var ikke egentlig lykkelig, ikke hvilende glad; men han var beskæftiget og med Held, følte sig selv som Geni og dannet Mand, som meget eller stærkt elsket, som Sejrherr over sin Kone i alle Træfninger, kort: som en Mand. Men skjønt Huset altsaa ikke var egentlig lykkeligt og heller ikke livligt med mange Gjæster, var det dog et mærkeligt Hus, og ikke mindst paa Grund af den erotiske Atmosfære, som hvilede derover. Vi kjende ikke Lovene for, hvad med et næsten mystisk Ord kaldes den sjælelige Atmosfære; vi vide ikke, om enkelte Personer kunne meddele Luften omkring dem en særegen, sjælelig Elektricitet eller Magnetisme, som paavirker Andre. Naar Saadant paastaas, nægte vi det ikke bestemt, men kalde det helst noget Tilfældigt. Velan, tilfældigt eller ej, det syntes, at hvo der kom i Ellinors Hus, med det Samme fik Noget at gjøre med Eros. — „Ja, for hun var smuk,“ vil man sige. Ja, vel; men ikke at tale om Vilhelm og Otilie, kom Eros stærkere eller svagere over Folk, der troede det aldeles spildt Umage at beskæftige sig med Ellinor, ja over hendes egen Søster og Broder!

Med Harriet var det rigtignok en egen Sag; hun blev i dette Hus ikkun drillet lidt med Eros. Becker søgte paa denne Maade at erhverve sig noget Herredømme over hende, fordi hendes rolige, dameagtige Adfærd truede med at faa Magt over ham; han var ikke helt Herre, naar hun var i Stuen. Anledningen gaves ham ved, at en ung Kjøbmand, der var fjernt beslægtet med Fru Krog og havde bosat sig i Melbourne, under et Besøg i England gjorde

en Udflugt til Kjøbenhavn. Skjønt Slægtskabet var meget fjernt, syntes Krog glad over at kunne fremvise et saa fordelagtigt udseende Medlem af sin Familie, kaldte ham sin Neveu og gjorde offentlig Meget af ham, medens han, som det forekom Becker, privat ikke yndede ham eller gjerne saa ham rejse. Derimod troede Becker at opdage, at Harriet yndede ham, og da han nu tillige mente at have opdaget, at Krog ønskede en yngre Etatsraad til Svigersøn, fremkom han efter den unge Kjøbmands Afrejse med stiklende Hentydninger, som han iøvrigt ikke mente noget Ondt med: han vilde hellere have Harriet gift med Kjøbmanden end med en Etatsraad, og hans Hensigt var kun at oprette en vis Fortrolighed, bøjede Harriet lidt ned til sig eller under sig. Harriet lod i nogen Tid, som om hun Intet forstod; men endelig erklærede hun engang meget rolig, at man burde gifte sig med en Engelskmand eller Amerikaner, fordi man ellers ikke delte Herredømmet i Huset med sin Mand. I Danmark, sagde hun, var Manden altfor meget Kone i Huset, beskæftigede sig med Ting, der ikke vedkom ham, i Stedet for at han altid skulde betragte sig som værende i Pension hos sin Kone. Dette lukkede for stedse Munden paa Becker, der med eller uden Grund i Harriets Ord fandt en Hentydning til, at hans Hus førtes for Ellinors Rentepenge. Men fordi Becker tav, glemte han ikke et saadant Stik.

Var Harriet maaske kun bleven ridset af Eros, saa var Jemmy derimod bleven stukken eller skudt desto alvorligere, og det var — for at sige det strax, skjønt det behøver vidtløftig Forklaring — Else Frederiksens Skyld.

Om hende kunde siges som om Joseph og hans Brødre: de tænkte det til det Onde; men det blev vendt til det Gode. Paa den kjønne, lille, uvidende Fiskerpige havde Begivenheden med Kapt. Winter og Lieutenant Hansen gjort et stort Indtryk. Medens mangen anden Pige ved noget Saadant kunde have faaet sin Følelse eller Fantasi, fik hun sin Forstand sat i Bevægelse og blev efterhaanden en klog Pige. Selv for ikke synderlig stærkt begavede Mennesker har Sindet, naar det alvorlig vil, en stor Evne til ligesom at bore sig ind i Forhold og

Tilstande, der ligge det temmelig fjernt. Der er jo altid Noget i Luften, hvorved man holdes i Forbindelse med Samfundets Gang; der falder altid et eller andet Ord, tilsyneladende ganske ubetydeligt, men som gribes, undersøges, sønderlemmes af den, der søger med lidenskabelig Nysgjerrighed, og den, der saaledes søger, finder. Og Else søgte ikke efter en Viden for at sysselsætte sig frivolt, men fordi hun ved Skæbnens Vilje, uventet, i en meget ung Alder, var kommen til at staa saaledes, at hun mærkede sig i Fare, udset til et Legetøj. Hun vilde instinktmæssig kjende denne Fare for at kunne værges sig; Livet, saaledes som det fremstillede sig for hende, begrænset til en ikkun ringe Kreds af mulige Begivenheder, vilde hun være klog paa, og hun blev det.

De halvtredsindstyve Rigsdaler, som Kapt. Winter i et Lune havde vundet for hende og henkastet til hende, havde ogsaa bidraget dertil. Hun havde ikke brugt dem, men laant af dem for at lære Noget og samvittighedsfuldt betalt Laanet tilbage af det Udbytte, som Lærdommen indbragte hende. Hun havde lært at sy, vaske og koge; hun var blevet, hvad en Husmoder vilde kalde et rigtig fermt Fruentimmer, og da hun efter sin Faders Død dels maatte, dels vilde ud at tjene, var hun først kommen til Krogs som Stuepige, og derpaa havde Ellinor „laant“ hende til at bestyre Huset. Hos Beckers var hun snart blevet uundværlig, den egenlige Husmoder. Ellinor levede overvejende for Livets romantiske Side, for Følelsernes Verden, for Glædens og Sorgens Lidenskab. Hun kunde, vilde og behøvede ikke at tage sig af Andet end det, der mekanisk og elegant sysselsætter Hænderne, medens Tanken væsenlig har sin Frihed. Dette passede netop for Else, der var saa flink og tillige saa klog og bestandig vilde lære Mere. Og hvad lærte hun ikke her, først af denne Herre og denne Frue, der troede at kunne skjule deres Kampe for deres Tjenestetyende, men fyldte hele Husets Atmosfære med dem, bar dem i deres Blik og Miner, forraadte dem i selve deres Tavshed, som kom pludselig. Den stolte Ellinor vilde hellere have døet end gjort sin Husjomfru til sin Fortrolige, og denne Husjomfru, halv Bondepige, halv „Jomfru“, vidste Alt, men

lod hende blive i den lykkelige Overbevisning, at hun hverken saa eller hørte. Enten fordi Becker i det Punkt var forstandig og brav, eller fordi han i Else saa en Del af Publikum, et Vidne, havde han ikke Øje for sin Husjomfrus Kjønhed, men paaskjønnede hende for det, hun var, og Elses Forhold til Huset blev derved fuldstændig godt.

Der kom baade ældre og yngre Herrer i Huset, som benyttede et gunstigt Øjeblik til at vise den friske, kjønne, nette Else deres Opmærksomhed. De skulde blot Alle have vidst, hvorledes hun iagttog dem, saa det komme og snart fandt, at hun Intet lærte af deres Ensformighed. Efter Krigen kom ogsaa Kapitajn Hansen. Han kjendte naturligvis ikke hende, da han aldrig havde set hende; men hun, som havde talt med Kapitajn Winter og set en anden Officer blive eskorteret forbi fra Stævnemødet, havde trods Dunkelheden set hans Fysiognomi og aldrig glemte det. Synet af ham satte hende i en stor Sindsbevægelse; men da Kapitajnen kneb hende i en af Fingerspidserne, ligesom en anden Herre kort i Forvejen havde gjort, gik Bevægelsen over. Han gjorde det enten paa Grund af det Blik, hvormed hun saa paa ham, eller overhovedet af gammel Garnisonsvane: den var ikke udbrændt af Fjendens Ild eller under Duellen paa Dybbøl. Men det saa virkelig ud til, at den nu, pludselig, under faa Minutters Ophold hos Ellinor, blev udbrændt. Da Kapitajn Hansen gik, saa han ikke paa Else og heller aldrig senere. Det kunde Else ikke forstaa; Sligt var endnu ikke forekommet i hendes Praxis, og hun gav sig til at se med stor Opmærksomhed. Saa opdagede hun, hvad Ellinor, beskæftiget og fængslet af sin egen skinnsyge og ængstede Kjærlighed, ikke havde Øje for, at Kapt. Hansen i hendes Nærhed var som forvandlet, at der fra hans Blik og hans hele Personlighed lyste Noget, hvormed Else forbavset sagde til sig selv, at dette dog vistnok maatte være den rigtige Kjærlighed.

Jemmy havde i den Tid, da Else tjente i hans Hjem, ikke lagt videre Mærke til hende. I længere Tid kom han ogsaa til sin Svoger uden at give Agt paa hende. Men efterhaanden blev det ham vanskeligt at faa Sø-

steren i Tale; naar hun havde indelukket sig i sit Værelse for at tænke, drømme eller græde, vilde hun ikke forstyrres, og ved saadanne Lejligheder vexlede Jemmy, medens han ventede i Dagligstuen, et Par Ord med Else. Lidt efter lidt gik det op for ham, at han ligesom længtes efter at se den nette, friske, tilbageholdne, høflige Pige, og en Dag gav han sig til fornemt at kjærtægne hende. Paa dette Punkt var han bleven ventet, i meget lang Tid, og Alt var forberedt til hans Modtagelse, ingenlunde fordi Else var koket; men hun vilde prøve, hvad vi Andre vilde kalde: hendes Theorier. Hun lod først dette Kurmageri glide ligesom upaaagtet fra sig, og da det blev gjentaget, afviste hun det med en saadan Personlighed, at Jemmy blev ganske forundret, for ikke at sige forbløffet. Han blev vred over den Ydmygelse, som en saadan Pige var saa uforskammet at tilføje ham; men da hans Vrede ikke blev bemærket og ikke mødte Andet end den forrige, tilbageholdne, ærbødige Høflighed, stirrede han sig alt mere fast i det Nydelige, Nette, Agtværdige, der undertiden syntes ham, maaske ved en Selvskuffelse, med nogen Møje at skjule en varmere Følelse. Han forsøgte at behandle det som en Opgave i en amerikansk Disputerklub, og sagde en Dag rolig og dogmatisk til hende: „Vil De sige mig, Jomfru Else, hvorfor De ikke vil tillade mig at vise Dem Opmærksomhed?“

Hun studsede lidt ved dette rolige Spørgsmaal og svarede: „Det maa De da vide selv, Hr. Krog; fordi det ikke er passende.“

„Hvorfor er det ikke passende? Begynder ikke al Kjærlighed saadan?“

„Al Kjærlighed? Kalder De det Kjærlighed?“

„Jeg antager, at det maa kaldes Kjærlighed.“

„Tror De da, at Hr. Becker begyndte saadan med Deres Søster?“

„Nej,“ svarede Jemmy betænksomt, „det tror jeg ikke.“

Han gik og sagde til sig selv: „Hun sammenligner sig med min Søster. Det er uforskammet. Men hvis hun er en god og ærlig Pige, og det ser hun ud til, det er

hun, saa har hun paa sin Maade samme Ret som min Søster."

Næste Gang sagde han til hende: „Min Søster er gift med Becker. De vil altsaa ogsaa giftes med den, der siger, at han elsker Dem?"

„Det har De slet ikke Ret til at spørge mig om, Hr. Krog."

„Hvorfor ikke, Jomfru Else?"

„Fordi den Slags Tale ikke kan føres mellem Dem og mig."

„Mellem hvem da?"

„Aa, mellem Ligemænd."

„Hvorfor kan jeg ikke være Deres Ligemand? Er De bedre end jeg, eller jeg bedre end De? Vil De ikke svare?"

„Jeg tror, at jeg er god for mig og De god for Dem."

„Hvem har skilt Dem saadan fra mig? Er det mig? Vil De forkaste mig, hvis jeg f. Ex. friede til Dem?"

„Det har De slet ikke Lov at spørge mig om, Hr. Krog."

„Hvorfor ikke?"

„For Deres Fader."

„Um," sagde Jemmy.

Han havde aldeles ikke beregnet, at den Slags Disputer-Øvelser gjøre Virkning. Man begynder dem ikke uden af en Følelse eller formedelst en Slags Attraktion, og den forstærkes. Han længtes efter at føre disse Samtaler, og det gik ham som den, der er uvant med at gaa paa Avktioner, men engang kommer paa en saadan og begynder at byde og tilsidst overbyder sig selv. Det rolige Menneske blev hidsigt, og er der først kommen Ild i et saadant Sind, saa bliver det en farlig Glød.

Han sagde næsten for fuld Alvor, næsten med Beslutning, til Else:

„Jeg beder Dem svare mig, Jomfru Else; hvis jeg friede til Dem, vilde De saa sige Nej?"

„Det behøver jeg slet ikke at sige Dem, Hr. Krog."

„Er der da nogen Anden, De vilde foretrække?"

„Det behøver jeg ikke at sige Dem."

„Men jeg er min egen Herre, og jeg spørger Dem for Alvor: vilde De gifte Dem med mig?"

„Nej, Hr. Krog.“

„Naar jeg siger, at jeg er min egen Herre, saa mener jeg, at jeg snart kan blive det. Jeg kan faa en stor Fabrik ude paa Landet, og jeg skulde egenlig være der; men jeg tager bestandig herind blot for Deres Skyld, Jomfru Else. Naar jeg faar den og kommer til at bo paa Landet, saa kan jeg gjøre, hvad jeg vil. Siger De saa ogsaa Nej, Jomfru Else?“

Det var vistnok en fristende Udsigt; men dels troede hun ikke rigtig, dels havde hun nu engang sagt Nej og kunde uden Vanskelighed blive i Tonen.

Da gjorde Jemmy et nyt Skridt paa Forelskelsens Bane: Hun maatte personlig vindes, hun kunde ikke kjøbes, end ikke ved et Ægteskab. Fra dette Øjeblik blev hans Kjærlighed en virkelig Lidenskab, en virkelig Frygt for, at hans egen Person ikke skulde slaa til, en dyb Bekymring og Ængstelighed, en brændende Higen efter at behage og vinde. Og saa foregik hele den Forvandling, som Kjærligheden kan lade Virkeligheden undergaa: Else var ikke en simpel Pige, et Tjenesteyende hos hans Søster; hun var et uforklarligt Væsen, som Skæbnen havde stillet der, noget Feagtigt, en fortryllet Prinsesse. Else mærkede denne Beundring og Tilbedelse og sagde forbavset til sig selv, at ogsaa hun kunde være Gjenstand for, hvad der syntes at være rigtig Kjærlighed. Der var Øjeblikke, da hun blev fortunlet; snart var hun løftet, syntes sig selv virkelig at staa eller svæve saa højt, som Jemmy mente, snart saa hun sin virkelige Stilling med en saadan Ydmyghed, at hun ikke mærkede noget Værd hos sin Personlighed, men følte en saadan Undren, Medlidenhed, Glæde, Taknemlighed, Ømhed for den skikkelige, rige, forelskede unge Herre, at hun næsten ansaa det for Synd, at han ikke skulde have hende for billigere Pris. Men saa skræmmedes hun, tænkte sig igjen rigtig om og smilede med et underligt Smil, som om hun tænkte: Hvor kan jeg Fiskerpige være saa dum at lade mig fange i Stedet for at fange! Og saa grebes hun af Tanken om at blive Svigerinde til sin Frue, og da dette stod som Maal, da hun havde overvundet Ængstelsen for alle Kampe, det

kunde koste, var hun maaske mindre god, men mere sikker paa sig selv end nogensinde før. Dog, om hun end blev mindre god ved at staa egoistisk attraaende og beregnende overfor dette Maal, var hun dog ikke simpelt hen en Fruentimmer, der vilde benytte en Mand, trække ham ned og hæve sig selv ved at staa paa ham. Med en ejendommelig, god Sands fattede hun tillige Forholdet som en Forpligtelse, opsøgte en gammel Lærerinde ved en Friskole og tog hos hende hver Søndag Eftermiddag Undervisning i Skrivning, dansk Grammatik og Historie.

Ellinor saa og hørte Intet af Alt dette, hvorimod det var vanskeligt, at Noget ganske kunde undgaa Becker. Men det Sete afhænger af Øjnene, der se, og derfor saa Becker foreløbig ikke Andet end en almindelig lille Historie mellem Jemmy og Else og vilde gjerne have Else givet et advarende Vink, hvilket han mente, at Ellinor kunde give. Men her mødte han en bestemt Modstand. For det Første vilde Ellinor have sin højt betroede Else hævet over enhver Mistanke, endog over Mistanken for at vide, at hun blev efterstræbt, og for det Andet vilde Ellinor have sin Broder betragtet som altfor honnet og uskyldig til at efterstræbe. Ved en Forandring, der hende selv umærkelig foregik i hendes Indre, sluttede hendes Følelse sig alt engere og kærligere til hendes Familie, og hun var nær ved at opfatte Beckers Ord som Tegn paa, at han med ond Vilje opdigtede Noget imod hendes Nærmeste. Becker mærkede med nogen Uro eller Forundring denne Stemning hos Ellinor, denne Følelse, der unddrog sig hans Souverainetet; men han tav foreløbig.

Den Eneste, hvem Becker aldrig sagde et Ord om, var Kapt. Hansen, enten fordi han ikke vilde se endnu, eller fordi han ikke kunde; thi det er jo det Mærkelige selv ved skarpsynede Ægtemænd, at de saa let se fejl i et Kapitel, hvor en Rival aldrig vilde blive skuffet — maaske netop fordi Ægtemanden saa ofte ophører at være Elsker. Dog var det maaske ogsaa, fordi Kapt. Hansen havde afvæbnet ham ved at betro ham en Hemmelighed.

Kapt. Hansen og Vilhelm traf en Sommerdag sammen ude i Skoven. Vilhelm havde været i Byen for om mulig at se Ottilie hos Beckers og havde ogsaa opnaaet denne Lykke, men med samme Resultat som hidtil. Han var gaaet ud til Skoven for at sejle med Helsingørsdampskibet fra Bellevue, og da han havde Tiden for sig, gik han ind i den ensomme Skov for at vente. Der traf han Hansen ene, og de gik i Samtale om ligegyldige Ting op ad Vejen til Fortunen. Omtrent midtvejs staa tilvenstre en Hvidtjørn, og ved den er anbragt en Bænk; Tjørnen stod helt med hvide Blomster. De saa i Tavshed paa den og satte sig under den.

„Er det ikke besynderligt,“ sagde endelig Hansen, idet han rejste sig og igjen saa paa Tjørnen, „jeg har været her saa mange hundrede Gange og saa mangen Sommer set denne Tjørn staa hvid med Blomster, men aldrig lagt Mærke til den, det vil sige, aldrig før mærket, at den lever, at den ligesom betyder Noget.“

Vilhelm havde for længe siden baade overfor saadanne Træer og overfor andre skønne Ting i Naturen havt en Fornemmelse af, at de betød Noget, at der var en Sjæl i eller om dem, at der var et hemmelighedsfuldt-fjernt, stumt Slægtskab med Noget, der omgav Ottilie, og da han mekanisk svarede: „Hvad betyder den da?“, var han halvt bange for, halvt ønskede han, at høre Svaret: Ottilie.

Hansen havde paa Tungen eller i Hjertet at svare: „Den betyder Ellinor,“ men sagde: „Aa, jeg ved ikke.“

Men han vedblev lidt efter med stigende, møjsomt dulgt Energi: „Og jeg ser hele Skoven for første Gang! For første Gang i mit Liv føler jeg, at den er uskyldig, og jeg har en Fornemmelse af, at en Slags Mirakel er sket, at jeg selv er blevet uskyldig. Kan Du forstaa det?“

Vilhelm svarede uden at se op: „Saa maa der være foregaaet noget Stort i Dit Sind.“

„Det er der ogsaa.“

Efter et nyt Ophold vedblev Kapt. Hansen med en Stemme, der bævede af dulgt Enthusiasme: „Jeg var tilfreds, her var et Bæger saa stort som Thors, da han drak Havet, og at jeg kunde tømme det paa et eneste

Velgaaende og raabe det saa højt, at hele Verden hørte det, men blev saa forskrækket, at den aldrig turde sige, den havde hørt det.“

I den dybeste Uro og Frygt for, at Hansen mente Ottilie — thi hvem kunde han ellers mene? — sagde Vilhelm: „Engang skal det dog siges.“

„Nej, det skal aldrig siges!“

„Ikke engang til hende selv?“ spurgte Vilhelm, stadig med nedslagne Øjne og med kort Aandedræt.

„Nej, ikke engang — mindst til hende selv — — medmindre Vorherre eller — imorgen den Dag tog en vis Mand — — nej, ikke engang saa! Jeg kan ikke tænke mig, at det nogensinde kan blive anderledes, end det er! Det kan ikke blive bedre. Hvad nyttede det mig, naar hun dog tænkte paa en Død! Nej! Hun er for mig, saadan som hun nu er, underligt nok, aldeles uforklarligt, den mest jomfruelige, herligste, helligste Skabning —“

„Hvorfor er det saa uforklarligt?“ spurgte Vilhelm, der netop fandt det aldeles klart.

„Hvorfor?“ svarede Hansen, men var ikke istand til at bringe denne Tanke saa stærkt frem for sin Bevidsthed, at den kunde naa over Læberne: „Fordi hun er gift.“

Vilhelm undersøgte Hansens Ord. Det forekom ham, at der et eller andet Sted var Noget, der enten ikke passede paa Ottilie eller antydede, at hun var bleven forlovet, og han sagde, idet han rejste sig og aabent saa paa Hansen: „Sig mig, hvem er bleven forlovet?“

„Forlovet? Ingen — det, jeg ved.“

„Altsaa, den, Du taler om, er ikke forlovet?“

„Var hun blot ikke Andet end det!“

„Oh!“ sagde Vilhelm og greb Hansens Haand.

„Finder Du det saa slemt?“

„Nej, aldeles ikke.“

„Naar man taler om den Slags Ting, er man ellers ikke saa facil. Jeg havde, oprigtig talt, ikke haabet, at Du var det.“

Vilhelm samlede sig og begreb endelig helt. Han svarede: „Det er aldrig rigtig heldigt, rigtig lykkeligt.“

Hansen udbrød: „Vi staa her under Guds frie Himmel.

Sig mig, tror Du, det er lykkeligt eller ulykkeligt, at et Menneske kommer til at tro paa Gud?"

Vilhelm svarede med nogen Overraskelse eller Forundring: „Jeg tror, det er lykkeligt.“

„Og jeg er kommen til at tro paa Gud — det lyder underligt imellem to Officerer, ikke sandt?"

„Det vil jeg ikke sige. Det synes mig, at naar man ser Têten af Fjendens Kolonner og hører de første Skud, maa man tro paa Noget.“

„Jeg har aldrig trot! Jeg har gaaet paa, fordi jeg skulde, fordi det var i mig. Jeg har ingensteds mere end i Fægtning tvivlet om, at der var en Styrelse, Andet end Tilfælde. Men nu tror jeg, at der er En deroppe . . . fordi jeg har mærket En inden i mig — nej, ikke engang, men i en Anden, først i en Anden, saa i mig selv.“

„Det er store og tunge Ord, Du siger, Hansen. Jeg ved ogsaa lidt om Gud — skjønt man jo nødig taler derom — men jeg ved ogsaa, at hvor han blandes ind, bliver der en stor Forpligtelse at opfylde eller rent ud sagt en Velling, hvori man drukner.“

„Det har jeg ogsaa sagt til mig selv. Man er jo blevet saa gammel, at man ikke har en Tanke, uden at man ved deraf. Og derfor har jeg ogsaa fattet en Beslutning: Jeg forlader Danmark.“

„Hvad for Noget? — Nej, jeg forstaar Dig. Det er bravt gjort.“

„Bravt?" sagde Hansen. „Det er mere end bravt. Det er Noget, Ingen gjør ved sig selv alene. Det er ikke kommet paa mig „über Nacht“, som Tysken siger, men efter Dage og Nætter, hvor jeg har vredet mig som en Orm, og det er lovet ved min Faders Ligsten, saa det bliver holdt.“

„Ser Du, Carøe — Vilhelm,“ vedblev Hansen, „der kommer en Tid, da det saadan sætter En op mod Væggen, at man ikke kan retirere. Man maa enten overgive sig og blive en Pjalt eller hugge sig igjennem. Jeg er bange for at se tilbage, for bagved ligger meget Pjaltet . . . De Andre spørge mig stadig, om jeg har Noget imod det Sted eller det Sted; mig er der kun eet Sted i Verden kjært, og det maa jeg bort fra; Resten er mig

lige gyldig. Naar jeg kommer derover hinsides Vand og Vove, saa har jeg ikke Andet end mig selv alene, ganske alene. forfærdelig alene — og derfor er det godt, at Vorherre er med.“

„Kunde Du ikke gjøre det Samme og blive?“

„Nej, saa stærk er jeg ikke. Derovre bliver der Arbejde, Uro, Jagt paa vilde Dyr, maaske Kamp — Noget af den Slags maa jeg have.“

„Hvor er det da?“

„Jeg tænker, det bliver Nyholland. Vi ere et Selskab, som meget betænksomt ruster sig . . . . Saadan en Karl som Du skulde gaa med, hvis Du ikke har Noget, der binder Dig.“

„Jeg har snarere Noget, der løsner mig fra Danmark,“ tænkte Vilhelm, men nøjedes med at svare: „Jeg har undertiden tænkt paa noget Lignende; men jeg er knyttet til Andre, og jeg ved ikke, om det Sted, hvor Du skal hen, vilde passe for os?“

„Hvad er da Eders Opgave, hvad søge I?“

„Jeg ved endnu aldeles intet Bestemt,“ svarede Vilhelm.

Hansen sagde: „Jeg vilde gjerne have Dig med, baade for Din egen Skyld og desuden fordi, uden at Du ved af det, have to Øjne set paa Dig. Du vilde blive ligesom et Monument . . . . Men nu rejser jeg hjem til Fyen for at tage Afsked; skriv mig til der, hvis Du kan komme til en Beslutning.“

FJERDE KAPITEL

Det store Dampskib, paa hvilket Ferdinand var tredje Styrmand, nærmede sig Sydamerikas Kyst; den næste Morgen ventede man at være i Plataflodens Munding. Det var ud paa Natten, blikstille, med Fuldmaane — et Maaneskin, om hvis Glans og Fylde den nordlige Halvkugle kun gjør sig et svagt Begreb. Man saa den mægtige, blendende, gule eller gyldne Tindren i Himmelrym-

met og paa Bølgerne og følte Virkeligheden vakle under Paavirkningen af dette æventyrlige Lys uden Varme. Man kunde blive usikker om, hvorvidt Skibet, der svagt bævende under Skruens Omdrejning skød dristig og hastig frem, med sine rødlige Lys, sin sorte Hjelmbusk, sine afmaalte, susende Slag, var en Mekanisme eller havde faaet Liv som en sølsom Fugl. Man løftede Foden for Skyggen af et Tov, og man kunde have traadt ud over Skibets Sider, ned paa det gyldne, faste Gulv, den Guldbro, der syntes at naa Skibet fra Uendeligheden. Vendte man sig bort fra den stærke Glans, saa man Havet blaat, svagere og svagere lysende som en buet, luftig Flade, der uoverskuelig langt borte løftede sig op til Møde med den af store, gyldne Stjerner tindrende blaa Himmelhvælving, og En eller Anden kunde vel ved at føle sig glidende eller svævende midt i denne umaadelige, tavse, ensomme, dobbelte Hvælving have en Fornemmelse, som om han saa det Indre af Ægget, hvori den straalende Gud Brahma ved Tidens Begyndelse steg ned for at lade sig føde.

Men dels vænne Folk sig meget hurtigt til et nyt, usædvanligt Natursyn, naar det er fredeligt og varigt, og Beundringen gaar over til et Velbehag, hvorunder man tillige ønsker anden Sysselsættelse, dels havde i det Mindste et Par Grupper af Passagerer, lod det til, Interesser af en Art, der ikke lader megen Plads i Sindet for Naturbegejstring. Ikke langt fra Rorgængerens sad tre Personer med Glas i Haanden og med en Champagneflaske paa en Taburet imellem sig. Det var Æventyrere, to Tyske og en Engelskmand, som havde deltaget i Felttog i det sydlige og nordlige Tyskland, og nu vilde søge Lykken enten i Montevideo eller i Buenos Ayres, der vare ifærd med at begynde en ny Kamp mod hinanden. De løftede Glassene og drak paa, at de maatte møde Guldfuglen og komme den paa Skud.

Ferdinand, der havde Vagt og gik op og ned ad Dækket, standsede uvilkaarlig, da han hørte tale om en Fugl; men enten han nu undsaa sig ved at lytte eller hurtigt kom til Overbevisning om, at det ikke var hans Fugl, hans Ravn, de tre Herrer søgte, gik han over paa den anden Side af Dækket.

Her sad fire Mænd om et Bord. De havde hyllet sig i deres Kapper for at beskytte sig mod Maanen, der har Ord for at være feberbringende. Det var tarvelige Folk; de havde ladet deres „The til en Cigar“ bringe paa Dækket og derpaa for at varme sig hver faaet et Glas Toddy; men en Kjender kunde af deres Maade at behandle Drikken paa have set, at de ikke brøde sig om den, at ikke den var det oplivende Element i deres Samtale. De talte om Handel og Penge, og Atlanterhavet, Maaneskinnet, de mange hundrede Miles Afstand fra Evropa havde ingen Indflydelse paa dem: de talte, som om de vare paa Rhinen, Donau eller Themsen, ganske tæt ved en af Børserne, og de vare saa kjendte med alle Hovedstæder og „Husene“ deri, deres Bemærkninger og Kritik fløj saa hastig fra Paris til Petersborg, Wien, Amsterdam, London, Ny York, Montevideo, at for En, der havde lyttet, vilde Verden have taget sig meget lille ud — hvad den da ogsaa i den senere Tid er blevet ved Hjælp af Jernbaner og Dampskibe. Sproget, de talte, var snart Tysk, snart Fransk, snart Engelsk; alle Fire syntes at kunne tale alle Sprog lige flydende, men intet godt.

Maaske det forunderlige Maaneskin dog forsaa vidt udøvede Indflydelse paa dem, som Talen tilsidst faldt paa æventyrlig Rigdom, eller rettere paa virkelige Mænd, der ved sær Lykke eller Dygtighed vare blevne overmaade rige. Eller maaske Maanen var ganske uskyldig deri og Vendingen kun kom af, at man ganske naturlig nævnte Rothschild, Mirès og Percira og saa blev greben af Stoffet, som disse Navne saa rigelig ydede.

„Han vil bringe det vidt, den Emil Pereira,“ sagde en af dem og de Andre svarede med Overbevisning: „Det vil han.“

„Har De hørt,“ vedblev den Første, „hvorledes han begyndte?“

De havde maaske hørt det; men der er visse Fortællinger, som Forretningsfolk gjerne høre atter og atter ligesom Børn Æventyr, og man svarede: „Hvorledes begyndte han?“

„Han var første Kommis hos Rothschild i Paris, og da Nordbanen skulde anlægges, sendte Rothschild ham ud for

at opkjøbe Grund. Da han kom tilbage, sagde han til Rothschild: „De fortjener derved saa og saa mange Millioner; min Provision er to Millioner; vær saa god at betale mig dem, jeg vil etablere mig selv.“ Hvad skulde Rothschild gjøre? Pereira havde set ham for dybt i Kortene, han maatte betale de to Millioner, men sagde dog til Pereira: „Du er en klog Hund; men Du er dog en Nar. Du vil etablere Dig selv? Bliv hellere hos mig. Hvad forslaa Dine to Millioner?“ Men Pereira sagde: „Vi vil se.“ Saa sagde Pereira til sig selv: „Den Gamle har Ret! Hvad er jeg med to Millioner imod Rothschild? En Sou imod en Napoleon! Men der er i Frankrig femhundrede Folk, som hver for sig ogsaa kun ere en Sou imod det Rothschildske Guldstykke; men forener jeg dem til Et under Ledelsen af Emil Pereira, saa ere de en Guldklump nok saa stor som Rothschild.“ Saa stiftede Emil Pereira Crédit mobilier, og Chefen for Crédit mobilier er ligesaa mægtig som Rothschild, og om ogsaa Crédit mobilier's Aktier engang gaa lavt, meget lavt, lad os sige: bli'er Ingenting, saa ejer nu Hr. Emil Pereira ikke to Millioner, men tohundrede Millioner, og de voxe, mens jeg taler!“

Saa talte de om Mirès og om Fjendskabet mellem ham og Rothschild, som dengang endnu ikke havde fort til det store Slag, der kastede Mirès overende.

„Og hvorledes har Mirès begyndt?“ sagde en Anden af de Samtalende; „kommer der som en Landløber fra Marseille, køber et Blad i Paris, faar Indflydelse paa Rygter og paa Kurser, bliver Millionær og igjen Millionær og køber en Prins til sin Datter!“

Efter en Pavse sagde en Tredje: „Det er Skæbnen! Enhver har mærket og set Exempler paa, at der er Lykketræf i Verden. Den Ene bliver løftet højt op, griber fat, saa staar han der; den Anden falder som i et Hul og bliver aldrig set mere. Saadan, som De ser mig her, er jeg et Exempel paa Lykketræf. Det er ikke min egen Skyld, min egen Fortjeneste; jeg takker den almægtige Gud. Det er ikke længe siden, saa boede jeg endnu i Brunsvig. Som ganske ungt Menneske, da jeg hjalp min Fader — han var Guldsmed og Juvellerer, men havde kun en lille Butik, Stakkel — viste jeg Her-

tugen en Tjeneste. Det var den Hertug, der blev jaget bort; jeg gjemte Noget for ham, før han flygtede. Jeg fik min salig Faders Butik, kunde slaa mig igjennem, men ikke videre; det vilde ikke. Et Par Gange kom jeg til Paris og besøgte Hertugen. De ved, han handler med Diamanter. Saa rig og fyrstelig han er, generer han sig ikke; han kjøber de bedste Ædelstene, og man kan faa dem tilkjøbs hos ham igjen, for fast Pris, uden Prutten. Han har udgivet et Katalog over sine Varer. Det er en underlig Mand. Ved De: Han var i sin Ungdom den smukkeste Mand, man vilde se for sine Øjne, og han er det endnu; men nu er det Altsammen malet. Han er emaileret. Han gaar aldrig ud før om Aftenen; saa gaar han i Operaen, ind imellem Kulisserne til Danserinderne. Han er uhyre rig. Men aldrig gav han mig Noget til Belønning for, hvad jeg havde gjort for ham. Saa kom jeg igjen til Paris, og som sædvanlig viste han mig sine Diamanter; Tænderne kunde løbe i Vand derved. Saa traf det sig — thi hvad skal jeg sige? det var et Træf — at jeg i en Krog af en Skuffe saa en Ring med en falsk Sten, en firkantet, flad, tynd Sten, et Stykke Glas, saa stort som Neglen paa min Tommelfinger. — „Hvor kommer Deres Højhed til et Stykke Glas — for den Sten er ikke ægte,“ sagde jeg. — „Det maa Han vel sige,“ svarede Hertugen; „men kan Han skaffe mig den ægte Sten, der hører til Ringen, faar Han 100,000 Frcs. Den Ring har tilhørt Marie Stuart og er gaaet i Arv til mig. Men engang, da den smukke Dronning behøvede Penge, har hun ladet den ægte Sten tage ud og pantsat eller solgt den og i Stedet for ladet indsætte en nøjagtig Efterligning i Glas. Ser Han, her er et kronet M indskaaret? Find mig den ægte Sten, saa faar Han 100,000 Frcs.“ — „Jo, nu kommer den ægte Sten lobende mig i Armene!“ tænkte jeg og gik.

Mine Herrer, jeg sagde Dem, der er et Træf, en Lykke, som Ingen kan forklare. Jeg gik og kom ned paa Boulevarden, til et Sted, hvor jeg inden min Afrejse skulde træffe en Ven. Der var en Diamantauktion, og idet jeg kommer ind, bydes der paa en Sten. Jeg ser den — det er den ægte Sten med det kronede M! Hvorledes var den kommen der? Hvorledes var jeg kommen der lige

i samme Øjeblik? Kan Nogen forklare det? Jeg kan ikke. Der blev budt langsomt, 1000 Frcs., 1010 Frcs. Jeg sagde henkastende: 1015 Frcs. Jeg fik den for 1030 Frcs., gik op til Hertugen og sagde: „Deres Højhed, her er den ægte Marie Stuart.“ — Han saa paa den og betalte mig 100,000 Frcs. uden at sige et Ord, 100,000 Frcs. — Derpaa spurgte han, hvordan det var gaaet til. Jeg fortalte ham det. Han sagde: „Saa ere vi kvit.“

Mine Herrer, det er kun de første 100,000, der ere vanskelige; de andre komme af sig selv. Nu gjør jeg endnu denne Rejse. Der er et stort Kup at gjøre, et stort Salg af Ædelstene fra de sydamerikanske Klostre, og jeg er otte Dage forud for mine Konkurrenter.“

Man talte nu om det besynderlige Træf, hvorpaa den Fjerde tog Ordet.

„Jeg kan ogsaa fortælle om ret mærkelige Sammenstød af Omstændigheder, hvorved en Mand blev rig, og det efter at have været meget forladt, meget fattig og i stor Fare. I Landet Danmark er der en Provins, som hedder Jylland. Den ligger temmelig langt fra Hovedstaden, og for endel Aar siden skal det hist og her i den Provins være gaaet temmelig vildt til, saa at Regeringen endelig fandt sig foranlediget til at sende en Kommission med udstrakt Fuldmagt derover. Etsteds var der begaaet en Lovovertrædelse, som vilde have bragt Vedkommende i Tugthuset; men den virkelig Skyldige, der var Familiefader, slap derved, at en ung Slægtning, da Kommissionen nærmede sig, drog Skylden over paa sig, men flygtede fra Landet. Flugten var, da man dengang brugte Pas endog til Rejser indenfor selve Riget, ikke let og blev iværksat derved, at det unge Menneske lod sig i en Ligkiste føre ud paa et engelsk Skib, hvor netop en af Mandskabet var død. Derfra slap han tiligemed en Ven eller Bekjendt, der ogsaa havde Grund til at rømme, over til England, og efter, at hans faa Pengemidler vare opbrugte, kom han i stor Nød. Han gav sig til at handle med Svovlstikker, og en Dag kom han i den østlige Del af London tilfældigvis til at sælge et Bundt Svovlstikker til en Mand, der handlede med Hesthaar. De To fandt Behag i hinanden, og den unge

Danske fulgte hjem med den Anden, der var en Ungarer og beboede et lille mørkt Værelse, hvori der ikke var andre Møbler end Bunker Hestehaar. De enedes om at gaa i Kompagni, og da den Danske fuldstændig havde lært at kjende Hestehaar, døde Ungareren. Aar gik hen; den Danske slog sig igjennem og fik efterhaanden Navn for et ærligt og stræbsomt Menneske, hvilket han ogsaa var; men han kunde ikke drive det videre end til at kjøbe de smaa Kvantiteter og sælge dem igjen til de ganske smaa, fattige Forbrugere. Saa fik han en Dag Bud om, at Chefen for Huset Gould, Hotchins & Co. ønskede at tale med ham. Han kom derop, og Chefen sagde: „De ved, at vi ere Agenter for endel Huse i Buenos Ayres, og De ved ogsaa, at det er Coutume, naar et saadant Hus konsignerer os en Ladning Huder, Hestehaar o. s. v., saa bliver der ikke aflagt Regnskab, før den hele Ladning er solgt. Men nu have vi formedelst Markedets Overfyldning med de fordømte Hestehaar ikke i lang Tid kunnet sælge noget af den Artikel, Pakhusene ligge fulde, og Buenos Ayres Husene ere utaalmodige efter Afregning. Vil De gjøre mig den Tjeneste at gaa om i vore Magasiner, optage Inventarium over det Hestehaar, der er, og angive Værdien efter Dagens Pris?“ — Det var den Danske villig til og kom efter en Uges Tid tilbage og sagde: „Der er saa og saa mange hundrede tusinde Pund, saa og saa mange ere 1 sh., saa og saa mange kun 6 d. værd pr. Pund.“ — „Godt,“ sagde Mr. Gould, vil De kjøbe det hele Kram for 6 d. pr. Pund?“ — „Det vil jeg med største Fornøjelse,“ svarede den Danske overrasket, „men jeg har ingen Penge.“ — „Bryd Dem aldrig om det,“ sagde Mr. Gould; „vi To afslutte Kjøbet, og i Henhold dertil faa Buenos Ayres Folkene deres Regning; men De faar ikke Mere udleveret end, hvad De betaler kontant.“ — Endog saadan var Handelen meget fordelagtig for den Danske; thi Meget af, hvad han fik for 6 d., var jo efter hans Beregning det Dobbelte værd. Slutsedlerne bleve underskrevne, og han begyndte at handle med fornyet Kraft. Ganske kort efter give England og Frankrig sig til at blokere Platafloden. Hestehaarene steg i Hast flere hundrede Procent, og den

Danske var ved Blokadens Ophør 30,000 £ værd. Er det ikke noksaa godt som den firkantede Diamant med det kronede M?“

Blandt dem, som havde lyttet til denne Fortælling, eller i det Mindste til Stykker af den, var ogsaa Ferdinand. Medens han gik op og ned, uvilkaarlig agtsom paa Havet, Himlen og Skibet og dog beskæftiget med Tanken om, at han nu endelig nærmede sig Rio de la Plata og Ravnen, havde de fremmede Tungemaal kun meningsløst naaet hans Øre, indtil han pludselig opfangede og forstod Ordene Danmark, Jylland, Forseelse, Flugt i en Ligkiste. Han var nær ved at tro det en Drøm, at han saaledes paa Atlanterhavet hørte Noget, der paa-faldende lignede eller mindede om, hvad der henhørte til hans Bedstemoders Historie. Netop saadan drømmer man jo ofte: En Hengliden i underligt Lys, Ting førte sammen, der ere hinanden fjernest, en skjult Mening, som man tror sig nær ved at gribe, og som dog undflyr. Der hengik et Par Minuter, uden at han kunde komme til Overbevisning om, at det var virkeligt omkring ham; thi hvadsomhelst han rørte ved, saa paa eller lyttede efter, kunde jo, som han meget rigtig bemærkede, ogsaa være Drøm.

„Men,“ sagde han endelig til sig selv, „saa vil jeg sgu ogsaa drømme, at jeg ta'er Fyren rigtig i Øjesyn.“

Det var en ret kraftig bygget Mand med et stort Hoved, kloge, venlige, brune Øjne, mørkt Haar og Skæg, der hist og her paa en egen Maade var isprængt med hvidt. Han syntes at være nogle og halvtreds. Ferdinand havde jo paa Overfarten oftere set ham, men flygtig. Men hvad saa? Kunde denne Mand, fordi han om en anden Mand havde fortalt Noget, der lignede det, som skulde være hændt hin Jacobæus, give nogen videre Oplysning? Og hvis han kunde, vilde han? Og hvis han baade vilde og kunde, hjalp det saa? Advokaten havde jo sagt, at der Intet var at gjøre, om man ogsaa viste ham selve Jacobæus paa Kjøbenhavns Gade, og nu var her i det Højeste et svagt Spor ved Sydamerikas Kyst.

„Ja, det er nu det Samme,“ sagde Ferdinand; „nu har jeg bidt Mærke i ham, og nu kan vi se imorgen.“

Men det var ikke Skæbnens Vilje, at Ferdinand paa denne Maade skulde følge Sporet. Han blev afløst fra sin Vagt og gik tilkøjs, og da han var purret ud, kom han netop tidsnok paa Dækket for at se, at der paa Siden laa et lille Dampskib, som modtog Posten og nogle begunstigede Passagerer, blandt hvilke hin Fortæller.

Det var jo ærgerligt; men Ferdinand trøstede sig strax: „Der kommer dog aldrig Noget ud af den Prokurator-sag! Det er altfor vidtløftigt. Nej, Bedstemoder har givet mig i Kommission at rejse Familien op. Hun sagde, at jeg skulde passe paa min Broder. Hun sagde, hvad der hørte til, at Ravnene kunde findes. Og jeg har været tro mod mine Kapitajner og mine Kammerater, og jeg holder noksaa meget af de Andre hjemme som af mig selv, saa Ravnene maa findes!“

Dermed gik han til sin Dont paa Skibet, og Synet af den mægtige Flod, der strømmede ud mellem vidt adskilte, tilsyneladende øde Kyster, bestyrkede ham i Troen paa det Æventyrlige og Usædvanlige; thi Flodens og Landets Udseende gav ham den Forestilling, som han vidste var urigtig, men dog ikke afværgede: at han var det første Menneske, der kom til Sydamerika.

Det nyttede ikke, at han kom til en stor By med Fæstningsværker, Kirker, Paladser og travle, mylrende Mennesker; Forestillingen blev i Sindet, noget forandret, men ogsaa noget rigtigere: Det var et nyt Land, og blot man kom noget fra Byen, vilde man træffe Steder, hvor Mennesker ikke færdedes, og hvor Dyrene levede som i gamle Dage og havde Forstand eller sære Evner som i gamle Dage.

Saasnart han kunde faa Orlov, begav han sig til en tysk Værtshusholder, der var bleven ham anvist som en skikkelig Mand, og spurgte ham, om han vidste noget Sted i Egnen, hvor der var Ravne.

Værtshusholderen forstod ikke Spørgsmaalet, dels fordi Ferdinand talte meget daarligt Tysk, dels fordi det ikke kunde falde ham ind, at en Sømand søgte efter Ravne; han troede derfor, at da Ferdinand sagde Rabe, mente han noget Andet end den Fugl Ravn. I en Krog af Stuen sad en bleg, febersyg Person, en Tysker, som tilsidst

deltog i Samtalen ved at skringe som en Ravn og slaa med Armene ligesom med Vinger og spørge Ferdinand, om det var det, han mente. Jo, det var det. Den Blege spurgte, om han vilde skyde Ravnene, og gjorde sig forstaaelig ved at lægge en Stok til Kinden som en Bøsse. Nej, svarede Ferdinand, han vilde ikke gjøre Ravnene Fortræd; men naar han blot fandt dem og var sammen med dem, saa skulde han nok sørge for Resten. Værten og den Blege saa spørgende paa hinanden. Endelig sagde den Blege, at han nok vilde paatage sig at føre Ferdinand til et Sted, hvor der var Ravne; men det var paa den anden Side af Floden, og Rejsen var dyr, og han vilde have Noget for sin Ulejlighed. Ferdinand havde hele sin Hyre og brød sig ikke om Penge, men var saa klog at sige, at han ikke vilde betale sin Ledsager, før de kom tilbage, og lod sig først efter langvarig Underhandling bevæge til den Overenskomst, at han skulde betale Halvdelen, naar han saa Ravnene, og Halvdelen, naar de fra Sletterne igjen naaede Floden.

Næste Morgen tidlig, en dejlig Foraarsmorgen, begav Ferdinand sig med sin blege Ledsager paa Rejsen, opfyldt af hjertebankende Haab og Forventning. Hvo der havde set den friske, smukke Sømand og mærket hans Sinds Længsel og Uro, vilde have trot, at han gik til Møde med en elsket Pige eller i det Mindste med Slægt og Venner. Ved hele Platafloden, ja i hele Amerika, for ikke at sige: i hele Verden, vilde Ingen have gjættet eller trot, at han vilde ud paa Pampassletten at søge efter en Fugl med en Sten fra Island i Næbet. Og Ingen anede eller troede det mindre end hans Ledsager, der havde den Hensigt at bedrage ham, men dog hele Tiden var i Frygt for at blive lokket i en Fælde af ubekjendt Art, at blive brugt som Deltager i et eller andet politisk eller ikke-politisk Komplot. Derfor vilde Ledsageren fra Først af ikke i nogen Retning, som Ferdinand foretrak eller antydede, men førte ham, saasnt de i Færge vare satte over Floden, ad langsommelig Omvej, der medtog Størstedelen af Dagen, til en Hytte, hvor han foreslog at de skulde overnatte. Hytten laa paa den uoverskuelige,

flade Græsslette og var beboet af en Mestizkone, hvis Mand var ude at drive Oxer sammen til Slagtning. For gode Ord og Betaling var hun villig til at give dem Natteleje, og Ferdinand fandt dette Stød saa godt som ethvert andet: da Solen sænkede sig, mente han at kunne gaa ud og se efter Ravnene. Forgæves advarede hans Ledsager ham imod, at det strax vilde blive mørk Nat, og at der var vilde Dyr; Ferdinand gik ud, forvildede sig i det pludselige Mørke, hørte og saa ingen Fugl og fandt først ved Midnatstid dødstræt tilbage til Hytten.

Da han vaagnede om Morgenen, savnede han sin Ledsager, sin Trøje og det Bælte, han havde haft om Livet, og især ved den sidste Opdagelse blev det ham klart, at han levede i en slet Verden, og at han rimeligvis var bestjaalen. Mestizkonen stod rolig og kogte Cacao, og der udviklede sig efterhaanden en Samtale og Strid af egen Art; thi hvor lidet ferm en dansk Sømand er i Gestus, saa vil han dog, naar han mærker sig bestjaalen for Penge og Klæder, finde Evne til at tydeliggjøre det med Uvilje endog for en spansk Mestizkone, og der vil i hans Uvilje mærkes blandet nogen Mistanke eller Bebrejdelse mod hende, hvilken hun, enten hun er uskyldig eller ej, vil vælte fra sig med høje Ord og stærke Tegn. Konen var uskyldig og viste derfor ingen Fjendtlighed, men blot Ærgrelse og Vrede blandet med nogen Medlidenhed eller maaske Fortrydelighed over, at Tyven havde taget Alt selv. Ferdinand begreb endelig, at der Intet var ved Sagen at gjøre, sad nogen Tid mismodig og besluttede derpaa, hurtigst mulig at vende tilbage til Skibet og begynde sin Søgen forfra med mere Forsigtighed. Men da han vilde gaa, foer Konen op med stor Hidsighed og stillede sig i Vejen for ham; saa urimeligt det end var, forlangte hun, skjønt han var bestjaalen, at han skulde betale for Aftensmad og Natteleje. Der begyndte en ny Strid, meget heftigere og for Ferdinand vanskeligere end den forrige; det nyttede ikke, om han satte et vredt eller et mildt Ansigt op, ved den mindste Bevægelse, han gjorde, skreg hun og udbredte Armene for at holde ham fra Døren. Endelig hørtes Hestetramp, og hendes Ægte-

fælle kom, en undersætsig, skægget Mand med uhyre bred Hat, et Kvarter lange Sporer og en lang, spydlignende Pig i Haanden. Der var et Par Andre med ham, og en af dem kunde til al Lykke lidt Engelsk. De toge Ferdinand i Forhør som for en Kriminalret, og hvor meget han end vaandede sig derved, maatte han ud med sin Hemmelighed: Han søgte en islandsk Ravn med en Sten i Næbet, hvorved han kunde faa tre Ønsker opfyldt. Mændene og Konen lo ikke, da de fik det forklaret; de saa paa hinanden. De havde Evnen til at tro paa det Æventyrlige; de kunde selv finde Ravn og Stenen. Hvo ved, hvorledes de senere have søgt! Hvo ved, hvilken indbyrdes Skinsyge, hvilket Fjendskab imellem dem Sletten har været Vidne til! I Øjeblikket nøjedes de med at spørge Ferdinand om hans Skibs Navn, for at de kunde faa hans Gjæld betalt, delte derpaa deres Frokost med ham og lode ham gaa.

Ved Middagstid naaede han Floden og Færgestedet, netop som Færgen var ifærd med at sætte fra. Den Regel synes at herske, at velklædte Folk uhindret kunne gaa ombord, hvorimod slet- eller halvklædte kun tilstededes efter at have betalt Fragten, og da Ferdinand i Øjeblikket virkelig henhørte til sidstnævnte Art, rakte Manden, der var ifærd med at afkaste Landingsbrættet, sin Haand frem paa en Maade, der ikke kunde lade ham uvis om Meningen. I denne store Forlegenhed fik Ferdinand paa Færgens Agterdæk Øje paa den Herre, som hin Nat havde fortalt om Danmark og Jylland, og uden at gjøre sig Rede for sin hurtige Beslutning tilraabte han ham paa Dansk: „Aa, gode Herre, værsgo at betale for mig, De skal faa det igjen, naar vi er ovre.“

Manden greb uvilkaarlig i Lommen, og Færgebaadens Kasserer, hvis skarpe Sands havde fulgt Raabet og Bevægelsen, ventede ikke engang at se den lille Sølvmynt, men lod Ferdinand slippe over samtidig med, at Skibet gik.

Forstavnen var fuld af Mennesker, Kvæg og Gods, og Ferdinand kunde kun med Langsomhed arbejde sig agterud i den Hensigt at takke sin Hjælper. Han var imidlertid knap naaet til Storsejlet, før han mærkede en

pludselig Uro omkring sig, og det var for ham, som om en tilsvarende Uro samtidig opkom i hans eget Sind, uden at han forstod Grunden dertil. Sagen var, at det straalende Solskin, der havde ligget over Floden, med Et blev dæmpet, som om der var kastet et Slør over Himlen, og en sort Sky, der et Øjeblik i Forvejen kun havde vist sig som en Plet paa den blaa Horizont, kom med rivende Hast op ad Floden, hastig og hvæsende som et Lokomotiv, udspilende sine Vinger som en Fugl, der voxede stor nok til at gribe hele Jorden. Kvæget brølede dumpt, Menneskene skreg, Færgefolkene fik ikke Tid til at stryge Fokken, og Ferdinand følte sig af det kantroende Skib og af Vinden slynget ud i Floden.

Det var næsten mørkt; men Bølgerne lyste med et sær-eget, elektrisk Skum, og naar han løftedes op, kunde han skimte den Flodbred, han havde forladt. Imellem de forfærdende, raslende Brag, der lød i Atmosfæren, hørte han Dødsskrig i nogen Afstand, men havde nok at gjøre med sig selv. Efter et Par Sekunders Forløb saa han noget Sort ved Siden af sig; det løftedes samtidig med ham op paa en hvid, lysende Bølge, og han gjenkjendte Manden, der havde betalt for ham. Han stred godt i Tavshed; men Larmen, Lufttrykket, Bølgernes Slag og de tunge Klæder fik Magt over ham, og pludselig gjorde han en Bøjning ind mod Ferdinand med det halvkvalte Raab paa Dansk: „Kammerat, forlad mig ikke!“

„Nej, hun sagde saa, min Bedstemoder,“ svarede Ferdinand og greb med sin venstre Haand Manden i Haaret.

„Saadan! Hjælp mig blot til at aande!“ sagde Manden, der var Svømmer nok til ikke at omklamre sin Hjælper.

„Støt Dem kun til min Skulder; jeg kan ro lidt med een Aare,“ sagde Ferdinand.

Faa Sekunder efter var Himlen ligesaa hastig klar og rolig, som den før var blevet mørk og oprørt, og med Kræfterne fornyede af det livsalige Solskin arbejdede Begge fremad og naaede endelig Land, den Fremmede udmattet til Døden, Ferdinand noget træt; men med ægte Sømandsinstinkt vendte han sig om for at se, om ikke derude var Nogen glempt og til at redde. Der var Intet; saa langt Øjet rakte, var Floden som fejlet for Liv.

Den Fremmede laa længe gispende og med lukkede Øjne. Endelig løftede han Hovedet lidt, saa paa Ferdinand og sagde: „De har reddet mit Liv.“

Ferdinand blev forlegen og svarede: „Det er muligt.“

Den Fremmede gjentog med Inderlighed: „Jo, De har!“

En Stund efter rettede han sig mere i Vejret og sagde: „Men sig mig dog, hvordan faldt De paa at tiltale mig paa Dansk?“

Ferdinand tog Mod til sig efter Ordet: Man kan lige-saa godt springe som krybe i det, og svarede: „Hedder De ikke Jacobæus?“

„Nej, jeg hedder ikke Jacobæus. Hvordan falder De paa, at jeg skulde hedde Jacobæus?“ spurgte den Anden meget opmærksomt.

„Ja, saa siger jeg om Forladelse.“

„Nej, der er ingen Skade sket. Men, i Guds Navn, sig mig, hvordan De er kommen derpaa. Det interesserer mig meget.“

„Aa, jeg kom for Skade og hørte den Historie, De paa Dampskibet fortalte fra Jylland, og saa tænkte jeg, det var Dem selv.“

„Det er sandt! Jeg syntes nok, jeg havde set Dem før! De var paa Dampskibet. — Ja, det er ganske rigtigt, det var min egen Historie; men hvorfor skulde jeg saa netop hedde Jacobæus? Hvad har De med en Jacobæus at skaffe?“

„Aa, det var en Kæltring — ja, De siger jo, at det er ikke Dem — som snød min Bedstemoder og nok gjorde andre Ulykker.“

„Hvad hed Deres Bedstemoder?“

„Mdm. Seilstrup.“

„Mdm. Seilstrup,“ sagde den Fremmede og tav paa-faldende længe.

„Hedder De saa Jacobæus?“ spurgte Ferdinand.

„Nej,“ svarede den Anden sagtmodig, „jeg hedder Philpots; men jeg har heddet Phillips.“

„Naal“ sagde Ferdinand i en Tone, der tilkjendegav, at efter hans Mening kunde den, der engang havde heddet et Andet, ogsaa have heddet et Tredje.

Hr. Philpots eller Hr. Phillips syntes imidlertid ikke

at give Agt derpaa, men sagde efter et langt Ophold: „Rejser De for at søge Hr. Jacobæus?“

„Nej, jeg rejser ikke just for at søge ham; men skulde jeg netop træffe ham, saa agter jeg at slaa en Klo i ham. — Og nu er vi ene her!“ tilføjede Ferdinand, der tænkte stærkere og stærkere paa sin stakkels gamle Bedstemoder og sin Moder og paa Vilhelm og Morten og blev hed i Hovedet.

„Ja, nu er vi ene her,“ svarede Hr. Philpots, „og hvis jeg ikke kan overbevise Dem, saa er jeg beredt til at tage mod Følgerne. Jeg har i et Skindbælte om Livet en ikke ganske ubetydelig Sum; den er maaske tilstrækkelig til at dække, hvad Hr. Jacobæus skylder Deres Bedstemoder, og jeg vil gjerne afgive den, da jeg dog skylder Dem Erkjendtlighed, fordi De har frelst mit Liv. Men jeg er ikke Jacobæus.“

„Vorherre bevare's!“ sagde Ferdinand forskrækket. „Tror De, jeg er en Stratenrøver? Naar De ikke er Jacobæus, kan De gaa ad — jeg havde nær sagt Noget — med Deres Penge!“

Philpots saa med Tilfredsstillelse ind i Ferdinands Ansigt, der var blevet blussende rødt af Uvilje.

„Gud ske Lov,“ sagde han, „der er en af den ægte Race! De er en rigtig dansk Søgut, saadan som jeg i gamle Dage hørte, at de skulde være. — Saa sandt som der er en Gud over os, hedder jeg ikke og har aldrig heddet Jacobæus! Jeg vil bevise Dem det og maaske noget Mere. Saa lad os nu være Venner.“

Philpots talte saa blødt og spurgte saa klogt, at Ferdinand ikke kunde modstaa. Efter en halv Times Forløb var der ikke en Krog i hans Hjerte, som den Anden ikke kjendte, Ravenen og hans sidste Æventyr end ikke undtagen, og til Gjengjæld fortalte Philpots ham sin Historie, egenlig kun Gjentagelse af, hvad Ferdinand allerede vidste, men med det Tillæg, at de havde været To i Følge paa Flugten fra Danmark, og at den Ene hed Jacobæus. Ogsaa lod det til, at Philpots meget godt vidste, hvad der havde været i Vejen med Jacobæus, da han flygtede.

Ferdinand var blevet saa utaalmodig, som om han lige

kunde følge Sporet og naa Jacobæus; men dels behøvede han kun at se sig om for at føle sig magtesløs, afskaaren paa Plataflodens ensomme Bred, dels indsaa han, at han maatte vente, til Hr. Philpots vilde og kunde rykke frem med det „noget Mere“, som han havde givet Hentydning om. Han besvarede derfor saa taalmodig og saa godt som mulig de Spørgsmaal om ligegyldigere Ting, som Philpots nu henvendte til ham.

„Det er saa længe, længe siden, at jeg har mødt en Dansk,“ sagde han, „saa at jeg undrer mig over, at jeg endnu kan Sproget. Først var der en Tid i London, da jeg havde mine gode Grunde til ikke at søge Landsmænd; saa kom jeg ind i store Forretninger og anlagde et Hus herovre, og det har jeg gjort til Hovedhuset, for jeg syntes bedre om Klimaet her. — Sig mig, har De nogensinde været i Fredericia?“

„Ja, under Krigen,“ svarede Ferdinand.

„Det er sandt, de have havt Krig hjemme! Hvor jeg glædede mig over Slaget ved Fredericia og Slaget ved Isted! Tyskerne her vidste ikke, at jeg var Dansk, saa at jeg ret kunde fornøje mig ved at udhæve de Danskes Sejr. Var De med?“

„Ja, lidt; men jeg har en Broder, der blev Kapitajn i Slaget ved Isted,“ sagde Ferdinand stolt.

„Ej, ej!“ sagde Philpots og tog til Hovedet, som om han endnu havde Hat paa. „Hvor var De med?“

„Aa, lidt, saadan hist og her.“

„Men De har været i Fredericia? Sig mig, saa De ikke der en lille Person, som hed Simon Levi? Han var lidt skruetrigget, da jeg kjendte ham, og det har vel ikke forandret sig med Aarene, hvis han lever. Har De ikke stødt paa ham?“

„Nej,“ svarede Ferdinand, „ikke det jeg ved. Jeg husker nok, at jeg engang har set en lille, skruetrigget Fyr med smaa, sorte Øjne, som saa ud til at kunne hedde Simon eller Levi, og som kom ind et Sted som en Hund i et Spil Kegler; men det var ikke i Fredericia; det var ved Kjøbenhavn.“

„Naa, han er maaske taget til Kjøbenhavn, eller maaske er det ikke ham. Det var en Ven af mig, da jeg kon-

ditionerede, min bedste Ven; det viste han, da jeg maatte bort. Alt, hvad han ejede, var to Rigsdaler, og dem gav han mig til Rejsepenge. Jeg har saa tidt tænkt paa ham og saa gjerne villet sende ham de to Rigsdaler med Tak og rigtige Renter. Den første Gang, jeg fik en stor Guldmynt, tænkte jeg paa ham. De skal se den Guldmynt, den er rigtig stor og smuk ligesom en Medaille. Det er en Skam af mig, at jeg i saa mange Aar ikke har gjort Noget . . . . men man glemmer, især naar man ikke rigtig tør huske. Naar De rejser hjem, kan De da tage i det Mindste Guldmynten med. Maaske lever han og vil skrive mig til og ikke lade Nogen vide, at jeg er eller var . . . . tror De, det kan blive mellem Dem og ham, hvis De finder ham? Jeg har intet Ondt gjort; men jeg kan aldrig komme hjem, og De forstaar, at jeg ikke vil have det omtalt.“

„Ja, vel,“ svarede Ferdinand.

Deres Samtale blev afbrudt ved, at de saa et lille Dampskib komme og sejle langsomt hen langs Flodbredden. Det var udsendt for at opsøge og redde, hvad der kunde være i Behold efter Tornadoen eller Pamperoen. De viftede og vinkede, til man blev opmærksom paa dem og tog dem ombord.

Da Ferdinand nogle Dage efter besøgte den rige Handsherre i hans paladsagtige Gaard, var Utilbøjeligheden til at faa Noget at gjøre med „Prokuratorsagen“ igjen kommen frem. Dog var det ikke dette alene. Det Blik, Folkene paa Steppen havde kastet til hinanden, den umiskjendelige Interesse, som de, efter hans Opfattelse, havde faaet for Ravnen, havde, hvis det ellers var nødvendigt, bestyrket ham i Haabet og Troen, og den store Scene, der var paafulgt, Faren, den lykkelige Frelse fra Faren, og det interessante Bekjendtskab havde givet ham fornyet Lyst til det Æventyrlige. Da han derhos to Gange havde maattet fortælle om Ravnen, var den Skyhed, hvormed han hidtil havde bevaret sine Tanker eller Drømme, betydelig aftaget, og han gik for at spørge om

Raad med Hensyn til en ny Udflugt med en vis Flothed, næsten som om han kunde være stolt af at have et saadant Ærinde.

Kjøbmanden kunde ikke forstaa, at et voxent, i andre Henseender fornuftigt Menneske holdt fast paa en saadan Forestilling. Da han første Gang havde hørt den udtale, havde hans eget Sind efter en Vandring paa Livets og Dødens Grænser enten været mere modtageligt for eller givet mindre Agt paa, hvad der fjernede sig fra den solide, regelbundne Virkelighed. Men nu, i hans inderste Kontor, mellem Handelsbøgerne og ved Jernskrinet, syntes det unge Menneske ham at have en Skrue løs eller i det Mindste en fix Ide, og havde Ferdinand ikke paa andre Maader vakt hans Behag eller i det Mindste hans Taknemlighed, vilde han have givet efter for den frastødende Virkning, vi Alle føle overfor „det Forstyrrede“, der haardnakket tror paa sin Ufejlbarehed og stirrende forlanger af os, at vi skulle tro.

Nu sagde han: „Min kjære, unge Ven, jeg vil meget gjerne tro, at der er Ravne paa Island, og det synes mig ikke aldeles umuligt, at en af dem kan flyve her til Sydamerika med en Sten i Næbet, skjønt det maa da være en meget lille Sten. Jeg vil heller ikke disputere med Dem om, hvordan man skulde faa fat i Ravnene og Stenen, for der er dog altid en Mulighed. Men har De ogsaa med Deres gode, sunde Forstand rigtig betænkt det Urimelige — eller hvad skal jeg kalde det? — det Overnaturlige i, at man ved Hjælp af en saadan Sten kunde faa sine Ønsker opfyldte?“

Ferdinand vaandede sig noget ved saaledes uventet at komme med sin Drøm og hemmelighedsfulde Haaben helt hen til Lyset, men svarede: „Det er dog sket før, for jeg har læst det paa Tryk, og min Bedstemoder sagde det.“

„Ja, men ikke Alt, hvad der staar paa Tryk, er sandt! Noget skrives, for at man skal tro det, men er dog ikke troværdigt, f. Ex. Meget i Aviserne; Andet skrives, for at man ikke skal tro det, men blot more sig, og det kalder man Æventyr. De har læst et Æventyr og ladet Dem forlede til at tro derpaa.“

„Jeg læste det i en Bog, som min Kapitajn laante mig,“ svarede Ferdinand, „og min Bedstemoder sagde, at det var rigtigt.“

„Gjorde hun det? — Hør, Deres Bedstemoder, Mdm. Seilstrup, var jo en god, forstandig gammel Kone, ikke sandt?“

„Jo, det var hun rigtignok!“

„Ja, det formoder jeg, for jeg har jo kjendt hende, rigtignok da hun var ung, og da var hun ret en solid, dygtig, brav Kone. Fortæl mig nu nøjagtig, hvad hun sagde om Ravnene.“

Ordene: „Jeg har jo kjendt hende“, gjorde et dybt Indtryk paa Ferdinand; det var næsten, som om hun levede op, eller som om Manden, der her ovre i den fjerne Verdensdel sagde dem, fik Noget af hendes Væsen, blev beslægtet med hende, og Styrmand Ferdinand Carøe bøjede sig desaarsag for den ham forøvrigt højst ubehagelige Inkquisition og fortalte med den jernfaste Nøjagtighed, hvormed det stod for hans Sind, Alt, hvad der var hændt eller sagt hin Aften.

„Ja, der kan De se!“ tog Philpots igjen til Orde. „Hun sagde ikke bestemt, at Ravnene eller Stenen kunde findes; men hun sagde, at det ikke nyttede at finde Stenen, medmindre De først gjorde tre Ting, og det var formodenlig den brave Kones Mening, ligesom det er min, at naar De er tro mod Deres Foresatte og hjælpsom mod Deres Kammerater og har Nogen, De af Hjertet holder af, saa skulde det gaa sært til, om De ikke opnaaede tre gode Ting i Verden.“

„Ja, det kan jeg nu ikke være tjent med,“ sagde Ferdinand og rejste sig, idet han formodenlig tænkte paa, at Morten skulde have en Dampmaskine og Vilhelm den underlige Ting, der brast — ikke at tale om, at intet Menneske uden overvældende Nederlag gaar over fra en poetisk, om end ubevidst poetisk Stræben, hvoraf han engang er bleven betagen, til den rent prosaiske, den at faa jevn Betaling for sit Dagværk.

„Nej, stop lidt endnu, sid ned igjen!“ raabte Philpots. „Lad det da være, som De tror. Lad Ravnene flyve med Stenen, og lad Stenen have den overnaturlige Kraft. Men

søg dog ikke efter den paa saa urimelig Maade! Nu, da De var ude paa Sletten og ledte efter Ravnene, fandt De en Tyv eller Røver; næste Gang kan De støde paa en Morder. Sydamerika er ikke Danmark, og Pampas ere ikke Fælledeerne ved Kjøbenhavn. Og naar de allerede tror paa det Overnaturlige, kan De saa ikke nok begribe, at Ravnene, hvis den har Bud til Dem, vil finde Dem, naar Tiden er, uden at De behøver at søge? Det er jo et Lyk-ke-træf, De løber efter! Hørte De ikke Manden ombord fortælle om Diamanten? Hertugen af Brunsvig lovede ham 100,000 Frcs., hvis han kunde skaffe Marie Stuarts firkantede Ædelsten. Marie Stuart havde været Dronning i Skotland — hvis nu Manden var rejst til Skotland for at søge den? I Stedet for gik han ned paa Gaden for at opsøge en Ven, og der fandt Diamanten, ham. Det er saamænd det Samme, hvor De rejser eller sejler; skal De have Stenen, saa falder den ned til Dem, maaske lige ned i Munden, naar De sover.“

„Der er Noget i det,“ sagde Ferdinand; „men man kan ikke ligge paa Ryggen og gabe hele sit Liv.“

„Det er ogsaa sandt,“ sagde Kjøbmanden leende. „Men De kan jo ogsaa følge Deres lovlige Kald som Sømand. Hvis De blot ikke vi sejle efter Ravnene eller gaa fra Borde for at søge den, saa tilbyder jeg Dem Skib at føre. Kan De ikke strax blive Kapitajn, saa kan De bive 1ste Styrmand paa et godt, stort, nyt Skib — hvad siger De til det?“

Ferdinand vidste ikke, hvad han skulde svare; han fandt ikke Ord for den dunkle og dog stærke Følelse af, at han ikke kunde ombytte Maal med Middel. Han havde foretaget denne sin store Rejse som Middel til at søge Ravnene og formaaede ikke at love, at han vilde gjøre Skibsførsel til Maal. Han var ikke løst og kunde ikke løse sig fra Æventyrets Verden. Han takkede Kjøbmanden paa en forvirret Maade, der hverken sagde Ja eller Nej.

„Naa, tal nu rent ud,“ sagde Philpots; „synes De om mit Tilbud? Husk paa, at jeg er i overmaade stor Gjæld til Dem som min Redningsmand, og betragt det som

Noget, Ravnen har villet bringe Dem. Paa saadan Maade kan den bringe Dem Mere!“

„Ja,“ svarede Ferdinand, „saadant Noget har jeg rigtignok tænkt. Min Bedstemoder var jo en meget klog Kone, og det er jo meget muligt, at der var en Hage ved, hvad hun sagde, og en Dags Tid har jeg gaet og tænkt paa, at hvis De blot havde været denne Jacobæus, saa havde det været det, Bedstemoder havde sendt mig efter. Men De er jo ikke Jacobæus.“

„De tvivler dog vel ikke endnu? De tror dog den Forsikring, jeg har givet Dem?“

„Ja, natyrlig.“

„Ja, ja, det er godt. Men forresten kan jeg da ogsaa bevise Dem, at jeg ikke er Jacobæus. Se, her er et Brev fra ham til mig.“

„Et Brev fra ham!“ raabte Ferdinand.

„Ja, men det er meget gammelt. Der ser De, det er dateret Chikago i de forenede Stater, Marts 1820. De maa gjerne læse det; det angaar ikke Andet end nogle smaa Forretninger, som vi havde havt sammen i England. Der er en Efterskrift, som gjør det rimeligt, at han har forandret Navn; De ser, der staar: „Adresser fremtidig Dine Breve: Hotelejer Krog i Chikago.“ Jeg hørte ogsaa senere, at han var blevet Hotelvært etsteds; men vor Korrespondance hørte op, hvis han ikke har skrevet til mig under Navnet Phillips, som jeg af lagde.“

„Vil De overlade mig det Brev?“ spurgte Ferdinand, for hvem Jacobæus med Et stod levende, haandgribelig eller let at gribe, hvis man rakte efter ham.

„De vil dog vel ikke søge efter ham? Husk paa, Brevet er fra 1820! Det vilde næsten ikke være bedre end at søge Ravnen!“

„Ja, men kan De ikke se det, Hr. Philpots, nu har jeg to Ravne at søge efter, og hvergang jeg søger efter den ene, kan den anden løbe mig i Armene!“

„Vil De virkelig —“

„Gu vil jeg til Chikago!“

FEMTE KAPITEL

Medens Ferdinand foer efter en æventyrlig Fugl og efter Sporene i en Sag, som en Advokat, selv i heldigste Tilfælde, ikke vilde tage sig af, stod i den Kreds, hvor Krog var Centrum, Alting stille, tilfredsstillende stille, betragtet fra hans Standpunkt. Politiske Anliggender bragte vel Uro i Huset, men en behagelig Uro, netop af den Slags, han havde ønsket. Fabriken var pekuniært taget ikke af overvættes stor Betydning for en saa rig Mand; men han havde andre Grunde til at ønske den eller dens Befolkning under sin Haand, og det havde han opnaaet, uden at han behøvede at trække haardt i Løkken, der var kastet om den. Rigtignok kjendte han ikke Forholdet mellem Jemmy og Else; men det behøvede Tid for at blive ham en Hindring eller Ubehagelighed. Hvis Forholdet mellem Vilhelm og Otilie havde udviklet sig, kunde det kommet hans hvilende Plan med Oberstfamilien i Vejen; men det stod ligesom tryllebundet. Simon Levi var hemmelig vred, men for ubetydelig til at kunne skade, følte det selv og havde igjen stillet sig under Krogs Fane, saasnart han blev kaldet. Alt var roligt; hvad der mulig kunde bragt Forstyrrelse, fjernede sig frivilligt og ydmygt. Saa gaves Stødet til en Bevægelse fra en Kant, hvor Krog mindst havde ventet det: fra hans eget Middagsbord.

Becker deltog ikke gjerne i Krogs store Middagsselskaber, tildels fordi, som han sagde, hans Pligter ved Theatret forhindrede ham, men i Virkeligheden og væsenlig fordi de Interesser, der sædvanligvis beskæftigede Selskabet, vare ham for fjerne, og fordi han, som engang havde set ned paa Krog i social Henseende, nu fandt ham betydelig og stedse voxende, omgiven af Folk, blandt hvilke selv en Skuespiller som Becker ikke kunde spille en Rolle. Huset, hvor han havde trot at skulle herske, var blevet ham for stort og desaarsag ubehageligt.

Men en enkelt Gang maatte han dog være med, og paa den Tid, vi nu ere ved, gav Krog paa sin Fødselsdag en meget smuk Middag. Det var rigtignok kun et Herre-

selskab — blot Familiens egne Damer vare tilstede —; men han havde frit kunnet vælge mellem de Bedste og havde et godt Selskab.

Det hævnede sig nu paa Becker, at han havde kuert sin Hustru, holdt hende i Uro, Angst og Interesse for ham alene, tvunget hende til, i Verden kun at se ham. Da hun i simpel, men smagfuld Pynt, næsten endnu saa smuk, som ved sit Bryllup, beskeden, næsten ængstelig, traadte ind imellem de Forsamlede, vakte hun Beundring, og det varede naturligvis kun faa Sekunder, inden hun mærkede det. Ved Bordet kom hun til at sidde mellem livlige og begavede Mænd, der gik ud fra, at hun havde Aand, og saa havde hun. Hun ligesom levede op igjen, hun gjenfandt sin Ungdom. Dens Drøm om, at hun kunde betyde Noget mellem Dygtighed og Dannelse, at hun kunde hyldes, at et Ord af hende kunde belønne, var nu til en vis Grad virkeliggjort — ikke ved hendes Husbond, men fjernt fra ham. Det er et farligt Øjeblik for en Mand, og ingen Anden end han selv kan raade Bod paa Faren.

Men imidlertid kom netop Dæmonen over Becker. Der er som bekjendt ingen Fornuftgrund for det Dæmoniske Fremtræden; men rimeligvis hidrørte det denne Gang fra et Sammenstød mellem Behag og Mishag. Ellinor blev ogsaa for ham ung paany; men denne nye Ungdom blev erkjendt og paaskjønnet af Andre og beskæftigede sig med dem. Vel var hun, som hun sad der levende og smilende, hans Ejendom; men han kunde ikke hvile i Besiddelsen, før han i hende havde slukt hver Funke af Triumf over, at hun var Noget ogsaa for Andre. Endskjønt hendes Værdi for ham tildels bestod i, at Andre kunde skatte ham lykkelig i Besiddelsen, og at hun fri overfor Andres Hylding var og blev hans, vilde han dog hjemme have hende til en Maskine, der ikke paa egen Haand turde føle Glæde over, hvad hun var. Han vilde tilgive, forsone sig med hende, men efter at have reduceret det, der nu glimrede for hende, til Intet, og da han ikke kunde gaa den lige Vej og agere skinsyg paa hele Selskabet — netop fordi han nu var det — førte hans Dæmon Striden over paa de Enemærker, hvor

hun følte stærkest, og hvor hendes Nederlag derfor kunde blive dybest.

Hun kjendte ham tilstrækkelig til at vide af hans store, galante Omhu, da de forlode Selskabet, og af hans pludselige Tavshed i Vognen, at der vilde ske Noget; men endskjønt hun var forberedt, begyndte det dog at dirre i hendes Nerver, da han ved Hjemkomsten kaldte paa Else og i en kort, haard Tone, som han ellers ikke anvendte imod hende, spurgte: „Har min Svoger, den unge Krog, været her, mens vi var borte?“

Else svarede: „Nej, han plejer ikke at komme, naar Herskabet er ude.“

„Ja, ja; det er godt; jeg vil heller ikke have det Maskepi.“

Else blev baade rød og bleg og gik ud.

„Beware's!“ sagde han ironisk-trøstende efter hende, „jeg tror nok, han har agtværdige Hensigter.“

Ellinor havde sat sig, endnu med Mantille paa, og saa urolig paa Becker.

Hun havde maaske blot behøvet et Par blide, kjærlige Ord for at glemme det Øjeblik, da hun mellem Andre havde følt sig fjernet fra sin Husbond, for med sit hele Sind at ofre dem paa hans Alter, ligesom hun engang havde ofret Vilhelm Carøe. Nu videde hans Stemme og Adfærd Kløften ud, frembragte en Fornemmelse, som om hun var bleven ført i Fængsel og skulde paa Pinebænken.

Efter endnu et Par brusque Ord om Ubetydeligheder — korte Vindstød foran Orkanen — og under hvilke hans Ansigt blev alt mørkere, udbrød han med Et, ligesom snøftende, stønnende af Vrede: „Sige til mig, at jeg er en kold Egoist! Have den Uforskommethed at sige det til mig!“

Ellinor udbrød med Øjne store af Forbavselse: „Hvad er det dog, Becker! Hvem har sagt det?“

„Det har han, Din Fader!“

„Men det var jo, da vi blev forlovede!“

„Ja, men jeg har husket det!“ raabte han og rystede Hovedet, saa at de friserede Lokker kunde hænge vildt.

„Det sagde han! Den Uforskommede!“

„Becker! Det er min Fader!“

„Gud bevare's! Det er en Etatsraad . . . fra Asien, Afrika eller Amerika. Han er blevet til Noget! Det er Noget at være stolt af!“

„Jeg er stolt af ham, Becker!“

Tonen, hvori hun for første Gang talte, advarede Becker; han følte dunkelt, at han ikke turde gaa et Skridt videre; men saa skulde han have vejet, gjort det første Skridt til en Forsoning, medens Dæmonen netop forlangte at give et Stik.

Han fortsatte: „Værsgo! Vær stolt! Maaske af Jemmy med? Æblet falder vel ikke langt fra Stammen . . .“

Ved dette forfærdelige Stik — saa meget forfærdeligere, som det ogsaa ramte hendes Moder med Hentydning til Herkomsten fra Noget endnu mindre end Tyendslægt — blussede det i de afrikanske Bloddraaber, der vare i Ellinors Organisme, som indtil denne Dag knap havde været at mærke, men havde flydt fredelig og kun forøget hendes Skjønhed. Hendes Ægteherre forvandlede hende fra Kvinde til Panther, Nerverne dirrede ikke længer, Øjnene flammede, og i et forfærdende kort Moment, hvori det hvirvlede for hende, hvori Brevet, hint længe glemte Brev om hans dæmoniske Væsen og Alt, hvad der hørte til, blev sandt, stod hun med et Spring foran ham og løftede Haanden imod ham — han blinkede med Øjnene og veg, og i samme Nu var hun igjen Herre over sig selv, igjen Kvinde, men paa en anden Maade end et Sekund tidligere. Hun havde set et andet Ansigt. Et Ryk eller et Stik havde ramt Kjærligheden i hendes Hjerte — den var dræbt, ikke blot fordi hun var bleven tirret til at ville det Yderste, men ogsaa fordi han blinkede og veg, fordi hun med alt det Øvrige fik en Triumf, som Kjærligheden ikke kan leve sammen med. Den var død. Der var ikke Mere i dette Hus for hende. Hun gik ud af Stuen. Becker ventede hende en Stund, antog derpaa, at hun havde lagt sig paa en Sofa i Salonen, gik tilsengs og sov, og erfarede først den næste Morgen, at han ingen Kone havde i Huset — hun var gaaet hjem til sin Moder.

Becker søgte øjeblikkelig at faa Alt gjort godt igjen;

men det blev ham umuligt at faa Ellinor i Tale, og da han kom sammen i Enrum med Etatsraad Krog, vidste han ikke ret, hvad han skulde sige, fordi han ikke vidste bestemt, for hvad han var anklaget. Han valgte derfor at tale i Almindelighed og sammenblande saa mange Ting som mulig, tilvejebringe saa rørt Vand som mulig. Han sagde, at der kunde jo i ethvert Hus opkomme lidt Uenighed, og især med et saa livligt Gemyt som Ellinors. Han kunde maaske have saaret hende; men han vidste ikke hvordan, og i alt Fald kunde det ikke være ulægeligt, da han ikke havde villet saare. Det var dog ikke et enkelt uheldigt Ord, men Viljen til at gjøre Fortræd, hvorpaa det kom an, og det vilde Ellinor vist ogsaa selv føle, hvis hun ellers var ene om Sagen og ikke Andre stode bagved; thi det var jo nok muligt, at han, Becker, var kommen til at gaa En og Anden i Vejen, som havde Indflydelse paa Ellinor, mere Indflydelse, end han, Becker, hidtil havde antaget, ellers kunde han jo ogsaa have vogtet sig. Men naar en Dame gifter sig, saa plejer hun jo i Almindelighed, om ikke at opgive, saa dog at løsne sig lidt fra sin Familie —.

Her standsede Becker lidt for at fornemme, om han var anklaget for Fornærmelse mod Etatsraaden; men Krogs Ansigt blev lige ubevægeligt, hvorfor Becker vedblev:

„Naa, Herregud, jeg dadler ikke min søde, lille Ellinor for, at hun holder af sin Broder; men det er dog for haardt, hvis jeg skal straffes, fordi jeg ikke vil lukke Øjnene.“

„For hvad?“ spurgte Krog.

„Nu, ja,“ sagde Becker, „naar Alt kommer til Alt, er Jemmy jo et voxent Menneske, og jeg vil ikke sige, at jeg har nogen Ret til at kritisere, hvor maaske knap hans Fader har.“

„Hvor er det?“ spurgte Krog.

„Det er hans Kjærlighedsforstaaelse med vor Tjenestepige.“

„Bah!“ sagde Krog.

„Ja, jeg sagde fejl, jeg mente vor Husjomfru.“

„Deres — vores Else?“

„Ja. Hun er ikke nogen almindelig simpel Pige, og Kjærlighedshistorien imellem dem er maaske, naar man ret ser til, ikke saadan — saadan —“

„Hum!“ sagde Krog langt.

Becker vidste ikke, om og hvor dybt han havde ramt, og vedblev efter et lille Ophold: „Og saa er det jo ogsaa muligt, at et Familieforhold kan forstyrres ved Venner og Veninder. Jeg har aldrig holdt af dennehersens Kapitajn Carøe, skjønt jeg gjorde hans første Bekjendtskab i Deres Hus —“

Etatsraaden saa kun flygtig op; men Becker troede at læse Uro i Blikket og vedblev: „Og jeg har, oprigtig talt, ikke kunnet lide, at der i mit Hus var en Slags Stævnemøder mellem ham og min Kones Veninde, Frøken Winter.“

„Hum!“ sagde Krog, for hvem en Familieforbindelse med Obersten paany blev dyrebar i det Øjeblik, da hans egen Familie truedes med en Skandale. Men han sagde ikke Noget, og Becker blev igjen uvis om, hvorvidt han havde ramt og faaet Etatsraaden i en Lidenskab, der kunde bruges for ham selv og imod Ellinor eller foreløbig blot lede til en Konfrontation og stor Scene.

Han vedblev: „Det er ogsaa muligt, at jeg ikke har været saa forsigtig, som jeg for min egen Skyld burde være mod Harriet.“

„Hvordan det?“ spurgte Krog.

„Aa, det var jo i visse Maader Spøg; men De ved jo ogsaa, at der er Ting, som man taler om til unge Damer i Spøg, fordi man ikke tør tale alvorlig.“

„Hvad er det?“

„Ja, det er deres hele eller halve Inklinationer, og jeg har altid ment, at Harriet burde gifte sig med en vis dansk Mand, som De maaske ogsaa ønskede, og ikke —“

„Har der været talt om nogen Anden?“ spurgte Krog.

„Nej.“

„Naa?“

„Men der har maaske været tænkt paa en Anden — en Halvfætter.“

„Hum!“ sagde Krog.

„Maaske mere end tænkt — og netop nu,“ vedblev Becker.

„Netop nu?“ spurgte Krog.

„Ved den Ægteskabskontrakt, De selv foreslog, blev jo Medgiften egenlig Ellinors, og skjønt et Tilfælde som dette ikke var forudset dengang, bliver Formuen vel hendes —“

Becker sagde dette halv skødesløst, halv spørgende og ventede et Sekund paa en Bekræftelse eller Benægtelse fra Krog; men da Etatsraaden var uigjennemtrængelig tavs, vedblev han: „Ellinor, min stakkels, velsignede Ellinor, vil, naar hun forledes til at være haardnakket, næppe kunne blive i Byen, maaske heller ikke her i Landet —“.

Han standsede igjen for at mærke en Virkning, og da den udeblev, fortsatte han: „Og saa kunde det jo være en ret heldig Lejlighed for Harriet til at rejse med. Harriet vil, hvad hun vil.“

„Hum,“ sagde Krog.

„Jeg vil ikke sige,“ vedblev Becker i en for de Anklagede undskyldende Tone, „at man med bestemt Vilje og Hensigt har arbejdet paa en saadan Plan og intrigeret imod mig i mit eget Hus; men der er Ting, som man tilvejebringer uden at gjøre sig Rede derfor, men som man benytter, naar de er skete.“

„Hum,“ sagde Krog.

Det var Altsammen ret fiffig udtænkt og grupperet af Becker og kunde under almindelige Omstændigheder i det Mindste have ledet til Forhør, Undersøgelse, Diskussion, Udvexling af Bebrejdelser, halv eller hel Forsoning; men Alt strandede alligevel, fordi noget Væsentligt manglede: Krog holdt ikke af ham, og selv om han havde villet, havde Krog ikke kunnet udrette Noget med Ellinor. Hun var nu engang ikke af de Naturer, der handle i halve Stemninger; heller ikke var hun bange for Samfundet eller „Folk“. Hun var i høj Grad Kvinde; hvor Kjærligheden ikke førte hende, kunde alle Byens Vognmandsheste ikke drage hende. Man siger, at et Menneskes Hoved kan afhugges og sættes paa igjen uden Skade, hvis det blot sker strax, og uden at en Draabe Blod er

spildt; kun vil Vedkommende, hvem det hændes, altid beholde en stiv Hals. Saadan er det ogsaa muligt, at hvis i samme Øjeblik, som Katastrofen indtraadte, den Myndighed, der havde forenet hende med Becker, ogsaa havde søgt at hele Brudet, vilde hun af Pligtfølelse være bleven og have baaret Baandet som et Aag. Men der blev ikke tænkt paa den Hjælp, før det var meget for sildig. Dagen gik hen, og det Øjeblik kom, da Byen vidste, at Skuespiller Beckers Kone var gaaet fra ham eller løbet fra ham.

Ingen, der nogensinde havde set Ellinor eller hørt hende omtale, troede, at Skylden laa hos hende, og Ingen, som kjendte Becker, tvivlede om, at Skylden laa hos ham, ja, man tillagde ham en større eller meget mere materiel Skyld, end han havde. Hans nærmeste „Venner“ sagde, at hvad der undrede dem, var kun, at hun havde holdt ud saa længe. Han stod aldeles ene overfor en saa bestemt Opinion, at der ifølge Alles Mening vilde ske Noget den første Aften, han igjen optraadte.

Der var da ogsaa i det propfulde Hus knap et Menneske, som ikke var imod ham, og havde en Eneste begyndt at hysse eller pibe, vilde der udbrudt en Orkan af Mishagslyd. Men hver Enkelt ventede en kort Stund paa, hvad Publikum vilde gjøre, og i næste Øjeblik havde Becker en af sine Yndlingsrepliker. Han sagde den i samme Stilling, med samme fuldendte Tone og med samme geniale, i Lampeskinnet funklende Blik som forhen — Publikum kom ind i den æsthetiske Beundring, og det varede ikke længe, før Huset rungede af Bifaldsklap.

„Intet kan dræbe Dig, Du maa overleve Dig selv,“ sagde samme Aften en af Beckers Venner til ham.

Hvor lidet end Becker havde formaaet at paavirke Krog for sit eget Vedkommende, saa havde han dog fuldkommen opnaaet at sætte ham i Uro og Sindsbevægelse.

Det var allerede slemt nok for Etatsraadens Familie, at Ellinor havde forladt sin Mand. Selv om Folk vilde

erklære sig imod Becker — hvad Etatsraaden ikke kunde vide — blev det dog en Slags Skandale, og hvis man end turde haabe, at der i den offentlige Mening vilde vise sig Sympathi for den svagere, for Kvinden, saa vilde dog Etatsraadens politiske Anseelse være udsat for Fare, hvis ogsaa Sønnen gjorde Skandale med Else Frederiksen. Derfor fik Jemmy øjeblikkelig Ordre til at begive sig tilbage paa Fabriken og ikke uden udtrykkelig Tilladelse eller Opfordring komme til Kjøbenhavn — en Befaling, som Jemmy beredvillig efterkom, fordi Else paa denne Tid fandt Anledning til at forlade Beckers Hus og tage tilbage til Humlebæk.

Med Jemmys Fjernelse fra Else var imidlertid kun Lidet gjort; det Vigtigste stod tilbage. Under de forhaandenværende Omstændigheder blev Partiet med Oberstens Datter, som alt bemærket, igjen værdifuldt; men saa maatte man have denne Vilhelm Carøe af Vejen. Fra det Øjeblik, Nogen af Familien Carøe blev ham en Hindring, syntes Krog at tænke paa den hele Familie med Uro og Bitterhed og kun at finde Trøst i, at han ved Tilfældets Gunst havde den under sin Haand. „Jeg havde tænkt paa at gjøre dem godt,“ sagde han ved sig selv; „men det vil ikke lykkes, og det var rigtigt — det var rigtigt, at jeg gjorde det med Forsigtighed.“

Han søgte efter Nogen, der kunde tage derned og med Fasthed og Kløgt udføre hans Vilje, og hans Valg faldt paa Kammerraad Ask — thi Ask var nu blevet Kammerraad og Kontorchef i et Revisionskontor. „Ask kan nok tage Permission og rejse derned, og det kan se ud, som han blot skal undersøge Regnskaberne. Det er aldeles respektabelt, naar man bruger en kongelig Kontorchef. Han skal heller ingen Uret gjøre dem, ingen Uret.“

Ask var snart villig til at paatage sig den Opgave, som Krog stillede ham: at indføre Orden og Sparsomhed paa Fabriken. „Jeg har der en prægtig Fyr,“ sagde Krog, „et sandt Geni, Morten Carøe; men han er kun et Geni, naar han bliver i sin Sfære som Mestersvend; saasnart han kommer ud over det, forstyrrer han Alt. Broderen, dennehersens Kapitajn, kan man ikke ligefrem jage bort, for han bor jo i Familiens Lejlighed og trækker

ingen Gage; men med sine Ideer gjør han blot Morten endmere fortunlet, og det er bedst, han faar over Fingrene, naar han vil røre ved Noget, der ikke vedkommer ham.“

Med denne Instrux rejste Ask, og Krog begav sig til Oberst Winter „for dog engang at tale med ham om Fabriken dernede“. Han sagde imidlertid Intet om en Opgjørelse af Ejendoms- eller Pengeforholdet, og Obersten, der havde sin særegne Ulyst til at faa Klarhed i dette Punkt, spurgte ham ikke. Derimod sagde Krog: „Jeg har nu sørget for, at der er blevet indrettet en smuk Bolig dernede, en rigtig Bolig for et Par unge Folk. Jeg har nogle flere Penge staaende deri end De, Oberst Winter; men den Forskjel kunde jo udjevnes paa anden Maade.“

„Hvordan det?“ spurgte Obersten.

„Aa,“ svarede Krog, „jeg kunde jo f. Ex. aftræde mine Fordringer og Mere endnu til min Søn, og hvis De ikke synes, at det er en altfor gammeldags Maade at fri paa, at man gaar til Faderen først, saa —“

Oberst Winter rettede sig med militær Værdighed og svarede: „Min Datter har sin Frihed, Etatsraad Krog. Hendes Forældre stole paa, at det Valg, hun vil gjøre, naar Tiden kommer, er fornuftigt, og saa ville de bifalde det, hvem det saa er.“

„Det er altsaa dog intet Afslag, min kjære Oberst,“ sagde Krog jovialt.

„Afslag, min gamle, brave Ven!“ svarede Obersten. „Hvordan kan jeg afslaa? Naar min Datter vil have Deres vakre Søn, hvorledes kan jeg saa modsætte mig?“

„Saa er det bedst, at vi to Fædre for det Første kun tale om det Reelle. Den Fabrik er en vanskelig Ting. Uden Kapital vil den sygne hen, med Kapital er den en Guldgrube. Og ingen Stilling her i Landet er mere anset end en Fabrikherres. Man kommanderer i det Distrikt, hvor man har en stor Fabrik, man er Konge der, man sætter Valg igjennem, og jeg indser virkelig ikke, hvorfor ikke De, Oberst Winter, skulde ind paa Rigsdagen og hæderlig repræsentere Armeen — og saa har man da før set en Oberst blive Krigsminister.“

„Jeg er for gammel, min gode Ven,“ svarede Oberst Winter.

„De er nogle Aar yngre end han, vi have — De er for ung!“

„Saadant Noget smører man os Gamle om Munden med — skjønt jeg slet ikke vil sige, at jeg er for gammel til at gjøre mit Land Tjenester. Jeg har aldrig levet for Andet end min Konge og mit Land. — Men hør, hvis Deres Søn skal have Fabriken, hvad skal der saa gjøres ved vor skikkelige unge Ven, Morten Carøe?“

„Man maa naturligvis se at affinde sig med ham. Uden Kapital, som han er, kan han dog ikke hænge ved Fabriken; men Uret skal der ikke gjøres ham.“

„Nej, Uret maa der ikke gjøres ham.“

Endnu havde Krog en Opgave at løse. Familiedisciplinen, der syntes rystet, siden de gode Dage vare komne, skulde ogsaa gjenoprettes overfor Harriet; men her behøvedes Forsigtighed. Krog kjendte hende og de amerikanske Ideer, hun havde medbragt. Han kaldte hende ind til sig og talte tilsyneladende kun om Ellinor, om det Sørgelige, der var sket, og om det Resultat, man nu saa af Inklinations-Giftermaal. Han talte Engelsk; det var Gemytlighedssproget imellem dem.

Han vedblev: „Jemmy kan jeg heller ikke ganske forlade mig paa, endskjønt I Børn endnu mere end andre Børn skulde holde fast ved Eders Fader og følge hans Raad. Om Dig ved jeg da, at Du er fornuftig og tilforladelig.“

„Fader kan stole paa, at jeg ikke gjør Noget imod Faders Vilje. Men jeg holder ikke af dette Land, jeg har ikke Tillid til det.“

„Hvorfor ikke?“ spurgte Krog opmærksomt.

„Jeg ved ikke.“

„Hvilket andet Land foretrækker Du?“

„Jeg foretrækker intet paa den Maade, at jeg vilde gjøre Fader imod.“

„Vel; hvis der er Nogen, Du synes om i et andet Land, kunde de jo komme herover.“

„Det kan ikke ske af flere Grunde. Man vil være uafhængig; man har Pligter at passe.“

„Nu, Harriet, spørger jeg Dig som en Ven, ikke med nogen Myndighed, men som en faderlig Ven: har Nogen friet til Dig?“

„Man har.“

„Well?“

„Jeg kan vente.“

„Til jeg dør?“

„Nej, til Fader og jeg ville det Samme.“

„Der er ingen Planer — ingen Sideplaner?“

„Nej.“

„Vel, Harriet, Dit Ord er saa godt som nogen Mands. Jeg tager det.“

Saaledes beroliget med Hensyn til Mytteri ombord rettede Krog igjen sin Opmærksomhed udadtil og ventede paa Efterrretninger fra Ask.

Det kommer ofte mindre an paa Indholdet af en Instrux end paa dens Bærers Karakter. Han kan gjøre det Blide haardt og det Haarde blidt, efter Reglen: *C'est le ton qui fait la musique*¹⁾. Og enten Krog tilfulde kjendte Ask eller ej, saa havde han valgt rigtig, aldeles overensstemmende med sin Hensigt.

Ask var snart inde i alle personlige Forhold ved Fabriken, og her viste det sig da, at fordi man begynder med, i Literatur eller Politik ikke at kunne unde Andre Noget, saa holder det nagende Onde, Misundelsen, sig ikke indenfor disse Enemærker. Det er sandt, at Ask var blevet Kammerraad, at hans egen Sjæl havde faaet nogen Mættelse; men da han her saa, at Nogen havde skabt Noget, gjorde det ondt i ham, halvt som Selvbebrejdelse, halvt som en Skæbnens Mangel paa god Vilje imod ham. Krog misundte han ikke; ham havde

¹⁾ Det er Tonen, der gør Musikken.

han faaet sat saa højt, vænnet sig saadan til hans Lykke, betragtet ham som en Indsø, hvortil Skæbnen nu engang sendte de rige Vande, der skulle være etsteds og flyde ud etsteds, saa at det ikke generede ham, ja han var rundhaandet med Hensyn til gode Ønsker for Krog, bildte sig derfor ind, at han følte Venskab for ham, og at han med næsten ren Lidenskab var hans Fjenders Fjende og hans Venners Ven. Men selv om dette ikke havde været, vilde det dog været vanskeligt for et saa lille Gemyt som Asks, naar han kom ligesom med en Prokonsuls Magt til en Provins, at udøve den med Skaansel.

Det var snart at mærke, at der var kommet en Herre, som greb ind i Alt, og som befalede, ikke af Hensyn til det Rigtige og Tjenlige, men for at udøve Herredømmet.

Tilrods for Papiret, som var blevet underskrevet, var Morten ikke kommen ud af Vane med at føle sig som Styrer, og hvorvel han havde kunnet finde sig i personlig Indskrænkning, blev hans Uvilje dog bestemt vakt, da det, som for ham var det Fornuftmæssige i Fabriken, blev antastet, og da der imod hans Broder blev vist en Chikane, som Vilhelm hverken vilde eller kunde optræde imod.

Morten mente, at denne ubudne Gjæst, der fremtraadte med Etatsraadens Fuldmagt, bedst kunde forjages, naar han blev tagen med en Trumf, og han sagde derfor engang, da Modforestillinger ikke nyttede — fordi de netop ikke skulde nytte —: „Ja, ved De hvad, Hr. Kammerraad, naar De skal være Herre her og fordærve Fabriken, saa vil jeg gaa min Vej.“

„Ja, det kan De jo,“ svarede Ask koldsindig.

„Kan jeg?“ raabte Morten overrasket og vred:; „ja, det ved jeg nok, jeg kan! Jeg baade kan og vil, det vil jeg sige Dem! Men naar jeg gaar herfra, skal jeg have femtentusinde Daler udbetalt — ved De det?“

„Nej, det ved jeg ikke. Hvor staar det skrevet?“

Morten var ikke sen med at hente Papiret. Ask læste det, gav det tilbage og sagde: „Det tænkte jeg nok. Der staar aldeles ikke, at De skal have femtentusinde Rigsdaler.“

„Hvad for Noget! Kan en saadan Mand som De, der

paatager sig at sætte Verden paa den anden Ende, ikke engang læse Skrift, eller vil De ikke? Staar der ikke med tydelige Ord skrevet, at jeg har femtentusinde Rigsdaler indestaaende i Fabriken?"

„Jo; der staaer: femtentusinde Daler, hvortil hans Talent og Virksomhed ved Fabriken er anslaaet. Naar De tager Deres ærede Talent og Virksomhed bort fra Fabriken og vil gaa Deres Vej, som De behager at sige, saa har De intet Krav mere. De maa dog have lært nok til at kunne forstaa, at De ikke kan sælge Deres „Talent og Virksomhed“ og alligevel gaa bort dermed og forlange at beholde Kjøbesummen.“

Morten stod maalløs. De Ord havde dengang smigret ham saa meget; han vilde ikke for meget Godt havt dem ud af Tilstaaelsen, og nu havde de faaet en Betydning, som var meget naturlig og rimelig, men som han og maaske heller ikke Krog dengang havde tænkt sig.

Han gik til sin Moder og Broder, og endskjønt de ikke vare istand til at forstaa Bevæggrundene, begreb de alle Tre den simple Kjendsgjerning, at man vilde have dem bort. Moderen mente dog, at Morten skulde tage ind og tale med Etatsraaden; men et Instinkt sagde Morten, at saasart denne Mand ikke var helt, hvad han havde havt Udseende af at være, saa var han helt noget Andet, og efterat der var blevet opdaget Tvetydighed i hans Ord, følte Morten Undseelse ved den blotte Tanke at skulle se ham.

Morten var den Første, der efter en Dags Tids Grublen sagde, at hellere end være Tjenestetyende paa sin egen Fabrik vilde han gaa ud i Verden som simpel Arbejder, og i det Øjeblik, da Vilhelm saa, at hans Slægt truedes med at synke under en Overmagts Tryk og behøvede al Sjælens Frejdighed for at frelse sig, og at der var Frejdighed, var ogsaa han beredt, vilde stille vige for Ottilies Overmagt og tage sig selv bøjet, men ikke knækket, til et andet Land.

Han talte til Morten om Kapt. Hansens Plan, og da Mortens Fantasi blev sat i Bevægelse og han tilmed hørte, at Vilhelm vilde med, greb han Planen med stor Iver.

„Naar vi blot holde sammen,“ sagde han, „saa har

det ingen Nød, og hvem ved, maaske Ferdinand ogsaa kommer til os!"

De havde levet saa sparsommelig, at de fandt at kunne bestride Udgifterne, og Vilhelm skrev til Fyen, hvor han endnu formodede Kapt. Hansen, for at faa nærmere Oplysninger. Deres Sind kom i Virksomhed med nye Tanker og Planer, der lode det have en Fornemmelse, som om det ikke var saaret, i det Mindste ikke dybt. Nogle af Arbejderne, der hørte, hvad de beredte sig til, ønskede at komme med, og da Ask erfarede, hvor fuldstændig hans Mission var lykket, gjorde han Indberetning til Krog. Krog svarede, at naar Carøes vilde udvandre, saa maatte man ikke være nøjeseende med Hensyn til Penge-sager, men søge at faa sluttet en Overenskomst, for hvilken Fabrikens hele Tilstand og de særlige Forhold, som Kammerraaden bedst kunde bedømme, vilde være at lægge til Grund. Ask skyndte sig ikke hermed. Han mente, det vilde være fordelagtigst at vente, til Modparten gjorde et Forligstilbud. Imidlertid optog han Inventarium over Fabriken, med Undtagelse af Vareoplaget, der fandtes i Vandmøllen, og som han vilde overlade til en Fagkyndig, og rejste ved sin Permissions Udløb tilbage til Byen.

SJETTE KAPITEL

Fra det Øjeblik, da Otilie paa anden Haand, gjennem sin Moder, erfarede, at det dog var Alvor med Jemmy Krog, var hendes Ungdom forbi, d. v. s. den Ungdom, der uden anden Grund end Ligevægten og Livet i den selv vaagner tilfreds om Morgenens, udfylder Dagen og sover tilfreds ind om Aftenen. Den lyse Udsigt, hvori hun hidtil havde befundet sig uden at se opmærksomt ud, var forsvunden; der laa noget Klamt i det Fjerne, og Dagen var med Et blevet tom. Denne Tomhed eller dette Triste, Ensomme, Svævende, overraskede hende ikke blot som noget Nyt, men som Noget, hun slet ikke vilde

vedkjende sig. Saavist som dog sluttelig Ingen vilde eller kunde tvinge hende til Jemmy Krog, saa vist kunde ogsaa denne besynderlige Stemning forjages, f. Ex. ved Læsning.

Hun stod ved sit smukke, lille Bogskab og vilde tage en Bog frem, men vidste ikke hvilken. Hendes Blik løb hen over Titlerne bagpaa Bindene, og det syntes hende med Et, at Alt var blevet hende saa bekjendt, saa gammelt; hun vilde have noget Nyt og vidste ikke, af hvad Art det skulde være.

Hun søgte at erindre med Livlighed, hvad der forhen havde interesseret hende. Digte? — Ja, Nej. — Det var ikke Sangen om Bedrift, men selve Livet, Handlingen, der i dette Øjeblik vakte hendes Længsel. — Hvilken Slags Liv? Hendes Øje faldt paa Schillers Wilhelm Tell — Frihed, Frihedskamp! Og i næste Sekund gled hendes Tanke hen paa den Frihed, hun daglig saa for sine Øjne eller hørte paa, og som bestod i Beregninger over Valg, Afstemninger i Sager, der nu syntes hende uden levende Tanke eller uden kraftig Forbindelse med Aanden og Livet. — Men Nationaliteten da, Folkets Tilværelse, Krav og Farer? — Ogsaa der mødte hun pludselig Noget, hun før ikke havde lagt Mærke til. Folket, det, der svarede til dette Navn, det sammensatte, levende Væsen, der ved at nævnes plejede at vække en ubestemt, men glad Fornemmelse af Friskhed og Natur, hvor var det? Var det hende selv, hendes Nærmeste, dem, hun daglig omgikkes med? Hun kunde ikke rigtig sige Ja. Var det da Bonden, Sømanden, Soldaten? Snarere. Men hvad var det da for en Fornemmelse, der gjorde, at hun i Afstand, eller naar hun ikke saa dem, kunde holde saa meget af disse Mennesker, det egenlige, rette, sande Folk, men at hun slet ikke anerkjendte dem, naar de kom hende nær, enten i hendes Tjenestepige eller i Flødebonden eller i Snedkeren eller i nogen anden af de simplere Skikkelser, som „Folket“ havde. Var „Folket“ til, eller var det ikke til? Var det et Begreb uden Virkelighed, en Illusion, og var alt det Smukke, hvormed man plejede at syssel-sætte sig, ikkun en Illusion, Noget, den dannede Bevidsthed havde at lege med, men som man aldrig kunde staa Ansigt til Ansigt med?

Hendes Hjerter blev i dette Øjeblik saa tørt eller saa stillestaaende, saa forladt, at Verden pludselig var for hende som en Kjole, der er blevet mølædt, har bevaret sin Form, men ved Berøring falder sammen.

Hvorsomhelst hun saa hen i Verden, var Indholdet borte. Kirke, Palads, Hospital, Alt var et Billede med Skilt paa, men uden Fyld, uden Glæde, Storhed eller Smerte; man sagde blot Noget og mente ikke videre dermed. Hun kunde have kastet sig ned paa Gulvet som en meningsløs, ubeboet Ting; men det er en saadan Krisens Natur, at man ikke engang gjør noget saa lidt Voldsomt, men bliver staaende paa Pletten, indtil den ubetydeligste ydre Anledning sætter En i Bevægelse, fører En tilbage i det daglige Livs Maskineri.

Der blev sagt hende, at hendes Fætter var inde, og hun gik ind og hilste paa Kapt. Winter med samme Elskværdighed som sædvanlig eller i det Mindste med hele det udvendige Apparat af Elskværdighed, hvori en Dame kan faa Vane. Ligesom der er Stjerner, hvis Lys vi først se mange Tider efter, at det er udgaaet fra dem, saaledes kan Blikket og Læben beholde et Smil, længe efterat Smilet døde i Hjertet, især hvis denne Død kun er en forbigaaende.

Hendes Komme afbrød kun for et Øjeblik Obersten og Kapitajnen i deres Samtale. Den var om Avancement, Udnævnelser, Afskedigelser og om det Ubillige eller Vilkaarlige, som Begge fandt deri. Hun kunde ikke lade være at sige til sig selv: „Det er Krigerstanden.“

Kapt. Winter satte sig endelig hen hos hende og begyndte en indholdsløs Samtale, ikke fordi han var uden dygtigere Sands, men fordi han som Folk i Almindelighed skulde have en Anledning til at tale alvorlig, og fordi det ikke faldt ham ind, at saadan en nydelig, fashionable Dame som Otilie kunde behøve eller tillade, at Livet i hendes Nærværelse betragtedes som Andet end Zephyrgarn.

Medens han sad og plagede hende og maaske sig selv med at vaase, udrød Obersten, der igjen havde givet sig ifærd med Mappen fra Blad-Abonnementet:

„Her er Noget, som angaar Dig, Fredrik.“

„Saa? Bliver jeg rost eller rakket ned?“

„Ingen af Delene. Det er en Tyvssag. Du er engang bleven bestjaalet.“

„Det er jeg vist bleven saa mangen god Gang.“

„Ja, men Du fik det tilbage; det var fem Daler.“

„Ferdinand Carøe! Herregud, havde den Dreng dog stjaalet! Jeg vilde saa nødig tro det; men jeg frygtede det!“

„Carøe?“ sagde Ottilie.

„Ja, en Broder til ham, den kjønne Fyr — kan Du huske, paa Rheden . . . jeg tog ham ned i Kahytten . . . ; Man skal spørge, hvad Folk hedder, inden man byder dem indenfor.“

„Nej, det husker jeg ikke,“ sagde Ottilie og blev blodrød.

„Nej,“ sagde Obersten, „han hedder ikke Carøe, men Jensen. Det er en Restauratør i Hummergade, der er tiltalt for Bedrageri; men under Forhørene oplyser han som Bevis paa sin Ærlighed, at han engang var Kok hos Dig og fandt fem Daler, men lagde dem tilbage paa deres Plads, da de savnedes.“

„Var det Kokken!“ raabte Kapitajnen og sprang op. „Saa har jeg gjort Ferdinand Uret! Hvor kunde jeg fordømte Torskehoved dog ogsaa et Øjeblik tro, at den Dreng kunde stjæle, eller bare tvivle om, at han ikke kunde! Hvor skal jeg nu hen at finde ham og bede ham om Forladelse — for det vil jeg!“

„Var det ham, Din Opvarter, Fredrik?“ spurgte Ottilie, der nu kunde huske lidt.

„Opvarter? Han var ikke Opvarter; fy, for Pokker, Opvarter! Det lugter jo af Restauration og Billard! Han var Lærling ombord, og jeg tog ham til min Oppasser, det er sandt; men han tjente Kongen ligesom jeg, han var Sømand ligesom jeg, han har været ude og staaet for Skud ligesom jeg — mere end jeg! Og ham lovede jeg engang, at jeg vilde tage mig af og aldrig forlade, og saa har jeg i min bestialske Dumhed mistænkt ham som Tyv — fy for en Ulykke! — og ladt ham gaa for Lud og koldt Vand! Jeg maa finde hans Familie og faa at

vide, hvor han er.“ — Og i sin Ivrighed rejste Kapt. Winter sig for at gaa.

Den lille Scene havde med Et drevet Blodet tilbage til Otilies Hjerte. Hun levede igjen, fordi Nogen levede. Der var Mennesker, som havde lidt Uret, og som stille havde taalt den og gaaet deres egen Vej, maaske i Forladthed og Kummer, men med Bevidstheden om at være Noget i dem selv. Og der var Folket — den begede Trøje, som havde staaet for Skud og kæmpet sig fremad og ved en besynderlig Ideassociation gik hendes Tanke fra den begede Trøje til et fransk Vers:

„C'est que la Liberté n'est pas une comtesse.“¹⁾

„Carøe,“ sagde imidlertid Obersten, „vi har en Carøe, unge Morten Carøe, paa Fabriken — saa kunde Du jo tage ned med og se, om det ikke var af den Familie.“

„Hvor er den Fabrik, Onkel?“

„Nede ved Helsingør.“

„Nej, ellers Tak, Onkel, det er for langt at søge, naar jeg rimeligvis kan finde nærmere — — men hvad er det med den Fabrik? Er Onkel blevet Fabrikant?“

„Aa, jeg er lidt interesseret i en lille Anstalt, som vi kalde Fabrik. Jeg fik rent tilfældig Lejlighed til at sætte en flink Fyr i Vej, og nu har jeg faaet Underretning om, at man har indrettet det meget kjønt for mig dernede, og saa vilde jeg have min Kone og Otilie med; men Du kjender jo Oberstinde Winter: nu er Sommeren lidt vaad, og saa er hun bange for at bo et Par Dage i en Skov.“

„Og saa vil min smukke Kusine heller ikke?“ spurgte Kapitajnen.

„Nej,“ sagde Obersten, „saa er det strax ikke passende. Ikke passende at rejse med sin egen Fader! Et Soldaterbarn! Jeg burde kommandere —“

„Det vilde jeg gjøre i Deres Sted, Onkel. Hvad vilde saa min Kusine gjøre?“

„Jeg vilde adlyde.“

„Saa kommanderer jeg, min Sjæl og Salighed! Trutterut! Trutterut! Trutterut! Til Oppakning! Hele Bataillon, Skulder! Marsch! Mutter bliver hjemme ved Depotet.“

¹⁾ Se Pag. 319.

„Ja, saa siger jeg til Moder, at det er paa Kommando,“ sagde Otilie i Døren.

Oberst Winter lagde, som vi vide, aldrig nogen Plan og havde altsaa heller ikke tænkt paa, at den unge Krog — ifølge Faderens Beretning — var paa Fabriken, og da han ingen Hensigt havde i saa Henseende med at føre sin Datter derud, havde han heller ikke fundet det nødvendigt at gjøre nogen Meddelelse til Etatsraaden, der vidste og lagde Vægt paa, at Vilhelm Carøe var derude.

Men da man kom til Fabriken, var Jemmy efter sin Sædvane i eller ved Humlebæk, og man traf, til gjensidig Overraskelse, sammen med Vilhelm. Det er ikke oplyst, hvorvidt Otilie havde vidst eller anet, at Vilhelm var der paa Egnen; i alt Fald mærkedes Intet paa hende, og paa Obersten mærkedes ikke Andet end Fornøjelse over at forny Bekjendtskabet med den unge Student, der nu var blevet hans Vaabenbroder. Obersten lod sig føre af Morten, medens Vilhelm gik med Otilie for at vise og forklare Fabriken.

Man forestille sig en Forelsket, der allerede har opgivet Haabet, og for hvem pludselig Underet sker: uden nogen synlig Grund kommer Hun en Morgen, med sit mageløse Blik, med et Smil som ingensinde før, kommer langvejsfra til ham og vil se, hvad der er hans daglige Beskæftigelse. Saa faar denne en ny Betydning, den ophører at være virkelig, den er en Drøm eller en Digtning, som tager Form af hendes Spørgsmaal og Blik. Om det saa var Larmen, Lyden af Hjul, Hamre, Spindler o. s. v., blev den som et venligt Væsen: den foranledigede hende til at være nær og tale højt til ham, frembragte en tilsyneladende Fortrolighed — var den tilsyneladende, eller var den virkelig? Hvorledes kunde han skjelve? Han havde tørstet efter et Blik af hendes Øjne, og nu drak han det ind, som Sandet drikker Regn.

Der var ikke det ringeste Koketteri i Otilie, da hun saaledes virkede paa ham. Hun var selv paavirket af Kraften, der lød og bevægede sig om hende, og af hans Personlighed, der i disse Omgivelser, i denne ligesom nye Verden, i dette Bjergværk, stod for hende løsreven fra alle uvedkommende Tanker og kun var sig selv eller kun

beslægtet med den stærke Aand, som boede i alle disse larmende Kræfter og tillige holdt dem i Tømme.

Da de kom ud fra Fabrikbygningerne, stod ved Posten udenfor det mindre Hus en Kone og skyllede Tøj. Hun var ikke bedre klædt, end man plejer at være ved den Slags Arbejde, og hvis hendes Personlighed hævede sig en Kjende derover, saa var det formedelst noget Respektabelt, Noget, der fyldte, skjønt Konen hverken var høj eller svær. Enten fordi hun var kommen i Vane med at spørge, eller uden at gjøre sig Rede for en ubestemt Interesse, spurgte Ottilie: „Hvem er den Kone?“

„Det er min Moder,“ svarede Vilhelm.

Altsaa var hans Moder dog ganske rigtig en Kone af den arbejdende Klasse, saadan som hun oprindelig havde forestillet sig det ifølge hans Slægtskab med Matrosdrengen — vistnok en meget agtværdig Kone, eftersom hun havde opdraget sine Børn saa godt, men en Kone ved Vaskerballen. Det Behag, hvormed hun havde gaaet med ham gennem Fabriken, fik et kort, hastigt Stød; hun blev ligesom ene med sin egen finere Personlighed.

Vilhelm var altfor vel forberedt til ikke at opfatte og forstaa Forandringen, der foregik i hendes Holdning. Medens han havde gaaet omkring med hende derinde, havde han glemmt, at den hele smukke Fabrik var ifærd med at blive vunden ud af Hænderne paa ham og hans Slægt. Hun havde gjort Alting lige meget til Drøm og til Virkelighed. Da Glæden over hende og fra hende forsvandt, følte han sig og Sine fuldstændig forladte, verdslig og sjælelig; de svævede som Fnug i Luften, uden anden Udsigt til at kunne faa Fasthed end ved at opgive Alt, resigneret kæmpe for den blotte Tilværelse paa fjern, fremmed Jord, og idet han fuldstændig fattede dette, modtog han det som sin Skæbne, gav Afkald og beholdt kun et eneste Ønske: at komme bort saa snart som mulig.

For en Tilskuer vilde det ikke have taget sig ud, som om der i dette korte Øjeblik foregik nogensomhelst Forandring mellem de to unge, smukke Folk, der vare komne lykkelig smilende ud af Fabrikbygningen. Ingen kunde have set, at da han havde fulgt hende til den store Bygning og sagde Farvel, var det for hans Ved-

kommende en Afsked for hele Livet og en Afsked fra Livet.

Den følgende Dag kjedede Otilie sig og var utilfreds, navnlig med Livet herude. Hun fandt det dumt, at hun overhoved havde skullet være med at se en Fabrik og indespærres i en Skov.

Hun gik til Vinduet og saa Mdm. Carøe i Samtale med to andre Koner. Det var simple Koner, rigtig almindelige Arbejder-Fruentimmer, og Forskjellen løftede Mdm. Carøe. Men Otilie fandt ingen Grund til at bemærke Nuancen; den udslettedes for hende ved selve Fortroligheden, der syntes at være mellem de Tre. Da de en Stund vedbleve at samtale, sagde Otilie til sig selv: „Det er dog mærkeligt, hvordan simple Folk kunne finde Stof til Tale. De Ubetydeligheder, der foregaa i deres Liv, maa dog snart være behandlede og udtømte, skulde man synes. Men de blive ved og blive ved, uden at der egenlig er Tanke eller Indhold tilstede — et besynderligt, snakkende Liv, en evindelig Fortrolighed, blot fordi man ikke har noget Eget at holde paa.“

Om det imellem kjøbenhavnske Damer altid er bedre, fandt Otilie i Øjeblikket ingen Anledning til at undersøge; hun forestillede sig blot Simpelhedens Liv i dets Pine for dem, der skulde dele det uden at høre dertil.

Men det forjog ikke Kjedsomheden eller Utilfredsheden. Hun satte sig til at skrive et Brev til sin Fætter Fredrik; det skulde være en lunefuld Skildring af Ensomheden og Alt det, som ikke var at finde her; men hun mærkede efterhaanden en virkelig Mangel paa Lune, en Træthed og Uro, som hendes Fætter Kapitajnen hverken behøvede at kjende eller kunde interessere sig for. Imedens hun betænkte sig paa, om hun skulde fortsætte eller ej, kom hendes Fader og foreslog en Spadseretur.

De gik først ind i Skoven; men Ingen af dem følte sig ret tiltalt af den. Det var en fuldstændig Skov, med Stier eller Hjulspor i Stedet for banet Vej og med høje, svære Træer, der til alle Sider skjulte Verden eller forlangte den glemt. Otilie opfattede og forstod det, men svagt; hun formaaede ikke at hengive sig til denne Natur, fordi hun ikke i sit Hjerte havde det, der kunde ud-

fylde Ensomheden og erstatte det Glemte. Obersten kunde ikke lide denne Ensomhed, fordi den forestillede noget Uvirksomt; han vilde have Liv, det vil sige, beskæftige sig med Mennesker, der anerkjendte hans Betydning for Samfundet i Almindelighed og for dette Sted i Særdeleshed; han vilde træffe Skildvagter, der præsenterede Gevær.

De bøjede ind paa en Sti, der førte til Boliger ikke langt fra Fabriken, og paa den aabne, grønne Plet foran Husene var der et blidt Liv; nogle smaa Børn legede næsten lydløst, en gammel Mand satte Pilehegn om en lille Have.

Det Lydløse, Beskedne ved Børnenes Leg havde for Otilie noget Rørende ved sig; hun gik hen til dem medens hendes Fader gik til den Gamle ved Hegnet. Da hun fik dem til at tale og hun hørte sin egen, opmuntrende Stemme, virkede den tilbage paa hende selv. Hun følte Skovens Friskhed og Barneverdenen, og medens hun talte med Børnene, spurgte hun sig selv, hvorfor man dog ikke kunde være selvstændig og udrette noget Godt for Andre, hvorfor Ens Liv skulde gaa hen med Plage angaaende den eller den Jeremias Krog. Kunde man ikke her eller andensteds tage sig af en lille Kreds, undervise Børnene, se til Forældrene, bringe Medicin, hvis Børnene fejlede Noget, finde en Sysselsættelse, hvori der var nogen Velsignelse, kort: hun mente omtrent dette, at man kunde finde Ro og Lykke ved at være en velgjørende, fornem, kjærlig Fe.

En Kone kom, og det syntes Otilie, at det var en af dem, der havde talt med Mdm. Carøe; men det forhindrede naturligvis ikke, at hun, især i sin nuværende Stemning, kunde sige et imødekommende Ord.

I Løbet af Samtalen sagde Konen, at Boligerne her vare usunde. De stode paa en raa og fugtig Jord, og man havde rigtignok lovet, at der skulde blive drænet; men den Bekostning havde Kammerraaden ikke villet indlade sig paa.

„Men det er jo en stor Skam!“ udbrød Otilie, „jeg vil strax tale til min Fader derom.“

„Ja, men kan han hamle op med Kammerraaden?“

„Min Fader er Oberst Winter.“

„Naa, saa er det maaske ham, der har sendt Kammer-raaden herud?“

„Nej, det tror jeg ikke; det ved jeg ikke af. Men jeg vil strax bede Fader —“

„Det skal Vorherre lønne Frøkenen for, hvis De kan udrette Noget,“ sagde Konen; „det er jo slemt for Børnene.“

„Hvordan det?“

„Jo, for der er saa mange af dem, der faa Skarlagensfeber, og Doktoren siger, det kommer af Fugtigheden. Og hvis Frøkenen saa, hvordan det er — hvis Frøkenen vil trine indenfor og se, saa kan De selv fortælle —“

„Er der Nogen inde hos Dem, der har Skarlagensfeber?“

„Ja, nej; den Mindste begyndte at klage sig igaar, og jeg har holdt hende i Sengen; men det behøver jo ikke at blive til Sygen.“

Ottilie betænkte sig. Konen lod, som om hun ikke havde indbudt Frøkenen til at gaa ind, og vedblev: „Men nu hjælper Mdm. Carøe nok.“

„Mdm. Carøe? Saa, hvordan da?“

„Jo, for hun siger, at Børnene skal væk fra Fugtigheden, og hun vil gjøre Plads hjemme hos sig, ovenpaa. Der vil hun rede for dem, vi ikke selv have god og tør Plads til, og Sommeren bliver da nok tør engang, saa hun skal da ikke plages altfor meget, med Guds Hjælp.“

„Talte De med Mdm. Carøe om det for lidt siden, for en Times Tid siden? Jeg syntes, jeg saa Dem deroppe.“

„Ja, jeg saa ogsaa Frøkenen i Vinduet.“

„Altsaa det talte de om!“ sagde Ottilie beskæmmet til sig selv, men tilføjede strax efter til Konen: „Er De i Familie med Mdm. Carøe!“

„Vi?“ svarede Konen forundret; „det er jo Kapitajns Moder!“

Dette Ord gjorde en stor Virkning paa Ottilie, dels formedelst den Opadskuen eller Beundring, der laa deri, dels fordi Konen i Mdm. Carøe saa Kapitajns Moder, medens hun selv i Kapitajnen saa Mdm. Carøes Søn.

Hun talte til sin Fader om Fugtigheden og Børnene,

og Obersten sagde meget alvorlig, at det maatte afhjælpes; men Ottilie havde faaet skarpe Øjne og mærkede, at egenlig Alvor var det ikke.

Det Hele havde imidlertid grebet hendes Sind eller givet det Beskæftigelse, og da hun kom tilbage, tilintetgjorde hun ligesom i Forbigaaende Brevet til Kapitajn Winter. Derpaa gav hun sig til at gaa frem og tilbage gennem Værelserne. Ottilie var saagodtsom for første Gang i sit Liv ene. I hele hendes Liv havde snart hendes Moder, snart hendes Fader, snart Flere, saa at sige det hele Samfund, staaet ved Siden af hende eller om hende og dannet ligesom en smal Sti, ad hvilken baade hun selv, hendes Tanker og Følelser vandrede, selv om de i Øjeblikket ikke ret vilde. Nu var rigtignok hendes Fader nær; men adskilt fra hendes Moder og fra Hjemmet havde han tabt Noget af sin ledende Magt; hun følte sig ene. Det havde pludselig hørt op at genere hende, at hun var ensom, og i Stedet for kom en ubestemt, behagelig Fornemmelse af, at hun var ene i Betydningen uhindret; hendes Tanker og Følelser mærkede ikke længer Omgivelsernes Tryk, kunde gaa ad alle Veje, mellem Skovens Træer eller paa vid Mark, med ubegrænset Horisont, og i dette Ubegrænsede, der saaledes aabnedes for hende, var det, som om hun fandt Nogen, hun ikke ret havde kjendt før: sig selv eller et indre Væsen, der vilde være hende selv. Hun var hverken glad eller bedrøvet ved denne Opdagelse, men forundret uden at vide hvorfor. Der gik en rum Tid hen, hvori hun ikke tænkte, d. v. s. ikke med Vilje og Bevidsthed forfulgte nogen Tanke. En eneste Drivkraft var indvendig og fyldte hendes Væsen, skjønt utydelig: det var en Slags Billede, en formløs Figur, som med en underlig styrkende, forslagende Bitterhed i Hjertet gjorde Noget for Andre. Og jo mere hun søgte at gribe fat i denne Følelse eller dette Billede, desto mere fik det Mdm. Carøes Skikkelse og stod ved en Vaskerballe.

En Sang eller Strofer af en Sang vedblev at summe fjernt om hende, uden at hun kunde gjøre sig Rede for, af hvad Grund den kom; det var:

„C'est que la Liberté n'est pas une comtesse.“¹⁾

¹⁾ Se pg. 319.

Hun jog den bort; men der kom en anden. Der er Tider, da en ung Kvindes Sind bevæges stærkt og dog ikke kan faa egne Tanker til sin Raadighed, men griber eller gribes af Digte, der komme i Brudstykker ligesom vilkaarlig afrevne, af Vinden baarne Blomsterblade. Det summede paany om hende:

„Wer nie sein Brod mit Tränen ass,
 Wer nie die kummervollen Nächte
 Auf seinem Bette weinend sass,
 Der kennt Euch nicht, Ihr himmlischen Mächte —“¹⁾

og hun saa sig om efter en haard, ru Sengefjæl, hvor hun kunde sætte sig hen og komme i Forbindelse med de „himmelske Magter“. Der var ingen saadan Fjæl, men en nydelig Alkove og hun følte et Savn eller en Selvbebrejdelse ved at se Elegancen.

Kloge Folk ville maaske mene, at under disse Melodier eller Sange var Eros skjult tilstede. Det er muligt; men Ottilie havde de uerfarne Pigers Mangel eller skønne Privilegium, ikke at vide det. Hende selv bevidst var der i hendes Sind overvejende eller udelukkende Fortrydelse over at have gjort Mdm. Carøe Uret, at have krænket Noget, hun selv vilde ønske at stræbe efter, og denne Fornemmelse fik en saadan Magt, at hvorsomhelst hendes Tanke vendte sig, saa hun Mdm. Carøes Skikkelse, og tilsidst gik hun til Vinduet for at se efter den i Virkeligheden.

Mdm. Carøe stod i sin Dør og nikkede til Vilhelm, der syntes i Begreb med at gaa ad Skoven til. Inden hun gik ind, kastede hun et flygtigt Blik op til Vinduet, og Ottilie hilste hende og rødmede dybt derved. Mdm. Carøe hilste igjen med et dybere, mere ærbødigt Nik, men dog paa en Maade, der ikke viste Ydmyghed, og denne Maade behagede Ottilie i høj Grad. Alt, hvad Mdm. Carøe nu gjorde, var vel gjort. Lidt efter gik Ottilie ned, og da hun kom tæt forbi Mdm. Carøes aabentstaaende Vindue, saa

¹⁾ Den, der aldrig aad sit Brød med Taarer, den, der aldrig i kummerfulde Nætter sad grædende paa sin Seng, han kender Eder ikke, I himmelske Magter!

hun ind. Deres Øjne mødtes igjen, og Ottilie sagde, idet hun traadte hen til Vinduet: „Jeg maa dog takke Dem, Mdm. Carøe, fordi De har været saa hjælpsom mod os. Pigen siger, at hun har laant adskillige Ting hos Dem.“

De kom i Samtale, og Mdm. Carøe viste hende deres lille Lejlighed. Der var saa tarveligt, men saa ordenligt, „en appetitlig Fattigdom“ vilde en Gourmand sige; „en rørende Fattigdom“ vilde Ottilies Hjerte have sagt, men nænnede det ikke.

„Og her er min Søn Vilhelms Værelse,“ sagde Mdm. Carøe og aabnede Døren til en lille, firkantet Stue, hvor der paa Væggen over Skrivebordet hang to Kaarder paa kors. De vare Værelsets eneste Pynt. Ottilie havde samme uvilkaarlige Lyst, kun i langt stærkere Grad, til at gribe dem, som engang Huggerten i Orlogsskibet. Hvad Huggerten utydelig havde spaaet om, var her opfyldt: der var Blod paa disse Kaarder, ikke Blod i almindelig Forstand, men Blod adelig tilbuddt og udgydt paa Valpladsene.

Hun vendte sig hurtig og spurgte: „Hvor er Deres Værelse, Mdm. Carøe?“

Mdm. Carøe førte hende til et andet lille Kammer, og der stod en saadan Seng med simpel Fjæl, som Ottilie havde tænkt paa.

Hun satte sig hen paa Fjælen og søgte at stjæle blot et Sekund fra Mdm. Carøe for at tænke eller samle sine Tanker til et eneste, tavst Ord. Men Mdm. Carøe sagde: „Nej, Frøken, her er en Stol.“

Med ny, blussende Rødme satte Ottilie sig paa Stolen.

SYVENDE KAPITEL:

Til at optage Inventarium over Oplaget i Vandmøllen havde Kammerraad Ask udvalgt Simon Levi, og en Dag saa man Levi ankomme til Fabriken i Følge med Ibal. Fabriken havde efter Tilsigelse maattet sende Vogn

efter dem til Helsingør, og det var Udsigten til, saaledes at kunne rejse med et Udseende af Magt og Betydning og i Herskabets Fraværelse synes Herre, der især havde bevæget Ibald til Rejsen. Thi han havde under et tidligere kort Besøg hos Ask ikke fundet Behag i det hele Væsen paa Fabriken; der var ham for afsluttet og for alvorligt; Kapitajnen saa ham over Hovedet, og Morten havde kun en Interesse, Maskiner, folte det ikke, om man gjorde Nar af ham derfor, og kunde desuden aldrig tilgive Ibald, at han havde arresteret ham. Men nu, som en Slags Commissarius eller en Commissarii Ledsager, maatte man dog kunne more sig en Dags Tid og om ikke med, saa over Simon Levi.

Strax efter at Vognen med de To rask havde svinget ind paa Gaardspladsen, kom en Sømænd, hvem de lige havde kjørt forbi, gaaende ind paa Fabriken. Det var Ferdinand. Det falder En sjelden ind, ved her i Landet at se en Fodgænger, at han kommer lige fra Amerika, og heller ikke var der i Ferdinands Udseende Noget, der antydede det, skjønt det var saa. Han var solbrændt som andre Sømænd om Sommeren, mager og med et Udtryk af Træthed, som om han havde arbejdet meget eller været syg. I det Øjeblik, han havde set Fabrikbygningerne ligge der, var det faret underlig over hans Ansigt: Glæde over at se med sine egne Øjne, at her laa virkelig, larmende og rygende, den Fabrik, som, efter hvad man havde sagt ham i Helsingør, hans Broder Morten havde anlagt, og hvor hans Moder og Vilhelm ogsaa levede — og Mismod over, at han selv, der saa inderlig havde haabet og trot at skulle rejse Familien og netop forbeholdt sig at give Morten en Dampmaskine, kom hjem saagodtsom uden at have udrettet Noget og i alt Fald kom for sildig med det Lidet, han bragte. Der laa hans Ungdomsdrøm! Han havde været en Nar, ikkun drømt og drømt fejl. Imidlertid var det en sær, stor Trøst, at Ungdomsdrømmen vel var bortdunstet for ham selv personlig, men dog laa der virkeliggjort alligevel ved og for Broderen, hvem han rigtignok aldrig havde tiltrot det. „Men de skal ha'e det, som hverken kan læse eller skrive.“

Overraskelsen var saa stor og Modtagelsen saa kjærlig,

især fra Moderens Side, som om Ferdinand ikke var kommen blot fra Amerika, men fra dets Opdagelse. I et Par Aar havde man Intet hørt fra ham; han havde ikke villet skrive, naar han ikke kunde skrive noget Rigtigt, og paa den Maade, han foer om, kunde han i alle Tilfælde ikke gjøre Regning paa at modtage Svar. Nu var der en Spørgen og Fortællen! Det Eneste, der undrede Ferdinand, var, at hans to rige Brødre dog ikke lode til at være rigtig fornøjede. De vare dog vel ikke blevne storagtige?

Efter en Stunds Forløb, da man var bleven i det Mindste saa meget vant til ham, at hver kunde passe Sit, sluttede Ferdinand sig først til Morten. De besaa hele Fabriken, og Morten forklarede ham Maskinerne med en Iver og Omhu, som om han aldrig før havde havt Nogen at vise dem til.

Tilslidst sagde Ferdinand i en Tone, der skulde være spøgende som i fordums Tid: „Naa, saa Alt det har Du faaet indrettet med Dit kloge Ho'de!“

„Ja, man har før set, at en Bonde har fundet en Hesteko,“ svarede Morten, og saavel i Svaret som i Tonen og Blikket var en Modenhed og Alvor, der igjen gjorde det Indtryk paa Ferdinand, at han var blevet den Lille.

Egenlig havde han kun søgt Morten som en Indledning, som en Forstue til Vilhelm, og hvorvel han ikke, som han havde haabet, var bleven bragt nærmere, mente han dog nu at maatte udrette sit Ærinde, spurgte efter Vilhelms Værelse og gik til det som en Matros til Kapitajnen.

„Med Forlov, maa man komme ind?“ spurgte han efter at have pikket paa Døren og aabnet den paa Klem.

„Ja, naturligvis.“

Ferdinand stod med bankende Hjerter. Han kunde aldrig sige Broderen, hvad han havde søgt, hvor fuldstændig han havde givet sig hen til sin Søgen, og hvor meget han derved havde tænkt paa de Andre fremfor paa sig selv. Det var ikke at se paa ham, at han var idel Kjærlighed; han stod der forlegen og kejtet, som om han vilde bede om Noget, men ikke havde Mod. Nogen Egoisme var der jo rigtignok i ham i det Øjeblik: Han vilde have den

sidste Dom for, om det, han medbragte, havde nogen Værdi, om han kom tomhændet hjem eller havde den Ære ogsaa at bringe Noget tilhuse.

„Jeg vilde nu sige Dig det,“ sagde han endelig, „at med det Samme, jeg saadan har faret, har jeg ogsaa spurgt mig for efter ham, der snød Bedstemoder.“

„Naa, Du Stakkel, har Du gjort Dig den Ulejlighed?“ sagde Vilhelm blidt, men efter Ferdinands Mening højst overmodig. Ferdinand vidste ikke, at Ordet Stakkel ikke gjaldt ham alene.

Han svarede: „Ja, kanske er det ikke Meget, jeg har faaet fat i; men Noget er det dog, for her er Brev fra Fyren.“

„Hvad, et Brev!“ raabte Vilhelm og blev omtrent lige-saa meget paavirket af dette Bevis paa Personens Tilstedeværelse som i sin Tid Ferdinand.

„Hvor har Du faaet det? Hvor er han?“

„Ja,“ sagde Ferdinand i en lavere Tone, „det er nu Vanskeligheden.“

„Krog! — Men det er fra 1820! Hvor er han nu? Har Du set ham?“

„Nej, det har jeg ikke. Men jeg tog til Chikago, og der blev jeg ved at spørge og fritte, til jeg fik ud, at der for mange Aar siden var en Værtshusholder, som hed Krog, og der var kommet en ung Fyr til ham og var gaaet i Kompagni med ham, og da saa den Gamle døde, blev Værts-huset ved at hedde Krogs Hotel, og det hedder saadan endnu, men han, som dengang havde arvet det, var rejst til Ny-Orleans.“

„Naa, og saa?“

„Ja, saa tog jeg Hyre til Ny-Orleans, og der fik jeg den gule Feber; men da jeg begyndte at komme mig, havde jeg god Tid og snakkede meget med en gammel Søster — for de har Fruentimmer der, som hedde barmhjertige Søstre — og hun skaffede mig at vide, at der i endel Aar havde bot en Kjøbmand i Byen, som hed Krog, og som var kommen fra Mellemslaterne; men han var flyttet til Ny-York.“

„Naa?“

„Ja, da saa Kræfterne kom, saa tog jeg Hyre igjen til

Ny-York, og da det jo ikke kunde nytte at ligge der i Havnen og kigge efter Folk, for det er en meget stor By, saa tog jeg Tjeneste paa et Pakhus, og der gjorde jeg Bekjendtskab med en Pramfører, der havde tjent Kjøbmand Krog.“

„Naa!“

„Ja; men da jeg saa spurgte mig nærmere for, saa var der to.“

„Som Svenden, der saa to Øxer,“ sagde Vilhelm ved sig selv.

„Og de var begge To rejste bort, den ene til Danmark, den anden til Norge, og den Jacobuæs, husker Du vel, han havde jo Familie i Norge. Saa skal jeg nu sejle til Norge?“

„Og saa, hvis Du finder ham!“ sagde Vilhelm, der efter den første uvilkaarlige Iver blev koldblodig og mindedes Advokatens Ord.

„Krog —,“ vedblev han med en ny, ivrig Tanke og fremtog nogle Dokumenter vedkommende Fabriken.

Der var bl. A. Tilstaaelsen, som Krog havde givet Morten for de 15,000 Rdl., og som han havde dikteret sin Søn; den gav ikke noget Udbytte. De andre Papirer vare med forskjellig Haandskrift, og ved omhyggelig Sammenligning kom ud, at paa dem alle ikkun Underskriften syntes at være Krogs. Saa sammenlignede Vilhelm denne Underskrift med Underskriften Jacobuæs paa Brevene; men Navnet Krog paa Fabrikens Papirer stod med lange, næsten lodrette Bogstaver og syntes med Stolthed at forskyde endog en Tanke om at blive sammenlignet med de halvtliggende Bogstaver i de gamle, falmende Breve. Derimod kom en anden Kjendsgjærning frem ved Sammenstilling: Den, der i 1809 havde skrevet Brev til Sejlstrup, var den Samme, som i 1820 havde skrevet Brevet til Phillips eller Philpots. Men der standsede ogsaa Alt. Der var jo noget Inciterende i, saaledes at holde to Led af en brusten Kæde i Haanden, det ene fra Bedstemoderens Dødsleje, det andet fra Sydamerika; men det var til lige drillende ved det Gaadefulde, ved at sige baade for Meget og for Lidt, ved at lege Skjul. Noget i Vilhelms Sind oprørte sig imod at blive fristet paa denne Maade.

Han havde nys taget en af de store Beslutninger, under og efter hvilke Sindet bliver fast, næsten haardt, og i de fleste af Verdens Ting kun ser Ubetydeligheder. Blot Et stod for ham med Værd: Frelse fra Undergang, og ved Undergang forstod han den sjælelige, som truede ham selv, og den faktiske, reale, som truede hans Nærmeste. Han vilde ikke have et usikkert Haab foran sig, der som en Lygtemand kunde lede bort fra Vejen. Om det endog forudsattes, at Advokaten i sin Tid havde gjort Udsigterne ringere, end de vare, saa var og blev dog, selv efter fortsat, heldig Søgen, den allergunstigste Udsigt en Proces, der efter flere Aars Forløb kunde ende heldig for Familien, og imidlertid, i de Aar, der vilde hengaa, vilde man, som Forholdene nu vare, rimeligvis have mistet sig selv, sin Ungdom, sin Energi, vilde have forspildt Udsigten til med egen Kraft at erhverve sig Mere end Processens Gjenstand.

Saa blidt som mulig sagde han til Ferdinand, at Papiret, hvor interessant det end var, næppe havde nogen-somhelst praktisk Betydning. „Men gjem det,“ tilføjede han, „det er dog i det Mindste en Erindring om Sydamerika.“

„Naa,“ sagde Ferdinand, tilsyneladende saa ligegyldig, som om han havde ventet det, men ramt i Hjertet af en Følelse, der noget nær var Fortvivlelse. Nu var hans Ungdomshaab helt bristet; han havde grebet efter to skønne Luftsyn og opgivet det ene, maaske det rigtige, for det andet, der nu viste sig som en Sæbeboble, og han følte ikke længer Kraft til at drage ud efter Ravnens. Han vidste, at han maatte tage Hyre igjen; men det vilde han nu gjøre som enhver anden Sømmand — Ravnens var ikke rigtig levende i ham, og han kunde derfor ikke længer se den i Luften.

Ferdinand gik tilbage til sin Moder og erfarede af hende til sin Overtænkelse og Sorg, at det stod ganske anderledes til med Fabriken, end han havde antaget, at den store, stolte Ro, han havde trot at fornemme, kun var tilsyneladende, at de Allesammen beredte sig til Opbrud, til Udvandring. Et Øjeblik glimtede det for Ferdinand, at naar de Alle drog ud og søgte, vilde de kunne

finde; men Evnen til at bære det store Haab helt oppe var slappet i ham, og det var saa tungt og oprørende, at hans Moder og Brødre bleve overvældede.

„Hvorfor bliver Morten da ved at arbejde for de Hunde? Han gaar jo og slider, ligesom det var hans endnu!“ sagde han.

„Ja, han! Han bliver nok ved, lige til vi skal gaa,“ svarede Moderen.

Imedens de talte, fik Vilhelm ved tilfældig at se ud af Vinduet Øje paa Levi i Gaarden. Man glemte ikke let Simon Levi, naar man engang havde set ham, og det forekom Vilhelm besynderligt, at igjen Noget skulde minde ham om Bedstemoderens Død. Det slog ham ogsaa, at han engang havde set Levi hos Krog — hvad Ærinde havde dog det Menneske egenlig havt ved Bedstemoderens Begravelse? — Han gik ud, indlod sig i Samtale med Levi og begyndte at spørge.

Der var mangfoldige Grunde, hvorfor Vilhelm ikke kunde faa et sandt og tilfredsstillende Svar af Levi, og hvis man vil nævne dem, er det ligegyldigt, hvilken der sættes først; thi de vare alle lige betydelige, og en af dem havde været nok. Dels spurgte Vilhelm altfor ligefrem, altfor egoistisk eller, om man vil, altfor idealt, i den blotte Hensigt at erfare Sandheden. Man kan spørge en Forbigaaende om Klokkeslettet eller om Vejen og desl., og han vil svare af rent Hensyn til Sandheden; men uden Videre at forlange en værdifuld Oplysning af en Forbigaaende, som maaske endog kan have Skade af at give den, er i det Mindste ikke snildt. Og Simon Levi vidste rigtignok ikke bestemt, hvad Nytte Vilhelm vilde drage af Svaret; men han havde i sin Tid begrebet, at Sagen med Seilstrups var af nogen Vigtighed for Krog, han huskede den umiskjendelige Alvor, hvormed Krog havde forlangt Noget Sagen vedkommende holdt hemmeligt, og skjønt han kunde ønske at hævne sig for Klassenlotterikollektionens Skyld, saa vovede han dog ikke at lægge sig ud med Krog, der voxede sig alt større, og han vilde desuden ikke være uærlig mod Krog. Vel var det ikke sikkert, at Simon Levi besad en Ærlighed, der ved Lejlighed vilde vise sig hævet over store Fristelser; men

han var en ærlig Mand i den Betydning, at han levede af haardt erhvervet, lovlig Fordel og aldrig havde bedraget Nogen. Og ikke nok hermed: han havde et Princip. Han levede i den fuldeste Forvisning om, at Forretningsfolk burde kunne stole paa hinanden, at hvad en Betjent eller Kommis vidste om sin Herres Bøger, var en Slags hellig Hemmelighed, at hvad en Kommissionær erfarede af den Mand, som anvendte ham, var ligeledes betrot ham som i en Slags Frimureri, og naar disse Piller for Tillid, Handel og Omsætning rystedes, saa kunde Verden ikke staa. Han var opdraget i denne Anskuelse, den var voxet sammen med ham, blevet ham en Vane og Trossætning, der ledede ham uvilkaarlig, uden Reflexion, ligesom han uvilkaarlig bedækkede sit Hoved ved Bøn og afholdt sig fra visse Spiser. Hertil kom, at han blev forvirret i Sagen. Han havde været yderst nysgjerrig efter at erfare dens egenlige Indhold og troede en Tid, at der var noget meget Besynderligt mellem Krog og den Seilstrupske Familie; men nu saa han Medlemmer af denne Familie beskæftigede og bosatte paa en Fabrik, der sagdes at tilhøre Krog, og da han nu blev udspurgt, blev han bange for at faa Fingeren mellem Døren og Karmen. Vilhelm bestyrkede og forøgede denne ubestemte Frygt, fordi Vilhelm selv gjorde ham bange. Det har en særegen Virkning paa et Menneske, der er vant til at omgaas Hverdagsmennesker og bestandig se Livet i dets tørre, prosaiske Middelmadighed og dagligdags Dragt — pludselig at møde en Mand, i hvem noget højere lever, i hvis Blik der ikke er Forstandighed eller Fiffighed, men noget Mere: den Glans og den Dybde, som kommer af Hjertets Uskyldighed eller af Vane med store Tanker og Følelser eller af et uinteresseret Liv og Levnet. Er et saadant overlegent, betydeligt Menneske venligt og deltagende, gjør det overordenlig godt paa Hin, der nærmer sig fra Hverdagskredsen; men er han spørgende, skarp, inkvisitorisk, saa bliver han uforstaaelig, mystisk truende; i Dybet af det Blik, hvormed han ser, fornemmer man sin Samvittighed. Derfor virkede Vilhelm paa Levi som en Høg eller en Ørn, der slog ned, skræmmede ham, men dog ikke i den Grad, at hans egen Kløgt blev gan-

ske lammet — tvertimod, medens han ikke turde stride, veg han ud med Snildhed.

Af alle disse Grunde var det, at Levi svarede: „Deres Bedstemoder? Om Forladelse, Hr. Kapitajn, hvem var Deres Bedstemoder?“

„Det var den gamle Mdm. Seilstrup ved Humlebæk. De kan næppe have glemt hende. Det er dog ikke saa tidt, at man kommer og besøger døde Folk.“

„Och, Hr. Kapitajn, nu husker jeg det! Jo, Mdm. Seilstrup — nu, De siger det, husker jeg Mdm. Seilstrup. Det var en stor Lykke . . . jeg mener ikke, Hr. Kapitajn, at det var en Lykke, hun døde, Vorherre bevare's! Men det var en Lykke for mig alligevel, at det gik, som det gik. Jeg skal sige Dem, Hr. Kapitajn, en af mine Venner, der er Klasselotterikollektor, havde bedt mig om at bringe en Gevinst til Mdm. Seilstrup ved Helsingør, og jeg gik fejl, Hr. Kapitajn, jeg vilde bringe de 100 Daler til den gale Familie.“

Det var unægtelig en fuldstændig Usandhed, en Historie, tilvirket ligesom visse Stile i Skoletiden, over enkelte, usammenhængende, givne Ord: Klasselotteri, gaa Ærinde, bringe Penge til den urette Familie, disse vare Knudepunkterne i det Væv af Tanker, som omspændte Levis Hoved, eller de vare den Rending, hvori han slog en Islæt, der tilvejebragte et overraskende nyt Stykke Tøj. Men dette er forresten oftest Maaden, hvorpaa Løgn bliver til; meget Faa have kraftig Fantasi nok til af egen Magt at tilvejebringe baade Grund, Materialier og Bygning; de opføre Bygningen paa givne Grund.

Vilhelm fandt det ikke Umagen værdt at svare, at hans Bedstemoder, om hun havde levet, ikke vilde modtaget Penge, som hun ingen Ret havde til. Han havde erfaret Nok (eller troede det), Levis Besøg havde ikke havt nogen Betydning, og han følte sig næsten lettet ved, at han Intet havde opdaget, at Intet kom i Vejen for Bortrejsten.

En halv Time efter havde Situationen igjen forandret sig. Ferdinand stod ude paa Gaardspladsen tæt ved den Aabning, der førte til en grøn Plads eller et Vænge. Ibald var ogsaa kommen ud og havde paa sin vante Vis hur-

tig gjort Bekjendtskab med Ferdinand. I nogen Afstand, paa Vænget, græssede et Æsel. Noget længere borte, paa Randen af Skoven, gik Simon Levi, og det saa ud, som han søgte Noget eller Nogen, i det Mindste havde det ikke Udseende af, at han vilde nyde Skovliv, eller at Skoven og han kom godt ud af det med hinanden. Simon Levis Forhold til Skoven og Skovens til ham var virkelig saaledes, at det kunde give Anledning til et særskilt Digt eller i det Mindste til en kulturhistorisk Afhandling. Det vilde være en Overdrivelse eller Synd at sige, at hans Race forholder sig ligegyldig til Naturen — skjønt Nogle have sagt det —, hvorimod det er unægteligt, at sydlige og østerlandske Folkeslag med deres Naturbetragtning stiller sig anderledes, end nordligere Folkeslag hyppigst gjøre. Fordi Naturen i Syden, naar den bliver overladt til sig selv, hurtig antager en fjendtlig Karakter, holder man af den Natur, der er behersket af Mennesket. Ikke den romantisk-vilde, men den dyrkede Natur synes der den skjønneste, og man staar i den Henseende paa samme Trin som Carl den Store, der anlagde sit Lystslot Ingelheim paa fladt, dyrket Land — thi udyrket, vildt Land var der saa meget af, at det ikke forlystede ham. Dels havde nu Levi maaske bevaret sine Forfædres og Carl den Stores Smag, idet han fortrinsvis beundrede et Land, der flød med Mælk og Honning — det vil sige, hvor der var Køer og Bistader — dels havde han ogsaa Sydens og Østens Forkjærlighed for Livet paa Forum eller ved Porten, det sociale, selskabelige Liv, hvori man udvexler Tanker og Varer, og hvor man samler sig i Bedehuse. Nok er det, han syntes ikke om Skovensomhed; men til Gjengjæld syntes Skoven ikke om ham: naar man saa paa Skoven, mens han gik der, skulde man næsten tro, den havde Forstand, følte sig fremmed paa egen Grund formedelst hans Nærværelse, kom til at tænke paa Skovavktioner, Markeder og anden saadan Forstyrrelse, som han syntes bebudende at bære i sig.

Imedens han gik der, sagde Ibald til Ferdinand: „Har De nogensinde set en Ravn ride paa et Æsel?“

„En Ravn?“ udbrød Ferdinand.

„Ja, det vil da sige en tobenet.“

„Alle Ravnø har jo to Ben.“

„Det er ogsaa sandt! Min Ravn er sort og har to Ben og et stort Næb og kan tale, aldeles som en rigtig Ravn; men han kan ogsaa sidde paaskrævs paa et Æsel, at sige, hvis man kan faa ham op.“

„Hvor er den Ravn?“

„Der gaar han henne og gumper og kvakker.“

„Naa, det er den lille, sorte Jøde. Stjæler han?“

„Nej, det har jeg ikke hørt — nej, det var dog Synd at kalde ham en Ravn i den Mening. Men jeg vilde dog gjerne have ham op at ride. Han vilde nu have fat i Karlen og kjøre; men han skal ikke kjøre!“

Ferdinand var for alvorlig stemt; saasnt det Øjeblik's Interesse, der var vakt hos ham ved Ordet Ravn, var forbi, faldt han igjen tilbage.

„Jeg skal nok faa ham op, pas nu paa,“ sagde Ibald.

Ibald gik hen til Levi, der havde faaet fat i Karlen og talte om Vogn; men paa et Vink af Ibald blev Haabet om at komme til at kjøre pludselig borte for Levi.

„Hvorfor kan De ikke ogsaa ride den Smule Vej paa det magelige lille Dyr?“ spurgte Ibald.

„Hvorfor kan jeg ikke?“ sagde Levi og skottede til Æslet.

„Ja, og jeg kan jo ride ved Siden af Dem Fod for Fod. Karlen bringer mig en Hest.“

„Jo, Hr. Ibald, Fod for Fod. Hvad mener De med Fod for Fod?“

„Ganske langsomt. De er dog ikke bange?“

„Bange, Hr. Ibald? Jo, jeg er bange. Hvad gjør De mig saa? Jeg har ikke som De studeret til Husar.“

Det var stikkende vittigt; men der er Øjeblikke, da man ikke skal være vittig. Ibald lod som Ingenting, men var ubehagelig bleven mindet om en gammel Ydmygelse og var nu fast besluttet paa at gjengjælde den.

„Se nu,“ sagde han og steg op paa Æslet. „Det er jo ikke engang at ride; jeg kan jo næsten staa paa Jorden, mens Æslet gaar.“

„De kan gjøre mange Ting med Deres Ben, som jeg ikke kan gjøre med mine Ben,“ sagde Levi. „Og desuden, naar jeg kan staa paa Jorden, mens Asenet gaar, hvorfor be-

høver jeg saa at ride? Nu staar jeg paa Jorden; lad mig staa.“

„Ja, men, for Pokker, vi skulde jo ned til Vandmøllen . . . . prøv dog blot at stige op! Jeg skal holde Æslet; det skal ikke gaa af Pletten. Synes De saa ikke om Dyret, kan De jo stige af igjen — kom nu.“

„Jeg vil ikke ride til Vandmøllen.“

„Godt, saa la'er vi være; men prøv dog her paa denne dejlige Græsplæne, hvordan det er at sidde paa et Æsel. Børn kan jo ride paa et Æsel.“

„Jo, Hr. Ibald, Børn kan ride paa et Asen. Hvem er uforsigtigere end et Barn! Hvem sender man ud med Amme, Karl og Pige til at passe paa? Et Barn. Hvem passer paa mig?“

„Ja, men det gjør jo jeg!“ raabte Ibald. „De kan da nok vide, at jeg ikke vil lade Venner og Bekjendte og hele Verden se paa, at jeg fører Dem i Ulykke eller lader Dem komme nogen Skade til.“

Dels ved opmuntrende Ord og Formaninger om, at de dog skulde til Vandmøllen, dels ved at løfte og næsten bære ham, fik Ibald ham virkelig op, og da Æslet stod som en Mur, fandt Levi Behag i sin Mandhaftighed.

„Der er Tøjlerne,“ sagde Ibald.

Levi tog Tøjlerne, og Æslet gik ikke endda.

„Skal jeg nu først føre Dem lidt om Fod for Fod?“

„Jo, Hr. Ibald, Fod for Fod,“ sagde Levi beklemt. Men ogsaa det gik godt; Levi fandt til sin store Overraskelse, at Ridekunsten ikke var nogen Kunst.

Ibald førte ham hen ved Siden af Hesten, sprang pludselig i Sadlen og raabte: „Saa skal vi til Vandmøllen!“

„Hr. Ibald, jeg vil hellere ned,“ sagde Levi, der blev svimmel ved at mærke sig ene med Æslet og ved at kaste et Blik op paa Ibald.

„Fod for Fod,“ sagde Ibald og stak Æslet med sin spidse Kjæp.

Det gik frem; Levi vaklede, men holdt sig i Sadlen, og efter et Par Sekunders Forløb mærkede han igjen, at det ikke var saa slemt, især da han troede at opdage, at Æslet vilde ligesaa nødig gaa, som han vilde ride.

„Hvor langt er der i Grunden til Vandmøllen?“ spurgte han med Noget, der lignede et Smil.

„Aa, en lille Fjerdingvej,“ svarede Ibald og stak igjen.

„Prr!“ sagde Levi og holdt i Tøjlerne.

„Nej, vi skal sgu frem!“ raabte Ibald og stak haardere og haardere.

Det var et fromt Æsel; men det blev ubehagelig pirret fremad, samtidig med at Levi trak i Tøjlerne og formodenlig ikke trak lige. Med sin bedste Vilje forstod Æslet ikke Andet end, at det skulde gjøre omkring og skynde sig, hvilket det da ogsaa gjorde, men i Mismod. Det vendte sig, foer tilbage og standsede pludselig, idet det strakte Frembenene frem og slog ud med Bagbenene paa den bekjendte Æselsmaner. Levi, der allerede var saa løs i Sadlen som mulig, foer op i Luften og slog en Kolbøtte, der kastede ham hovedkulds — i Ferdinands Arme.

Siden den Tid, da Levi diede sin Moder, havde han ikke fundet sig i en saadan Stilling som nu, da han efter at have i rivende Hast forberedt sig paa det Skrækeligste slog Øjnene op og saa Ferdinands brune, skikkelige Ansigt og mærkede sig fast og sikkert omslynget.

„Tog De mig op?“ spurgte Levi, da han igjen kunde tale, og da Ferdinand blidt havde sat ham paa Jorden.

„Nej, det kan jeg just ikke sige; De kom jo ned fra Luften — ligesom en Fugl.“

„Fra Luften? Det er ogsaa sandt,“ sagde Levi, idet han samlede Erindringen om det nys forgangne, mærkværdige Øjeblik af sit Liv. „Jeg blev kastet op, og De fangede mig!“

„Ja,“ sagde Karlen, „og De skulde været med Hovedet ned paa den Afviser, dersom De ikke var bleven fanget op itide. Det var ogsaa en Skam af Hr. Ibald!“

Levi saa paa Afviseren og derefter op paa Ferdinand med et mærkværdigt Blik. Hans kantede Ansigt blegnede endnu engang, idet han med sin livlige Fantasi saa sig kastet med Hovedet mod Stenen; hans store Mund trak sig sammen og bævede af Medlidenhed med ham selv som Offer for en saa hjerteløs, grusom Kaadhed, og næsten medens hans Øjne endnu vare prægede af disse

Fornemmelser, antog de et fløjlsblødt, kærligt Udtryk, idet de fæstede sig paa Ferdinand. Der er noget Magisk ved et Blik, naar det, især præget af en bevæget Sindsstemning, falder lige paa En eller lige ind i En; selv et Dyrs Blik kan gaa En underlig til Hjerter, hvor meget mere da et menneskeligt og tillige et saa udtryksfuldt-fremmedartet, taknemlig-ængstet Blik som Levis paa Ferdinand. Det er vel sandt, at der tillige var noget Karikeret i Ansigtet og dets Udtryk, og dette kunde hos et sundt, fornøjet Menneske, især hos en glad Sømand, have vendt Stemningen til Latter; men Ferdinand var sørgmodig og forknyt, og under saadanne Omstændigheder er Hjertet, i det Mindste hos godmodige Mennesker, blidt ogsaa mod Andre.

Det var derfor med et blidt Blik og en Stemme, som Levi ikke var vant til, især fra simple Folks Side, at Ferdinand sagde: „Naa, lille Mand, der er jo ingen Skade sket.“

„Ingen Skade sket, nej, Gud være Lov og Tak, nej, der er ingen Skade sket! Men hvis er Skylden, at ingen Skade er sket? Hvad hedder De? Vil De sige mig, hvad De hedder?“

„Aa, jo. Jeg hedder Ferdinand Carøe.“

„Carøe? Igjen en Carøe!“ sagde Simon Levi til sig selv og tilføjede højt: „Er De i Familie med Kapitajnen?“

„Ja, det er min Broder.“

„En meget net Mand, Deres Broder Kapitajnen,“ sagde Levi, delt imellem Taknemlighed og Uro.

„Ja, vel,“ sagde Ferdinand; „men hvad hedder De, med Forlov? — Stop! Hør, jeg har set Dem før!“

„Det er nok muligt, jeg er godt kjendt i Byen,“ svarede Levi og vilde gaa.

„Nej, bi lidt, jeg har set Dem . . . . De kom ind, da min Bedstemoder laa Lig!“

„Det er muligt; jeg skal ned til Vandmøllen,“ sagde Levi og fjernede sig.

„Det var da underligt, at han ikke vilde sige, hvad han hedder.“

„Aa,“ sagde Karlen, „det er da ingen Hemmelighed; Hr. Ibald kalder ham i det Mindste Simon Levi.

„Simon Levi?“ raabte Ferdinand og huskede sig om.
„Sejda, stop, lille Mand!“

Og da den lille Mand ikke vilde standse, var Ferdinand med et Par Spring ved hans Side.

„Hedder De Simon Levi?“

„Jo, jeg hedder Simon Levi; men nu be'er jeg Dem, Carøe, spør mig ikke. Spør mig om Alting, men ikke om min Principal!“

„Jo, det er netop det, jeg skal spørge Dem om! Har De tjent hos en Mand i Fredericia?“

„Min Principal i Frederits? Det er en anden Sag! Wulf Heyman? Mener De Wulf Heyman?“

„Ja, det er nok muligt, at han hed Wulf Heyman. Har De tjent der?“

„Jo, Hr. Carøe, jeg har staaet der; men det var før Deres Tid; De kan ikke huske mig. Hvad vil De med det?“

„Ja, men kan De huske en Mand eller en Dreng eller en Svend, som hed Phillips?“

„Phillips! Om jeg husker ham! Hvorfor spør De mig om ham? Om jeg husker ham! Stakkels Fyr!“

„Jeg skal hilse Dem fra ham!“

„Mig? Fra ham? Han lever? Han hilser mig? Hvor er han?“ raabte Levi og blev staaende stille af Overraskelse og tillige af noget Mere. Thi det var Poesi. Hans Ungdom og det eneste Venskab, han havde haft, stod for ham ved denne Hilsen, og dette Menneske, hvis Sjæl aldeles ikke var utilgængelig for skjønne Følelser, men hvis Liv var haardt, tørt, prosaisk som en Bys Brolægning, indaandede med sælsomt Velbehag en Luftning fra den Edens Have, som vi Alle have i Fortiden.

„Ja, han er langt borte, i Sydamerika.“

Det forringede ikke Hilsenens poetiske Magt, at den kom saa langt borte fra; tvertimod. Levi vedblev at staa forbavset, fortabt.

„Er det muligt! Phillips! Hvordan har han det? Og han husker mig! . . . . Jeg staar paa Hovedet anden

Gang idag! — Hvad De havde sagt, jeg skulde gjætte, havde jeg gjættet, men det sidst! Phillips! Hvordan har han det? Ikke godt, vel? Stakkels Fyr! Hvor traf De ham?"

„Paa Rio de la Plata i Sydamerika.“

„Det er en lang Vej. Hvordan kommer man saa langt uden Penge?"

„Ja, han var ikke uden Penge; han er en holden Mand, han er rig.“

„Hvad De siger! Det er mig en Fornøjelse, det er mig en Fornøjelse! Hvad skal man sige? Mennesket spaar, og Gud raa'er. Gud være Lov, han har det godt!"

„Kan De huske, hvor meget han skylder Dem?"

„Jeg sagde det ikke derfor. Det er ham vel undt. Har han en Skilling af mine, saa siger jeg Lykke og Velsignelse!" Og ved sig selv oversatte Levi Ordene, sagde: Masaul und Berocho, som om Ønsket først i sin hebraiske Form fik Magt.

„Ja, men kan De huske, hvor meget det var?"

„Om jeg kan! Det husker man! Naar man som Dreng har to Daler i sin Sparebøsse, og en Anden faar dem, det husker man. Han fik mine to Daler; men jeg siger endnu engang Lykke og Velsignelse — Masaul und Berocho!"

„Han sagde, jeg skulde betale Dem og sige Tak for Laan," sagde Ferdinand og fremtog af sin Brystlomme et Stykke Sejldug, hvori den store Guldmynt var viklet. „Det er med Renter, sagde han.“

De fleste af os have uden Tvivl en egen behagelig, beundrende Følelse ved at faa en Guldmynt — en Følelse, som aldeles ikke vilde komme ved samme Værdi i Sølv eller Sedler — og som vel tildels hidrørte fra, at Guldet er saa sjældent hos os. Det er ikke blevet bragt ned til Betydningen Penge, den Glans, som Sang og Sagn og Overtro har lagt over det, er ikke ganske afvisket. Levi havde vistnok denne Agtelse for Guldet i ikke mindre Grad end Andre; men for ham kom nu tillige til, at den tunge, smukke Mynt kom langvejsfra, som Hilsen fra Ungdomsvennen, berørt af ham, formindskende Afstanden. Og endvidere kom den ud af et Stykke

Sejldug, overrakt af en Sømand, der selv ikke syntes at have Guld.

Alt dette tilsammen virkede saadan paa Levi, at hans Øjne bleve fugtige. Det var med yderst korte Mellemrum den tredje Kolbøtte den Dag, og hans Nerver begyndte at give efter. Men pludselig forsvandt Guldmynten — hvordan, i hvilken Lomme, saa Ferdinand ikke — og Levi sagde:

„Midt om Natten kan De ringe paa min Gadedør og kalde paa mig og forlange, jeg skal gjøre Dem en Tjeneste, og jeg vil staa op og klæde mig paa og løbe Byen om for Dem, paakryds og paatvers, i Sne og i Regn, Alting vil jeg gjøre, kun ikke den Tjeneste, Deres Broder forlanger af mig. Jeg forraader ikke min Principal.“

„Nej,“ sagde Ferdinand, „det sagde ogsaa min Bedstemoder.“

„Sagde Deres Bedstemoder det, saa var Deres Bedstemoder en brav gammel Kone . . . Sig mig, hvad var det med Deres Bedstemoder? Fortro Dem til mig. Nu skal De være min Principal, jeg forraader Dem ikke. Verden kunde ikke staa, naar en Agent, en Kommissionær skulde forraade sin Principal! Hvor kunde der være noget Geschäft? — Hvad var det med Deres Bedstemoder?“

„Aa, der var en Kæltring, som skyldte hende Penge.“

„Penge? Naa, det er en Pengesag. — Naa?“

„Ja, saa har vi søgt om Mosjø Urian; men vi har ikke fundet ham.“

„De har søgt ham? Vidste De da ikke, hvor han var? Hvordan vidste De da, at han skyldte Deres Bedstemoder Penge?“

„Jo, for hans rigtige Navn var Jacobæus; men da vi saa skulde se efter, saa havde han et andet Navn, og det Navn fik jeg at vide af Hr. Phillips.“

„Af Hr. Phillips!? Sagde han, at De skulde gaa til mig?“

„Ja, med Guldmynten.“

„Men hvordan vidste Phillips, at den Person havde et andet Navn?“

„Jo, han vidste det fra gammel Tid, og han gav mig et skrevet Bevis; men min Broder, Kapitajnen, siger, at det forslaar ikke, for der kan være saa mange Mennesker, som hedder Krog, og vi ved ikke, hvad det er for en Krog.“

„Krog! — — Lad mig se det skrevne Bevis; lad mig se det!“

„Her er det,“ sagde Ferdinand; „naar vi vidste, hvordan Fyr var, som skrev det!“

Levi saa paa Brevet, gav det hurtigt tilbage, satte sig ned paa en Træstub, rejste sig i stor Uro og sagde endelig med stor Højtidelighed:

„Hr. Matros.“

„Ja, jeg er nu rigtignok Styrmand.“

„Hr. Styrmand, om Forladelse. Hr. Styrmand. Det er lige meget. De har ogsaa lært Noget. De ved, Herren, vor Gud, gik engang foran os som en Støtte af Røg om Dagen og som en Støtte af Ild om Natten.“

„Ja, vel,“ sagde Ferdinand overrasket.

„Men,“ tilføjede Levi, „Støtten sagde ikke: Denne Vej! Den viste os Vejen; men den sagde ikke Noget.“

„Ja, vel,“ sagde Ferdinand, der ikke forstod det Ringeste.

Levi fortsatte, halvt til sig selv, halvt til Ferdinand: „Den Asen og Phillips, min Ven, og det Guldstykke, det er Røgstøtten, det er Guds Finger.“

„Ja, vel,“ sagde Ferdinand.

„Jeg forraader ikke min Principal; men dette“ — vedblev Levi med hævet Stemme, idet han af sin Brevtaske fremtog et Papir, Krogs Brev til ham om Klasselotterikollektionen — „det har min Principal ikke skrevet, saadan handler, saadan skriver en Principal ikke!“

„Nej,“ sagde Ferdinand, stadig lige klog og overbevist om, at Levi var gal.

„Det er en Pengesag, bare en Pengesag — en Klaps paa Stoltheden! Man tror, at saadan en lille, fattig Jøde som Simon Levi kan man spille paa Næsen — Klasselotterikollektor eller ikke Klasselotterikollektor, hvem bryder sig om det? Om Simon Levi slider Benene af sig eller ej, det gjør ikke Noget! Med ham kan man gjøre, hvad

man vil! Man kan sparke til ham som en Hund, han kommer dog og slikker Støvlen, der sparkede ham; han kan ikke gjøre det Ringeste — vel? Jo! Han kan give en Klaps paa Stoltheden! Han kan! Og De, Hr. Matros, Hr. Styrmand, De er en brav, ung Mand — havde De ikke været idag, hvor havde jeg saa været? . . . . Og Dem sender Phillips ligefra Sydamerika! Vorherres Finger! . . . . Saadan skriver en Principal ikke — det er ikke fra min Principal — giv det til Deres Broder, Kapitajnen; men giv det strax! — En Klaps paa Stoltheden, en Klap auf die Gave!“

Ferdinand havde knap forstaaet et eneste af Levis Ord; men Levis Adfærd, Miner og Stemme virkede paa ham med den stærkeste Overbevisning om, at der var noget Vigtigt i det Papir, han rakte frem. Han gav sig ikke engang Tid til at se paa det, men løb, fløj til sin Broder.

Hvad siger Du til det?“ raabte han aandeløs, idet han brød ind i Værelset.

Et eneste Blik viste Vilhelm, at dette nye Papir var med samme Haandskrift som de to Breve, og ikke blot bar det Krogs Underskrift, men i et Hjørne var trykt hans Navn og Adresse. Den moralske Overbevisning greb ham med en saadan Magt, at han end ikke tænkte paa juridisk Bevis, men raabte med flammende Øjne: „Det er ham! Du har fundet ham! Hvordan er Du kommen til det? Men det er nu det Samme —“

Ferdinand havde staaet med hele sin Sjæl i Øjnene, medens Vilhelm saa paa Papiret; nu sprang han med et Sæt sin Broder om Halsen, kyssede ham og græd.

„Men hvad er det dog, Ferdinand? Lov Dig ikke for Meget deraf! Det er et vigtigt Papir, som Du har fundet, men —“

„Ja, men bare jeg har fundet det! Du ved ikke, Vilhelm — bare jeg har fundet!“

„Ja, Du stakkels, brave Dreng! Og nu vil vi tre Brødre slaa et Slag for det — Morten maa med, og Du vil da vel ogsaa med?“

„Om jeg vil? Ja, nu kan Du, den Onde tordne mig, tro, at jeg kan slaa!“

OTTENDE KAPITEL

Alle tre Brødre førtes af en ubestemt, men stærk Retfærdighedsfølelse, ydermere tilskyndede ved den særegne Maade, hvorpaa Sagen var kommen frem, i dobbelt Betydning fra en anden Verden. Der var i deres Sind en Uvilje og Vrede, mindre paa egne end paa Afdødes Vegne, og den mysteriøse Følelse, som Adelsmænd siges undertiden at have: at Forfædrene se paa dem, var ogsaa over Brødrene, rigtignok paa en anden Maade, blandet med Medynk over, hvad de Bortgængne havde maattet taale, men ogsaa bittert-styrkende og løftende som altid den Følelse, at Ens Liv er i Kontinuitet med noget Godt, der har stridt og lidt. En praktisk Ting stod dem klart for Øje: at deres Forsøg let kunde føre til, at de kom hovedkulds fra Fabriken, og inden de rejste, havde Vilhelm uden at sige Moderen Noget om Rejsens Formaal forberedt hende paa, at de maaske hurtig maatte bort. Medens de fjernede sig i Tavshed, beskæftigede med en og samme Gjenstand, gjorde ingen af dem sig Rede for, hvad de vilde udrette. Det maatte overlades til Advokaten. Ferdinand kom i Tankerne ikke ud over sin Triumf: han havde efter Bedstemoderens Anvisning fundet. Vilhelm førte an, som Familiens Hoved, som den, der skulde gaa i Spidsen, men uden Haab, Frygt eller Maal, fordi hans egen personlige Attraa gik i ganske anden Retning. Morten var den eneste Praktiske og tænkte paa, om han nu ikke kunde sætte Krog Stolen for Døren og faa Lov til at blive ved Fabriken.

Efter det, man havde sagt hende, havde Mdm. Carøe antaget, at Afrejsen var nær forhaanden, og hun vilde benytte Tiden, da hun var ene, til at ordne det Nødvendigste og pakke ind.

Medens hun var beskæftiget hermed, kom Otilie over til hende. Otilie saa en Stund til, Mdm. Carøe talte halvhøjt med sig selv.

„Her er Plads til nogle af Vilhelms Skjorter — for han siger nok, at han ikke vil have Andet med end en Vadsæk; men jeg kjender ham, naar han ikke har propre Skjorter, saa føler han sig fattig.“

„Men, Mdm. Carøe,“ sagde Otilie, der opmærksomt fulgte hver af Mdm. Carøes Bevægelser, „De pakker jo det Linned ned imellem Deres eget Tøj — rejser De da med?“

„Hvad skulde jeg ellers gjøre, Frøken?“

„Jeg troede, De havde anden Familie her.“

„Ja, det har jeg, og saa er der Ferdinand; men han kan da søge os op.“

„Hvor gammel er De, Mdm. Carøe?“

„Snart halvtreds.“

„Saa er det tungt at rejse til et andet Land . . . saa langt bort.“

„Tungere vilde det være at sidde her hjemme og tænke paa, at nu var kanske en af dem syg, for de skal arbejde haardt, de Stakler. Det var slemt nok i Krigens Tid; men det var dog en anden Sag, og ~~der~~ kunde jeg ikke komme. Nej, at de skulde ligge derude mellem Fremmede og tænke: Hvis Moder var her — ja, De er nu en fin Frøken og kan ikke forstaa det; men jeg blev gal, jeg kom paa Bidstrup — nej, Gud ske Lov, de ta'er mig med!“

„Jo, Mdm. Carøe, jeg kan forstaa det!“

„Ja, vi er jo Mennesker Allesammen,“ sagde Mdm. Carøe, idet hun fortsatte Indpakningen.

„Nej, vi er mere end Mennesker!“ raabte Otilie; „det vil sige,“ vedblev hun, „det vil sige . . .“

„Hvilket?“ spurgte Mdm. Carøe og vendte sig om imod hende.

„Ingenting!“ raabte Otilie og kastede sig grædende om Mdm. Carøes Hals.

„Naa, vil det sige det?“ sagde Mdm. Carøe blødt og fiffig tillige.

„Men De maa ikke sige det, De maa aldrig sige det, for Gud i Himlens Skyld!“ sagde Otilie hulkende.

„Nej, min rare Pige,“ sagde Mdm. Carøe; „jeg maa ikke sige, at det er Ingenting.“

„Kald mig endnu engang Deres rare Pige, Mdm. Carøe — Moder! — — De skal være det, om saa tusinde Mile er imellem os, og Ingen kan høre det, saa vil jeg . . . .“

„Saa vil Du længes, Barn.“

„O, min egen lille Moder!“ sagde Otilie og trykkede sig fastere til hende, „jeg har været ond, jeg har været bange for Dig, jeg har trot mig selv saa stor og ophøjet over Dig, og nu gjør det mig saa lykkelig, at Du siger Du til mig — og nu er det for silde.“

„Det ved jeg da ikke,“ svarede Mdm. Carøe; „der staar i den hellige Skrift, at Ruth fulgte sin Svigermoder Naomi.“

„Ja, sin Svigermoder! Men det vil Du da aldrig gjøre,“ vedblev Otilie og løsnede sig, „Du kan jo ikke — for Guds Skyld, jeg døde deraf — det kan Du ikke gjøre . . . . Du maa vide det, saasandt som Du selv har været ung . . . .“

„Naa, naa, naa, vi er jo Fruentimmer begge To,“ sagde Mdm. Carøe; „men,“ tilføjede hun, „sig mig nu oprigtig, vilde Du, hvis Du kunde, rejse med os og dele Ondt og Godt med os? I Guds Navn, sig mig det.“

Otilie lagde kjærtegnende sit Ansigt til hendes og svarede: „Ja.“ Lidt efter spurgte hun sagte og ængstelig: „Men hvad saa?“

„Ingenting, min Pige; saa er det Øvrige Vorherres Sag,“ sagde Mdm. Carøe.

Brødrene kom til Advokaten, og det gik ham, som det var at vente: hvor strengt juridisk han end vilde se, grebes han dog af det moralske Bevis og af den særegne Maade, hvorpaa det var tilvejebragt. Han var derfor villig til at føre Sagen, men selvfølgelig ikke ved strax at gaa til Justitsen og lade det komme an paa, om Beviset brast, eller om Krog og hans Familie skulde ødelægges. Han mente, det var bedst, at man tilsammen gik lige til Krog og forsøgte en mindelig Overenskomst; men i saa Fald forlangte han fri Haand, uindskrænket

Fuldmagt. Der blev talt Noget herom, og Advokaten mærkede, at Morten var den eneste Forstandige; thi Vilhelm krympede sig ved Ordet Overenskomst, der kunde indbefatte en Prutten, og Ferdinand vilde have „den Skurk hængt“. Men endelig lovede alle Tre at ville forholde sig tavse.

Etatsraad Krog var paa sit Landsted, og da man kom derud, erfarede man, at der var stort Middagsselskab: de skulde lige gaa tilbords. Det var en politisk Diner af stor Betydning. Hvad der ved Samtaler skulde indledes, ved Skaaler forberedes, ved Festens hele Tone paatrænges Gemytterne, var, at Etatsraad Krog, naar hans Parti sejrede ved de forestaaende Valg, havde berettiget Adkomst til en fremragende Stilling. Intet Under derfor, at Tjeneren bragte de sildig Besøgende den Besked, at Etatsraaden ikke kunde se Nogen nu, de maatte komme igjen en anden Dag. Da Tjeneren meldte tilbage, at det var en Sag af yderste Vigtighed, havde man allerede sat sig, Bordet straaled i al den Hvidhed og Glans, med alle de Opsatser, Blomster, Frugter, med saa mange dekorerede Gjæster, med saa glimrende Forjættelser, som Krog nogensinde havde drømt om, og det var med Uvilje over at blive forstyrret i en saadan Højtid og med lidt hævet Stemme, at han sagde til Tjeneren: „Hvem er det da?“

Tjeneren svarede: „Foruden Advokaten er der en Officer og en Sømand og endnu en Herre.“

„Det er en Deputation til Etatsraaden!“ sagde den Herre, der sad Krog nærmest; „formodenlig i Anledning af Valgene. Alvorlige Forretninger fremfor Alt! En Deputation tør ikke forsømmes.“

„Saa ville mine Herrer undskylde et Øjeblik,“ sagde Krog og rejste sig.

„En Statsmand har intet Øjeblik for sig selv, al hans Tid er helliget Fædrelandet,“ sagde den Herre, der nys havde talt.

Krog gik til det Værelse, hvor „Deputationen“ var bleven ført ind. Det var endnu næsten lys September Eftermiddag; men han kom fra Spisesalens stærke Belysning, og det varede lidt, inden han kunde se, hvem

han havde for sig. Ferdinand kjendte han ikke, men desto bedre Vilhelm og Morten. „Ah,“ sagde han, „Fabriken!“ Han vilde formodenlig have tilføjet: „en anden Dag, mine Herrer“; men i samme Øjeblik satte Ferdinand Hatten paa og sagde:

„Goddag, Hr. Jacobæus!“

Krog tumlede tilbage, som om han var bleven ramt af et Skud; han mere sank ned end satte sig paa en Stol, og det saas pludselig, at han var en gammel Mand. Advokaten var ikke den Mand, der lod et saadant foreløbigt Resultat ubenyttet, hvorvel det var blevet tilvejebragt paa uregelmæssig Maade og imod Aftale. Med al den Myndighed og moralske Overlegenhed, som en Løvens Mand har i et saadant Tilfælde, sagde han, at han var kommen for Etatsraadens egen Skyld eller rettere for hans Families, i Stedet for strax at gaa til Justitsen. Han havde endnu et Øjeblik til at frelse den og sig selv, og det blev ham saa meget lettere, som de tre Brødre vare enige om ikke at ville tiltvinge sig Penge af den Seilstrupske Sag. „Hvad vi forlange,“ sagde Advokaten, „er, at De skal lade os fare i Fred. De har — jeg vil ikke sige ved Uredelighed, men ved Overraskelse — faaet Ejendomsret til en Fabrik, hvori De har indskudt 35,000 Rd. Vi forlange, at De i passende Terminer skal tage Deres 35,000 Rd. tilbage, men lade os beholde Ejendomsretten. De maa sige Ja eller Nej strax.“

Medens Legemet gav efter, var Selvopholdelsesdriften i højeste Grad virksom hos Krog, og Tankeomløbet overordenlig stærkt. Han vilde kun have begært faa Minuter i Enrum for at undersøge, af hvad Art Angrebet var, paa hvilke Punkter det var rettet, og ordne Tankerne til Forsvar. Men ved Pludseligheden og det frygtelige Ord Justitsen, var han saa betaget, som om Jorden fløj bort under ham, og det syntes ham en Frelse, at der forlangtes saa lidt, skjønt han følte, at det Allermindste i dette Tilfælde tillige var Alt.

Han skrev uden Vægning, hvad Advokaten dikterede.

Idet han vilde underskrive, standsedes han af Vilhelm, der sagde:

„Den Herre bør dog gjøres opmærksom paa, at vi ved

den Overenskomst, vi slutte, kunne opgive vor egen, men ikke Folkets eller Statens Ret. Hr. Jacobæus kan ikke under Navnet Krog lade sig vælge til Rigsdagen eller nogen anden Tillidspost.“

Advokaten sagde formildende: „Etatsraaden kan give andre Grunde end de virkelige for, at han træder tilbage.“

Havde Vilhelm sagt Noget, der kunde taget sig ud som et Tilbud, en Fristelse for Krog til at underskrive, vilde han upaatvivlelig endnu i sidste Øjeblik have tvivlet om „Bevisernes“ Fuldstændighed og forsøgt en Kamp. Nu underskrev han, stadig uden at sige et Ord.

Advokaten læste Papiret igjennem, foldede det sammen og gav Krog Brevene.

„Er det Alt?“ spurgte Krog, da han holdt de juridisk lette, men moralsk vægtige Papirer i sin Haand.

„Ja, Alt, hvad vi have af Skriftligt.“

Man vilde gaa; men det syntes, at Krog nu vilde gjøre et Forsøg paa, at Scenen ikke skulde endes med et fuldstændigt Nederlag for ham. Han sagde: „Jeg har unægtelig begaaet en Fejl ved ikke at aflægge det Navn, jeg bar i Amerika. Det har anet mig, at den Fejl vilde straffes, skjønt den i sig selv er uskyldig.“

Advokaten mærkede, hvor Krog vilde hen: det skulde tage sig ud, som om de tilfældig havde opdaget en tilsyneladende stor, men i Virkeligheden lille Uregelmæssighed hos ham og nu havde benyttet sig deraf til at sætte ham Kniven paa Struben. Advokaten svarede: „Ja, det er meget uskyldigt at benytte et andet Navn; men saa skal man bl. A. svare til de Forpligtelser, man havde under det aflagte Navn.“

„Jeg har ikke vægret mig ved at opfylde nogensomhelst Forpligtelse. Hvor jeg troede at have nogen, har jeg søgt mine Kreditorer.“

Vilhelm svarede: „Vi have heller ikke forlangt Regnskab for Bedstefaders Penge — hverken for dem eller for hans Død.“

Brødrene vendte sig for at gaa. Advokaten traadte et Skridt nærmere til Krog og sagde: „For at forebygge enhver mulig Misforstaaelse vil jeg endnu tilføje et Ord.“

Den Omstændighed, at De blev trot skyldig i det Punkt, Kapitajnen nu berørte, har friet Dem fra en betydelig Pengeudgift. Brødrene vilde ikke gjøre Fordring paa de Seilstrupske Penge, fordi de frygtede, at en Slægtnings Død heftede ved dem. Jeg havde maaske, før jeg kom herud, andre Grunde til ikke at ville spænde Buen for stramt. Men tag ikke fejl af en Ting: et Vidne lever endnu. De holder ikke alle Beviserne i Deres Haand."

Krog sad længe ene. Det Hele havde knap varet femten Minuter; men desto længere Tid tog det ham at sætte sig ind i, hvad der var sket. Der var intet materielt Tab tilføjet ham, Alt var ved det Gamle, ligesom han havde sagt til Morten, da han ombyttede Ejendomsretten mod et Bevis paa 15,000 Rdl. Men ligesom Morten dengang i et Øjeblik havde mistet det Uhaandgribelige, saaledes havde nu Krog, der sad tilbage med al sin Rigdom, med hele sit Hus uskadt, med fornemme og indflydelsesrige Mænd som Gjæster i Huset, mistet det, som gjorde Huset til Hus. Det stod for ham med ubeskriveligt Mishag, at han havde en Diner, Gjæster at gaa tilbage til. Og dog maatte han. Han tog sig endnu en Stund til at samle sig selv sammen.

Da han kom ind, var Maaltidet langt fremrykket, og, besynderligt nok, en Stemning, der i visse Maader svarede til, hvad der var sket, havde udbredt sig i Selskabet. Ligefra de Herrer, der sad nærmest hans Kone og Harriet — Ellinor viste sig naturligvis ikke i Selskab — til den anden Ende af Bordet, havde man begyndt at tale hviskende om den fraværende Vært, og ligesom ved en mysteriøs Paavirkning, som om Krogs Skæbne gik igjennem Stuen, var man kommen til at tale, først om hans mindre gode Egenskaber, saa om hans Løbane, saa om det Tidligste, der mindedes om ham, den ulykkelige Middag, og da han traadte ind, saa Alle et Øjeblik paa ham som en Parvenu, det undrede dem at være hos.

Den Herre, der havde talt til Krog, før han forlod Selskabet, brød Trolddommen ved at raabe: „Naa, Hr. Etatsraad, blev De saa enig med Deputationen om Deres politiske Trosbekjendelse?“

Alle huskede ved Ordene „Hr. Etatsraad“ og „Deputationen“ ikke det Første paa Krogs Løbebane, men det Sidste.

„Det var ingen Deputation, mine Herrer,“ svarede Krog, „det var et vigtigt Familieanliggende, der opholdt mig saa længe, at jeg ret meget maa bede om Undskyldning. Det var fra min tilkommende Svigersøn i Melbourne. Han ønsker, at Brylluppet skal staa i London, og hvor meget jeg end af politiske Hensyn har søgt at undgaa det, har jeg dog maattet give efter og love at bryde op med det Allerførste.“

Nu blev der med stor Veltalenhed og næsten med Begejstring udbragt Skaaler for Harriet og hendes Forlovede, derpaa med Beklagelse over at skulle miste Etatsraaden for nogen Tid ønsket ham en lykkelig Rejse og snarlig Gjenkomst o. s. v. Selskabet skiltes sent og i den muntreste Stemning efter en af de mest splendide Midtage, man havde nydt i Krogs Hus.

Da Familien endelig var ene, sagde Harriet:

„Men er det virkelig sandt, Fader?“

„Saa Meget er sandt, at Du kan underrette den, som har friet til Dig, om vor Ankomst. Alt kunde jeg ikke sige i Pøblens Nærværelse. Vi drage bort fra dette Land.“

Naar Krog brugte et saa stærkt Ord, maa det huskes, at for enhver Mand, der har Sorg, blive de ligegyldige Tilskuere Pøbel, og desuden var Krog ikke blot sorgfuld, men mismodig og vred paa Alt udenfor, medens han i sin egen Kreds vilde staa ophøjet.

Da Jemmy erfarede, at hans Familie vilde drage bort, vilde han ikke med. Han fik Mod til at sige ligefrem, at han hverken kunde eller vilde forlade Else, og da det nu engang var sagt, forestillede han sin Fader, hvilken Ærefrygt og Kjærlighed han vilde møde hos denne Svigerdatter. Efter et kort Forsøg paa at rokke ham mærkede Krog, at Jemmy havde rendt sig aldeles fast, og at

han rimeligvis, naar han blev ladet tilbage, vilde først gifte sig med Else og saa tilbyde at følge.

„Well, saa tag hende med,“ sagde Krog. „Der, hvor vi skal hen, behøves da heller ingen Damer med Oberst- eller Generalsnykker. Maaske vil hun være taknemlig. Maaske kan hun gjøre Dig lykkelig — og nu er det til Jer, Børn, at søge at blive lykkelige — jeg kan ikke Meget mere.“

NIENDE KAPITEL

Brødrene havde gaaet fra Fabriken til Helsingør, de kørte samme Vej tilbage, dog kun de to. I Helsingør skiltes Ferdinand fra dem og gik ad Humlebækvejen for imellem Humlebæk og Sletten at gjøre en Erfaring med Hensyn til Ravnens, der jo nu paa en Maade var funden.

Næsten paa samme Plet som forrige Gang traf han udenfor Søren Pihls Hus Lisbeth alene, og da hun igjen overrasket havde sagt Goddag og Velkommen, sagde han igjen: „Jeg har Noget at sige Dig, Lisbeth.“

Lisbeth saa spørgende paa ham.

„Du kan jo nok huske salig Bedstemoder,“ sagde han.

„Ja, naturligvis husker jeg hende!“ svarede Lisbeth, som maaske ikke havde ventet, at der skulde være Tale om de Døde.

„Det var en rigtig Kone — det var en rar Kone,“ vedblev Ferdinand.

„Ja, vist var hun det, Ferdinand.“

„Og hun var en klog Kone.“

„Ja, det var hun!“

„Hør nu, Lisbeth, Du kan nok vide, at jeg ikke vil lyve salig Bedstemoder paa.“

„Nej, vist ikke,“ svarede Lisbeth.

„Ja, for hun sagde Noget, som var meget vigtigt.“

„Hvad var det?“ spurgte Lisbeth og begyndte at pille paa sit Skjort.

„Hun sagde, at Vilhelm og Morten og jeg kunde faa hver et Ønske opfyldt, men paa en Betingelse.“

„Sagde hun det? Hvad var det for en Betingelse?“

„Det var, at jeg skulde være tro imod min Kapitajn og ikke svige nogen Kammerat og holde mere af et andet Menneske end af mig selv.“

„Naa, har Du da gjort det, Ferdinand?“

„Ja, det har jeg. — Og nu har jeg et Ønske.“

„Hvad er da det, Ferdinand?“ spurgte Lisbeth og bøjede Hovedet helt ned.

„Det er, Lisbeth, at Du vil give mig et Kys.“

„Ja, men jeg siger det til Moder!“ svarede Lisbeth og saa op med Taarer i Øjnene.

„Giv mig det, saa skal jeg selv sige det.“

Da Vilhelm og Morten kom hjem, lod Morten Vilhelm gaa ind til Moderen og afgive Beretning. Selv sprang han ind i den største Arbejdsstue, lod Maskinen standse, saa at der blev en pludselig Stilhed, og bleg, med bævende Læber raabte han: „Folk, vi blive her, vi er Herrer paa Fabriken!“

„Og nu skal I se!“ sagde Morten og gik ind i den næste Stue og gjentog det Samme.

Vilhelm fortalte sin Moder, hvad der var forefaldet, og efter megen Undren sluttede hun med de Ord:

„Saa kan jeg jo pakke ud igjen! Det er dog godt — Gud ske Lov!“

„Ja,“ sagde Vilhelm, „men jeg tænker nu paa at tage bort en kortere eller længere Tid.“

„Vil Du det, Vilhelm? Det er rigtignok Noget ganske Andet, end jeg havde tænkt, Du nu skulde gjøre.“

„Hvad er da det, Moder?“

„Nu skulde Du gifte Dig.“

Vilhelm vendte sig, saa stift paa Moderen og spurgte: „Hvad mener Du med det?“

„Ikke Andet end det, jeg sagde: Nu skulde Du gifte Dig. Jeg behøver jo ikke at sige Dig, at jeg gjerne vilde se Dig lykkelig.“

„Siden Du taler derom, Moder, saa har jeg Noget at sige Dig. Kan Du huske en Aften for mange Aar siden, eller egenlig en Nat, da Du laa og vaskede Trapper — men den Aften kan Du vel ikke huske, for Du har vist gjort det Arbejde saa mangen god Gang, stakkels lille Moder!“

„Jo, jeg husker vist den Aften, Du mener; for Du gik ned ad Trappen.“

„Saa saa Du mig dog!“

„Jeg saa Dig, og Du saa mig; det var jeg vis paa.“

„Ja, men hvad Du ikke saa og ikke kunde se, det var, at jeg den Nat gjorde et Løfte; jeg lovede, at jeg skulde betale Dig det.“

„Det har Du jo gjort; Du har været en god Dreng, en god Søn, Vorherre velsigne og lønne Dig.“

„Nej, jeg har ikke gjort det endnu! Men jeg traf en Dame, som jeg blev forelsket i — nej, som jeg kunde have elsket, men som var stolt og frastødende, og jeg havde en Fornemmelse af, at havde jeg staaet ene i Verden, vilde hun ikke stødt mig bort . . . det er muligt . . . jeg ved det ikke . . . men hun var familiestolt, og saa gjentog jeg Løftet og lovede, at hvad der end skulde ske, saa vilde jeg aldrig modtage nogen Hustru uden gennem Dig. Det skal og bør være Din Løn, fordi Du dengang arbejdede saa surt og laa paa Knæ og vaskede Trapper, at Din Søn ikke gifter sig med Nogen, der ikke ser op til Dig som den, Du er, den braveste Kone under Guds Sol.“

Det bankede paa Døren, og Ottilie viste sig, men vilde strax trække sig tilbage.

„Kom kun ind!“ raabte Mdm. Carøe. „Her er Noget at fortælle,“ vedblev hun, da Ottilie forlegen og undselig kom nærmere, „min Søn Vilhelm, som staar der, vil ikke gifte sig, uden at han faar sin Kone af mig. Hvad siger Du til det, Ottilie?“

Vilhelm gjorde et Spring. Hvorledes han i Hast, ved det ene Ord Du, havde forstaaet, om ikke hele Situationen, saa dog Aanden i Forholdet mellem hans Moder og Ottilie, er lettere at gjætte end at sige. I næste Øjeblik var Moderen ude af Stuen, og to Lykkelige holdt hinanden fast omfavnede.

Nu er det fortalt, som var af nogen Interesse at fortælle. Det Øvrige, f. Ex. hvorledes Oberst Winter, der aldrig lagde nogen Plan og altsaa heller ikke havde den Plan, at Ottilie skulde gifte sig med Fabriken og Jemmy Krog, først studsede ved at se, at Ottilie havde den Plan at gifte sig ind i Fabriken, skjønt ad en anden Vej, men hvorledes han tilsidst indvilgede, vil enhver velvillig Læser omtrentlig kunne sige sig selv.

Krog og hans Familie drog virkelig bort. Paa det samme Skib, hvormed de sejlede, udvandrede Kapitajn Hansen.

Simon Levi blev, det gjør os ondt at maatte sige det, ikke Klasselotterikollektør; men han er bleven Fabriken's Kommissionær i Kjøbenhavn og tager jevnlig derud. Naar Ottilie ser ham i Afstand, siger hun smilende til sin Mand: „Der kommer vor Ravn.“ Men man lader ham ikke høre det, fordi han kunde misforstaa Hentydningen til den sorte Fugl.

Til Fabriken har man ikke en saa stor Kapital, som Krog ansaa nødvendig, for at den kunde blive en „Guldgrube“. Brødrene eje selv saa lidt, at det skal vare lang Tid, inden de kunne begaa den Synd at nyde Arbejdets Frugter mere end Arbejdets Glæde. Men Fabriken drives nu efter de Principer, som Vilhelm opstillede; enhver Arbejder, som har været der en vis Tid, er Medejer, faar i et vist Forhold sin Del af Overskudet, og Følgen heraf er et Sammenhold, en glad Fremadstræben og Dygtighed, som sjelden eller aldrig vil findes under andre Vilkaar. Under den store Virksomhed, som har udfoldet sig, som knytter Mennesker sam-

men og løfter dem, har Otilie — hvad jo ogsaa var at vente — trods Tarveligheden fuldkommen forstaaet, at Fornemhed er at leve i en Ides Tjeneste.

Over Porten til Fabriken er udhugget en Fugl. Naar man spørger sig for i Helsingør, ved ethvert Barn Vejen til den. Den har faaet sit oprindelige Navn igjen og hedder Louises Minde, og enhver Ting, som udgaar derfra, bærer dette Mærke.

INDHOLDSFORTEGNELSE

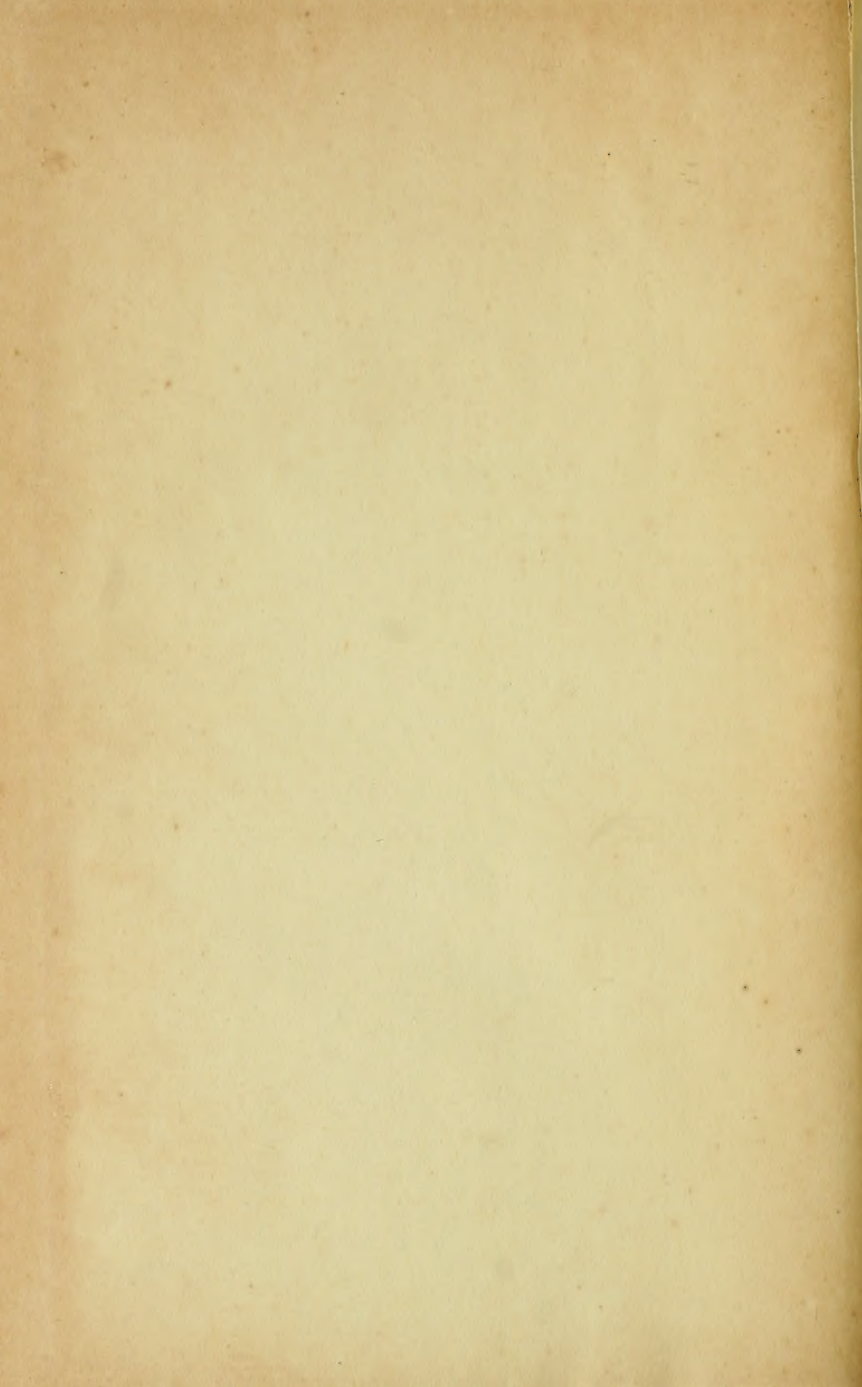

En Hederejse i Viborgeggen	Pag.	5
Ravnen	-	153

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PT Goldschmidt, Meir
8129   Ûtvalgte skrifter, romaner,
G5   fortaellinger og skildringer
1916
v.4

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 08 03 08 010 0